

MASCAREL

DISS SACRE

.1.

NO A

3-293

Estado	Unión
Distrito	
CANTON	
SECCION	A
NUMERO	3
TABLA	
FECHA	293

~~...~~
~~...~~
 Luque
 A
 P
 A
 BUENO
 MALO
 BUENO

Biblioteca Universitaria	
FOLIO	
DATE	A
EXEM	3
TABL	a
NUM	293

[Faded handwritten text at the top of the page]

Muy bueno
 malo
 bueno

SACRÆ DISSERTATIONES
PRÆSERTIM CHRONOLOGICÆ
in Divinam Scripturam

Voluminibus quinque complexæ.

*Ad utilitatem maximè bujusce sacri Eloquij Ca-
thedrarum in Scholis, ac Lectoralium Ca-
nonicatum Candidatorum.*

TOMUS PRIMUS.

*Continens quæ ad temporis rationem, à mundi con-
ditu vsque ad iacta Salomonici Templi
fundamenta, attinent.*

AUCTORE P. VINCENTIO MASCARELLI
Valentino.

E SOCIETATE JESU

*Collega olim in Maiori Sanctæ Crucis Pintiano
Collegio, deinde in Regio Salmanticensi Societatis
Jesu Scholasticæ Theologiæ, & Sacræ Scrip-
turæ Professore, nunc Pintia in Anabro-
siano Studiorum Præfecto.*

Cum duplici Indice I. Dissert. & Sect. II.
Præcip. Quæst. & Locorum Sacræ Script.
ad quæ illæ referuntur.

SUPERIORUM PERMISSU.

Anno Domini 1721.

VALLIS-OLETI: Ex Typographia ILDE-
PHONSI A RIEGO.

AVGVSTISSIMÆ

CÆLORUM IMPERATRICI,

DEI GENITRICI MARIÆ,

SUB FELICISSIMO COGNOMENTO

DEL PILAR,

IN EJUS IMAGINE ANGELORUM

Ministerio, Regiæ suæ Cæsar-
augustæ locatæ.

PER MANUS ILLUSTRISSIMI,
AC REVERENDISSIMI

D. D. EMMANUELIS PEREZ
DE ARAZIEL.

EJUSDEM SANCTÆ ECCLESIE
ARCHIEPISCOPI.

Quandoquidem cuique liceat, sublime istud humanissimæ, divinæque maiestatis solum adire, asylum, vel feris sacrum, reperturo, nec effræni vsquam temerandum audacia, post adoratas tantæ Regiæ, indulgentissimæ Matris aras, has in Divinâ Scripturâ

Differtationes ad illas appendere audeo; & ubi-
 nā Virgo Mater fructus, hosce collocare debeo,
 niſi in Columna ſapientiae, & ſcientiae divinarum?
 In illa (inquam) Columna, quae Angelorum
 ministerio concinnata, Dei Genitricis
 Imaginem, dum adhuc inter mortales ageret,
 recepit, & S. Jacobo Apostolo dicente, Hispanis
 portum felicitatis monstravit. Sic per plura ſe-
 cula à maioribus accepimus; ſapiens autem,
 quia & ſapientiae ſtudioſus *Narrationem viro-*
rum nominatorum conſervabit: quot verò incliti
 c. 8. hominis antecessores hoc Mariae erga Hispanos
 v. 9. dilectionis ſingulare, faustumque pignus nobis
 c. 39. narraverunt? In hoc igitur Templo Divinae Mi-
 v. 2. nervae, ubi clypeos aureos Chriſtiani debella-
 tores affumunt; in ſapientiae Domo, ubi om-
 nium ſcientiarum munimenta ſervantur: in pu-
 teo myſtico, ubi incomprehenſibilia iudicia
 Dei recluduntur: in elevata Cupreſſo, quae om-
 nem cogitationē ſupereminet: hic meritiſſimò
 fiſtunt in Divinam Scripturam, hę licet incom-
 ptae, lucubrationes meę, vt aliquali munuſculo
 gratitudinem, aut explicem, aut indicem; dum
 enim Sacras Quadrageſimae exhortationes in
 celebri Regali Caſaranguſtano Xenodochio è
 ſuggeſtu feci, tui auxilium ſedulò invocavi, vt
 quae & incipere dedisti, in tui nominis hono-
 rem, & Filij maiorem gloriam perficere impe-
 trares; obtinui equidem, & qui antea tantam

Vir-

Virginem, vt Matrem venerabatur, iam vt Pro-
 tectricem adorat, & proſequitur.

Uolupte ergo tibi ſit beneficentiſſima Dei
 Parens, hanc excipere obſequelam, eamque
 phœbeę claritudinis tuae radijs linire; gratiola
 quippè hæcce, veterum Patriarcharum, He-
 roumque tuorum Parentum devincit, diluci-
 dat ſeriem, vt ſtrenua fide, & flagrantiffima
 colatur charitate ille, qui expectatio Gentium,
 Alpha eſt, & Omega, quem ubi venit plentiu-
 do temporis, miſit Deus ex te factum: O in-
 comparabilem Magnae Parentis gloriam! quam
 nectarea ſua eloquentia ſic dilaudat Anſelmus:

Quem Deus Pater genuit, hunc ſibi tam unicū,
tam dilectiſſimum, & in omnibus aequalem, non
paſſus eſt, remanere ſolūmodo ſuum, ſed eun-
dem in rei veritate voluit, eſſe B. Mariae unicū,
& dilectiſſimum, & naturalem filium. Hæc ille,
 ſtuporeque percullus pergit exclamans egregie:
Quis hæc audiens non obſtupeſcat, & quod Deus
tale quid velle potuerit, non ultra omne quod dici
poſteſt, admirabile ducat? Præceſſam nihilominus
 tuam munificentiam, dignitati haud imparē,
 fidenter adeo, vt quae tota luminola, & litera-
 riae navigationis felix eſ cynoſura, fluctuanti mi-
 hi annuas, ſoſpitem appellere litus.

Equidem dum in hac Angelicis affabrè
 ſtructa manibus coeleſti Columna mentis acie
 te contueor, Davidicam perpendo Turrim,

Ap. c.
 1. 8.
 ad Ga.
 l. c. 4.
 v. 4.
 lib. de
 Ex.
 Virg.
 c. 3.

*Cant. que edificata est cum propugnaculis, seu (Hebraicè) constructa ad Disciplinas: * edificata ad docendum. Ex te enim quæcunque scitu digna discimus, ac docemur, Et quemadmodum*
*cap. 4. v. 4. * Phcebo de volucrum, de Apicularum domus cella constructa, quia munera illa sapientiæ deservirent, quæ ab Apolline nativitate traxisse fingebatur, sic tibi, quæ de ore Altissimi prodijsti, & Sapientiæ Genitrix es, de scientiarum Principibus tiara, tibi stola, tibi calceamenta conflata: patere ergò, mitissima Virgo, inter aurata fila, vt hoc nostrum levidense stamen in Templo tuo angulum occupet aliquem: subeant inter magnificas oblationes auri, hyacinti, purpuræ, bisi, de quibus & Tabernaculum Domini, & Sacerdos eius cooperiendus; at, in Exodo, porrecti caprarum pili neque despecti: sint nostra vel de cilicinis sagis, numerentur inter postrema, tantum non à te rejiciantur: id humili prece, ne demerear, totisque ambio præcordijs.*
1. 35. v. 6.

ILLUSTRISSIMO PRINCIPI
 CLARISSIMO DOMINO.

D. D. EMMANVELI
 PEREZ DE ARAZIEL,

POST PLURIMA ALIA SAPIENTIÆ,
 & virtutis munera, Archiepiscopo Casaragustano, Regioque Consulario.

PER Sacras vestras manus, Illustrissime Præsul, libellum hunc ad Sanctissimas Dei Genitricis Aras antiquissimæ, caelestique eius Imaginis del PILAR collocari, tota, qua par est, animi demissione exoptare, haud anceps annitor. Nec fas erat, rem tot titulis tuam, Hieracha Dignissime, in te non devolvi, tua enim est opella ista, vel vt luculentius eloquar, tuæ erga me egregiæ munificentæ, & comitatis. Qua ergò fronte fidens essem, quòd adeò est proprium Illustrissimæ Dominationis tuæ abtipere, foedaque ingratitude ymbra, in fronte

opusculi superposita, tot beneficia denigrare; igitur quod tuum est, Doctissimè Antistes, si abdicatum esset, reddo, sed ea fiducia, & spe, ut crediderim, te non ut propria dignosciturum hac antidora, nisi illa ad Mariæ Solium appendi cuperem; nec audens essem, offerri, nisi dignatione fruerer Illmi. eiusdem Virginis Theori. Scio quippè quantum diligentie, quantum meriti, & incrementi accepturum opus, si tantì Principis oblatione ad Deiparæ Aras accedat, & ut alia omittam, tuæ parcens modestie, in id inducor, eandem nempè Cælorum Reginam noluisse, dum inter mortales agis, Illustrissime Archiepiscopus, vota sibi per alterius officia exhiberi; haud enim me, vel quempiam latet, quid non feceris ut Archiepiscopali cederes Dignitate; spem feceras Amplissime Domine, te adepturum quod impensè optabas, iam te ipsum gratulaberis, verbis fortassè Poetæ,

*Senec.
AÆ. I
Theb.*

*Nunc ego Penates profugus excessi meos
Parum ipse fidens mihi met.*

Et quidem acriter adeò desiderasti, admissus es, expetisti, ut nisi ipsa mundi Rectrix abnuisset, consequi posses; cuius scilicet auspicijs, quantum equidem cives fecerint, quantum Religi-

giosi viri, quantum omnis Cæsaraugustana Civitas, ut te vivente, non relinqueres charissimos filios, & nobilissimos concives, nemo non novit, Archiepiscopale Palatium circumcumeunt pauperes, ambiunt orphani, Illustrissimumque tuæ Sanctæ Ecclesiæ Capitulum, insequentibus cunctis, piè, ac meritò conqueruntur, ne dicam, damnant Parenti optimo, lachrymisque ne ipsos deseras, exposcunt, Regiam adeunt Maiestatem; sed eia cives præclarissimi, ingratum quidem est onus, at prædilectè creditè oves.

*Quæsumus ingratos populus depone timores
Nec desperanda putetis
Quæ tantis spondent cælestia Numina signis.*

*Aut.
lib. 5.*

Ast quæ alia tam è superis data signa, quàm lachrymæ hæ, hicc gemitus? Renuit humilitas tua, Præstantissime Heros, sed annuit Deus Optimus Maximus, ad stipulatur Deigenitrix Virgo: Jam enim (ut potiori iure, ac fide, verbis Romanæ utar eloquentie parentis) non solum homines, sed etiam Deos immortales, ad te in Rempublicam convertendum arbitror convenisse. Si tantus consensus omnium, sine impulsu Deorum esse non potuit, quid est, quod de voluntate Cælestium dubitare possimus? Nec ædèpòl ambi-

*Cic.
pro
Phil.*

bigi-

bigimus, Clarissime Dynastes, quin potius no-
vum hoc, & insigne beneficium à Supremo
Numine, auspice Maria nobis collatum pror-
sus fatemur, & agnoscimus, gratulamurque tan-
tum Præsulem, eo quòd scierit, humilitate am-
plius firmare adeptam Dignitatem, nosque ip-
sos certiores facere, *dignum esse honore, qui præ-*
gustato respuit. Sed enim cum adoreis tuis lau-
dibus exornandis, imò referendis incomis, &
impar meus sit stylus, animum ad vota referam,
quibus Supremum enixè deprecor Numen, vt
Ecclesiæ, Orbi, Inclite Optimas, diutissimè
perstes incolumis. Pintia 13. Calend. Decem-
bris. 1721.

Post dexteræ osculum,

Illustrissimæ Amplitudini tuæ
deditissimus

Vincentius Mascarell.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS SOCIE-
tatis JESU in Provincia Castellana.

EGO Franciscus Paulus Mazario Provin-
cialis Soc. Jesu in Provincia Castella-
na, potestate ad id mihi facta à R.
admodum Patre Nostro Michaelè Angelo
Tamburino Præposito Generali, facultatem fa-
cio, vt Opus, cui titulus, *Dissertationes in Sa-*
cram Scripturam, Voluminibus quinque com-
plexæ, à P. Vincentio Mascarell nostræ Socie-
tatis, Sacræ Theologiæ Professore, & Sacræ
Scripturæ Interprete, compositum, & eius-
dem Societatis gravium, doctorumque homi-
num iudicio approbatum, typis mandetur. In
quorum fidem has litteras manu nostra, & Se-
cretarij nostri subscriptas, & sigillo nostro
munitas dedimus. In hoc Regali nostro Sal-
manticensi Collegio, die nona Novembris, anno
millesimo septingentesimo vigesimo.

Franciscus Paulus Mazario.

Emmanuel de Prado
Secretarius:

*CENSURA PERERVDITI,
ac Nobilissimi Domini D. Fran-
cisci Vizente, Maioris Sanctæ Cru-
cis Collegij purpurea Trabea in-
signiti, dignissimique Rectoris, ac
Philosophiæ Cathedræ in Pintiano
Atheneo Moderatoris
Sapientissimi.*

DESIDERATUM diu, atque optabile opus,
sub apposito hoc titulo *Sacræ Disserta-
tiones in Divinam Scripturâ*, elaboratum à Rmo.
& Sapientissimo P. Vincentio Mascarell, præ-
clara è Societate Jesu, Studiorum in Ambrosia-
no inlyto Collegio, post alia regiminis, &
scientiarum munia, modò Præfecto, ex præ-
scripto Illmi. & Rmi. D. D. Fr. Josephi de Tala-
bera, Episcopi Vallis-Oletani, Abbatis, & Do-
mini de Junquera, Regijque Consiliarij, acce-
pi. Nec dubium quin acceperim, vt suavissi-
mos tantę eruditionis fructus prægustarem, &
felicem dicendi methodum laudem. Ea enim
est tanti Magistri scientia, vt quæ vix certam
in methodum disponi posse iudicantur, dispo-
nat;

nat; quæ intricata apparebant explicet; &
omnia obscura, erudita Patrum penetratione
declaret, & patefaciat. Et quidem edito Volu-
mine, quo Fidei libertatem strenuè constabilit,
irradiat, ne dum contra novatores Quæsnellia-
nos auream doctrinam obiecit, verum etiam in
præcipuis Scholasticæ Theologiæ salebrosis dif-
ficultatibus enodandis, in divinę scripturæ ora-
culis, Patrumque eloquijs acutè, & con-
cinnè texendis præclarum agit Theologum, Sa-
crorumque voluminum Interpretem, imo & Iu-
risconsultum, dum ex lure Canonico, & Civi-
li ad subtilissimas Theologicas quæstiones no-
va luce, methodoque rimandas, doctrinæ lati-
ces diducit, & quasi præiacto fundamento iam
ipsas Chronologicas Sacras Dissertationes, fide
firmatas declarandas suscepit. Hos suavissimos
fructus metit, quos olim enumerarat S. Hiero-
nymus, dum sic dictavit: *Senectus eorum, qui
adolescenciam honestis artibus instruxerunt, & in Ep. ad
Lege Domini meditati sunt die, ac nocte, ætate Nep-
fit doctior, usu tritior, processu temporis sapien-
tior, & veterum studiorum dulcissimos fructus
metit.* Quibus artibus adolescentiam instruxerit
tantus Magister, & scit Collegium hoc Maius
Sanctę Crucis D. D. mei Magni Hispaniarum
Cardinalis; & nemo non scit. Hic nempe, vbi
scientias coluit, & Juris fundamenta firmavit;
vbi purpuram induit, quæ postea radios Solis D.
Igna-

- Lib. 1.** Ignatij, seu *iacentis ignem* recipiens, novum splendorem accepit. Purpura enim *gaudet* (teste Julio Polluce) *peculiaritèr Sole. Cælestis enim ignis radio percussa, augustior splendidiorque red- ditur.* Nec solum ignis radios excepit, verum etiam melle ostrum condire curavit, memor
- Lib. 7.** Vitruvij documenti. *Ostrum autem propter sal-*
- 6. 11.** *suginem, citò fit siticulosum, nisi mel habeat circum-*
- 6. 13.** *fusum.* Huius, inquam, documenti memor, purpuram miscuit melle Collegij S. Ambrosij, quod inhabitare coepit examen Apum eadem ipsa die, in qua Sapientissimi Patres Augustæ Societatis in eo commorati sunt, adhucque eloquenti murmurillo Sapientiæ domicilium indicant, vtique præfagum dulcissimæ eloquentiæ, quæ vsque in præsentem diem efflorescit. Huius nobilissimi examinis Magnus Suarius, qui *alter Augustinus* merito nuncupatur; V. P. Ludovicus à Ponte, qui *Ambrosius* iuste dicitur, cuius cineres hodie, non minus Sapientiam, quàm Sanctitatem inspirant, scintillant. In hoc primævo Theologiæ domicilio primùm *Scientia Media* in Hispanijs propugnata fuit, primaque fundamenta character Iesuiticæ Scholæ iecit; gloriaturque hoc nostrum Sanctæ Crucis Collegium,
- Paul.** Collegas suos primos inter Hispanos, scientiam hanc defendisse, publicèque propugnasse.
- Leon.**
- in Ap.** Ab hoc Ambrosiano Lycæo prodire tot dignissimi Ecclesiæ Præsules, tot Sapientissimi

Doc-

Doctores, tot Religiosi viri. Hic in dies tot volumina efformantur, quæ Scholasticam ambrosiam propinent: ab hac arbore novi eruditionis rami quotidie pullulant, nam

..... *vno avulso non deficit alter*

Aureus, & simili frondescit virga metallo.

Virg.
6.
En.

Huius frondosa arboris ramus est opus istud, non minus aureæ sapientiæ, quàm feracis eruditionis refertum. Et ne laudibus, quas ipsum meretur opus, singularem Authoris modestiam opprimere audeam, vtque muneri iuncto satisfaciam, cenfeo, illud non solum posse, se debere in lucem edi ad communem omnium vtilitatem. In hoc Magni Domini mei Hispaniarum Cardinalis Sanctæ Crucis Maiori Pintiano Collegio, die 30. Julij, 1721.

D. Franciscus Uizense,

L ICENCIA.

NOS DON FR. JOSEPH DE TALABERA,
*por la Gracia de Dios, y de la Santa Sede
 Apostolica, Obispo de la Ciudad, y Obispado
 de Valladolid, Prior, y Señor de Junquera de
 Ambia, y del Consejo de su Magestad, &c.*

POR la presente, y lo que à Nos toca, da-
 mos licencia, para que se pueda impri-
 mir, è imprima el Libro intitulado: *Differ-
 tationes Sacrae in Divinã Scripturã*, compuesto
 por el Reverendissimo Padre Vicente Mascarell de la Compañia de Jesus, Prefecto de los
 Estudios en el Colegio de San Ambrosio de
 esta dicha Ciudad, atento de nuestra orden ha
 sido remitido à censura, y por ella consta no
 tener cosa, que se oponga à nuestra Santa Fè
 Catholica, y buenas costumbres, con tal que
 en la impresion se guarde lo dispuesto por las
 Pragmaticas Reales. Dada en la Ciudad de
 Valladolid, y Palacio de nuestra habitacion, à
 dos de Agosto de mil setecientos y veinte y
 vn años.

*Fr. Joseph Obispo de
 Valladolid.*

Por mandado del Obispo mi Señor
*Don Manuel Martin
 de Eugenio.
 Secretario.*

CEN-

CENSURA

CLARISSIMI D. DOCTORIS
 D. Didaci à Torre, & Sepul-
 veda, nobilitate, & eruditione
 conspicui, in Vallis-Oletana Ec-
 clesia Pœnitentiarij Canonici,
 Maioris Salmanticensis Archie-
 piscopalis Collegij purpurea To-
 ga decorati, in eademque Salman-
 ticensi Academia Philosophiæ, &
 in Pintiana, Theologiæ Laureati,
 Durandiq; Cathedræ Sapiientissi-
 mi, dignissimique moderatoris.

JUCUNDUS accepi, accipiendo, jucun-
 dius vidi, videndo, perjucundè legi,
 legendo, jucundissimè admiratus sum,
 lucidum opus dilucidè elaboratum, opera, stu-
 dio, & ingenio Reverendissimi admodum P.
 M. Vincentij Mascarell ex præclara Societate
 Jesu, & in suo hujus Civitatis Collegio Divi

Ovi. l.
5. fast. Ambrosij Studiorum Præfecti, sat nomen, ee-
dat Virga; quid amplius dicam? *Nam satis*
Authoris dicere nomen erat. Quid: Si nomini,
dulcem, piam, & adhuc vivam Authoris me-
moriâ in florentissima, & mihi charissima
Salmantina Academia injungam? In qua pri-
mævos annos, sapientiæ floribus, qui jam in
fructus vberimos eruperunt, decoravit. Quid:
si memoriæ nunquam morituræ sapientissimi,
& literarum fecundissimi Maioris Sanctæ Cru-
cis Collegij abiectam, humilitate Authoris, li-
cèt semper sua excellam magnitudine, præ-
clarissimam Togam adijciam? Quæ, nescio,
si tantam ab illo abdicata, quantam, admissa,
ipsi gloriam cumulavit. Quid: si Togæ, Socie-
tatis tunicam pauperem, sed venustam, sed
sacratam, sed ditissimam supervestitam? Quæ
ob difficilem intuitu, sed mirabilem intrinse-
cam contexturam inconsutilem, vt alia Chris-
ti, potest nuncupari. Et quid demùm, si no-
mini, si memoriæ, si Togæ, si tunicæ benefi-
cam, & semper addictissimam ipsius erga me
familiaritatem, apponam? Quæ in me reve-
rens obsequium, aut obloquentem reverentiam
enutrivit. Quid agam? Quid dicam? Quid
proferam? Certè, nil aliud, quàm alacri ani-
mo, & animosa alacritate gratos, pro viribus
Supremo Castellæ Regio Senatui, quòd non
meæ censuræ Virgæ, sed affectui, non menti,

sed

sed voluntati, non iudicio, sed indulgentiæ,
teste Seneca, *indulgentiæ scio istud esse non ju- dicitij*, opus istud sanè planum, plenè sanum,
commisserit. Nam certè his de causis, omni-
bus vbique notis, fateor, cunctis numeris illud
esse tam absolutum, vt eius merita, meo se-
cluso affectu, non Censorem rigidum, sed im-
parè laudatorè efecerint. Sed ne gravi adula-
tionis nota, quæ longè abest, aut jucunda fa-
miliaritatis, qua fungor, veste, contegam ve-
ritatem: Quisquis hoc opus intueris, illud
evolue, & in nostro perdocto Authore pa-
rem Scholasticæ Theologiæ, in qua non pa-
rum, in suo celeberrimo nuper in lucem edi-
to *de Libertate actus Divinæ fidei* laudatissimo
Volumine prælum sudavit, & sacræ pagine, li-
cèt semper difficilem, exactissimam cogniti-
onem invenies. Ita equidem strenuè obstrusas in
Chronologia, & Genealogia tam in veteri,
quàm in novo Testamento Bibliorum inne-
xiones dissolvit, vt literalem perdifficilem sen-
sum iuxta nostram editionem Vulgatam emi-
nenti quadam, & inexplicabili mentis capaci-
tate fuerit complexus. Et licèt multa à multis
hac de re eruditè sint scripta, nullus hucus-
que, me iudice, ita methodicè, vt insuevit
scholarem est assequutus: nam maximè maxi-
mo, & probè improbo labore indemonstratas
omnibus demonstrabiles difficultates conficit,

¶ 2

Et

& ostendit. Undè palàm omnibus utilitas operis, & convenientia abundè commendatur, non solum ex generali Divi Augustini sententia asserentis libro primo de Trinitate: Expedire *Aug.* plures libros à pluribus fieri diverso stylo, non *l. 1. de diversa fide*, ut ad plurimos res ipsa perveniat *Trin. ad alios sic*, ad alios autem sic; nec ex peculiari Senecæ assero pro nondum exausta veritate differens, dum dicit *patet omnibus veritas; nondum est occupata; multum ex illa etiam futuris relictum est*; sed etiam quia in ipso, quidquid Divus Bernardus, in perfecto sacram literarum scholiaste miratur, invenitur, dum epistola octogesima nona sic alloquitur: *D. Be.* Nihil pulchrius secundum literam, consequentius *rmar.* juxta sententiam, utilius ad conscientiam: planius *Ep.* propter intelligentiam. Sic Bernardus ad *89.* Ogirium Canonicum Regularem: sic ego ad quæquã literarum sacrarum studiosi: attende hoc opus, & nihil pulchrius propter literalem expositionem, mirificè Vulgatæ editioni consonam invenies: Nihil consequentius propter exactam annorum seriem, & accuratissimam temporum investigationem: Nihil utilius propter hucusque invium, sed jam explanatum iter, tum Discipulis adiscentibus, tum Magistris illustrandis: & demum nihil planius propter claritatem, qua tenebrosus Scripturæ sensus, meridiana luce splendidior apparet. *Res mirabi-*

rabilis! Te, clarissime Vincenti, cum ipso Melisuo Doctore alloquor, ac digna planè *D. Be.* vestro magisterio ponere in lumine, lumen absconditum: Sed quid mirum, hoc Sacri eloquij *Ep.* manna absconditum, tibi Vincentio sit revelatum, si *Vicenti dabitur manna absconditum, Ap. e.* & ipse difficultates, in quibus alij miserè procubuerunt, fortiter evincis: *proferentia de thesauro tuo nova in novo, & vetera in veteri testamento*, quibus magna cum laude in accessam omnibus viam ita iteris, ut quisque facile *Ecclt.* sapientiam omnium antiquorum exquirat, in *c. 39.* Profetis vacet, enarrationem virorum nominatorum conservet, in versutijs parabolarum introeat, occulta Proverbiorum exquirat, & in absconditis sacrarum literarum latebris converset. Nihil enim grande, nihil doctum, nihil retroactis seculis est excogitatum, quod ad tuas explanationes, & difficiles quæstiones enodandas non advoces. Et si *in filijs suis*, ut docet Ecclesiasticus, agnoscitur homo: si ex fructibus, *Ecclt.* teste Divo Mattheo, cognoscitur arbor: si ex doctrina, *c. 11.* ut docet Spiritus Sanctus, noscitur vir: *Mat.* Ex filijs ita strenuis, ex fructibus ita opimis, *7.* ex doctrina ita subtili quantum omnibus innotescet noster præclarus Author? Certè dicat, *Prov.* qui possit, sciat qui legat, edisserat, qui meditetur, & proferat, qui comprehendat. Ipsi enim *Omnipotens Deus dedit dicere ex sententia,*

prout de se ipso, dicit illud à Deo datum ad
 Sap. 7 intelligendum cor, Sapiens, & prout Sanctus
 v. 15. Gregorius Magnus hunc locum exponit: *Di-
 cere ex sententia*, id est: *graviter, sententiosè,
 D. Gr eruditè, ingeniosè, subtiliter, lepide, jucundè, exi-
 egor. miè, appositè ad persuadendum.* Quæ omnia in
 nostro egregio Authore examulsum reperiun-
 tur; dicit enim ita nervosè, docet equidem
 ita ingeniosè, exponit ita subtiliter, dissolvit
 ita affluenter, enodat ita facilè, enervat ita
 concisè, & demùm concludit ita appositè, vt
 omnibus persuadeat, feliciter inventum Doc-
 torem illum, quem Isaias suis temporibus ar-
 denter desiderabat, dum dicit, *ubi est Doctor
 parvulorum?* Sed quid immoror: vno verbo
 multa comprehendam: ex fertili, saluberrimo,
 illustri, sapidissimo, Sanctissimæ Societatis Je-
 su paradiso *fluvijs* talis egreditur. Quid am-
 plius de eius dulcedine, profunditate, & af-
 fluentia dicam? Nil maius, nihil enim medio-
 cre, in Societate vnquam reperitur: Quare si
 in hoc felicissimo Societatis Alumno inge-
 nium ad investigandum quæris: *Societatem in-
 geniorum*, hunc Sacratissimum cœtum à Cle-
 mente Octavo appellatum invenies? Si robur
 in solidando *in Brachio dextero Ecclesie Dei*,
 de rel quo elogio ipse Clemens Societatem illustra-
 v. 1. c. vit: quid enim solidius reperies? Si clarita-
 tem in ennodatione exposcas *in literarum Pba-
 ro,*

ro, in *Discipulorum gloria*: sic ab Eritio Putea-
 no Societas commendatur, quid enim illus-
 trius videbis? Si vtilitatem, tum Discipulo-
 rum, tum Magistrorum exoptes: *Incredibile est*,
 verba sunt Sanctissimæ Ecclesie Dei Præfulis Pius
 Pij IU. *quantum tam brevi tempore iste ordo in Ep
 profuerit, quantum Ecclesie Dei atulerit utili-
 ad Pb tatis.* Si eruditionem, si pietatem, si Religio-
 nem desidero, omnes egregios laudatissimæ
 Societatis Viros, talis intueberis, quibus, teste
 Juris Consulro Fabro, *nihil atas nostra tulit, Fab.
 feretque eruditius, aut Religiosus.* Et demùm tom. 2
 si omnia quæris, *omnibus omnia, vt omnes dec. 1.
 Christo lucrifaciat Societatem effectam, mira-
 9. beris.* Qua propter ne prolixius extendatur
 oratio, finem impono asserendo, in hoc opere
 esse evictum illud latinum axioma, *nulla fa-
 cies sine nevo*: In facie enim illius pulcherri-
 mævum nullum, nullam rugam, nullam ve-
 deformitatem invenio: sic planè de illo sentio.
 Vallisoleti, die prima Augusti anni millesimi
 septingentesimi vigesimi primi.

Doct. D. Didacus à Torre, & Sepulveda.

Canonicus Penit. & Cathedram Durandi
Regens.

LICENCIA DEL CONSEJO.

DON BALTHASAR DE SAN PEDRO
Azevedo, Secretario de Camara de el Rey
nuestro Señor, y de Gobierno del Consejo,
&c.

Certifico, que por los Señores de él, se ha concedido Licencia al Padre Vicente Mascarell, de la Compañía de Jesus, para que por vna vez pueda imprimir, y vender vn Libro que ha compuesto intitulado *Dissertationes Sacrae*, por el Original que vâ rubricado, y firmado al fin de mi mano, con que antes que se venda se traiga al Consejo, juntamente con el Original, y certificacion del Corrector de estâr impresso conforme à él, para que se tasse el precio à que se ha de vender, guardando en la impresion lo dispuesto por las Leyes del Reyno, y que esta certificacion se ponga al principio de cada vno, y para que conste, lo firmè en Madrid, à diez y ocho de Julio de mil setecientos y veinte y vn años.

D. Balthasar de San Pedro.

ERRATA CORRIGENDA. P. PAGINAM DENOTAT. l. lineam. c. corrige.

P. 2. l. 20. festus. c. Festus. p. 9. l. 6. tempus, c. tempus. l. 25. missæ. l. mississe. p. 16. decimi. c. decimi tertij. p. 18. l. 21. fuisset. c. fuisse. p. 21. l. 13. translat. c. transl. l. 16. contrariam. c. contrariam. p. 28. l. 25. n. 14. c. n. 13. & sic. c. vsque ad fin. sect. p. 39. l. 8. Nacleri. c. Nacleri. p. 41. l. 18. civitabe. c. civitate. p. 42. l. 2. problematicè. c. problematicè. p. 44. l. 9. falsò. c. falsò. p. 49. l. 14. quoadmodo. c. quodammodo. p. 65. l. 15. anrum. c. annorum. p. 68. l. 12. interpretes. c. interpretes. p. 73. l. 6. distanti. c. distincti. p. 74. l. 4. Authoæ. c. Author. l. 28. detraxic. c. detrahit. p. 82. l. 13. præcluduntur. c. præcluditur. p. 86. l. 21. aurem. c. autem. p. 90. l. 24. impossibilem. c. impossibilem. p. 100. l. 14. hablet. plurimum. c. habet. plurimum. p. 107. l. 13. anaoc. c. anno. p. 108. l. 19. prolata. c. prolata. p. 112. l. 17. fuisse. c. fuisse. p. 182. l. 3. imaginariū. c. imaginariū. l. 7. centenario. c. centenario. p. 183. l. 18. que. c. quæ. p. 184. l. 10. expovendus. c. exponendus. l. 28. dilavium. c. diluvium. p. 185. l. 2. anuo. c. anno. p. 186. l. 13. præsul. c. Pæsul. p. 188. l. 3. circoscribit. c. circoscribi. p. 196. l. 24. certior. c. certior. p. 207. l. vlt. latin. c. latina. p. 213. l. 21. vtramque. c. vtramque. p. 240. l. 6. percise. c. præcisè. p. 241. l. 2. suspicari. c. suspicari. p. 245. l. 7. cognitone. c. cognatione. p. 254. l. 28. vevint. c. veniunt. p. 264. in tit. prima. c. tertia. p. 276. in tit. prima. c. tertia. p. 272. in tit. prima. c. tertia. l. 11. inunem. c. immunem. p. 293. l. 8. annis. sed. c. annis. sed. p. 369. l. 24. diffrentur. c. differuntur. p. 370. l. 7. bone. c. bonæ.

FEE DE ERRATAS.

Estos Libros intitulados las Obras del Padre Vizente Mascarell, de la Compañía de Jesus, y con estas erratas corresponde à su Original. Madrid, v Septiembre 20. de 1721.

Lic. D. Benito de Rio y Cordido.

Corrector general por su Magestad.

Tassa

Tassa del Consejo.

DON Balthasar de San Pedro y Azevedo,
Escrivano de Camara del Rey nuestro
Señor, y de Gobierno de el Consejo:
Certifico, que aviendose visto por los Señores
de el las obras del Padre Vizente Mascarell,
de la Compañia de Jesvs, en cinco tomos en
octavo, que con Licencia de dichos Señores
han sido impressos, y tassaron à ocho mrs. cada
pliego, y los cinco tomos parece tienen cien-
to y veinte y cinco, sin principios, ni tablas,
que à dicho respecto montan vn mil mrs. y à
este precio, y no mas, mandaron se vendan los
referidos Libros, y para que conste, doy esta
certificacion en Madrid à veinte dias del mes
de Septiembre de mil setecientos y veinte y
vn años.

D. Balthasar de San Pedro.

LECTORI BENEVOLO OPERIS

Ratio.

LYCAEI Lumen, & Doctor Aristoteles,
quondam ad Philosophiam recurrere *Arist.*
iubebat, eum, qui sine animi angore, & *2. Po*
tristitia vivere, vellet, & iucundissimè oblectari, *li.*
quam eandem Tullius *requiem curarum*
nominabat, Palladasque poeta Græcus libros dixit *Cic. 2*
Musarum instrumenta, Pieridum organa; *offic.*
hinc Ecclesiæ splendidissimum iubar D. Augustinus, *Aug.*
vt de se ipso testatur, cum in Ciceronis *l. 3.*
Hortensium incidisset, qui hortatio est ad solertem *Conf.*
Philosophiæ amorem, ita fuit iucundissimo studio, & ardore ad Sapientiam inflammatus, vt alia omnia, quæ putantur in communi *c. 4.*
vita iucunda, & appetenda contemneret. Quod si prophani id commentarij potuerunt, quid efficient Sacri Libri, qui Lingua sunt Dei, nos *Apoc.*
momentis, & divinitus adhortantis, quos verè *c. 21.*
nuncupabis cælitus missa dona, animarum *v. 25.*
cibum, exquisitam alimoniam, qua vegetior fit animus, & iuoco pleniori virtutis eruditur
ad felicitatem; hæc namque à Deo immissa eloquia filum suppeditant, non Ariadnæum, sed longè præstantius, quo sine errore in immensum ingrediamur Dei pectus, & illius bonitatem, aliasque dotes in omnem partem infinitas, ceu mensura illa D. Joannis, arundine aurea

metiamur: quaproptet D. Chrysostomus non
dubitavit super aureos Cæli orbis ponere, qui
Sacras paginas studiosè evolverent: *Scripturam*
2. *in rimum* (inquit) *Lectio Calorum est reseratio; com-*
Isai. modaque adeò numerosa colligunt, qui exactè
divinos hos Codices perferunt, ut Origenes
summam hanc dixerit utilitatem, habent
quippe hæc sacra dogmata, adnotante D. Basilio,
Ethicos, physicos, & adopticos sermones
mysticæ Theologiæ inservientes; quinimo Theodoretus,
Cur (inquit) *non ad Moysen Oceanum*
Bas. *Theologiæ transimus, à quo, ut poeticè dicam, fluvij omnes,*
in Psi. *& maria omnia derivantur; illinc enim,*
44. *& Anaxagoras, & Pythagoras, Platoque post eos parva quædam veritatis lumina, quædamque initia desumpserunt: initia illi, & per pauca, tamen lumina, cæterum Christiani Doctores vberes admodum fructus inde perceperunt, immensumque scientiæ hausserunt splendorem. Quid verò de ingenti suavitate, mira que huius studij dulcedine proferam? Dulcia in hominum vita habentur mel, & lac, cum illis igitur D. Dionysius Scripturam Divinam componit. Olim Thammathæi dixerunt ad Samsonem, cū enigma illius vellent explicare, quid dulcius melle? Responderet appositè, atque verè opinor, D. Augustinus, Divinas Literas, quas nominat de melle cæli melleas, & de lumine Dei luminos. Quanti insuper sit momenti Oracium in cælestium*

Jud.
c. 14.
v. 18.

tium assidua theoria, exponit maximè Div. Dionysius inquit, *Sacra eius, quæ apud nos est Hierarchia, substantiam esse eloquia divinitus tradita, & in eis nimirum omnes sunt veræ, neque aberrantis Theologiæ fontes. Imò quòd Theologiæ genus esse possit christ. ianis auribus dignum, & religionis sanctitate, si hoc studio, & hoc tanto ornamento spoliatur? Est quippe Divina scriptura quædam veritate, & sanctitudine collueens lucerna ellychnijs septem, id est clarissimorum Patrum, Sapientiumque luminibus, in quam optimè illud quadrat Poetæ veteris Acroama*

Illustram cum tota meis convivio flammis, Mart. lib. 14. totque geram myxos, una lucerna vocor.

Cum verò ad rectam Sacræ Paginæ notionem conferat valdè, quin & necessaria sit Historiæ multiplicis, ac Chronologiæ in divinis traditæ Codicibus intelligentia, ut nos edocent Patres, August. signanter D. Augustinus hisce verbis: *Quidquid de doc igitur de ordine temporum transactorum indicat chr. l. e. i. que appellatur Historia, plurimum nos adjuvat 2. c. ad Sanctos libros intelligendos. Ex quo Rabanus 28. Maurus inquit: En tibi non contemnendam utilitatem ab investiganda temporum ratione. D. Basil. exigit non minus dilucidè Temporum observationem in Sacris literis; potiori autem efficacitate id ipsum D. Cyrillus sic suadet: *Necessarium igitur est, ad intelligendas rectè in c. 7. Scrip- Isai.**

Dion.
Hier.
c. 1.

Mart.
lib. 14.

Aug.
chr. l.
2. c.
28.
Rab.
de inf.
cler. c.
12.
Bas.

Scripturas, tempora considerare, in quibus dicta sunt, quæ scribuntur, sic enim facillè poterimus errores vitare. Ideo D. Joannes Chrysostomus aduersus Judæos infelices, & obsecratos merito inuehitur, & subdit: *Vidisti quantus error incidit ex inſtitia temporum, tantam igitur vitiatem ne negligas, quemadmodum in agris tibi, columnæque non ſunt arua confundi, ſu tempora non ſunt confundi res geſtas, ſed dum dirimunt alias ab alijs, & in ordinem congruentem digerunt, multa nos liberant turbatione, ſic elegantè ac verè Chryſoſtomus. Accinit Lactantius ita nos erudiens: Ante omnia qui veritatè ſtudet comprehendere, non modo intelligendis Prophetarum vocibus animum debet intendere, ſed etiam tempora, per quæ quiſque illorum fuerit, diligentiffimè inquirere.* Plura, quæ ex Patribus, & Interpretibus, in hunc collineant ſcopum, brevitatis ergò miſſa facio. At quoniam operoſa valdè iſta res eſt, difficultatumque vepribus via illam adipiſcendi obſita, vt D. Auguſtinus adnotat: *Et hoc (inquit) perſerutando indagare, ac diſſerendo monſtrare, quam ſit operoſum, & prolixum, & quam multis dignum voluminibus, quis ignorat, qui hæc vel mediocriter cogitat?* Idcirco, ad ingentem iſtam, pro tenuitate mea, quadantenus ſuperandam difficultatem, haud exiguum impendi laborem, & hæc congeſſi ſyntagmata, dilucida, qua mihi licuit,

methodo ianexa, & quæ multis, varijsque in locis ſparſim traduntur, & quoad ſpeciem diſſidentia, in concentum ad idem difficultatis ſcopum pernoscendum congeſſi, vt Sacra Scripturæ Profeſſoribus, ijs maximè, qui ſcholæſticæ methodo dediti diſcerpta theoremata minus auidè inquirent, ſubſidium, opemque conferrem, eorumque exacuerem ingenia ad ſacræ ſcripturæ ſtudium, quod adeò impenſè Tridentina Synodus in Academijs, & religioſis Collegijs commendat, præcipit, & vigere cupit, præſertim iuxta Vulgatæ latinæ editionem mentem, & verba, quam ſtabilire, ac propugnare vbique annitor, Patrum, & Sapientum inhærendo eloquijs, à quibus edoctus elucidare aliqua adioris *Nec enim (aiebat olim Paſchaſius Raſbertus) putandum eſt, nulli nunc temporis gratiam intelligentiæ largiri, cum pateat illud propheticum: Pertransibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia. Sed & in Ma Philoſophis ſæculi tale aliquid poſt priorum ſtudia, ratione vigente, probatur conſeſſum, quoniam Doctores quanto iuniores fuere, tanto utique perſpicatiores. Verùm tamen eſſi ita loquar, non adeo ſiſtum iactancie diligo, vt me ad eorum ſcientiam, aut merita attigiſſe pollicear, ſed quod ſilem, quam ipſi docuerunt, & veritatem apprehendiſſe, ipſorum doctrina enutritum me eſſe gaudeo. Vnde & ex eorum libris ſparſim plura colligens hoc opus devotè ad legendum fratribus conſeci. Sic Corbeienſis*

*Seſſ. I
de Re
form.
c. I.*

*Rath.
Prol.
a.*

Ber. *possem: Judicabor superfluous, aut presumptor,*
 Ho. in *videlicet post Patres, post tot Sapientissimos Docto-*
 Miss. *nes, qui hunc ipsum locum plenissime exposuerunt,*
 in sm. *rursus in eodem novus expositor ausus fuerim mit-*
tere manum. Sed si quid dictum est post Patres, quod
non sit contra Patres, nec Patribus arbitror, nec
cuiquam displicere debere. Vbi autem dixi quod a
Patribus accepi, dum sic absit typhus presumpcion-
nis, ut non desit fructus devotionis, patienter au-
diant de superfluitate causantes::: Si verò peccavi:::
potens erit pia Virgo apud suum misericordem
filium hoc meum excusare peccatum, cui hoc meum
qualecumque opusculum devotissimè dedicavi. Hęc
cælestis Claravallensis Apis. Utque diligendi, ac
benè sentiendi meam mentem aperiam, sanctæ
Romanæ Ecclesiæ iudicio omnia à me scrip-
ta, dictave, libenti submitto animo. Et cum Ec-
clesiastico, Hortor itaque venire vos, cum bene-
volentia, & attentiori studio lectionem facere, &
in Pr. veniam habere in illis in quibus videmur sequentes
imaginem sapientia, & deficere, quippe Multa di-
ctinus, & deficimus in verbis, consumari autem
sermonum ipse est: scilicet Deus Optimus Ma-
ximus, cuius honori cedant cuncta, Nam, & in
Eccl. sermone eius composita sunt omnia. Gloriantes ad
6. 43. quid valebimus? Ipse enim Omnipotens
v. 28. super omnia opera sua.

Eccl. *sermone eius composita sunt omnia. Gloriantes ad*
 6. 43. *quid valebimus? Ipse enim Omnipotens*
 v. 28. *super omnia opera sua.*

ANTELOQUIA
AD FACILIOREM
SACRÆ SCRIPTURÆ
INTELLIGENTIAM
CONSENTANEA.

ANTELOQUIUM I.

De Nominibus Sacra Scriptura:

SACRA Scriptura voca-
 catur ulterius ver-
 bum Dei Scriptum,
 idque perquam pro-
 priè, ut fatentur non
 tantùm Catholici omnes
 verùm & hæretici, si

excipias Gasparè Suvencck feldium, qui *Epist. 24.*
& sequentib. solum Verbum æternum esse pro-
 priè verbum Dei, affirmat; sed omnino reiicien-

duo

2 dus ex illo Deuteronomij cap. 4. vers. 2. Non ad-
detis ad verbum, quod vobis loquor, & Apосто-
li ad Thessalonic. 1. cap. 2. vers. 13. Cum accepif-
setis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud,
sicut verè est verbum Dei.

2 Appellatur etiam Scriptura Canonica,
quia nimirum est norma vivendi, atque cre-
dendi, & quidem certa, ac infallibilis; atque
ob eam causam Biblia Sacra dici Scripturam
Canonicam, imò, & absolutè Canonem, lo-
cupletes testes sunt Div. Chrisostom. homil. 33.
in Genes. & Irænæus lib. 4. cap. 69. & apud Lati-
nos Plinius lib. 34. cap. 8. inquit: fecit & quem
Canonem Artifices vocant, lineamenta artis
ex eo petentes, velut à lege quadam, & Aufonius
Epigr. 128. Grammatici Canones. Canon
igitur Græcè, Latine regula nuncupatur, ut habe-
tur cap. Canon. dist. 3. ubi Glos. quòd desump-
tum est ex D. Isidoro lib. 6. Etymolog. cap.
16.

3 Nec ea solùm de cãusa canonicam
Scripturam Biblia Sacra rectè vocamus, sed
etiam, quia canon perinde est ac numerus, seu
Catalogus, quo sensu canon accipitur Cod. lib.
10. tit. 23. de Canone Largitionaliũ titulorum.
Et lib. 16. tit. 17. Leg. 1. Quocirca ob hanc
significantiam Biblia vocant Scripturam Cano-
nicam D. Hieronymus pref. in Iudith. & D.
Augustinus lib. 2. contra Crescon. cap. 3 1. Est enim

in Biblijs numerus seu Catalogus Sacrorum
Librorum; adeoque audiendi non sunt Kem-
nitius, adversus Sess. 4. Tridentini; Polanus,
& alij huius furfuris, qui hanc nuncupationem
detrectant Sacre Scripturæ concederè.

4 Nuncupatur etiam Sacra Scriptura
Testamenti Novum, & Vetus, ut frequens Pa-
trum, & Interpretum sensus docet, præcipuè
D. Paulinus in Natalibus. Origenes lib. 1. de
Spiritu Sancto, ad initi. D. Augustini. lib. 1. de
Genesi, cap. 1. D. Hieronymus in Isaiã. cap. 18.
D. Ambros. cap. 10. Lucæ. D. Isidorus lib. 6. de
Originib. Et optima ratione nuncupatio hæc
recipitur, primò quia Scriptura Dei nobis vo-
luntatem ac mentem testatur. Secundò, quo-
niam continet varia Dei cum hominibus pacta,
& foedera. Tertiò quod Deus in illa iustos pas-
sim hæredes nominet.

5 Opponit tamen Theodorus Beza;
Ecclesiæ Sanctæ infensus hostis, Epist. ad Ro-
man. cap. 11. vers. 27. & consimiliter alij hære-
tici: Testamentum non potest dici, nisi pactio
partium quarum altera vivit, altera è vivis ex-
cessit; illudque propriè sumptum confirmatur
morte testatoris; ad Hebræos 9. vers. 16: & 17.
Igitur Scriptura Sacra Christo anterior, & Dei
cum hominibus pacta continens, Testamentum
ineptè vocatur. Tum quia in toto Hebræo tex-
tu Berith propriè fœdus inter vivos denotat, non

7 *Anteloquia ad faciliorem, &c.*
verò testamentum. Vetus ergò Scriptura, siue
Hebraicè *Berith*, veteris potius fœderis, quàm
testamenti nomen inter Latinos postulat.

6 Respondetur, argumentum in ad-
versarios retorquendo, quoniam fœdera anti-
quæ Legis figura erant eorum, quæ de hæredi-
tate gloriæ nobis conferenda, ac quæ facta sunt
in Lege nova, & quæ Christi morte sunt con-
firmata; igitur sicut hæc rectè Novi testamen-
ti nomenclationem accipiunt, sic illa dici de-
bent, & fœdus propter id quod erant, & Tes-
tamentum Vetus propter id, quod significabant.
Intorqueo secundò, quia quod Hebraicè
est *Berith*, siue quodvis pactum, & fœdus, id
vertunt Septuaginta Interpretes *Diatiki*, quod
Latinè est testamentum, ita illi *Genes. cap. 6. vers.*
18. Exodi cap. 24. vers. 7. Levitici cap. 2. vers. 13.
& passim alibi. Tum etiam quia *Diatiki*, hoc
est nobis testamentum, pro fœdere quovis su-
mi docent ex *Actor. cap. 13. Budæus in Com-*
mentar. Græca ling. & ex eo Henricus Sthepha-
nus in Thesaurò. Denique Ecclesiæ usus, & con-
suetudo sufficit, ut hæc nuncupatio in sancta
retineatur. Vide P. Lincæum *tract. 1. de*

Locis. cap. 1. & tract.

5. cap. 1.

AN

ANTELOQUIUM II.

DE MATERIA, ET FORMA SACRÆ Scriptura.

Materia & forma in præsentiarū in
obiectū recidūt, quemadmodū
& in scientijs de earum mate-
riali & formali obiecto differitur, ipsūq̄ in una-
quaq̄ scientia statuitur; affinisq̄ est huiusce Antel.
difficultas ei, quam Scholastici Theologi circa
Theologiæ obiectum versant. Sunt igitur scrip-
turæ materiale obiectum Deus ipse, eius per-
fectiones, & opera, ut docet D. Hieronymus
in *Præfatione Epist. ad Ephes. Actio omnis* (in-
quit) *& sermo divinis libris continetur, per quos*
Deum discimus. Tum Christus Dominus, ut
trahit idem Hieronymus ad *cap. 29. Isaia*, &
infra ostēdetur. Est insuper tale obiectum æter-
na Beatitudo cum meritis ac meritibus ad eam
econduentibus, ut edocent Clemens Alexan-
drinus *lib. 1. Strom. ibi: Scriptura Sacra peda-*
gogus est docens hominem salutaria. Et S. Ephren.
de Patient. & consumma. seculi, ibi: Lectionē
Divinarum Scripturarum adhibere, quæ te doceat,
quomodo effugere oporteat laqueos inimici, & vi-
vam æternam assequi. Et præcipuè Apostolus
Epist. 2. ad Timoth. cap. 3. vers. 15, ibi: Quia ab

83

iii

8 *Anteloquia ad faciliorem, &c;*
infantia sacras literas nosti, qua te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Jesu, & vers. 16. omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum ad erudiendum in justitia ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instruendus.

2 Ad idem scripturæ obiectum attinet quod de operibus sex dierum, & deinceps refertur ab Orbe condito usque ad Moylis mortem in Pentateucho, quod scilicet est Mundi Chronicon, cuius argumentum est texere historiam, ac Chronologiam Mundi, ac gesta Patriarcharum à Mundi prima creatione usque ad mortem Mosi; nam in Genesi Moses pertexit à principio creationem mundi, & gesta Adami, Ewæ, Noë, Abrahamæ, Isaac, Jacobi, & aliorum usque ad mortem Josephi: In Exodo persecutionem Pharaonis, indeque decem plagas Ægypti, egressum Hebræorum ex Ægypto, & peregrinationem per desertum: ubi in Sina Decalogum, cæterasque leges à Deo acceperunt. In Levitico describuntur sacra, & sacrificia, cibi vetiti, festa, alijque ritus, lustrationes, & ceremoniæ, tam Populi, quàm Sacerdotum, & Levitarum. In Numeris numerantur Populus, Principes, & Levitæ, item quadragintæ duæ mansiones Hebræorum, eorumque æquæ ac Dei gesta in deserto: insuper recen-

De materia, &c. Anteloq. 2. 7
censetur prophetia Balaam, ac bellum Hebræorum cum Madianitis. Deuteronomium, sive secunda Lex repetit, & inculcat Hebræis leges antea in Exodo, Levitico, & Numeris à Deo per Mosem datas. Hæc in Pentateucho continentur.

3 Josue Liber est prosecutio historiæ Moylis, eamque pertexit usque ad finem vitæ Josue, ipsiusque, & Israelis post Mosem heroica facta recenset, & præcipue bella quibus Chananaeam devicit, eamque inter Israelitas possidendam distribuit. Liber Judicum, eorum gesta prosecquitur ab Othoniele usque ad Samsonem, ut pateat Dei liberalitas in fideles, & pios, ac eiusdem vindicta in infideles, & impios. Hactenus de Materia Sacræ Scripturæ, quæ ad huac primum Tomum lucubrationum mearum pertinet, reliqua, quæ sub eodem obiecto comprehenduntur, specificè in sequentibus Tomis exponentur, nunc universim assero cum D. Bonaventura, in *Sacra Scriptura. Testamentum vetus totum est de Deo incarnando, testamentum novum de Deo incarnato.* Et D. Petrus *Astor. cap. 1. vers. 43. dixit: Huic (id est Christo) omnes prophete testimonium perhibent.* Unde Tertulianus *lib. 3. carnis. contra Martionem cap. 2. canit.*

*Omnia de Christo: per Christum
Sancta loquuntur.*

*A

Et

4 Et in hunc scopum, & quatenus omnes creaturæ sunt à Deo, & ad Deum referendæ, ac per ipsas ad Deum tendere debemus, Sacra Scriptura obiectum habet omnescibile, disciplinas omnes, & quid quid sciri potest suo sinu complectitur: ideoque universitas quædam est scientiarum, scientias omnes vel formaliter, vel eminenter continens: id quod doctè illustrat P. Cornelius à Lapide, in *Encomi. S. Scripturæ à num. 12.*

5 Obiectum verò formale scripturæ sunt eadem, quæ sub obiecto materiali comprehenduntur, prout verbo Dei scripto nobis inotescunt; quoniam ut in *Anteloquio 1.* ostendimus scriptura est verè Verbum Dei: & ut D. Petr. *Epist. 2. cap. 1. vers. 20.* inquit: *Omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines.*

6 Quod si opponat quispiam, nos confundere obiectum materiale cum formali, cum idem obiectum materiale scripturæ dicamus esse formale, respondetur haud difficulter, materiale obiectum esse res, per scripturam significatas, at formale obiectum esse res easdem, ut verbo Dei scripto illæ nobis revelantur; præterquam quod aliquando idem om-

9 nino obiectum potest esse formale, & materiale, ut cum Dei bonitatem per se ipsam amamus.

7 Obiectum autem attributionis, seu præcipuum Sacræ Scripturæ est Deus secundum se, & secundum proprietates eius, & attributa, tum ut hypostaticè naturam humanam assumpsit, scilicet Christus, ac propterea D. Hieronymus *ad cap. 29. Isaia*, ait: *In capite Libri scripturæ est de me, non Hieremia, non Isata, sed in omni Scriptura Sancta, quæ unus liber appellatur.* Concinit Illustrissimus Abulensis in *Exodum, initio*, per hæc verba; *Et quia opus redemptionis ad Messiam, id est Christum Deum hominem pertinet, omnes libri (scilicet Scripturæ Sanctæ) velut ad quemdam verticem inclinati, in ipso quasi in quodam solidissimo cardine devolvuntur.* Hunc autem quidam venisse, denuntiant eius mirifica opera enarrantes, in quo totius novi testamenti Librorum canonicus ordo versatur. Cæterorum autem quidam eum futurum prænunciant, secundum temporum differentias, in quo genere totâ Propheticam seriem collocamus. Alij autem ad eum suscipiendum disponunt, rectis moribus imbuendo: quia solis purgatis animis Deus fide, & spe colitur, atque charitate suscipitur. Ad quam seriem

Sapientiales, & ceteri in hunc modum pertinere noscuntur. Cum quibus, & Legales primam obtinere positionem, per se liquet. Qui autem residui de tota serie sunt, Messie lineam à rerum exordio principaliter contextentes in ipsum usque deveniunt. In eundem sensum illud *Psalmi 39. vers. 9. In capite libri scriptum est de me exponunt PP. Cornelius in cap. 10. vers. 7. Epist. Ad Hebr. eos.* Et Leblanc in *Psal. 39.* cum alijs interpretibus quos ipsi Laudant, qui edocent, unum Librum esse omnes, qui in Sacra Scriptura reperiuntur, & colimus, ex eo scilicet quod ad Christum Dominum omnes referuntur; qui propterea obiectum attributionis Sacrae Scripturae dicendus.

ANTELOQVIVM III.

DE SCRIPTURAE CAUSA EFFICIENTI.

3 **C**AUSA efficiens Sacrae Scripturae est Deus, haud quidem immediate per se ipsum solum, sed per homines, scilicet Pentateuchi per Moysen, Librorum Isaia, Jeremiae, & reliquorum Prophetarum per hos ipsos, & spetiatim Libri primi Esdrae per hunc, secundi Libri Esdrae per
Ne

Nehemiam, Librorum Ecclesiastes, Proverbiorum, & Cantici Canticorum per Salomonem, Ecclesiastici per Jesum avum Jesu filij Sirach, Evangeliorum per quatuor Evangelistas Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, Apocalypsis etiam per Joannem Apostolum, Actorum Apostolorum per Lucam, Epistolarum Apostolicarum per Apostolos, quorum eis praefixa sunt nomina. Hæc certa, imò de fide sunt, & vel traditione constant, vel inde haud raro, quod in ipso contextu Librorum Sacrorum auctores eorum dicantur ij, de quibus supra,

2 Dixi in ipso contextu, nam titulos praefixos Sacris Libris non esse omnes de fide, nec Scripturam Canonicam, tuentur P. Bonfrerius in *Proleg. Scripturae*, cap. 7. s. 1. ad initium. Et nonnulli alij DD. Catholici, quia certum inquit, non est, quod operibus suis sint praefixi ab ipsis Scriptoribus Sacris, & sic Titulos Psalmorum David, v. gr. non huiusmet, sed Esdrae, vel alterius esse, edocent Doct. Angelicus D. Thomas in *Praefat. ad Psalm.* & Rutilius Benzonijs *lib. 1. in Magnificat. cap. 29.*

3 At esse Scripturam Sacram, tuentur Theodoretus *Prologom. in Psalm.* Leo Biscantinus *lib. 3. contra Nestorian. & Eutychianos.* R. Lorinus *tom. 1. in Psalm. Praefation. cap. 12.*
prin-

princip. P. Azor *Institut. Moral. tom. 1. lib. 8. cap. 1. quest. 2.* quando quidem enim inquirunt, Librorum Sacrorum claves sunt iuxta D. Hieronymum, in *Proæmio ad Psalm.* quando id ipsum sunt in Scripturâ, quod inscriptiones in foribus ædium, cuius, & quales sint, denotantes iuxta D. Augustinum, *Exordio enarrationis Psalmi 58.* quando erum non pauci in Ecclesia Catholica Legi consuevere, quod pro certissimo inditio Scripturæ Sacræ, & authentica, tradit Concilium Tridentinum *Sess. 4.* quando etsi forte appositi non fuerint ab ipsis Auctoribus Sacrorum voluminum, sed ab alijs, at non nisi Spiritu Sancto eos illustrante, quid causæ est, cur non habent Canonicam Auctoritatem? Dicendum igitur eos Titulos scripturam esse Canonicam.

4 Divisionis cæterum capitum, & quorundam etiam sectiones in Sacra Pagina recentes esse, ac ne tractatum longitudo perpetua, & non interrupta vel tædio esset, vel etiam memoriæ obesset, magis ab expositoribus factas, quam ab ipsis Scriptoris Sacris Spiritu Sancto dictante, exploratissimum est, idque testantur D. Joannes Damascenus *lib. 4. fid. cap. 18.* D. Hieronym. in *Præfationib. ad lib. Esdræ, & Nehemię,* ne non etiam *ad Libros Paralip.* Cajetanus *ad initium Deuteronomij, & in 2. Act. ad verba illa ultima: In id ipsum.* Sixtus Senen-

sis *lib. 3. Biblioth. Sanctæ, tit. de Partitione, Method. 4.* Antonius Senensis in *præfatione ad opera S. Thomę. Guevara in cap. 3. Habacuc. num. 154.* Lindanus *lib. 1. de optim. Genere interpretandi, cap. 3.* Cardinal. Bellarminus *lib. 1. de Verbo Dei, cap. 7. & cap. 15.* Gretserus *tom. 1. Defensionis Bellarminianę, ad cap. 9. lib. 1. de Verbo Dei.* P. Salmeron *tom. 1. Prologom. 9. Quinquagena 1. can. 22.*

3 Igitur ante quingentos annos, inquit P. Salmeron, loco nuper citato, scribebat autè anno Domini 1597. nullus inter Hebræos, sive Græcos legitur, divinæ locos scripture, certo capituli numero, citasse, præter Psalmos; quibus numeros adiectos fuisse à Septuaginta Interpretibus, testis est D. Hilarius in *præfatione Psalm.* testis est, & Liber Actuum Apostolorum, *cap. 12.* ubi primus, secundum aliquos, vel secundus, secundum alios, Psalmus producit. Veteres denique Patres testantur, qui quinquagesimum Psalmum, vel quadragesimum vel 118. nominare solent. Quare omnium, quæ nunc in Hebræis, & Græcis exemplaribus capituli divisiones, ac numeri habentur, ex Latinis nostris codicibus sunt accepti: siquidem veteres Patres etiam Latini, Scripturas non partiebantur enumeratione capituli, vel numerorum citatione, sed per allegationes particularum historiarum. Vnde D. Augustinus

nus lib. 2. *Retraçt. cap. 24. tom. 1. initio.* dixit, se scripsisse à principio Geneleos usque ad primorum Parentum de Paradiso expulsionem, hoc est, iuxta modum nostrum loquendi in priora tria capita Geneleos. Er D. Gregorius in *Prologo lib. 1. Reg. sub initium, tom. 2. circa finem,* ait, se exposuisse à principio lib. Reg. usque ad Davidis Regis unctiõnem: hoc est in priora quindecim capita primi libri Regum. Nemo ergo miretur, si in Lectiõne Patrum nunquam eiusmodi citandi rationem per capitula invenire poterit.

6 At divisionem per sententias, commata, membra, & versus divisos, & intervallicis quibusdam distinctos, fuisse olim apud antiquos Hebræos, auctor est D. Hieronymus in *Præfatione Libri Paralipomenon, & Libri Isaie,* ubi agit de Apolinaris, asseritque, se ad legendum commoditatem, easdem commatum incisões, & intervallorum distantias in sua servasse editione. Constat etiam per multa ante secula per Septuaginta Interpretes Biblia translata in Græcam linguam cum commatum distinctionibus. Sic notat P. Salmeronus proleg. 9. quinquag. 1. can. 22. Tametsi Helias Levites in præfatione libri Massoreth, ex Rabinorum sententia affirmet, totam Legem fuisse quasi unum passuk, hoc est unam sententiam, in qua diversa cohærebant sine ulla ver-

suam

suam distinctione, & hanc 436. annis post ultimum Urbis Sanctæ excidium à Judæis Tiberitis fuisse in multos passukim, hoc est, versus, & sententias divisam. Græci etiam veteres Patrès, & Latini, versusum distinctionem aliam efecerunt, collocando in quolibet versu sex dictiones, sive monosyllabas, sive polysyllabas, ut indicat D. August. in *Speculo Scripture.* Judæi tamen non sic distinxerunt versus suos iuxta numerum dictionum, sed longiores, aut breviores, ducti auctoritate Septuaginta Interpretum.

7 Ex dictis conficitur, quòd cum per capitula distinctio recens sit, & ad commoditatem docendi à Græcis, & Latinis expositioribus confecta, possunt aliquando, si ratio, & auctoritas patrocinentur, præcedentia superioris capitis verba cum prioribus sequentis connecti, & si meliorem, & solidiorem sensum præferant, explicari, & vel priori capiti, vel sequenti eiusmodi verba tribui, atque applicari. Sic P. Salmeron, *dic. proleg. 9.*

8 Ad ulteriorem ergò causâ efficientis, notiam supponendum est, quòd licet Deus hominum ministerio usus sit in scribendis omnibus Libris Sacris; id tamen nihil ijs adimit Auctoritatis, cum eorum nihilominus principalis Auctor sit ipse Deus. Præclare S. Gregorius in *Præfatione ad Lib. Job. cap. 1. Ipse igitur*

hac

hec scripsit, qui *hec* scribenda dictavit, ipse scripsit, qui & illius operis inspirator extitit, & per scribentis vocem imitanda ad nos eius facta transmisit. Si magni cuiusdam viri susceptis epistolis legeremus verba, eaque quo calamo fuissent scripta quæreremus: ridiculum profecto esset, si non epistolarum Authorem scire, sensumque cognoscere, sed quali calamo earum verba impressa fuerint, indagare studeremus. Cum ergo rem cognoscimus, eiusque rei Spiritum Sanctum Authorem teneamus, quia scriptorem quærimus, quid aliud agimus, nisi legentes literas *de calamo perscrutamur*?

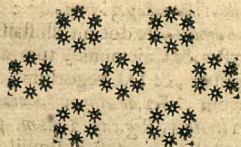
9 Nec minus appositè D. Augustinus, *tom. 4. lib. de consensu Evangelistarum, cap. 7.* ibi: Sed illud prius discutiendum est, quod solet non nullos movere, cur ipse Dominus nihil scripserit, ut alijs de illo scribentibus necesse sit credere. Hoc enim dicunt illi vel maxime pagani, qui dominum ipsum Jesum Christum, culpate, aut blasphemate non audent, eique attribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tamquam homini: à quibus quæro, cur de quibusdam nobilissimis Philosophis suis hoc crediderunt, quod de illis eorum discipuli scriptum memoriæ reliquerunt, cum de se ipsi nihil scripsissent? Nam Pythagoras, quo in illa contemplativa virtute nihil

tunc

tunc habuit Græcia clarius, non tantum de se, sed nec de nulla re aliquid scripsisse, perhibetur. Socrates autem, quem rursus in activa, quam mores informantur, omnibus prætulit, ita ut testimonio quoque Dei sui Apollinis omnium sapientissimum pronuntiatum esse, non taceant, Æsopi fabulas pauculis versibus prosequutus est, verba, & numeros suos adhibens rebus alterius: usque adeò nihil scribere, voluit, ut hoc se coactum imperio sui damonis fecisse dixerit, sicut nobilissimus discipulorum eius Plato commemorat. In quo tamen opere maluit alienas, quam suas exornare sententias. Quid igitur causæ est, cur de istis hoc credant, quod de illis discipuli eorum literis commendarunt, & de Christo nolunt credere, quod eius de illo discipuli

conscripterunt? Hæc

D. Augustinus.

**

AN

ANTELOQVIVM III.

DE MODO QVO DEVS PER HOMINES

à se ad id electos Sacras fecit Scrip-
turas.

Certum igitur est, Deum homini-
bus à se ad id electis revelasse
ea, quæ ipsi scripsere, iuxta illud
*David 2. Reg. cap. 23. Spiritus Domini locutus est
per me, & sermo eius per linguam meam, &
Psalmo 86. Dominus narrabit in scripturis popu-
lorum. Tum Matthæi 22. ubi Christus argu-
mentatur: Quomodo ergò David in spiritu vo-
cat eum Dominum, si filius eius est? Supponit er-
gò illam vocem Dominus fuisse ab Spiritu Sanc-
to dictatam.*

2 Hæc autem divina revelatio multi-
fariam fieri potest, primò per locutionem hu-
manam, siue humanæ similem, vocesque sonoras,
& articulatas; quo pacto locutus est cum
*Samuele lib. 1. Reg. cap. 3. v. 4. ibi: Et vocavit
Dominus Samuel, sic docent Illustrissim. Abu-
lenfis quæst. 3. & Cajetanus, tum alij sequuti
D. Dionysium, & D. Gregorium: quibus ad-
de Thyraum, lib. 2. de Apparit. vocali. cap. 3. P.
Mendoza in lib. 1. Reg. cap. 3. num. 4. & Marg.
22. P. Cornelium, eod. loco. similisque vocalis*

De modo quo Deus, &c. Anteloq. 4. 19

locutio legitur in Baptismo Christi Domini,
*Matth. 3. v. 17. in promulgatione Legis, Exod. c.
20. ut etiam expositores habent in cõfessio, & de
eorumdem etiam confessione, cum Deus lo-
quutus est cum Adamo, & Eva; Genesis cap. 3.
vers. 17. in Transfiguratione, Matthæi cap. 17. v.
17. in sermone ante Cœnam, Joannis cap. 12.
vers. 28. ibi: Venit ergò vox de Cœlo: & clarifi-
cavi, & iterum clarificabo.*

3 Et quidem licet P. Benedictus Fer-
nandez tom. 1. in *Gen. s. præcitato cap. 3. sect. 20.
num. 3. ad eum versiculum: Et cum audissent
vocem Domini Dei. S. sunt qui existiment, hanc
Dei vocem illam omninò esse, qua subinde incla-
mavit: ubi es, &c. videatur Deo negare lo-
cutionem humanam cum primis Patribus. At
eam duntaxat negat, antequam hi prodissent
de latibulis suis; concedit verò, & perspicuè,
posteaquam prodire, ut legenti constabit.
Sed obstat doctrina Eximij nostri Doct. P. Sua-
rez, tom. 1. in 3. part. disp. 27. sect. 2. S. sed occurrit
secunda difficultas. Ubi inquit, quod Deus non
loquitur per signa, aut verba ad placitum sig-
nificantia, sed solum per conceptus intellectu-
ales naturaliter representantes.*

4 Verumtamen si attentè legatur quod
ipse edocet, perspicuum erit, solum intende-
re, quod ad loquendum interius intellectui non
indiget Deus signis externis, aut verbis ad pla-

citum significantibus, differit enim ibi de obiecto scientiæ infusæ Animæ Christi Domini, & de modo quo Deus potest causare in intellectu creato evidentiam sui, ut testificantis, in quem finem non indiget Deus externa locutione, potest enim producere in intellectu conceptus mentales natura sua representantes, & hoc modo asserit, revelasse Deum fidem Angelis, & fortassè etiam Adæ, & aliquibus Prophetis; ceterum non diffitetur, vel Adæ, vel Prophetis loquentum esse Deum aliquando vocibus sensibilibus, & ad placitum significantibus: videatur P. Hurtadus de Mendoza *disp. 13. de fide sect. 3. §. 68.* ubi ferè in hunc sensum Eximium Doctorem exponit, & P. Linceus *lib. 1. de Theol. tract. 5. cap. 2.*

5 Opponi etiam potest Auctoritas D. Eucherij in *Libro de Essentia Divinitatis*, quæ habetur *tom. 4. operum D. Augustini*, cui communiter attribuitur, ubi asserit, quod in locutione Dei non est strepitus vocum: sensus tamen est, quod non sit de necessitate.

6 Oppones præterea D. Augustinum *Lib. 2. de Trinitate, cap. 10.* sic aientem: *Cuiusmodi autem loquela tunc Deus exterioribus hominum auribus insonaret, maxime ad primum hominem loquens, & invenire, difficile est, & non hoc isto sermone susceperimus.* Respondetur: His verbis, non dubitare Divum Augustinum de

locutione Dei externa, & vocibus nobis ad placitum significantibus, vel quod iuxta est, illis similibus, sed de modo eam formandi locutione, qui modus est explicatu difficilis, tamen de effectu, & vocibus ipsis dici potest, quod quemadmodum Deus ipsos intellectuales potest producere, & infundere conceptus, sic queit etiam voces ipsas causare.

7 Secundò potest Deus eloqui per externam aliquam visionem, quo locutionis genere Rubum ostensum fuisse Moyfi, & Scripturam Danieli, docet Angelic. Doct. D. Thomas, 2. 2. *quest. 173. art. 3.* idem contigit Abrahamo, quando vidit, & audivit Angelos, apud se in corporibus assumptis diversatos. *Genes. 7. cap. 18. à vers. 1.* Jacobo quando vidit, & audivit Angelum, cum quo luctabatur. *Genes. cap. 32. à vers. 25.* Balaamo, quando vidit, & audivit Angelum stantem contra se, & evaginato gladio in via stantem. *Numer. 22. vers. 31.* Josue, quando vidit, & audivit Angelum stantem contra se, & evaginatum gladium tenentem. *Josue, cap. 5. vers. 13.* Manue, eiusque uxori, quando viderunt, & audierunt Angelum, à quo nasciturum sibi filium Samsonem didicerunt, *Judic. cap. 13. a vers. 3.* & multis alijs Prophetarum passim.

8 Quod verò de visu, & auditu dictum est, potest etiam contingere in odoratu,

gustu, & tangendi sensu evenire, ut cum ex novo quodam, & insolito odore, ex mira quadam caelestique dulcedine, ex suavi aliquo aurore, rorisve appulsu divina hominibus praesentia innotescit: id quod in Sacra Scriptura rarum est; in historijs tamen Ecclesiasticis satis frequens.

9 Nihilominus D. Basilius in cap. 7. *Isaie*, non procul ab initio, *Equidem* (inquit) *arbitror, Prophetas non percepisse verbum Dei sensibili auditu per conformitatem aeris; sed quando animae intellectu praedite, suae suppetebant aures, quae a supernis nuntiabantur, citra ullam corporis vocem, ad eorum pertingebant notitiam.* Sic ille, cuius festiam miratur P. Mendoza in 1. *Regum* cap. 3. *num. 4. & margin. 21.* At exponi potest de locutione divina frequentiori, seu de illa, quae interna solum mentis illustratione ad prophetandum permovebat; non enim inficiatur D. Basilius, Deum aliquando vocibus, & signis externis locutum esse Patribus, seu alijs de quibus supra.

10 Tertio loquitur Deus per impressionem, ordinationem ve imaginabilium formarum, quando ipsa phantasia primario movetur, sic evenit *Isaie*, ut ipsius cap. 6. *vers. 1.* pro eo ac docet D. Augustinus *lib. contra Adimantum, cap. 28.* P. Cornelius *ibidem.* Etsi partim imaginariam, partim intellectualem visionem fuisse

fuisse existimet, sed primario imaginariam censeret P. Mendoza, *lib. 1. Reg. cap. 3. num. 3. & marg. 18.* consimilisque fuit apparitio facta *Ezechielii, cap. 1. vers. 4.* & *Danieli, cap. 7. vers. 2.* Quae Dei locutio aliquando fiebat per modum lectionis, ut contigit *Jeremiae*, qui non videre, nec audire, sed legere sibi videbatur, quod prophetabat, ut postea narravi *Baruch*, eius *Scriba: Ex ore*, inquit, *suo loquebatur, quasi legens ad me omnes sermones istos, Jer. 23. v. 18.* Sive per modum loquutionis, iuxta illud *Zachariae, cap. 2. vers. 3.* qui modus frequens erat, ut legenti Prophetas planum erit.

11 Contingebat autem tam in vigilia, quam in somno, pro eo ac docet Angelicus Magister D. Thomas 2. 2. *quest. 174. art. 3.* ex illis verbis Dei ad *Aaronem*, & *Mariam*, *Numero-rum 12. vers. 6.* *Si quis fuerit inter vos Prophetam Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.* In somno quippe apparuit Deus *Abrahae, Genes. 22. vers. 3.* *Isaac. Genes. 26. vers. 24.* *Jacob. Genes. 28. vers. 12.* *Gedeoni, Judic. cap. 6. vers. 25.* *Samueli, lib. 1. Reg. cap. 15. vers. 10.* *Salomoni, lib. 3. Reg. cap. 3. vers. 3.* *Danieli, Dan. cap. vers. 19.* & saepe alibi. In Vigilia autem difficillior est haec apparitio ut adnotat D. Thomas in loco nuper citato; cum difficillius sit hominem vigilantem, & circa sensibilia externa occupatum ad hanc imaginariam cognitio-

nem avocare ; quàm dormientem , non est tam
impossibilis , & aliquando in sacris literis
confimilem apparitionem, reperiri intelligit Il-
lustrissimus Abulensis , videlicet *Paralip. 18.*
vers. 16. & *18.* ubi Michæas ait, quod vidit uni-
versum Israel dispersum in montibus , & rursus
Dominum sedentem in folio suo , & omnem exer-
citum caeli assistentem ei. Et de hoc genere po-
tuerunt esse multæ aliæ, quæ Prophetis narra-
tur contigisse.

11 Quartò per influxum luminis in-
telligibilis , ut Auctor est Angelicus Doctor,
ubi supra. Quintò per Angelos ut Danielis *cap.*
10. vers. 11. & Zachariæ *cap. 1. vers. 2.* & *Apoca-*
lypsis cap. 1. & sequentibus. An autem Deus hu-
mana specie , aut certè alia exteriori apparens,
loquensque hominibus utrumque hoc fecerit
semper per Angelum aliquem , aut multoties
per se ipsum , controversum est inter
Patres , quod non rarò per se ipsum, docent
uterque Clemens, Romanus, *l. 5. const. ultima;*
& Alexandrinus *lib. 1. Stromat.* Tertulianus *lib.*
contra Judæos, cap. 9. Chrysost. *Hamil. 16. in*
Aza Apost. Theophilact. *ibidem, D.* Ambrosius
ad Colossios. cap. 1. Leo Magnus *Epist. 13.* Eu-
sebius *in Demonstrationibus Evangelic. lib. 1. cap.*
5. & lib. 5. cap. 10.

12 Quòd vero semper per Angelos,
tuentur D. Gregorius *lib. 13. Moral. cap. 2. D.*
Hic-

Hieronym. *ad Galatas, cap. 3.* D. Cyrillus *in 2.*
Epist. ad Thesal. cap. 8. Illustris. Toftatus *in cap.*
3. Exodi, & D. August. *tom. 3. lib. 8. de Trinit.*
cap. 27. utraque sententia est valde probabilis,
& utriusque rationes adducit P. Antonius Fer-
nand. *Visione 6. cap. 3. comment. 2. sect. 1.*

13 Septimò tandem per se ipsum so-
lum Deus loquitur mentis ; & sanè cum revela-
tio fit per alienationem à sensibus tum internis,
tum etiam externis, ac per productionem cog-
nitionis supernaturalis in intellectu Prophetæ,
illapsusque quem vocant , profectò tunc non
potest fieri ministerio alicuius creaturæ, nec nisi
à solo Deo, quippè cuius solius est, effectivè
immutare intellectum , & voluntatem creatu-
ræ rationalis, ijs utendo , ut doceant Angelic.
Doct. Div. Thomas *in 2. sent. dist. 8.* & *ibidem,*
Doct. Seraphyc. D. Bonaventura , & commu-
niter Theologi Antiqui , & Recentiores , præ-
sertim P. Molina *1. part. quest. 56. art. 2. §. Di-*
cedendum est. Doct. Exim. *lib. 6. de Angel. cap. 16.*
num. 10. Plura de modis quibus Deus in Scrip-
tura loquutus est, videre licebit apud Santim
Pagninum *in Isagoge lib. 6. cap. 54.*

14 Nec verò solummodò revelavit,
dictavitque Deus veritates contentas in Libris
Sacris , sed & voluntatem eas scribendi his, qui
scripsere , inspiravit , & non qualemcumque
sed supernaturalem ; id enim indicant , & ver-

ba D. Petri 2. *Epist. cap. 1. vers. Non humana voluntate allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines*, & quæ ex Scholasticis habet Angelic. Magister S. Thom. 1. *part. quæst. 36. art. 1.*

15

Cum igitur Sacra Scriptura Deum habeat præcipuum Authorem, ipsa est infallibilis regula fidei: id quod fide certum est: & probatur ex illo *Joan. cap. 10. vers. 35. Si illos dixit Deus, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi Scriptura*, id est, non potest mendax, aut falsa inveniri, ut exposuit D. Hilarius *lib. 4. de Trinitate*: adfentiunturque communiter expositores, ibi: Si ergo Scriptura solvi non potest, regula est veritatis, & ideo ad illam solet Christus provocare, ut *Joan. cap. 5. vers. 39. Scrutamini Scripturas*. Et Apostolus 2: ad *Timoth. cap. 3. vers. 16. inquit: Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, &c.* Deinde expressè definitur hæc veritas in Concilio Tridentino *Sess. 4. ex antiqua traditione Patrum*: ex quibus videri potest D. Irenæus *lib. 3. contra Hæreses cap. 1. & sequentibus*. D. Hieronym. *Epistola ad Paulin. de Authorit. Sacrar. Scriptur.* Et D. August. *Epist. 8. 9. & 14. ad Hieronymum, & lib. 2. de Baptifin. cap. 2. & lib. 2. contra Cresconium, à cap. 3 1. lib. contra Faustum, cap. 5.*

16

Tum quia Scriptura est Verbum Dei, adeoque necesse est, ut sit regula veritatis,
quia

quia nulla est certior regula, quàm Dei Authoritas, quæ in verbo eius continetur, & per illud applicatur, ut fuisè ostendit D. August. *dict. Epist. 19. ad Hieron. & lib. 11. contra Faustum, cap. 2.* Denique si aliquod mendacium in Scriptura reperiri posset, tota eius Authoritas periret: in eamque veritatem addi possunt rationes credibilitatis præcipuè ex Prophetijs, quæ videntur impleta: tum concordia eorum quæ dicuntur, puritas, & siccitas doctrina, & alia quæ in hunc scopum à Patribus, & Theologis expenduntur.

ANTELOQUIVM V.

NON SOLVM SENSVM SED ETIAM
Verba Deus Prophetis inspiravit, & dictavit.

AT enim tanta est Scripturæ divinitas, ut non tantùm Prophetis revelaverit Deus res, quas scriberent, inspiravitque ut vellent scribere, sed etiam suggererit verba ipsa, quibus scribere: consequenterque per auxilium supernaturale, saltem actuale, & transiens eorum manus, ac mentem rexit, ut nec per negligentiam, oblivionem ve, aut aliter ullatenus errarent, ponendo aut unam rem etiam minimam pro alia, aut etiam verbum quodvis pro verbo. Patet autem hoc primò ex dignitate Scripturæ Sacræ, quæ secus minor esset. Secundò ex eius Auctoritate, alioquin titubatura, si nimirum verba eius aliqua, ut non dictata à Spiritu

ritu Sancto respuere possent hæretici.

2 Tertiò inclarescit ex eadem Sacra Pagina, nempè lib. 2. Reg. cap. 23. vers. 2. ibi: Spiritus Domini locutus est per me (id est per David) & sermo eius per linguam meam: & Amos cap. 3. vers. 1. Audite verbum quod locutus est Dominus. Et Exodi cap. 4. vers. 12. & 15. Ego ero in ore tuo. & Psalm. 44. vers. 1. Eructavit cor meum verbum bonum. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. & ad Hebræos cap. 1. vers. 1. Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis: novissimè, diebus istis locutus est nobis in filio: vide alia in eundem scopum allata Anteloquio 1. num. 1. & Anteloq. 4. num. 1.

3 Sic communiter edocent Patres D. Gregorius in Præfatione ad libros Moralium. Ipse Spiritus Sanctus hæc scripsit, qui hæc scribenda dictavit. Constat autem dictantis esse etiam verba sub ministrare. D. Ambros. in Proæm. D. Lucæ, ibi: Evangelistæ Divino Spiritu ubertatem rerum, dictorumque omnium ministrante, sine ullo molimine cæpta compleverunt. D. August. Concionè 2. in Psalm. 90. ibi: De Civitate à qua peregrinamur Scriptæ nobis venere literæ. D. Cyprianus Serm. de Operib. & Eleemos. ad initt. Loquitur in Scripturis Divinis Spiritus Sanctus. Sanct. Ephren. lib. de Patien. & consumat. seculi. ibi: Sed si credis Deo crede, & sermonibus ipsius, &

& dic ad malignum vade post me Sathana: ego enim novi quod eloquia Dei, eloquia casta sunt, sicut argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum, nihilque in ijs obliquum, vel tortuosum esse.

4 Quartò constat idem ex consensu Scholasticorum, sic enim docent Exim. Doct. P. Suarez tract. de fide, disp. 5. sect. 3. num. 4. P. Valentia tom. 3. quæst. 1. princip. punct. 7. quæst. 8. Mag. Cano lib. 2. de Locis cap. 18. & ib. 5. cap. 5. Basil. Legion. 1. part. varior. quæst. 4. expositiva, cap. 1. & alij frequenter, præcipuè P. Azor Instit. Moral. lib. 8. c. 1. quæst. 12. Sebastian Perez, Epic. Oxomensis, in Reg. Sacræ Script. Reg. 1.

ANTELOQVIVM VI.

VLTERIOR SACRÆ SCRIPTURÆ DECLARATIO, & sensuum eius brevis descriptio.

1 **E**X prælibatis colligitur, Sacram Scripturam esse Divinam Doctrinam, quam Spiritu Sancto inspirante, atque dictante Auctores Sacri literis mandaverunt, sic eam describit P. Valentia tom. 3. quæst. 1. Principali, punct. 7. quæst. 8. circa initium. haud dissimiliter Exim. Doct. P. Suarez tract. de fide disp. 5. sect. 3. num. 3. in hunc modum ait: Est Scriptura instinctu Spiritus Sancti scripta, dic-

*tantis non tantum sensum, sed etiam verba. Divina Doctrina, seu scriptura ponitur loco generis; Traditiones quippe et si literis ab Authoribus humanis mandentur, non sunt Sacra Scriptura. Debet autem hæc doctrina seu scriptura habere Deum auctorem proprium ut docet Concil. Tridentinum Sess. 4. & probatum est Antel. 1. num. 1. & seqq. tum quia præcipue est de rebus divinis, ut ostendimus Antel. 2. per totum, & Antel. 3. tum quia obiectum formale ipsius est divina revelatio, ut ibidem; scripturam autem sacram debere esse etiam quo ad verba ab Spiritu Santo, ut diximus Anteloq. 3. à num. 8. iterum firmari potest ex illo D. Lucæ: Sicut locutus est per os sanctorum, & ad Rom. cap. 3. vers. 3. *credita sunt illis eloquia Dei*, & vers. 6. *Vt iustificeris in sermonibus tuis.* Ex Psalm. 50. vers. 6. de quo dubitare non licet. Ex quo differt Divina Scriptura à definitionibus Generalium Conciliorum, & Summorum Pontificum Decretis in rebus fidei, & morum, quia etiam in eorum definitionibus, seu Decretis Spiritus Sanctus dicitur se ipsum, & veritatem; nihilominus Sacra Scriptura non sunt, ut adnotat Exim. Doct. & P. Valentia ubi supra, et si P. Lorinus in 2. Epist. D. Petri, cap. 1. §. *Accedit*, piè doceat oppositum.*

5 Sunt uerò in Sacra Scriptura plures sensus etiam sub eadem litera, ut edocet D.

Augustin. lib. 1. *Genes. ad Litteram*, cap. 1. & lib. 1. *de utilit. cred.* cap. 3. & in lib. *de Doct. Christ. D.* Hieronym. *Epist. 150. quest. 12.* & alij, quorum sensuum divisio exponitur ab ipsis, & fusè à P. Salmerono, Prolog. 7. & ita breviter tradi potest. Nam primò duplex est sensus, unus literalis, alter spiritualis; seu mysticus: Literalis est, quem immediatè significant verba, & est duplex, unus proprius, quem verba continent in propria significatione, qui sensus retinendus est, nisi necessitas, vel Autoritas aliud de necessitate postulet: ut monet D. Aug. de *Doctr. Christ. cap. 5.* & 15. & cum ipso communiter Sacri Expositores, ac Theologi. Metaphoricus alter, quem scilicet verba immediatè habent in metaphorica significatione, ut cum Christus dicit: *Ego sum vitis vera.*

6 Sensus autem Spiritualis est, qui continetur in re per verba significata, quia in divino sermone non tantum verba, sed etiam res significant: prima significatio vocum pertinet ad sensum literalem: secunda autem significatio, qua res significatæ iterum res alias significant, est sensus spiritualis, & mysticus. Sic D. Thom. 1. *part. 1. art. 10.* hic sensus obscurior est ex se, & ideo inefficax, nisi aliunde dogmate, vel Autoritate confirmetur. Rursus hic sensus triplex assignatur à Theologis, nempe Tropologicus, seu moralis, qui refertur ad

mores, Anagocicus, qui refertur ad statum æternæ beatitudinis : & Allegoricus, qui refertur ad mysteria Christi , vel Ecclesiæ Militantis. Et prædicti sensus his versibus comprehenduntur.

Littera gesta docet, quid credas, Allegoria.

Moralis, quid agas : quo tendas, Anagogia.

Plura quæ hic desiderantur in sequentibus Voluminibus, Auspice Deo, tradentur.

SACRA CHRONOLOGICA DISSERTATIO PRIMA.

*De Annis à mundi creatione usque ad
Abrahæ ortum, in qua Vulgata
propugnatur editio;*

*Eiusque cum Lectione septuaginta Interpre-
tum recens excogitata concordia
refellitur.*

Quoniam Dissertationis nostræ princeps difficultas inde emergit, quòd editiones Vulgata, & Septuaginta Seniorum, quoad chronologiam, in prima, & secunda Mundi ætate valdè dissident, operæ præmium duxi, non nulla præmittere ad utriusque editionis autoritatè ostendendam, stabiliendamque ; & primò de editione septuaginta, utpotè antiquiori, agam.

SECTIO PRIMA.

*Septuaginta Interpretum versionis originem
exponit.*

IGITUR Ptolemæum Philadelphum circa annū mūdī 3775. & ipsius Philadelphi regnī octavum, ut infra ostendā juxta eruditissimi Patris Saliani calculos, cupido cepit, libros Pentateuchi, nec eos solos, quemadmodum aliqui minus rectè existimant, sed & reliquos veteris Testamenti,

græcos facere, vt jis ornaret Bibliothecam, quam Alexandria struxerat, de cuius in genti librorum numero non vna Antiquorum descriptio ostenditur apud prælaudatum P. Salianum, dicto anno Mundi 3775. numero 27. & 28. agentibus Josepho lib. 12. capite 2. & Eusebio in Chroni. vltra viginti librorum myriades in ea exitisse. D. Iidorus verò septuaginta millia librorum fuisse ait, alijs aliter sentientibus.

2 Misi ergò ab Eleazaro, Judeorum Pontificè Summo, ad Phyladelphum, id per oratores suos esagitātē, septuaginta duo Judæi, feni ex tribubus singulis, annis & peritia legis & linguæ Hebraicæ, atque græcæ sciētia venerandi: quamvis autem tot fuerint, brevitatis & rotunditatis gratia, septuaginta solum numerantur, ad eum modum, quo qui inter Romanos dicebantur centum viri, erant tamen centum & quinque. festus. v. centūvir.

3 Porrò, si vè in vrbe ipsa Alexandrina, si vè in Insula Pharo, ei vicina, vt Sanctus Iustinus Martyr, Divus Cyrillus Hyerosolimitanus *Catechesi* 4. D. Epiphanius *libro de ponderibus, & mensuris*, & alij asserunt, diebus 72. Regis votis fecerunt satis, versionemque totam absolverunt, tempore supra dicto, & anno ante Christum natum 278. ex eisdem Saliani placito, aut anno 301. vt habet

præfatio Romana in *versionem græcam septuaginta*; & profectò iuxta omnes, haud ita diu ante Christi nativitatem, vt scilicet ejus fides, ope linguæ græcæ, quæ tunc longè, latèque patebat inter gentes, posset his facilius ex veterum Prophetarum testimonijs suaderi.

4 Existimant autem Sanctus Hieronymus in *præfatione ad Pentateuchum*, Masius in *præfatione ad Josue*, Card. Bellarminus *tom. 1. Controversia 1. lib. 2. cap. 6.* Titelmanus in *prologo de versionibus*, & Scaliger in *Eusebij animadversionibus*, Seniores illos in vno eodemque Palatio coniunctos, ac inter se conferentes transfuisse; quòd si ita se res habuit, miraculum re vera fuit, quòd tot homines simul conferendo tam brevi tempore potuerint convenire in singulis sententijs transfrendis: Vbi enim est multitudo, diversitas iudiciorum evitari non potest, & naturaliter, vel nunquam conveniunt, vel non nisi post longas disceptationes, vt his ipsis verbis ait Bellarminus, vbi supra.

5 At magis probabile videtur, non à Senioribus in vnum locum congregatis, invicemque conferentibus, eam versionem simul factam esse, sed longè mirabilius, ac per summum in ea facienda consensum, sine vlla sententiarum circa eam prævia communica-

tionē, pro eo ac sentiunt, excepto Divo Hieronymo, omnes Antiqui Scriptores, & ex Recentioribus plerique, ac præsertim Sixtus Senensis in *Bibliotheca lib. 4.* Leo Castrus in *disputatione præfixa commentarijs Isaiæ cap. 35.* Galatinus *lib. de Arcanis, capite 3.* Serarius in *prologomenis biblicis capite 12. questione 10.* P. Salmeron *Prologomeno 5.* P. Bonfrerius *tom. 1. in Pentateuchum capite 16. præloquiorum, Sectione 3.* P. Richardus Lincæus *lib. 1. de Theol. tractatu 2. cap. 3. numer. 21.*

6 Quare aut singuli in singulis cellulis existentes, quot ipsi & cellula fuerunt, totidem versiones separatim fecere, idest 72. & in hac opinione sunt D. Augustinus *lib. 18. de Civitate Dei capite 42.* & *libro 2. de Doctrina Christiana cap. 15.* D. Irænaus *libro 3. cap. 25.* D. Cyril. Catechesi 4. D. Isidorus *lib. 1. de Divinis Officijs cap. 12.* Phylastrius, *heresi 90.* Tertulianus, *apolog. cap. 28.* Clemens Alexandrinus, *libro 1. Stromatum*, Neotericique supra citati, necnon passim Rabini.

7 Aut in singulis cellulis bini existentes triginta sex versiones seorsim fecere, vt maluit Epiphanius *de ponderibus*, & *mensuris*, & ex eo Imperator Justinianus *Novella constitutione 146.* Vt liceat *Hebrejs. cap. 1. vbi* Gothofredus, *litera N.* & O. Si vè autem versiones illę sint divisim factę priori modo, sive

potius posteriori, id convenit inter Authores secundæ, & communioris sententię, omnes eas adeo conformes evasisse, non tantum quoad sensum, sed quoad verba ipsa, vt non plures, sed vna tantum, vniuscuique Authoris esse videretur; hoc autem miraculum maximum profectò fuit, ideoque dies festus quot annis in eius memoriam, versionisque, eo interveniente, factę honorem, institutus est à Judæis, vt ex Phylone adnotat Pater Salius *anno Mundi 3775. numer. 92.*

8 Sunt etiam, qui existunt, septuaginta Seniores in ea versione cum textu Hebræo etiam quoad verba omnia consensisse, ita Phyllo, Aristæus, & Bellarminus supra citati. Contra verò eos aliquibus in locis quoad sensum duntaxat, non penes verba cōsensisse cū textu Hebræo, tuentur Augustinus, Ambrosius, Phylastrius, Masius, Baronius, & Salmeron, quos refert, ac sequitur P. Serarius in *Prologomenis citato capite 17. questione 23.*

SECTIO SECUNDA.

Editionis septuaginta Auctoritatem dilucidat.

1 **E**X dictis cōficitur, negari non posse, auctoritatē huiusce primæ, & incorruptę versionis esse maximam, & ad firmissimè arguendum sufficientem, eam quippè versionem citavit Christus Dominus, *Lucæ capite 4. versu 17. ex*

Isaia cap. 61. *versu* 1. ibi : *Spiritus Domini super me*, &c. Et confimiliter Apostoli, vt adnotat Divus Augustinus *lib. 15. de Civitate Dei, capite 14.* & *libro 18. capite 44.* ego (ait) *pro meo modulo vestigia sequor Apostolorum, quia ipsi ex utrisque, id est ex Hebræo textu & versione septuaginta testimonia prophetica possuerunt, utraque autoritate utendum putavi, quoniam utraque una atque divina est,* exemplum verò citatæ ex septuaginta Scripturæ ab Apostolis extat *Math. 1. versu 23. Ecce virgo concipiet; Isaïe 17. versu 14. Rursus Romanorum 9. versu 29. Nisi Dominus Sabaoth, reliquisset nobis Semen.* ex Isaïa 1. *versu 9.*

2 Eandem etiam versionem, cum ad Judæos scriberent, secuti sunt Judæi omnes, qui græcè scripsere aliquid, vt Josephus, & Phyllo, prout notavit Pater Serarius in *Prologomenis biblicis, capite 17. quæstiuncula 27.* Immò eam versionem, vel simul cum Hebræo textu jam permanentem, & post Christum Dominum in suis per Asiam minorem, Græciam, & Ægyptum Synagogis legebant Judæi, vt existimat Scaliger, vel eam cum Hebraico textu conjungebant, quemadmodum Justiniani Imperatoris ostendit *Novella constitutio 146.* quin verò eandem plurimis, & maximis extulere laudibus, veterum Rabi-

Sept. Interp. vers. Authorit. dilucid. Sect. 2. 7
norum plures, tanquam ea esset decus, & gloria Israelis à Deo instituta: immò esset oculus dexter Israelis, vt loquitur Rabi Azarias *lib. 3. cap. 8. folio 49.*

3 Tandem Ecclesia Christiana jam inde ab Apostolorum tēporibus eam recepit, transtulit, ac legit in Ecclesijs, uti demonstrant Justinus, Tertulianus, Nicetas in Psalmos, Divus Augustinus *de Civitate Dei, libro 18. c. 43.* Divus Hieronymus, *præfatione 1. in Paralipomenon*, Justinianus Imperator, *constitutione citata*; hinc toties & tam diligenter olim correctæ, & vocata communis, & vulgata.

4 Et quidem licet Septuaginta Seniores haud prædixissent futura, & sic non fuerint vates, & Prophetæ strictissimè, sicut fuerunt Isaïas, Ezechiel, & alij, at alia ratione verà Prophetæ fuerunt: nempè quia, vt ne in transferendis sacris voluminibus errarent, aut possent, specialiter illustravit eos Spiritus Sanctus, eoq̄ue charismate, & auxilio supernaturali pravenit, quod *prima corinthiorum, cap. 12. versu 10.* vocatur *interpretatio Sermonum*: Illosque sic prophetasse interpretando, interpretatosque esse prophetando, censent Divus Ambrosius *libro 3. Exameron, capite 5.* Sanctus Julianus Toletanus *lib. 3. contra Judæos*, Sanctus Augustinus, *ques-*

8 *Chronolog. differt. prima*
tione 19. in *Josue*, & alibi sæpè, *Rufinus li-*
bro 2. Invectivæ. Cassiodorus, de divinis lectio-
nibus, & non tantum hi, alijque antiqui, sed
pafsim etiam Recentiores, vt *Salmeron, Leo*
Casrius, Serarius, & *Alij* suprâ laudati, &
ex ipsismet hæreticis *Conradus Pellicanus in*
præfatione ad Bibliam suam.

SECTIO TERTIA.

Editionis Septuaginta confectæ tempus dis-
quirir.

7 **D**E tēpore, quo hæc sacrorū voluminū
interpretatio à Septuaginta duobus
Judæis facta fuerit, aliquot repe-
rire est dissidentes sententias. Prima est *D.*
Irenæi lib. 3. cap. 25. qui memorat *Ptolemæum*
Lagidem fuisse Imperatorem, qui *Jero-*
solymis interpretes *Alexandriam* evocarit:
concinat *Theodoretus*, apud *Eugubinum*
de Editione vulgata, & *Leo Casrius in dis-*
put. de traslat. Sacra Script. cap. 11. p. 22.
Edit. Salmant. inquit: Prima hæc transla-
tio facta est ante trecentesium primum an-
num ante adventum cum carne ad nos *Dei*
verbi, & *D. Nostri Jesu-Christi.* Quæ chro-
nologia requirit annum *Ptolemæi Lagidæ*
vigesimo tertio priorem: quoniam annus an-
te *Christum Dominum* trecentesimus primus
recurrat cum vigesimo tertio anno *Ptole-*
mæi Lagidæ, vt optimè observat *P. Jacobus*
Sal-

Interp. vers. temp. disq. Sect. 3. 9

Salianus tom. 5. Annalium, anno Mundi. 3752.
num. 1. & rursus anno Mundi 3775. n. 16.

2 Secunda sententia est *Clementis Alexan-*
drini lib. 1. Stromatum pag. 250. græc. lati. Qui
Irenæo ferè adfentiens translationem istam
ad tempus refert *Ptolemæi Lagi filij*, seu
Lagidis, vel ad *Ptolemæi Philadelphi*, cum
maximam ad eam rem contulisset diligen-
tiam *Demetrius Phalareus*. Tertia sit *Ana-*
tolij in Canonibus Paschalibus, apud *Eusebium*
in *Historia Ecclesiastica lib. 7. c. 26.* qui vtri-
que Principi id attribuit, significans rem à
patre susceptam, à filio perfectam fuisse.
Accedit quoque *P. Mariana in opusc. pro edi-*
tione vulgata, cap. 2. vbi inquit, à Septua-
ginta duobus divinos libros græcè interpre-
tatos, trecentis amplius annis ante *Christi or-*
tum, jussu *Ptolemæi Philadelphi Regis*
Egypti, vbi *Theodoreto* subscripsisse vide-
tur; cum tamen recentî anni ante *Christum*
cum *Philadelpho* concurrere nequeant,
vt prælibatum est.

3 Quarta sententia est *Justini Martyris*,
ajentis *Ptolemæum* ad *Herodem*, tunc in *Ju-*
dæa regnantem, missis hujus interpretatio-
nis causa; quamobrem aliqui in ea fuerunt
sententia, vt existimaverint, novam translatio-
nem tempore vltimi *Ptolemæi* fuisse factam,
nec omninò ab hac sententia dissidet *P. Ma-*
ria-

riana, presertim cum Justinus idem in corroboratione ad Gregos ejus que a septuaginta facta est, copiose meminerit. Ceterum erratum hic irrephisse, vel memorię interfuisse lapsum observant Perionus, in eundem Justinini locam, & P. Salius, anno Mundi 3775. n. 18. Scaliger, & sectarij plures, & Langus & Sylburgus.

4 Quinta sententia, eaque apud antiquos, recentioresque receptissima, studio & jussu Ptolemei Phyladelphi hanc interpretationem fuisse peradam edocet, sed quoad chronologiam ijdem dissident, aliqui enim principio Regni ejus mirificum hoc opus tribuunt, primę vel decadi, alij secundę, aut tercię, nonnullique denique fini, postremisve annis, Regnavit quippe Phyladelphus annis quadraginta, vt frequens fert sententia, obijtque Olympiadis 133. anno secundo, vt cum Eusebio omnes fatentur: cum cepisset regnare Olympiadis 123. anno secundo, decem verò Olympiades quadraginta redant annos: quam temporis rationem tum ex Olympiadum chronologia, tum ex Nabonassaris Era evincit optime P. Salius anno mundi 3768. num. 4. & 5.

5 Eusebius igitur in chronico, anno tertio Phyladelphi hanc adscribit historiam, in eademque fuisse sententia videtur Anatolius in

Sept. Interp. vers. tempus disq. Sect. 3. II in Canonibus Paschalibus apud Eusebium. Favet Cardinalis Baronius tom. 2. an. anno Christi 321. num. 17. dicens editam hanc translationem 280. annis ante Christi adventum: Josephus quoque lib. 12. cap. 2. & Aristęus, ajentes Phyladelphum cum primū adeptus est principatum, liberasse Judęos captivitate, idque eo fine, vt libros sacros, & eorum fides interpretes facilius impetraret.

6 Epiphanius lib. de Ponder. & mens. n. 12. id anno septimo Philadelphi consignat, sicut & Leo Castrius in disp. de translationibus Sacre Scrip. cap. 11. p. 11. vbi ad nota aliquos Epiphanium referre, pro anno 17. Philadelphi; ceterum id ex corrupta lectione contigisse existimat P. Salius, an. mun. 3775. n. 21. in aliquo autem sensu posse id sustineri colligitur ex P. Petavio in notis ad S. Epiph. nimirum si decem illi anni detrahantur Cleopatře, cui Epiphanius tribuit regni annos triginta duos, cum tamen Eusebius & ceteri chronologi vigintiduos annos adsumum Cleopatře concedant.

7 Aristæus autem, & Josephus lib. 12. cap. 2. quibus adhæret, Freculphus, t. 1. l. 5. c. 1. ajunt, eodem die Septuaginta Alexandriam ad Regem pervenisse, quo is navali prelio Antigonum vincerat: id quod 18. hujus principis anno contigisse, existimant, nem-

nempè Olympiad. 127. anno 4. apud Saliani, an. mūdi 3785. Sigonius tamen in *lib. de Temp. Athen.* in annum 3. Olymp. 129. qui est Philadelphi 25. referre videtur.

8 Ludovicus Vives in notis ad D. August. *lib. 18. de Civ. Dei cap. 42.* Huic negotio operam dedisse putat Philadelphum; cum jam etate maturior morbis affligeretur, & procul à bellis esse cogeretur: idē sentit Torriellus an. 352. sextę Ætatis, sub annum 56. Regni Gręcorum. Petrus Galatinus *lib. 1. c. 3. de Arcanis*, qui putat anno circiter 250. ante Christi nativitatem, hanc peractam editionem: adstipulatur Scaliger in not. Euf. an. 1734. qui effectam fuisse ait Olympiade 137. & Philadelphi anno 35. aut etiam vltiore. Tandem P. Salius an. m. 3775. n. 23. censet, anno septimo Philadelphi absoluto, vel ineunte octavo, confectam esse translationem istam: anno videlicet mundi 3775. sextę Ætatis 259. Regni Gręcorum 35. Antiochi Soteris Asię Regis 2. Eleazari Pontificis Judęorum 10. Ptolemęi Phyladelphi 8. Olympiadis 125. an. 2. Urbis conditę 774. & ante ortum Christi 278.

SECTIO QUARTA.

Objectiones elevat.

I **O**pponat quispiā D. Hieronymū ad *Desideriū Epistolā*, quę est *prefatio* in

in *Pētateuchum* vbi: *Nescio quis*, (inquit) primus Author septuaginta cellulas Alexandrię, mendacio suo struxerit, quibus divisi eadē scripturarum, cū Aristaus, & Josephus nil, tale retulerint, sed in vna Basilica cōgregatos contulisse, scribāt, nō prophetasse. Sic Hieronimus, qui vtrūq; scriptorē sane fideliter retulit.

2 Id tamen ab assertis discedere, non cogit, nam Divus Hieronymus, cum Scripturas Sacras ex Hebręis fōtib; fidelissimē vertisset, multosque haberet adversarios, qui versionem à septuaginta viris factam summa veneratione complectebantur, quasi divinitus editam, quę tamen nova hac interpretatione antiquari, atque sugillari videbatur, idem nihilominus tam erratorum, quę in illam interpretationem postea irreplerant conscius, quā diligentis, ac fidei suę in sacris codicibus ex Hebręo interpretandis, vt erat animo acer incaluit, vt Pater Salius inquit, eamque interpretationem non rarò stilo aculeato perstrinxit, non propterea quòd in illa peccaverint vsquam ipsi septuaginta Seniores, sed quia post multa secula ab his, qui eam legere, ac transcribere, depravata est, ita se explicat ipse Doctor maximus in Ezechielis, *capite 5.* nec tantum ibi, sed etiam in *prefatione ad Isaiam libro 51.* & in *Apologia contra Rufinum*, & in *prefatione in Paralipo-*

menon præfatæ versionis auctoritatem perspicuè concedit.

3 Quod attinet ad Arithmèam, facile credi potest, iudicio Patris Saliani *anno Mundi 3775. numer. 92.* ejus historiam in hac parte esse diminutam ab impijs Judæis, qui huic versioni septuaginta Seniorum, per quam in disputationibus quotidie confodiebantur, quam infensi erant: nec eam tanto miraculo comprobati, ferre poterant: & quis credat profano libro præpercisse, qui sacris codicibus profanas manus, toties mutando, addendo, detrahendo, Origene, & Justino teste intulissent? De Josepho, quem etiam parum favisse Christianis, satis docet Castrius, quipè cui solenne sit, vt copiosè probat Leo Castrius *indisputatione de translatione*, miracula vel disimulare, vel extenuare, nequid probabile minus profanis auribus attulisse videretur.

4 Præterea negativum hoc argumentum minimè potest esse efficax, quando tot Patres, & classici Doctores antiqui, & neoterici assertionem nostram stabiliunt, & propugnant: nec reticendum, novatoribus hæreticis arridere, in conficienda editione septuaginta, id miraculi infiteri, vt ideo magis illud fieri nobis placeat.

5 Oppones 2. dato, quòd ea editio Septuaginta

tuaginta Seniorum non fuisset initio vitiosa, tamen ejus exemplaria archetypa perierunt tempore, sive Julij Cæsaris, cum eo Alexandriam occupate, incensum Serapeum; vt docet Lipsius *in libro de bibliotecis capite 2.* sive Diocletiani Imperatoris, vt malunt Bæronius *tom. 2.* sive potius Theodosij Senioris, quando, vt refert Rufinus *libro 1. cap. 3.* eversum fuit à Christianis Templum Serapidis: propter id ergò ad summum potuit ea editio quondam esse ab erroribus libera, adeoque & authentica, non verò nunc, cum nunc illa non extet. Quod verò spectat ad ejus exemplaria eclypa, negari non potest, quin ea, quæ adhuc habemus, sint passim corrupta, & sic aut nihil, aut certe non multum valebit argumentum his innitens.

6 Respondeo, exemplaria archetypa, seu prima versionis Septuaginta utique periisse, & quæ extant eclypa sive ex prioribus transscripta, aliquando esse corrupta; hinc tamè nõ fit, quod ea nõ sit authentica, tum ratione primæ versionis, tum in presentiarum, vt inadæquatè sumpta, & in quo citatur ab Apostolis, & Patribus, ac penes omne id, quod in ea non esse corruptum constat, præsertim ex conformitate ejus cum vulgata, vel aliunde.

7 Porrò inter alias hujusce septuaginta Seniorum versionis editiones illa maximè præ-

preferenda venit, quæ edita est Romæ anno 1587. ex antiq̄uissimo Bibliothecæ Vaticanæ manuscripto exemplari, & edita studio Cardinalis Antonij Carrafe, Apostolici bibliothecarij, inchoata mādato Gregorij Decimi, perfecta, & commendata Sixti quinti auctoritate, cæterum editionem hanc licet valde egregiam, multoque correctiorem, ac puriorem his græcis Bibliorum exemplaribus, quæ hisce aliquot seculis extiterunt, & quæ in Basiliensibus editionibus sunt, itemque in Complutensibus & regijs, nōdum tamen esse omninō puram, & incorruptam asserit, & probat Pater Serarius in Prologomenis Bibliacis capite 17. quæstiuncula 21.

8 Id verō minimè prætermittendum, quod editionem Septuaginta valde commendat, videlicet ex sententia, quæ passim viget, vt ad notat Pater Lorinus, *præfatione in Psalmos capite 13.* Psalterium, quo vtitur omnis fere Ecclesia, maximè post Breviarium à Pio Quinto emendatum, quodque in textu Bibliorum, item à Sixto Quinto, & Clemente Octavo emendatorum, insertum est, esse ex editione Interpretum Septuaginta græca, & de latina idem videtur; bonaq̄ Genebrardus coniectura notavit in præfatione in Psalmos, in hac parte, hanc editionem, plusquam cæterarum scripturarum puram conser-

servatam, ob frequentiorems vsum Psalmorum, apud omnes

9 Opponat tertio cum Scaligero: tempore hujusce confectæ editionis, duodecim Israelitarum Tribus non extabant: falsum igitur est, quod Septuaginta duo Interpretes ex singulis Tribubus electi fuerint. Antecedens probatur, quoniam decem Tribus, quæ à tempore Roboam discissa fuerunt à Domo David, & constituerunt sibi Regem Jeroboā, deincepsq̄ servierūt successoribus ipsius, nūcupatis Regibus Israel, vt liquet *lib. 3. Reg. cap. 11. & 12.* hæ inquam Israelitarum decem Tribus in Mediam deportatæ fuerunt, & in Afsyriorū captivitatē abductæ cum Rege suo Osee, anno regni sui nono, & Ezechie regis Juda anno 6. idque potentia, ac viribus Salmanafatis Afsyriorum Regis, vt cernere est *lib. 4. Reg. cap. 17. v. 6. & cap. 18. v. 9.* ibi: *Anno quarto Regis Ezechie* (scilicet Judæ Regis,) *qui erat annus septimus Osee, filij Ela Regis Israel, ascendit Salmanasar Rex Afsyriorum in Samariam, & oppugnavit eam, & cepit. Nam post annos tres, anno sexto Ezechie, id est nono anno Osee regis Israel, capta est Samaria: & transtulit Rex Afsyriorum Israel in Afsyrios, collocavitque eos in Hala & in Habor fluvij Gozan in civitatibus Medorum: quia non audierunt vocem Domini Dei sui.* Tantum igitur sub

sub regibus Juda remanserant Tribus Juda, & Benjamin. 3. Reg. c. 12. v. 11. Licet enim eodem cap. v. 20. dicatur: *Nec secutus est quisquam domum David præter tribum Juda solam*: non excluditur tamen Benjamin, sed cum essent valde conjunctæ, & eundem perpetuò Regem habuissent, pro vna reputabantur: ita Card. Hugo, & Jacob. Salian. *an. mundi* 1314. num. 5: conficitur ergò, solas duas Tribus apud Judæos remansisse, tempore quo facta fuit editio à Septuaginta Interpretibus, Eleazari quidem Pontificis Judæorum anno decimo, & ab Orbe condito 3775. cum decem Tribuum captivitas eveniret anno mundi 3314. juxta P. Saliani exactam Chronologiam: ergò nec Eleazarus Pötifex potuit ex duodecim Tribubus Interpretes deligere, & ad Ptolemaum Philedelphum eos mittere.

10 Respondeo cum P. Gretsero, & Saliano, alias Tribus integras non fuisse tunc præter Judam, & Benjamin; fuisse tamen ex omnibus alijs Tribubus quosdam tribules, & reliquias, partim in Juda, & Benjamin, partim in antiquis sedibus & domicilijs. Neque enim omnes ad vnum ex decem alijs Tribubus tempore Ezechia translati sunt, præsertim si quæ traduntur *lib. 2. Paralip. cap. 30.* & 31. post abductos in Mediã Israëlitas, conti-

ge-

gerunt, vt existimant Cajetanus eo Loci, & Torniellus anno 263. quintæ Ætatis. Tum quia Bethulia post decem Tribuum deportationem Vrbs erat celebris, & populosa in Tribu Zabulon. Quin etiam ipso Christi tempore, totam Galilæam fuisse incolis frequentissimam, ex Evangelijs apertum est; quæ tamen ad Tribum Issachar, Zabulon, & Nephthaim pertinebat, vt ex Tabulis Adrichomij patet: D. Jacobus duodecim dispersis Tribubus Epistolam suam scripsit.

11 Sed replicabis ex eodem Scaligero. Tribus confusæ erant, cum legamus in Evangelio, Annam, filiam Phanuel de Tribu Aler, mansisse Jerosolymis, nusquam recedentem de Templo. Respondeo, Judæos etsi permixtos quoad habitationem, tamen agnovisse optimè ad quam quisque Tribum pertineret, idque à patribus per manus didicisse.

12 Opponat quarto cum eodem Scaligero: Quomodo Summus Pontifex Eleazarus istos septuaginta duos interpretes ad manum habere potuit, vt petenti Regi statim suppeditaret. Respondetur, non constare tempus, aut spatium à Rege Pontifici definitum; rem ita Aristæas refert: Eliguntur (inquit) viri optimi, & doctrina præstantes, omnes claris parentibus orti, non Judaicarum tantum literarum eruditione excellentes, sed qui Græ-

B 2

cam

, cam quoque linguam multa meditatione , excoluerint. Quapropter ad legationes cō- , modi semper , paratique aderant : mu- , nus hujusmodi , si quando res postulat, ipsi , obeunt ; Conciones etenim , & responsa de , lege mira facilitate peragunt , & ad dicen- , dum , & ad judicandum prompti. Sic ille. Et quamvis ab Vrbe plures , aut etiam omnes abfuissent , quod dici non debet , facile fuit , ad edictum Pontificis convocari Hierosoly- mis peritos quosque ex quacumque Tribu , & ex singulis eligi peritissimos. Insuper D. Hilarius in *Pf. 2.* ait : hos interpretes fuisse eos , qui juxta Moyſis præscriptum *numer. 12. v. 16.* instituebantur , & ad manum erant Pontifici in ijs maximè difficultatibus , quæ ad legem pertinebant.

13 Hic verò notandum primò, existimasse Josephum , cui adſentiuntur Philo *lib. 2. de vita Moſis*, D. Hieronymus , *Præf. question. in Genes. & in Ezechiel. cap. 2. & cap. 2. in Michæam*, ac P. Mariana in *relect. pro edit. vulgata* , à Septuaginta Interpretibus solū libros Moyſis , qui nomine legis præcipuè intelli- guntur , in græcam linguam, seu characteres græcos fuisse conversos : qui libri Pentateu- chum nuncupantur. Coeterum Communis Sanctoꝝ Patrum sententia docet, Vetus tes- tamentum à Septuaginta Interpretibus ex He- brao

bræo in Græcum translatum : & vel ex ipſo D. Hieronymo constat, Christum Dominum, Apostolos , & Evangelistas Vetus testamen- tum juxta Septuaginta interpretationem cita- re; & ipsi identidē Psalms, & Prophetas affe- runt : adeoque D. Hieronymus in prima sen- tentia non perstitit.

14 Secundò notandum , Aristæi li- brum Septuaginta interpretationem fusè describentem , supposititium existimari à Ludovico Vives in *notis ad lib. 18. D. Aug. de Civitate Dei*, *cap. 42.* quem secutus est Leo Castrius in *disp. de translat. cap. 35.* P. Salme- ron. *tom. 1. Prologom. 6. p. 64.* Scaliger in Eusebij Chroni, p. 123.

15 Contrariam sententiam tuetur Car- din. Bellarminus , *lib. 2. de Verbo Dei*, *cap. 6.* Gretſerus in *eundem locum.* Perionus in *Justi- ni Paranesim ad Gentes.* & communiter alij quibus adſtipulatur P. Salian. *an. mun. 3775. num. 53.* & seqq. eruditè edocens, Germa- num esse librum Aristæi.

SECTIO V.

Vulgate editionis auctoritatem ostendit.

I. **Q**Uoad editionem vulgatam dubi- tari non potest , illam authen- ticam esse, quippè id declara- vit Sancta Ecclesia in Concilio Tridentino , *Sessione 4.* his verbis : *In super eadem Sacro-*

Sancta Synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur Sacrorum librorum, quamnam pro authentica habenda sit innotescat, statuit, & declarat, ut haec ipsa vetus, & vulgata editio, quae longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat, vel praesumat. Haec tenet Sacra-Sancta Synodus.

2 Hujus autem editionis Author fuit Divus Hieronymus; dubitationis tamen est, an ipse Sanctus Doctor fuerit non solum Interpreter, sed etiam Propheta? Eumque Interpretem solum, non verò fuisse Prophetam, sententia est Basilij Legionensis 1. parte variarum, quaestione 4. expositiva, capite 9. Luitpoldi Legionensis in disputatione de vulgata editione, quaestione 1. articulo 3. dubio 4. Sebastiani Perez Episcopi Oxomensis in regulis Sacrae Scripturae regula 4. Cardinalis Bellarmini, tom. 1. controversia 2. libro 2. capite 11. Mag. Lorcae de Locis, disputatione 7. num. 5. Driedonis, lib. 2. propositione 3. & 4. Andradae lib. 255. Vega lib. 15. capite 9.

3 At probabilissimum est, quòd Sanctus Hieronymus fuerit ad eam translationem faciendam, perficiendamque supernaturaliter

ter à Deo adjutus, ac prophetico lumine, gratiaque illa, quae dici solet Interpretatio sermonum, praeventus, ita Pater Salmeron, prologomeno 3. observatione 5. Pradus in Ezechielis Isagog. cap. 3. Melchior Canus lib. 2. cap. 14. ad argumenta sextae oppositionis, Tietelmanus in Apologia pro veteri interpretatione, Gretserus lib. 2. cap. 10. & cap. 11. probabileque putat P. Serarius cap. 19. quaestioncula 8. Gravina, Catholicorum praescriptorum tomo 2. lib. 4. controversia 10. generali, & 1. specialis: articulo 3. id quod vel ex eo probatur, quòd Ecclesia Latina est totius Christianae Ecclesiae nobilissima pars, ac propterea eam decuit, habere Interpretem Scripturarum latinum, qui non humanis tantum praesidijs omnibus, sed & divino interpretationis munere instructus esset, cum aliunde Ecclesia graeca habuerit ipsos Septuaginta, quos supra Prophetas vidimus.

4 Nec obest, quòd ipse maximus Doctor de translatione sua loquens, Ezechielis capite 40. dixerit: suspicionem nostram indicantes; id enim solum probat, eum ignorasse spiritum propheticum interpretandi, quo à Deo donatus est, haud tamen, quòd illo revera caruerit. Nec 2. obest quòd nonnulla cum malè ipse vertisset, postea mutaverit, id enim haud evincit, quòd Spiritus Sanctus

ei specialiter non adfuerit, pro consumanda, & perficienda translatione, præterquam quod errores hi, quos de se testatur, fuerint leves, aut certè non magni momenti.

5 Nec 3. officit, quòd non agnovit Divus Hieronymus vt authenticos libros Tobiaë, Sapientiaë, Ecclesiastici, Machabæorum, & aliquando etiam Judith à Canone expunxerit, vt cernere est in Prologo Galeato, & in Prologo Proverbiorum, cum tamen præfatos libros Canonicos esse, de fide sit ex Tridentina Synodo *Sessione 4.* non inquam, id obstat; stat quippè, aliquid latuisse Hieronymum in designando Canone integro Sacrorum librorum, & tamen adfuisse ipsi Spiritum Sanctum in translatione, & perfectione totius vulgatae.

6 Tandem non obest, quòd in hujusmodi versione Sacrorum librorum negent, eum prophetico lumine illustratum; nec nisi Interpretem agnoscant Sanctus Augustinus *Epistola ad ipsum 19.* & *Epistola 10. contra Faustum cap. 5.* Sanctus Eucherius in *4. Regum. capite 26. pagina 279.* Sanctus Ambrosius in *lib. de Spiritu Sancto, capite 6.* quoniam quem admodum Spiritus interpretandi Hieronymum ipsum latuit, ita latere potuit Augustinum, & alios objectos Patres; sed cum postea hanc Hieronymi translationem Ecclesia pro-

probaverit, ingens ex eo conficitur argumentum, non nisi ex supernaturali dono à Divo Hieronymo confectam, perfectamque.

7 Si autem inquiras, vtrum Editio Vulgata ex ipsius Interpretis ignoratione, aut incuria quoad vllum verbum falsa sit, sed potius erroribus, non tantum gravibus, pertinentibusque ad fidem, & mores, sed quibusvis alijs quantumvis levibus immunis sit? Resp. immunem esse, vt in alijs meis lucubrationibus fusè tradidi, idque præcipuè colligere est ex prælibato Sacro-Sancti Concilij Tridentini Decretò *Sessione 4.* tum ex Eminentissim. Card. Sacrae Congreg. declaratione, adducta ab Eximio Doctore Patre Suarez *disputatione 5. de fide sectione 3. num. 10.* & à Patre Serario in *Prologom. cap. 19. questione 11. sine*, & alijs, in qua indicitur, *nec solam Periodum, nec solam clausulam, vel solam dictionem, aut Syllabam, fortasse unum admitti posse, quod repugnet huic vulgatae editioni latine.*

SECTIO. VI.

Vulgatum textum, & Septuaginta Seniorum in cap. 5. & 11. Geneseos invicem componit quoad primam mundi atatem.

1 **A** Gredimur quandā discutere concordiam, quam laudandus infra Recentior tradit chronologiæ vtriusque editionis, quoad primam, & secundam mundi atatem.

2 Et vt discrimen, oppositioque inter vtramque editionem fundamentaliter eluceat, consentaneum erit, vtriusque singulas periodos proponere. Vulgata igitur *Genesis capite 5. versu 3.* sic habet.

3 , Vixit autem Adam centum triginta, annis, & genuit ad imaginem suam & similitudinem: vocavitque nomen ejus Seth, & facti sunt dies Adam postquā genuit Seth, octingenti anni, genuitque filios & filias, & factum est omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est.

4 *Septuaginta* verò, eodem capite. Vixit autem Adam triginta, & ducentos annos, & genuit ad figuram suam, & ad imaginem suam, & vocavit nomen ejus Seth, facti autem sunt dies Adam, quos vixit, postquam ipse genuit Seth, septingenti anni, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Adā, quos

quos vixit triginta, & nongenti anni, & mortuus est.

5 *Vulg. vers. 7.* Vixit quoque Seth centum, quinque annis, & genuit Enos. Vixitq̄ Seth, postquam genuit Enos, octingentis septem, annis, genuitque filios, & filias, & facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus est.

6 *Septuaginta*: Vixit autem Seth, quinque & ducentos annos, & genuit Enos, & vixit Seth, postquam ipse genuit, septem, annos, & septingentos, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Seth duodecim, & nongenti anni, & mortuus est.

7 *Vulg. v. 9.* vixit verò Enos nonaginta annis, & genuit Cainan, post cujus ortum, vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios, & filias, factique sunt omnes dies, Enos nongenti quinque anni, & mortuus est.

8 *Septuaginta*: Et vixit Enos annos, centum nonaginta, & genuit Cainan, & vixit Enos, postquam ipse genuit Cainan, quindecim annos, & septingentos, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Enos, quinque anni, & nongenti, & mortuus est.

9 *Vulg. v. 12.* Vixit quoque Cainan, septuaginta annis, & genuit Malaleel, & vixit Cainan, postquam genuit Malaleel octin-

tingentis quadraginta annis, genuitque filios, & filias, & facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus est.

10 *Septuaginta*: Et vixit Cainan septuaginta, & centum annis, & genuit Malaleel, & vixit Cainan, postquam genuit Malaleel quadraginta, & septingentos annos, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Cainan decem anni, & nongenti, & mortuus est.

11 *Vulgata, versu 15*. Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, & genuit Jared, & vixit Malaleel, postquam genuit Jared octingentis, & triginta annis, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus est.

12 *Septuaginta*: Vixit Malaleel quinque & sexaginta, & centum annis, & genuit Jared, & vixit Malaleel postquam genuit Jared annis triginta, & septingentis, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Malaleel anni quinque, & octingenti, & nonaginta, & mortuus est.

17 *Vulgata, v. 18*. Vixitque Jared centum sexaginta duobus annos, & genuit Henoch, & vixit Jared, postquam genuit Henoch octingentis annis, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Jared non-

gen-

genti sexaginta duo anni, & mortuus est.

15 *Septuaginta*: Et vixit Jared duos, & sexaginta annos & centum, & genuit Henoch, & vixit Jared, postquam genuit Henoch octingentis annis, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Jared duo, & sexaginta, & nongenti anni, & mortuus est.

16 *Vulgata, v. 21*. Porro Henoch vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalem, & ambulavit Henoch cum Deo, & vixit, postquam genuit Mathusalem trecentis annis, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Henoch, trecenti sexaginta, quinque anni, ambulavitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.

17 *Septuaginta*: Et vixit Henoch, quinque, & sexaginta, & centum annos, & genuit Mathusalem, Henoch autem placuit Deo, postquam genuit Mathusalem ducentos annos, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Henoch quinque & sexaginta, & trecenti anni, & placuit Deo, & non inueniebatur, quia transfudit eum Deus.

18 *Vulgata*: Vixit quoque Mathusalem, centum octoginta septem annis, & genuit Lamech, & vixit Mathusalem postquam genuit Lamech septingentis octoginta duobus annis, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Mathusalem nongenti sexaginta-

gin-

30 *Chronolog. dissert. prima*
ginta novem anni, & mortuus est.,

19 *Septuaginta*: Et vixit Mathufala, septem annos, & sexaginta & centum, & genuit Lamech, & vixit Mathufala postquam, genuit Lamech duos & octingentos annos, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Mathufala, quos vixit, novem & sexaginta, & nongeni anni, & mortuus est.,

20 *Vulgata*: Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium, vocavitque nomen ejus Noe, dicens: iste consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus, vixitque Lamech postquam genuit Noe quingentis nonaginta, quinque annis, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Lamech septingenti, septuaginta septem anni, & mortuus est.,

21 *Septuaginta*: Et vixit Lamech, octo & octoginta, & centum annis, & genuit filios, & filias, & suavitatem ejus Noe, dicens, iste requiescere nos faciet ab operibus nostris & tristitijs manuum nostrarum, & a terra, cui maledixit Dominus Deus. Et vixit Lamech postquam genuit Noe quingentos & sexaginta & quinque annos, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Lamech septingenti, & quinquaginta tres anni, & mortuus est.,

Vul-

Vulgatum textum, & sept. Sect. 6. 31

22 *Vulgata*: Noe verò cum quingentorum esset aannorum genuit Sem, Cham, & Japhet, & capite 8. & cap. 9. Vixit autem, Noe post diluvium trecentis quinquaginta, annis, & impleti sunt omnes dies ejus nonagntorum quinquaginta annorum, & mortuus est.,

23 *Septuaginta*. Et erat Noe annorum quingentorum, & genuit tres filios, Sem, Cham, Japhet, & in cap. 8. & 9. Genes. concludit versio Septuaginta totidem annos Noe, quot *Vulgata* expressit a generatione usque ad mortem, nihil minus nec ante generationem, nec post generationem, habens.

SECTIO VII.

Versiois Latine vulgatae, & Graecae 70. de secunda Mundi etate testimonia in cap. 11. Genes.

1 *Vulgata*: Sem erat centum annorum, quando genuit Arphaxad biennio post diluvium, vixitque Sem postquam genuit Arphaxad, quingentis annis, & genuit filios, & filias.,

2 *Septuaginta*: Erat Sem filius centum annorum, cum genuit Arphaxad secundo anno post diluvium, & vixit Sem, postquam genuit Arphaxad quingentos annos, & genuit filios, & filias, & mortuus est.,

Vul-

3 *Vulgata*: Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale, vixitque Arphaxad, postquam genuit Sale trecentis tribus annis, & genuit filios, & filias.

4 *Septuaginta*: Et vixit Arphaxad centum triginta quinque annis, & genuit Cainan, & vixit Arphaxad postquam genuit Cainan, annos trecentos, & genuit filios, & filias, & mortuus est.

5 *Septuaginta*: Et vixit Cainan centum, & triginta annos, & genuit Sala, & vixit Cainan, postquam genuit Sala annos trecentum triginta, & genuit filios, & filias, & mortuus est.

6 *Vulgata*: Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber, vixitque Sale, postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis.

7 *Septuaginta*: Et vixit Sala centum, & triginta annos, & genuit Heber, & vixit Sala, postquam genuit Heber trecentum triginta annos, & genuit filios, & filias, & mortuus est.

8 *Vulgata*: Vixit autem Heber triginta, quatuor annis, & genuit Phaleg: & vixit Heber, postquam genuit Phaleg quadringentis triginta annis, & genuit filios, & filias.

9 *Septuaginta*: Et vixit Heber centum, tri-

triginta quatuor annis, & genuit Phaleg: & vixit Heber, postquam genuit Phaleg annos, ducentos septuaginta, & genuit filios, & filias, & mortuus est.

10 *Vulgata*. Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu. Vixitque Phaleg, postquam genuit Reu, ducentis novem annis, & genuit filios, & filias.

11 *Septuaginta*. Et vixit Phaleg centum triginta annos, & genuit Rhagau, & vixit Phaleg, postquam genuit Rhagau ducentos, & novem annos, & genuit filios, & filias, & mortuus est.

12 *Vulgata*. Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug. Vixit quoque Reu postquam genuit Sarug ducentis septem annis, & genuit filios, & filias.

13 *Septuaginta*. Et vixit Rhagau centum triginta duos annos, & genuit Sarug, & vixit Rhagau, postquam genuit Sarug, ducentos septem annos, & genuit filios, & filias, & mortuus est.

14 *Vulgata*. Vixit vero Sarug triginta annis, & genuit Nachor. Vixit quoque Sarug, postquam genuit Nachor ducentis annis, & genuit filios, & filias.

15 *Septuaginta*. Et vixit Sarug centum, triginta annos, & genuit Nachor, & vixit Sarug, postquam genuit Nachor annos du-

34 *Chronolog. differt. prima*
centos, & genuit filios, & filias, & mor-
tuus est.

16 *Vulgata.* Vixit autem Nachor vigin-
ti novem annis, & genuit Thare. Vixitque
Nachor, postquam genuit Thare centum,
decem, & novem annis, & genuit filios, &
filias.

17 *Septuaginta:* Et vixit Nachor an-
nos centum Septuaginta novem, & genuit,
Tharra, & vixit Nachor, postquam genuit,
Tharra centum viginti quinque annis, &
genuit filios, & filias, & mortuus est.

18 *Vulgata:* Vixitque Thare Septua-
ginta annis, & genuit Abram, & Nachor,
& Aran: & *infra.* Et facti sunt dies Thare,
ducentorum quinque annorum, & mortuus
est in Haran.

19 *Septuaginta:* Et vixit Tharra Septua-
ginta annos, & genuit Abraham, & Nachor,
& Aran: & *infra.* Et facti sunt dies Tharra,
ducenti quinque anni: & mortuus est.

SECTIO VIII.

*Elucidatur Prima difficultas circa Generatio-
nem Cainan.*

I Priusquam ad discutiendam specia-
lem concordiam, traditam ab
Illustrimo Leyba, gradum fa-
ciamus, dirimere conabor duplicem diffi-
cul-

Elucidatur prima diffie. C. Sect. 8. 35
cultatem, primam circa generationem
Cainan, secundam circa annum Abrahæ
ortus.

2 Gravissima est, & multorum Antiquo-
rum Patrum, Recentiorumque Doctorum
controversijs agitata quæstio, an Arphaxad
genuerit Cainan, an Sale? Sive quod idem
est, vna ne generatio redundet in Septuaginta
Interpretibus, & Divo Luca? An desit in
Hebræo fonte, & editione Vulgata? Qua ve
de causa, aut illi addiderint, aut isti illam
detraxerint? Pro qua elevanda difficultate, se
imparem ingenuè profitetur Venerabilis Be-
da *commentario in acta Apostolorum; Lucas,*
(inquit) *testimonijs græcis vitur potius quam*
hebræis, ex quo accidit, quod maximè miror,
& propter ingenij parvitatem vehementissi-
mo stupore propulsus nescio perscrutari,
qua ratione, cum in hebraica veritate à dilu-
vio vsque ad Abraham decē tantum gene-
rationes inveniantur, ipse Lucas, qui Spi-
ritu Sancto calamum regente, nullatenus,
falsum scribere potuit, vndecim generatio-
nes juxta Septuaginta Interpretes, adiecto,
Cainan in *Evangelio ponere maluit.* Hactenus,
Beda.

3 Igitur supponendum est, quod in vul-
gata, *Genes. cap. 5. versu 9.* dicitur: *Vixit*
verò Enos 90. annis, & genuit Cainan. & ver-

su 12. vixit quoque Cainan 50. annis, & genuit Malaleel, quas generationes refert etiam Divus Lucas in Evangelio cap. 3. vbi de Malaleel ait, qui fuit Cainan, qui fuit Enos: unde de isto Cainane, qui præcessit ante diluivium, nulla est dubitatio, sed ipse potius à cunctis retinetur.

4 Suboritur ergò difficultas ex vulgato textu *Genes. cap. 9. versu 12.* vbi Moyses inquit: *Porrò Arphaxad vixit 35. annis, & genuit Sale:* Undè juxta hunc textum nulla videtur interfuisse generatio media inter Arphaxad, & Sale; Lucæ tamen *cap. 3. versu 36.* sic habetur, *qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad,* vbi Cainan medius inter Arphaxad, & Sale consistit, quod congruit textui Septuaginta Interpretum *cap. 11. versu 12. & 13.* vt adnotatū est *sect. 7.* quid ergò dicendum? Fuit ne Sale filius, & immediatè genitus ab Arphaxad? An potius Sale genitus fuit à Cainan genito ab Arphaxad? Si primum asseratur, tanquam irreptitius Cainan erit relegandus, & subinde Lucæ textus ex Septuaginta corrigendus: si verò secundum dicatur, veritas, fidelique veteris textus vacillat?

5 Prima ergò sētētia asserit, verosimilius esse, Cainanē hunc veluti supposititium esse reiiciendum, irrepsisseque in textum Septuaginta Interpretum, & Divi Lucæ, & ab utro-

que

que, si accederet Ecclesie judicium, esse expungendam, pro qua sententia militant Sixtus Senensis *lib. 5. Bibliotheca, annotatione 88. Josephus lib. 1. antiquitatum,* Epiphanius, *heresi 55. Beda, Ado,* non sine dubitatione, Berosus, Philo, Theophilus Antioquenus, Africanus, Orosius, Isidorus, Eugubinus, Procopius, Gregorius Turonensis, Genebratus, Illustrissimus Abulensis, Divus Hieronymus in *Genes. cap. 11.* & inter Recentiores Pater Dionysius Peravius *de doctrina temporum cap. 14.* Petrus Posinus in *Dialectica Genealogia Christi,* Joannes Cordelius, *lib. Gallico, de Genealogia Christi,* Claudius Phrasenus in *Conciliatorio Biblico ad caput 11. Genes. P. Pererius lib. 16. de progenie sem vsque ad Abraham, ad caput 11. Genes. versu 12.* quamvis cum dubitatione loquatur.

6 Cœterum inter recitados Scriptores id discriminis reperitur, quòd Eugubinus non veritus fuit, asserere Septuaginta duos Interpretes, addendo generationem Cainan, errasse, eorumque errorem sequutum fuisse Divum Lucam; id tamen omnino refellendum est. quoniam si in Scripturis Canonicis, (qualis præcipuè est textus Divi Lucæ) quidquam, quale quale illud sit, falsum esse concedimus, amplam profectò sternimus viam ad omnem divinæ scripturæ firmitudi-

C 3.

nem

nem, & auctoritatem labefactandam. 2. Quia Septuaginta Interpretum translatio ingenti gaudet auctoritate, & vt suprà libavimus, ij Septuaginta Seniores, in ea condenda interpretatione, Divino Spiritu fuerunt illustrati. Alij verò ex præcitis Authoribus, solùm inquirunt, irrepissse generationem Cainan ignoratione alicujus Scioli.

7 Secunda sententia docet, Divum Lucam excusari ab errore, addendo generationem Cainan, quia sequi voluit, quod scriptum repererat in translatione Septuaginta Interpretum, quæ eo tempore vbique gentium pervulgata, & recepta erat, scilicet veritus, ne si contra communem omnium sententiã, atque inveteratam opinionem, secus quam esset apud Septuaginta, quidquam scriberet, minus vulgò scripta sua probarentur, sic docet Cayetanus in tertium caput Lucæ, nec non Jansenius, & Genebrardus. Sed contra, quia non decebat, Divum Lucam in scribendo Evangelio majorem existimationis vulgi, quã veritatis, habere rationem. Tum quia à Sacris, & Canonicis Scriptoribus, Scripturisque omnem erroris, vel imprudenter, vel scienter admissi suspicionem propulsare oportet.

8 Tertia sententia docet, Cainan, & Sale non fuisse duos homines, sed vnum dum-

taxat, binomium tamen; quare putant hujus sententię Authores, apud Divum Lucam, non debere legi, qui fuit Sale, qui fuit Cainan, sed ita, qui fuit Sale, qui & Cainan, vt sint posita duo ejusdem hominis nomina; hæcque est opinio Joannis Lucidi lib. 1. de emendatione temporum, capite 6. & lib. 7. capite 1. tum Nancleri, & Hermanni Contracti in Chronicis; verùm hæc sententia refellitur 1. quia omnes Codices, tam Græci, quàm Latini, vel qui olim fuerunt, vel qui nunc sunt, habent, hoc loco, apud D. Lucam eam lectionem, quam hæc sententia mendosam censet. Unde igitur ji Authores probare queunt, esse mendosam? 2. Quia fit incredibile, Divum Lucam vnus illius hominis, secus aliorum, quorum ibi meminit, duo nomina exponere voluisse, cum tamen eorum non paucos, & binomios, & trinomios fuisse constet. 3. In translatione Septuaginta Interpretum Genesis capite 11. quam sequutus est Divus Lucas, ponitur Cainan vt genitor, & Pater ipsius Sale, quo fit, vt Cainan & Sale duos fuisse homines, inter se diversos, necesse sit.

9 Alia autem sententia, ad rejiciendam Cainan generationem, inquit, nec generationem Cainan esse à Septuaginta Interpretibus traditam, nec à Diyo Luca positam in Genea-

logia Salvatoris, sed ab aliquo eam mendosè adjectam esse, primò quidem translationi Septuaginta Interpretum *capite 11. Geneſeos*; hinc autem, postea in Genealogiam Domini Nostri, quæ est apud Lucam, fuisse transfusam; hujusque opinionis triplex conjectura adducitur à Patre Pererio, licèt sententiæ huic non subscribat: prima conjectura hæc est: Divus Hieronymus in Traditionibus hæbraicis in Genes. omnem dissonantiam lectionis, quæ est in lib. Geneſeos inter Codices Hebræos, & Septuaginta diligenter adnotans, dissonantiam istam, quæ est circa Cainan generationem, licèt adeò insignem, nec verbo quidem attingit, licet ergò conjectare, non fuisse eam generationem in libris Septuaginta Interpretum, quos tunc habuit Hieronymus.

10 Secunda conjectura: Josephum, qui ferè sequi solet Septuaginta Interpretes, hanc generationem Cainan *lib. 1. antiquitatum*, minimè commemorasse, immò nec Epiphanius disputans contra quinquagesimam hæresim, id est contra Melchisedechianos, cum secundùm translationem Septuaginta Interpretum exponat annos singularum generationum, quæ fuerunt inter diluuium, & Abraham, mentionem generationis Cainan nullam planè facit.

Ter-

11 Tertia conjectura est: In exordio prioris libri Paralypomenon, ubi series generationum à diluuiò vsque ad Abrahàm, similiter atque *Geneſeos capite 11.* commemoratur, antiqui, & emendati Codices Septuaginta Interpretum, qualis qui Romæ autoritate, & cura Eminentissimi Cardinalis Carafæ prodijt, non habent generationem Cainan.

12 Cœterum opposita 4. sententia asserens, admittendam esse, atque inferendam generationem Cainan, fulcitur autoritate Eusebij in *Chronico sub initium*, Epiphaniij in *Ancorato*, semel atque iterum in *heresi 66. sub fine*, & *initio Panarij*, ubi Cainan nominatim ponit, mox ab ortu rerum numerat Abrahamum in vigesima prima generatione, quæ esset alioqui tantum vigesima; Divi Augustini *lib. 16. de Civitate Dei*, Nicephori in græcis, latinisque codicibus *cap. 2. Chronologie*, Chronicæ Alexandrini tam græci, Scaligeri, quàm græco latini Raderij, Nacianceni, & passim Græcorum Patrum, quibus subscribunt Hugo, Lipomanus, Delrio, Toletus, Melchior Canus, Barradius, Scotus, Cardinalis Bellarminus in sua *Chronologia capite 5. numer. 6.* Salmeronus *cap. 2. tractatu 28. versus finem*, Sapientissimus Pater Ribera *præludivo 2. in Prophetas P. Salius anno mundi 1694. num. 1.* & sequentibus, tum initio

tio tomo 3. *Annalium*, Pater Cornelius, licet quodammodò problematicè, siquidem *cap. 3. Luca, ita habet*: Problema ergò Chronologicum est, an Cainan hic Christi Genealogiæ, & Chronologiæ inferendus sit, cum Septuaginta, & Luca, an verò omittendus cum Moyse? In Genesi cum Moyse steti pro Mose, & rationes attuli, quibus omittendus videatur Cainan: nunc in Luca stabo pro Luca, & rationes cur inferendus sit afferam, Lector iudicet, & eligat, quod sibi probabilius appareat. Consimili dubitatione loquitur P. Pererius *lib. 15. de progenie Sem usque ad Abraham, ad caput undecimum Genesis, versu 12.*

13 Præferenda tamen videtur sententia asserens, admittendam esse generationem Cainan; 1. quoniam sic docet inferendum Divus Lucas *capite 3. Evangelij*; nec non Septuaginta Seniores, Dei Spiritu pleni, qui *Genesis capite decimo, versu 24.* ajunt, Arphaxad genuisse Cainan, & ab isto natum esse Sale, & rursus *capite undecimo*, non solum numerant Cainan in hac generationum Serie, sed etiam explicant, quo anno Patris, natus sit; cum ergò veritatis hujus definitio ex autoritate pendeat, & contraria sententia negans solum autoritate nitatur, exploratum est, agentem in hujusmodi probationibus

bus neganti præponderare, sicut notavit P. Gordonus *tractatu 1. capite sexto*, & Saliannus *anno mundi 1694.*

14 Secundo, Impostores fuisse Septuaginta Seniores, nemo in suadam, inducere queat, de quibus Divus Augustinus *lib. 15. de Civitate Dei, cap. 22. merito* (inquit) *creduntur Septuaginta Interpretes accepisse propheticum Spiritum, ut siquid ejus auctoritate mutarent, atque aliquid, quàm erat, quod interpretabantur, dicerent, nec hoc, divinitus esse dictum, dubitaretur.* Sic Augustinus. Tum quia Septuaginta alibi multa suppleunt, & addunt, quæ non sunt in Hebræo, & ab eo sæpè evariant, fuere enim ipsi non tantum Interpretes, sed & vates, spiritu prophætico pollentes, teste Divo Hieronymo, & Augustino *lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 66.* & fusius in *questionibus super Genesim questione 169.*

15 Tertio, quia Evangelij Divi Lucæ omnia exëplaria Cainan hic interferunt, nêpè Latina, Sira, Persica, Ægyptia, Ætiopica, Arabica, Græca, vno excepto, vt adnotat Pater Cornelius *capite 3.* vbi etiam testatur, se Romæ consuluisse Codices manuscriptos Antiquissimos in Bibliotheca Vaticana, in Basilica Divi Pauli, & in Oratorio Cardinalis Baronij, ibique vidisse Bibliam ante 800.

annos manuscriptam Alduini, & Caroli Magni, & in ijs omnibus reperisse Cainanem in *cap. 3.* Lucæ, quamobrem religio nobis esse debet, à textu ad eò constanti, & certo non recedere: hanc enim reverentiam Divo Lucæ, & sacris libris debemus, præsertim cum minus incommodi sit dicere, Cainanem à Moyse præteritum ob causas nobis incognitas, quàm in Luca irrepisse, aut fulsò poni in sacro ipsius textu, itaque in eo suspectam facere fidem omnium exemplarium.

16 Immò Albertus Magnus, Glosa, & Cardinalis Toletus, suspicantur, Cainanem olim *Geneseos 11. versu 12.* in textu Hebræo repertum fuisse, indeque Septuaginta eum transfuisse. Maximè verò retinendus Cainan post Tridentinum Concilium, quod *Seff. 4.* sub anathemate definit, suscipiendos pro Sacris, & Canonicis omnes libros Bibliorum integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata editione latina habentur; cum igitur Cainan habeatur in Divo Luca, ut filius Arphaxad; observare utique debemus eam Cainanis generationem.

17 His ergò in utramque partem discussis, censeo cum Patre Cornelio, Saliano, alijsque pluribus Recentioribus, veram esse lectionem, quæ habetur apud Divum Lucam
cap.

cap. 3. asserendumque, Cainan esse Arphaxadi filium, id quod maximè procedere debet iuxta constitutionem Clementis Octavi Sacris Biblijs præmiti solitam, in qua asseritur, sacrorum librorum vulgatæ lectionis textum, summis laboribus, ac Vigilijs restitutum, & quàm accuratissimè mendis expurgatum esse.

18 Insuper in eadem constitutione cavetur; ne aliter, quàm in Vaticano exemplari post decennium correctus ille textus edatur, ne minima quidem particula de textu mutata, addita, vel ab eo detracta. Porrò Cainanem reperiri in textu exemplari Vaticano vulgatæ editionis, exploratum est, subindeque huiusce modi lectio, & particula omnino retinenda, qui enim fieri potest, ut Summus Pontifex præciperet, vel minimam retineri particulam huius sacri textus, nisi ipsius esset mentis, verè, omnique jure posita omnia, quæ in hoc Vaticano exemplari leguntur, id quod communitur ex quadam declaratione Eminentissimorum Cardinalium, in qua statuitur, nec solam periodum, solam clausulam, vel solam dictionem, aut Syllabam, Jotave vnum admitti posse, quod repugnet huic vulgatæ editioni, quam declarationem inter alios adducit Pater Serarius in Prologo, *cap. 19. questione 11.* & nos eam supra adduximus.
Igi-

19 Igitur retenta Cainanis generatione, inspiciendum venit, quot illi asserendi anni? viderique posset tribuendos 130. annos, quia tot habent Septuaginta Interpretes citati, nā juxta emendatiores eorum Codices, hæc annorum series apud eos reperitur, nempe Arphaxad, cum genuit Cainan, erat annorum 135. Cainan cum genuit Sale 130.

20 Verumtamen Authores, qui Vulgatę editionis calculos observant, & Cainanem asserunt retinendum, simul censent, tantum triginta annos dando illi, cum genuit, nimirum colligendo numeros ad normam Hebraicę, & Vulgatę scripturę; licet enim in ipsa generatione Cainanis asserenda sequantur Septuaginta Interpretes propter auctoritatem Divi Lucę, cum tamen Divus Lucas numeri annorum non faciat mentionem, & aliunde ipsi Authores numeros apud Septuaginta Interpretes esse viciatos, existiment, vt eis fidere in hac parte non sit integrum, ideo conferendos eos ajunt cum numeris Hebraicis, & Vulgatę editionis, detractis videlicet centum annis, in qualibet ex octo generationibus à Diluvio vsque ad ortum

Abrahę; & consequenter relictis
solum triginta annis pro
Cainane.

SECTIO IX.

Enodatur difficultas alia circa ortum Abrahę.

1 **I**ngens hæc difficultas apud Veteres, & Recentiores Sacrę Scripturę Expositores plurimorum virorum excellentium exercuit ingenia, & Divus Hieronymus in traditionibus Hebraicis in *Genesim*, vt magnam ejus perplexitatem indicaret, insolubilem dicere non est veritus, ac Divus Augustinus lib. 16. de *Civitate Dei*, cap. 15. & *quest. 13. in Genesim*, licet plures eam explicandi rationes excogitaverit, nihil tamen certi determinasse, visum est.

2 Prima igitur sententia ait, Abrahę ortum in septuagesimum annum Thare esse referendum, sic omnes planè Abrahę filij secundum carnem, qui anno Septuagenario Thare, genitum ipsum contendunt, vt conscribit Andreas Masius in cap. ultimo *Josue*, quibus, & ipse consentit, idem legitur in *Seder Olam* Hebręorum, quibus Genebrardus quoque dat manus, eis autē prævit Josephus lib. 1. *antiquitatum* cap. 6. in eademque sententia sunt alij quicumque cum Hebrais numerant 292. annos à Diluvio vsque ad ortum Abrahę, quorum magnus est numerus; sed & antiqui etiam Patres à Septuagenario Patre natum Abrahamum fatentur, vt ex Augustino liquet lib. 16. de *Civitate Dei*, cap. 10. &

Recentiores plerique in eadem hēserē sententia.

3 Secunda verò opinio docet, Abrahamum anno Patris Thare 130. absoluto natum esse, idque Chronologię protegunt Procopius, Gazeus in cap. 16. *Geneseos*, Theodoretus quoque, prout refertur à Lipomano in catena, Cayetanus, Tornicellus anno ætatis 2. 383. ubi citat Jacobum, Naclantum lib. *Arcanorum Christi*, ex tractatu de annis *tertia mundi ætatis*, Eusebius, Nicolaus, Liranus in cap. 12. *Geneseos*. Marfilla, *Paraphrasi in Pentateuchum*, Chronicum Alexandrinum, & Salianus, anno mundi 231.

4 Præferenda igitur videtur hæc secunda sententia asserens, Abrahamum natum esse Patris Thare anno 130. absoluto; quoniam Sacrę Scripturę id congruentius apparet, & simul difficultates quibus contraria sententia vix sese expedire potest, ex hac evanescit positione, optimaque concinitudine omnia constabunt.

5 Itaque fulcitur ex sacra pagina, nam *Genes. 12. versu 4.* constat, Abrahamum septuagesimo quinto anno suę vitę ex Dei jussu exisse de Haran, ut veniret in terram Chanaan; at ex eadem Sacra Scriptura habetur inde simul de Haran exisse Abrahamū, postquam mortuus est ejus Pater Thare, ut vide-

dere licet in verbis Divi Sthephani *Actorum 7. versu 4.* ibi: *Postquam mortuus est Pater ejus (Abrahæ scilicet) transtulit illum in terram istam in qua vos nunc habitatis.*

6 Tum sic: Thare mortuus est 205. ætatis suę anno, ut affirmat Moyses in *Genes. cap. 11. sine*, ibi: *& facti sunt dies Thare 205. annorum, & mortuus est in Haran*, complexionem igitur optima conficitur, Abraham natum esse anno 130. vitę Patris sui, quoniam 130. & 75. efficiunt omninò 205. annos vitę Thare.

7 Ut huic argumento, quod malè torquet Adversarios, quòadmodum fiat satis, duplicem ipsi inducunt Abrahæ profectio-nem ex Mesopotamia in terram Chanaan, alteram quidem vivo Thare Patre ejus, eo scilicet agente annum 145. Abrahamo autem annos nato 75: & de hac profectio-nem in-quiunt, loqutum esse Moysen: alteram verò profectio-nem factam esse, sexaginta annis postquam fuerit peregrinatus Abraham in terra Chanaan, crebrò revisens Patrem suum; post cujus mortem ita reliquerit Mesopotamiam, ut eò nunquam reverfus sit, & de hac posteriori profectio-nem aiunt, loqutum esse Beatum Stephanum: sic ipsi.

8 Cœterum adversus hanc profectio-nem duplicem ex Mesopotamia, & de

Haran in terram Chanaan, faciunt plura, primum, quod Divus Chrysostomus *homilia* 31. in *genesis* asserit, nempe Abrahamum, ante obitum Patris sui Thare, nunquam de Vrbe Harā diceſſiſſe. Secūdu, quia nulla cōperitur neceſſitas aſſerendi duplicem iſtum Abrahami introitum in terram Chanaan; ſiquidem poſſunt ſine hac duplici profeſſione omnes Sacræ Scripturæ loci conciliari, & cunctę dilui difficultates, vt ex ſequentibus liquidum fiet. Tertiū: gratis poni videtur iſta diſtinctio, quæ ex Sacra Scriptura demonſtrari non poteſt, ſed eidem potius reluctari apparet: nec credibile eſt Abrahamum, ex quo ſemel, iubente Domino, exiit de Haran, iterum illuc redire voluiſſe; nam vt optimè Tornielus adnotat, qui proprio filio non pepercit, vt Domini iuſſionem impleret, quomodo putandum eſt, ſivè ob affectum paternum, ſivè, vt temporalia bona conquereret, ſivè alia quavis de cauſa, adduci potuiſſe, vt denuò rediret ad habitandum in ea regione, de qua eum Deus exire, præceperat.

9 Præfertim quia cum jam prima vice exiens ſecum tuliſſet omnem ſubſtantiam ſuam, ſi ad terram vndè à Deo translatus fuerat, redere auſus eſſet, vereri poterat, ne pernicioſum poſteris à divina vocatione

retrocedendi exemplum relinqueret.

10 Sed ſi quandoque pietatis gratia, vt quidam exiſtimant, adviſendum Patrem, ire conſueviſſet, tunc profeſſo ad eundem potius recipere ſe, debuiſſet, quando facta eſt fames in terra Chanaan; & tamen legimus, ipſum tunc in Ægyptum deſcendere maluſſe, non ſine vitæ, honorifque periculo, quod facilè devitare poterat, ſi in Haran ad Patrem, ac propinquos ſuos, faltem donec ceſſaret fames, divertere voſuiſſet.

11 Quartum, quo prælibatam quantitatem ſolutionem Pater Salianus, ita procedit: Abrahamus in illa profeſſione, ab Adverſarijs aſſerta, ſolus ne ivit, an cum omnibus ſuis, ſicut poſt mortem Patris? Si ſolus, puta relictiſ Vxore, Loth, & tota familia apud Patrem per annos 60: quomodo ergo ex Sara in terra Chanaan genuit Iſaac, cum centum annorum eſſet, juxta textum *Genesis* 17. *verſu* 15. id eſt 25. anno peregrinationis ſuæ. Rurſus quomodo 14. annis ante ex Ægyptia Agare in eadem Chananitide genuit Iſmaelem, vt habetur in ſacro textu *Genesis* 16. *cap. & verſu* 16. Et ſi ſolus reviſit Patrem, quomodo non plurimę profeſſiones ejuſdem Abrahami, & non vna tantum introducuntur ante mortem Thare.

12 Si autem cum omnibus rebus suis in ista profectioe profectus est, quando scilicet, juxta Adversarios, erat Abraham septuaginta quinque annorum, quæro, cum visitabat Patrem, Lothum, & vxorem, & familiam deserebat? Apud quos? Quid ibi agebant interea? Omnia divinanda sunt, num omnia sua semper circumduxit, vt Nomades hamaxobij, seu qui nullam certam habitationem habentes, papiliones suos curribus aliò transeunt: tot ergò admittendæ sunt profectioes, quot vicibus adivit Patrem, & repetijt Chananitidem, & quidem profectioes totales, atque integræ, Vxoris, Lothi, gregum omnium, omniumque famulorum, atque vniuersæ supellectilis; non ne prodigij instar est, si hæc contigerunt totis 60. annis, penitus fileri à Moyse, qui omnia Abrahami vestigia affectatus est, in historia sua, & omnes penè notavit locos, in quibus castrametatus fuit?

13 Quintum, & satis efficax, sumitur ex Apostolo ad Hebraeos, II. versu 9. & 15. de Abraham sic ajente, *Demoratus est in terra promissionis, tanquam in alieno in casulis habitando cum Isaac, & Jacob: confitentes, quia peregrini, & hospites sunt super terram, qui enim hæc dicunt significant, se Patriam inquirere, & si quidem ipsius meminissent de qua*

qua exierunt, habebant utique tempus revertendi; nunc autem meliorem appetunt, id est caelestem. Hæc Apostolus, ex quo docemur, quòd Abraham, cum haberet tempus revertendi ex terra Chanaan in Haran, nunquam tamen reversus est, nec id cogitavit, nec amplius Patriæ, ex qua exierat, memor fuit: igitur falsum est, quòd opposita sententia asserit, duplicem nimirum fuisse Abraham profectioem, immò, & multiplicem ex Haran in Chananitidem.

14 Sextum: Si Abraham natus est anno septuagesimo Patris: ergò moriente Patre annum agebat 135. quoniam Thare mortuus fuit anno ætatis suæ 205. aqua summa habetis annis 70. subremanet 135. Igitur Abraham, moriente Patre, jam genuerat Ismaelem, & Isaacum; priorem quippè genuit anno 86. posteriorem autem anno 100. vt habetur *Geneseos, cap. 16. versu 16. & cap. 17. versu 18.* at Divus Stephanus *Actorum 7.* inquit, Abrahamum translatum in terram Chanaan, eique promissionem factam; cum non haberet filium: igitur aduersa sententia Sacræ Chronologiæ, & Sacræ Scripturæ obsistit.

15 Septimum. In numeranda familia Abrahami demigrantis in terram Chanaan meminit Moyse, non solum Thare, &

vxoris Abrahami, sed etiam Lothi, nepotis ex fratre, & famulorū, quos acquisierat in Harā, obliuisciturque Ismaelis, & Isaaci filiorum duorum, quorum alter 35. annorum esset, alter fere 50. *Genes. c. 16. v. 16. & c. 17. v. 18.* si vera esset aduersariorum sententia; id verò silentij vehementer confirmat, ipsos nondum natos, cum Abraham profectus fuit ex Haran in Chananitidem.

16 Octauum. In eodem *cap. 12. Genesis*, cuius initio Moyse Abrahamæ profectionem de Haran refert, & in sequentibus capitibus, multa narrantur, quæ acciderunt ipsi Abrahamo in terra Chanaan, & in Ægypto, ac demum initio *capitis 21.* describitur natiuitas Isaaci, quæ ibidem *versu 5.* dicitur contigisse centesimo anno vitæ Abrahami, qui tunc habitabat in terra Abimelech, regis Geraræ, vt ex capite præcedenti colligitur; igitur quia Isaac natus non fuerat, nec item Ismael, quādo Abraham iter arripuit in terram Chanaan, & consequenter nec tunc Abrahamus agebat annos 135. vt aduersa sententia asserit, & subinde nec Abraham natus fuit anno septuagesimo Patris Thare.

17 Nonum ex Torniello in hunc modum procedit, quando Abraham descendit de monte, in quo iussus fuerat immolare filium suum Isaac, accepit nuntium ex Me-

opotamia, Melcham genuisse fratri suo Nachori octo filios, Romam verò ejus Concupinam, quatuor, vt habetur in *Genesi cap. 22. versu 20.* cum sequentibus: erat autem Abraham eo tempore circiter 125. annorum vt anno mundi 2163. *numer. 4.* probat ipse Torneilius, & consequenter jam à quinquaginta annis ex Haran discesserat, erat quippè Abraham annorum 75. cum egrederetur de Haran *Genes. 12. versu 4.* quo temporis intervallo, duodecim filij Nachoris nati fuerāt: porro illos oportet multo ante natos, hoc est, ferè statim post discessum ipsius Abrahami de Haran nasci, coepisse; nam inter eos octavus recensetur Bathuel, cuius filiam nomine Rebecham, mox Isaac quadragenarius, anno vitæ Patris sui Abrahamæ 140. duxit uxorem, vt ex *Genesi cap. 25. versu 20.* liquidum est: igitur, si Abraham, non nisi anno ab ingressu suo in terram Chanaan 50. (annis enim 75. si addantur 50. fiunt 125.) audivit de prædictorum ex fratre filiorum natiuitate, certissimum profectò signum est, quòd ipse nunquam redierat in Haran; & item quòd ante egressum ejus de Haran, jam mortuus erat Pater ejus Thare; alioqui non videretur credibile, quòd Abraham, vir pijsimus, tandiu ad invisendum Patrem, saltem seruos suos mittere, neglexisset, & sic de ortu filio-

rum ex fratre multò citius edoctus fuisset, oportet ergò fateri, Abrahamum natum esse anno Patris sui 130.

SECTIO X.

Diluuntur objectiones, quæ evincere videntur, Abrahamum natum fuisse anno 70.

Parentis sui Thare.

I Oppones 1. verba *Genesis cap. II. versu 26.* vbi scriptum est. *Vixitque Thare septuaginta annis, & genuit Abraham, & Nachor, & Aran;* ex quibus verbis facillè conficitur, Abraham natum fuisse, non anno Patris sui 130. vt nos dicimus, sed anno potius septuagesimo. Respondetur, sensum citati Textus, vt optimè exponit Divus Augustinus, *questione 25. in Genesis*, non esse, quòd Abraham natus sit anno septuagesimo Patris, sed quòd Thare, Pater ejus, anno vitæ suæ 70. cœpit generare tres illos filios, immò existimare videtur Divus Augustinus, Abrahamum fuisse inter ipsos, natu minimum; nam subdit, ipsum non ante alios fuisse nominatum, quia esset alijs major, sed quoniam cæteris dignior erat, & quoniam ab eo ducenda erat profapia Salvatoris, & aliquot Scripturæ exēplis, docet; interdum natu posteriores, prius fuisse nominatos: *Non utique* (dicit Augustinus

Diluuntur objectiones, &c. Sect. 10. 57
nus loco citato, præfata *Genesis* verba exponens) *hoc intelligi voluit, quia eodem anno 70. ætatis suæ omnes tres genuit, sed ex quo anno, generare cœpit, eum annum commemoravit Scriptura. Fieri autem potuit, vt posterior sit generatus Abrahamus, sed merito excellentiæ quæ in scripturis valdè commendatur, prior fuerit nominatus, sicut Propbeta (Malach. c. 1.) prius nominavit minorem, dum dixit, Jacob dilexi, Esau autem odio habui: & in Paralipomenon, cum sit quartus nascendi ordine Judas, prior est nominatus, à quo Judaicæ genti nomen est datum, propter Tribum regiam, hæc Divus Augustinus.*

2. Communiturque hæc expositio *ex capite 5. fine, Genesis*, vbi legimus: *Noc cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japhet*, quæ ita opporтерet intelligi, vt vnum ex jis eo anno genuerit, reliquos verò duos jam antea genuisset, si verba illa, quibus scriptura ait, quòd Thare vixit 70. annos, & genuit Abraham, significarent, eū natū esse eodē anno septuagesimo, reliquos autē duos prius natos fuisse; at priora illa verba *Genesis 5.* illum sensū habere nequeūt, ergò nec posteriora capitis 11. possunt habere sensum eundem, pro vt Adversarij cōtendunt; minor probatur nam *Genesis 11. versu 10.* dicitur, quod Sem erat 100. anno-

notum , quando genuit Arphaxad biennio post Diluuium : igitur Sem natus non fuerat anno 500. Noe , sed postmodum anno scilicet quingentesimo secundo , vt sentiunt Hebraei , vel anno 503. circiter ineunte vitæ Patris sui Noe , vt rectè docet Pater Salianus ; Diluuium quippè contigit anno 600. vitæ Noe mense 2. decima sexta die mensis , *Genesis cap. 5. versu 11. &* imminutæ sunt aque super terrâ sexcetesimo primo anno ejusdem Noe , 1. mense , *Genesis 8. versu 13* : cum igitur Sem biennio post Diluuium esset centum annorum , conficitur , natum ipsum fuisse anno Noe 503. circiter ineunte , 98. annis ante Diluuium.

3. Qua propter fieri non potuit , quod natus fuisset Sem ipso anno 500. vitæ Patris sui Noe ; igitur quemadmodum , licet Sacra Scriptura enunciet , quod Noe , cum quingentorum esset annorum , genuit Sem , Cham , & Japhet , non rectè arguitur , ipso anno 500. Noe , ortum fuisse Sem , ita licet Moyses asserat , quod Thare , cum vixisset 70. annos , genuit Abraham , & Nachor , & Aran , non rectè infertur , Abraham natum fuisse eodem anno septuagesimo Patris sui Thare.

4 Confirmatur nostra expositio , quoniam licet non nulli existiment , Sem non fuisse

fuisse primum trium illorum Noemi filiorum , sed Japheto eam dignitatem esse tribuendam ; tamen oppositum videtur dicendum , primò , quia Sem primo loco semper nominatur in Sacris literis. Secundò , quia Noe , in benedicendis filijs , Sem Japheto prætulit vt primogenitum , aut natu majorem , sic enim Jacob *Genesis 49. versu 3.* in benedicendis filijs , à Ruben inchoavit primogenito , & si primogeniti jura peccato suo amisisset : Jacobum imitatus est Moses *Deuteronomij 33. versu 6.* idque apertè docet illa Josephi cum Patre disputatio : *non ita conuenit Pater , quia hic est primogenitus.*

5 Tertiò ; quòd cum de Japheto possit esse dubitatio , quem Hebræorum aliqui primogenitum dixere , Scriptura Sacra eam quæstionem soluit *Genesis 10. versu 21.* cum Sem vocat fratrem Japheti majorem , quomodo etiam vertit Hebræum textum olim Hieronymus , & postea Pagninus , Tigurina , & vtraque Chaldea Paraphrasis : eodem modo textum Hebræum exponunt , Lipsomanus , Cajetanus , Del Rio , & Pererius , Septuaginta etiam , qui nunc majoritatem Japheto tribuunt , olim tribuebant Sem , sic enim illos citat Augustinus *lib. 16. de Civitate Dei , cap. 3.* Procopius Gazeus in *cap. desimo Genesis* ; passimque Antiqui Patres Semum

num primogenitum, aut natu maximum appellant, vt Divus Epiphanius in *Ancorato in fine*, Divus Cyrillus *lib. 4. in Genesim*, Divus Augustinus, loco citato, Divus Hieronymus ad *Evagrium epistola 146.* Divus Isidorus, & Recentiores.

6 Nec refert, quod Sem in Hebræo dicitur *Hagadol*, id est frater Japheti majoris, vt Hebræi aliqui vertunt: quoniam eadem dictio interpretatur ab alijs frater Japheti major: & merito, quoniam sub ea dictione omnes casus comprehenduntur, vt notat Cardinalis Bellarminus in *grammatica hebræa, parte 2. cap. 1. numer. 9.* propterea paulo post, *Genesis 9. versu 24. Hagadol* in recto casu ponitur, & cum aliunde hujusmodi expositio congruat cum his, quæ supra fulcita manent, præferenda sanè est.

7 Semus igitur illorum trium Noe filiorum natu major fuit; at natus non fuerat anno illo 500. sui Patris Noe, vt ostensum est: igitur cum Moses dixit *Noe cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japhet*, solum docere voluit, hosce tres filios natos fuisse post annum 500. Patris, & non ante; cæterum asserere noluit, vel ipsum Semum, natu majorem, editum fuisse eodem quingentesimo anno Noe: consimili
er.

ergo locutione, dum Moses inquit, vixisse Thare 70. annis, & genuisse Abraham, Nachor, & Haran, significavit ante annum septuaginta nullum ex ijs filijs genitum fuisse à Thare; at eodem septuagesimo Patris anno natum, aut genitum fuisse Abraham, neutiquam hinc subduci potest.

8 Oppones 2. ex P. Pererio *lib. 16. in Genesi, num. 193.* perturbari sacram illorum temporum Chronologiam, nisi dixerimus, Scripturam Sacram, prædictis verbis, signanter expressisse tempus nativitatis Abrahami, quemadmodum eadem Sacra Scriptura expresserat tempus nativitatis Singulorum primæ, ac secundæ mundi ætatis Patrum, qui ipsum Abraham præcesserant.

9 Respondetur, Scripturam Sacram non modò in his, quæ ad Chronologiam pertinent, sed etiam in his, quæ ad historiam ipsam, & item ad doctrinam moralem, aut spiritualem spectant, non semper dilucidè omnia exprimere, sed aliqua interdum sub obscure, prout Spiritui Sancto visum est, tradere consuevisse, vt vel sic ad veritatem avidius indagandam ingenia magis provocarentur; & hoc quidem comprobatur celeberrimum illud Divi Augustini dictum *tractatu 45. in Joannem*, vbi de Domino docente agens, *Pascit* (inquit) *manifestis,*
exer.

exercet occultis, & Divi Hieronymi super-
caput 45. *Ezechielis, agentis: Scriptura difficul-*
tatem habet in numeris ut intentum animum
faciat auditoris, ideoque multa dicuntur in Pa-
rabolis, & enigmatibus, ut qui habet aures au-
diendi, audiat: omnisque prophetia in obscuri-
tate continet veritatem, ut discipuli intrinse-
cus audiant, vulgus ignobile, & foris positum
nesciat, quid dicatur.

10 Potest etiam dici, Scripturam
Sacram intendisse quidem Abrahami pariter
Genealogiam, Chronologiamque ab Orbis
initio deducere, sed Genealogiam imprimis,
Chronologiam verò non æque principaliter.
Scimus enim, & aliorum excellentium ho-
minum, puta Esdræ, Judith, Mardochei, &
demùm ipsius Christi Domini Genealogias
esse traditas satis expressè, Chronologias
autem, non nisi obscurè: quare, si tempora
ortus nostri Redemptoris Scriptura Sacra nõ
nisi obscurè admodum indicavit, quid mira-
mur, si præcisum nativitatis Abrahami annum
non expreferit.

12 Verùm tamen perspicuè satis
ex Sacra pagina Abrahami nativitatis subdu-
ximus tempus: nimirum, annum Thare 130.
quoniam nec antea nasci potuit; cum septua-
gesimum quintum annum Abrahamus age-
ret, quando exivit de Haran, mortuo jam

Patre, agente annum 205. à quo anno-
rum numero ablatis septuaginta quinque
annis, subremanent 130. quot nimirum
annorum erat Thare, quando natus est Abra-
ham, qui post mortem Patris, ut conficitur
ex dictis, nunquam moratus est in Haran, sed
statim profectus est in terram promissam, id
enim apertè significat Divus Stephanus *Acto-*
rum 7. dum de Abraham loquens, inquit:
postquam mortuus est Pater ejus, transtulit illum
Dominus in terram istam.

12 Idem comprobat Sacra Historia
Genesis cap. 11. sine, & cap. 12. in principio,
nec sine mora, & tarditate obedientiæ Abra-
hami id temporis profectiois ipsius differri
valet, cum tamen in eximiam Abrahæ obe-
dientiam hujuscemodi cunctatio minimè
quadret; siquidem jussus abire in terram
visionis, ut offerret vni genitum Isaac in ho-
locaustum, nec ad exortam vsque lucem dis-
tulit profectioem, sed nocte consurgens *stravit*
Asinum suum, & properans cum filio
illuc perrexit, ut habetur *Genesis 22. versu*
35. ubi Origenes statim (inquit) *occupat iter:*
Augustinus: *paret illicò imperijs: Ambrosius:*
ut attulisse nox moras studio festinantis Patris
videretur, ad implenda Dei jussa festinavit. per
omnia declarans, quod cum, feruenti alacri-
tate, præintèro desiderio implere vellet, quod
Deo

Deo probatur. Si igitur in re tanta, tãque difficili illicò paruit Abrahamus, ne expectato quidem ortu surgentis Auroræ, cur hic cum, sine causa, inculabimus tarditatis. Verùm tamen licèt permittamus Adversarijs, distulisse Abrahamum profectionem in terram Chanaan per decennium v. gr. nihil ipsi obtinent, sed potius in eosdè subducitur, Abrahamum natum fuisse anno 140. Patris sui Thare, quod ipsi fateri renuunt.

SECTIO XI.

Delineat Synopsim Sacræ Chronologiæ ab Orbe condito vsque ad Abrahami ortum, ubi cernere licet discrepantiam Hebræici, & Vulgati textus ab editione Septuaginta.

I **S**uperioribus enodatis difficultatibus, vt ijs, & discutiendis alijs lucem afferam, Synopsim tradam totius Sacræ Chronologiæ ab Orbe condito vsque ad Abrahami ortum, vt vnico intuitu discrepantia inter vulgatum, hebræumque textum, ac editionem Septuaginta conspici valeat in subiecta tabella, quam ex Torniello, P. Saliano, & alijs pereruditis, ac diligentissimis excerpti Authoribus, eaque vnico velut intuitu difficultatem proponit, & ad percipienda melius, quæ dicenda sunt, valdè confert.

Generaciones. Patrum series

Genuit filiū,
subscriptum
annos natus

		Juxta Hebraicum, & vulgatum textum.	Juxta editionem Romanam. LXX.	Juxta editionem Antuerpiensem, & Basileensem. LXX.	Vixit deinceps Juxta Hebraicum, & vulgatum textum.	Juxta editionem Romanam. LXX.	Juxta editionem Antuerpiensem, & Basileensem LXX.	Omnes viri singulorum anni. Juxta Hebraicum & vulgatum textum.	Juxta editionem Romanam. LXX.	Juxta editionem Antuerpiensem & Basileensem. LXX.
1	Adam.	130	230		800	700		930	930	
2	Seth.	105	205		807	707		912	912	
3	Enos	90	190		815	715		905	905	
4	Cainan.	70	170		840	740		910	910	
5	Malaleel.	65	165		830	730		895	895	
6	Iared.	162	162		800	800		962	962	969
7	Henoch.	65	165		300	200		365	365	
8	Mathusalē.	187	167	165	782	802		969	969	963
9	Lamech.	182	188		595	565		777	753	
10	Noē.	Diluvium, 500	500	Diluvium.	450	450		950	950	
11	Sem.	1656 100	100	2242	500	500		600	600	
12	Arphaxad.	35	135		303	300	430	*338	435	569
13	Cainan.	—	130		—	330		—	460	
14	Sale.	30	130		403	330		433	460	
15	Heber.	34	134		430	270	370	464	404	504
16	Phaleg.	30	130	134	209	209		239	339	343
17	Rheu.	32	132		207	207		239	339	
18	Sarug.	30	130		200	200		230	330	
19	Nachor.	29	179		119	125		148	304	
20	Thare.	130	130		75	75		205	205	
21	Abram.	Genuit Isaac 100	100		75	75		175	175	

SECTIO XII.

Singularis, novaque conciliatio vulgati, & Hebraici textus cum editione Septuaginta proponitur.

1 **V**T prælibatum dissidium, Vulgatæ, & Hebraicæ editionis cum græca Septuaginta quod ex præfixa tabella facile, & evidenter conspicitur, elevet, & utramque lectionem in centum redigat, D. D. Joannes de Leyba Almeriæ Episcopus, singularem ipse quamdam, sed tenebricosam valde, aggressus est viam, quam tradit, integro edito Volumine *de universali Chronologia*, & inquit, primò anrum additionem apud Septuaginta Interpretes non arbitrariam, aut tumultuariam esse, sed satis industriosam, immò ob ali-quod sigillantem mysterium, aut Sacramentum: quamvis melius forsam dici posset, id mysterium latere in Vulgata editione, aperirique à Septuaginta Interpretibus, ut ex dicendis liquidum, ac compertum fiet.

2 Secundo, ut hoc mysterium exponat ipse *sect. 1. præmissa 3. num. 37.* & per plures sequentes, observat ex Patre Athanasio Chircherio in *Ædipo* passim, præcipue *tom. 2. part. 2. classis septima cap. 1. & 2.* plures ex Antiquis referente ejusdem observa-

tionis Scriptores : apud Ægyptios nempe fuisse annum quemdam , qui constabat ex 365. annis vulgaribus , alium verò annum , qui ex 1460. vulgaribus annis componebatur. Vnusquisque autem ex ijs annis appellabatur annus magnus , sed vltimus annus ex 365. compositus dicebatur annus Sothicus , seu Solis ; at annus ex 1460. appellabatur Cynicus , & Ægyptiacus.

3 Unde annus ille Sothicus , seu Solis ex 365. erat ænigmaticus , vel virtualis , quia ad sui resolutionem pendeat à multiplicatione per quatuor , facta enim ista multiplicatione resultant 1460. anni , qui sunt ille annus Cynicus 1460. annorum. Quapropter annus Sothicus , & annus Cynicus in re idem sunt , sed cum hac differentia , quòd Sothicus erat absconditus , & pendens ab ea multiplicatione per quatuor : annus verò Cynicus erat expressus , clarus , & vt ita dicam , expansus , seu annum Sothicum declarans.

4 Rursus annus Cynicus , si erat perfectus , hoc est cum sua intercalatione constabat ex 1461. annis : plura item inculcat Author de multiplicatione per quatuor pro anno Sothico , seu Solis sumpta paritate à mensura arvali , qua secula metiebantur Ægyptij , & vnaquasque erat 25. annorum ,

ita

ita vt quatuor ex ijs mensuris centum annos efficerent.

5 Afferit 3. versiones Græcam , & Vulgatam in Chronologia mudi habere duos annos magnos vnum in prima ætate , alium in secunda ; vnum scilicet in raptu Henoch , cap. 5. Geneseos , alium in promissione Messie , Abrahæ facta , cap. 12. Geneseos , sed cum hoc discrimine , quòd in Vulgata isti duo anni magni indigent multiplicatione , quia sunt Sothici , seu Solis , & propterea virtuales ænigmatici , vel absconditi : at in Septuaginta , isti duo anni magni sunt expressi , sive expansi , Cynici , seu Ægyptij : cum autem Interpretes Græci posituri essent expressos suos duos annos magnos , propterea addiderunt tot centenaria annorum ad annos Vulgatæ in cap. 5. & 11. Geneseos , vtentes arvali mensura ad solvendum Vulgatæ ænigma , & vt mudi Chronologia expressa , & clara decurreret.

6 Ex quibus constat (inquit idem Leyba) pag. 64. num. 139. Septuaginta Interpretes per Centenariorum additionem ad Vulgatam in duabus illustrioribus epochis , seu mundi eventibus mirabilioribus , nempe raptu Enoch , & Messie promissione , in duabus primis mundi ætatibus , cap. 5. & 11. Geneseos , esse glosatores , & declaratores ænigma-

E 2

tis

68 *Chronolog. dissert. prima*
tis anni Sothici contenti in Vulgata.

7 Quartò asserit, annum magnam licèt Sothicum, seu Solis, esse in vulgata, *cap. 5. Geneseos*, dum ait sacer textus: *Et facti sunt omnes dies Henoch 365. anni: Et ambulavit cum Deo, Et non apparuit, quia tulit eum Deus.* Raptus ergò Henoch fuit, elapsis annis 365. qui si multiplicentur per quatuor, efficiunt annos 1460. qui est annus magnus Cynicus; licèt Sothicus in Vulgata, pendens scilicet à multiplicatione juxta eruditionem Ægyptiacam, qua vñs fuit Interpretes Latinus, propter relinquendam seculis, aut posteritati hujus raptus memoriam venerabilissimam.

8 Quintò: vt id Chronologia tueatur Author, compleatque annum magnum Cynicum in *num. 144.* Et *seqq.* raptum Henochum asserit, anno infantia Lamech 6. quo præsupposito, cum Septuaginta Interpretes addiderint in Adam annos 100. in Seth 100. in Henos 100. in Cainan 100. in Malaleel 100. nihil in Jared, in Henoch 100. & præterea auferant 20. annos in Mathusalem, habetur enim apud ipsos, quod Mathusalem cum esset 167. annorum, genuit Lamech: in Vulgata autem habetur tunc temporis Mathusalem fuisse 187. annorum, additis tandem sex annis infantia Lamech, fiunt

Singularis novaque, &c. Sect. 12. 69
fiunt anni 586. quibus si addas 876. quos juxta editionem Vulgatam, & juxta calculos præfati Authoris lapsi erant in raptu Henoch, resultant anni 1461. qui est annus magnus Cynicus, & perfectissimus primæ ætatis, quo vincitur, additionem tot centenariorum à Septuaginta factam fuisse propter hoc mysterium. Ita habet *sect. 2. num. 138. pag. 62. lit. C.*

9, Et *Lit. B. pag. 61.* sic habet: Excessus Septuaginta ad vulgatam procedit ex duobus annis Solis, qui nuper designati sūt, & pro eis habent Septuaginta duos annos, magnos vnum in *cap. 5. Geneseis*, vbi stat in vulgata primus annus Solis vitæ Henoc, & alterum, vbi vulgata habet secundum annum Solis in vita Abraham *cap. 11. Genes.* Nā annus Solis valet 365. annos, dierum 1461. & anni 365. anni Solis sunt Sothici, qui valent singuli annos 4. ideò literalis excessus in Septuaginta stat in expressione duorum annorum magnorum, qui constant singuli 1461. annis communibus 365. dierum, pro duobus annis Solis, qui constant singuli 365. annis Sothicis, quorum singuli sunt 1461. dierum. Sic ille.

10 Ut secundum verò annum magnum Cynicum & secundæ ætatis stabiliat Author, asserit sextò, computandum esse hunc

annum ab Arphaxad vsque ad promissionem Messie factam Abrahę; idque vt evincat, asserit 1. omittendam esse generationem Cainan, seu eandem esse cum generatione Sale, eodquod Sale binomius fuerit, sic docet à numero 249. marginali.

11 Secundo asserit, quod Thare septuaginta annorum tantum erat, cum genuit Abraham. 3. inquit, promissionem Messie factam fuisse Abrahę, dum ageret annu 75. Quibus presuppositis, anni, qui in vulgata habentur ab ortu Arphaxad vsque ad promissionem Abrahę factam, vt ex nuper dictis, & in sectione præcedenti prælibatis colligitur, sunt 365. qui constituunt annum Sothicum, seu Solis, & si multiplicatio fiat per quatuor, resultant anni 1460. qui conficiunt annum Cynicum expressum.

12 Porro hunc annum Cynicum ex Septuaginta Interpretibus vt constituatur, incipit Author numerare ab anno 81. vitę Noe, quem annum, inquit, concurrere cum anno à creatione mundi 1723. juxta vulgatam: ergo ab anno vitę Noe 81. juxta Septuaginta, vsque ad Diluyium, juxta Vulgatam sunt 519. intercedenti nis, Sem biennio post Diluyium duo, de Arphaxad 35. de Sale 130. de Heber 134. de Phaleg 130. de Reu 132. de Sarug 130. de Nachor 169. de Thare 70. qui

qui efficiunt vsque ad ortum Abrahę 1461. ex quibus annis constituitur vnus annus magnus Cynicus expressus, & perfectissimus à Septuaginta Interpretibus traditus per additiones centenariorum in hac 2. ætate, *cap. 11. Genesis.*

13 Unde excessus Septuaginta supra vulgatam est 1236. annorum, qui excessus provenit ex additione centenariorum. Igitur à creatione mundi, vsque ad nativitatem Abrahę juxta Septuaginta Interpretes lapsi fuere anni 3184. juxta vulgatum verò textum, & Hebraicum 1948. Septuaginta ergo Interpretes in rei veritate annos legitime decurfos per duas primas ætates descripserunt, & numeraverunt, quos eisdem annos Hebraicus textus, & Vulgata editio sigillaverunt in suis duobus annis Sothicis, seu Solis. Et hæc, summatim proposita, est sententia, & doctrina ab Illustrissimo Leyba in præfato opere exarata.

SECTIO XIII.

Præcedens sententia oppugnatur.

1 SPECIOSÈ equidem, & ingenti acumine excogita est prælibata opinio, nec vulgari eruditione exornata, quamobrem plurimum laudis ejus Authori impertiri adigimur; cœterum ne ipsi assentiamur, faciunt non nulla; primò

quoniam cum sedulò incumbat Author, vt Septuaginta Interpretum lectionem, & Chronologiam propugnet, immò, & cum præcipuus totius operis sui scopus sit iste, tamè ipsemet Leyba à lectione, & Chronologia Septuaginta Interpretum discedit, dum à numero 249. & ferè per vniuersum opus, enixè reijcit Cainani generationem, quam tamen Septuaginta Interpretes retinent, vt *seção* 8. diximus.

2. Secundò; quia eadem *seção* 8. retinendum esse Cainanem, vt distinctum à Sale, non tantum Septuaginta Seniorum autoritate, verum ex canonica, & irrefragabili, ab editione Vulgata de prompta penes Evangelium Divi Lucae *cap. 3.* luculenter evicimus; immò, & Vulgatæ editioni hoc loco accinunt plurimè, & cunctæ aliæ ejusdem textus lectiones.

3. Et quidem si Sale binomius, idemque fuit ac Cainan, vt inquit Doctor Leyba, id latere Divum Lucam nequivit, hoc verò agnito, nullo modo debuit Sacer Evangelista illud, vt distinctum, describere, provt ita descripsit, dum eodem tenore verborum in Sale, & Cainane proponendis vititur, ac in reliquis absdubio distinctis Patribus, & generationibus, tum quia Jacob etiam nuncupabatur Israel *Genesis cap. 32. versu*

su 27. & tamen hunc Patrem, in eadem Christi Domini Genealogia describenda, non sub duplici ipsius nomine, sed sub simplici Jacob, Divus Lucas proponit.

4. Quid? Ex generatione ista Cainanis, vt distanti à Sale, destruitur omnino anni magni computatio, quæ est totum artificium admirabile Septuaginta Interpretum: expungendus igitur est hic Cainan à Sacra Chronologia, vel ex hac tantum ratione. Ita opponit, & arguit Leyba; coeterum potiori nos jure asserere possumus, vel hoc tantum argumento, totius operis structuram ab Authore hoc, etsi sapientissimo, excogitatâ labascere, ac penitus dirui: quoniam super additis 130. annis, quot scilicet Cainani, divisim à Sale, tribuuntur à Septuaginta Interpretibus, quin immò vel 30. solum additis annis, qui scilicet Cainan conceduntur ab Authoribus communiter agentibus, viciatos esse numeros in editione Septuaginta Seniorum, his, inquam additis annis, stare non potest enigmatica computatio anni magni Cynici, nec Sothici, supersunt enim 100. vel saltem 30. annis immò si vera sit lectio Septuaginta Interpretum, quam Leyba acriter propugnat, ipsi 130. anni supersunt, & consequenter evanescent concordia, quam Author iste meditatur & tradit inter lectiones Vulgatam, & Septuaginta. Ter-

5 Tertio authoritas Divi Augustini lib. 15. de Civitate Dei, cap. 13. qua suam concordiam protegere conatur præfatus Autho, nihil ipsi sayet, quoniam in eo capite Divus Augustinus diserens de numerorum discrepantia, quæ reperitur in præfatis editionibus, in primis quædam tribuit vitio scriptorum; alia autem veluti additionem Centenariorum ante nativitatem Patrum, & ejusdem numeri detractionem post eorum nativitatem, tribuit astutiæ, seu arti alicujus scioli, ut narrationem sacram credibiliorem redderet, *Hic verò* (inquit Divus Augustinus) *vbi per tot contextas generationes 100. anni alibi adsunt, alibi desunt, & post natum, qui commemorandus fuerat, filium, desunt vbi affuerunt, ad sunt, vbi de fuerunt, ut summa concordet: nimirum cum vellet persuadere, qui hoc fecit, ideò numerosissimos annos vixisse Antiquos, quod eos brevissimos nuncupabat; & hoc de maturitate pubertatis, qua idonea, filij gignerentur, conaretur ostendere, atque ideò in illis 100. annis 10. nostros insinuandos putaret incredulis, ne homines tandiu vixisse recipere in fidem nollent, addidit 100. vbi gignendis filiis habilem non invenit ætatem, eosdemque post genitos filios, ut congrueret summa detraxit.*

6 Sic Divus Augustinus, non nullis

lisque in eundem scopum adnotatis, pergit dicens: *An fortè astutius factum existimandum est, ut illa, qua centum anni prius solent adijci, & postea detrabi, occultaretur industria.* Ita Sanctus Doctor dilucidè ostendens, additionem centenariorum in codicibus Septuaginta Interpretum repertam, non juxta veram Chronologiam, sed artificio, & astutia cujuscumque factam, ut credibilis fieret sacra narratio, & consequenter ex Divo Augustino nullum potest confici argumentum pro concordia excogitata à Leyba, sed potius adversus illam stare videtur Sanctus Doctor. Quartò displicet hæc existimata cōcordia, quoniam, ut videre licet apud Leybam numer. 115. & passim, Abrahamæ nativitatem refert ad annum septuagesimum Thare, id quod fieri non potuisse, ex sacra pagina ostendimus sectione 4.

7 Quinto: quia juxta eundem Authorem primus annus magnus completus fuit in raptu Henoch, ut identidem in suo opere asserit, & ex instituto propugnat veluti primam ac præcipuam suæ concordie partem, ut æcernere est signanter numero 111. deinde ipse Author numero 145. & sæpe inquit, completum fuisse hunc primum annum magnum in infantia Lamech; sed quia (inquit) veritas sibi satis cavet, & fide ju-

jubet, vide qualiter ab infantia Lamech nepotis scilicet Henoch, cujus tempore raptus avi sui contigit, habeant Septuaginta Interpretes omnes annos generationum in vulgata expressos, ab Adam usque ad Abraham, quod evidentissimum argumentum est, totam additionem centenariorum factam, exprimendi tantum gratia Chronologiam Henoch; & quod ab infantia Lamech, nepotis scilicet Henoch, nihil ultra addant ad annos vulgatę Septuaginta Interpretes quod ita patet, si colligas annos additos ad Vulgatam. Hactenus ille. At hæc sibi contradicunt, & sacrę paginæ repugnant: igitur ruit ab hoc authore tradita concordia.

8 Minor, quæ tantum probatione indiget, fulcitur, & in primis, quod Henoch raptus non sit in infantia Lamech, ostenditur sic: Henoch cum esset sexaginta quinque annorum genuit Mathusalam, *Genesis cap. 5. versu 21.* Vixit quoque Mathusalam 187. annis, & genuit Lamech, ut in eodem *Genesis c. v. 25.* habetur: igitur dum Lamech natus fuit, Henoch 252. annos agebat: at dum raptus fuit Henoch, ipsius anni erant 365. ut dicitur *c. 5. Gen. versu 23. & 24.* nec Leyba diffitetur: igitur dum Henoch raptus fuit, Lamech agebat annum 113. quoniam 252. & 113. conficiunt annos 365. en igitur Lamech infantiam

113. annorum in qua Leyba inquit, raptum fuisse Henochum, quod absurdum à nemine devorari poterit.

9 Præterea: si in infantia Lamech completus fuit annus primus Cynicus, ut ipse Author ait, utique ille annus Cynicus terminari non potuit in mirabili raptu Henoch, sed 113. annis ante raptum ipsum Henoch, erat jam annus magnus completus; siquidem Henoch raptus fuit 113. anno Lamech, quod iterum repugnat structuræ, & concordię traditæ à Leyba, qui in id maximè nititur, ut ostendat in raptu Henoch fuisse primum annum magnum completum. Nec difficultatem elevare potest, quod Leyba concedat sex annos infantię Lamech, quia ut vidimus adhuc deficiunt 7. supra 100.

10 Sexto illustratur, quoniam juxta Leybam Septuaginta Interpretes per additionem centenariorum tradiderunt nobis annos verè elapsos in Patrum generationibus: tum sic, in editione Septuaginta dum Henoch genuit Mathusalem, agebat annum 165. Mathusalem verò dum genuit Lamech, erat 167. annorum, ex quibus conficitur summa 332. annorum vitæ Henoch in natiuitate Lamech, & usque ad 365. quot nempe agebat Henoch, dum raptus fuit, deficiunt

ciunt anni 33. vitę scilicet Lamech, quot
vtique annos nemo cuiusquam infantię
dedit.

11 Ergo vel falsum est, quod raptus fuerit Henoch in infantia Lamech, vel fieri non potuit, quod fuerit raptus Henoch, dum esset 365. annorum: primum est contra Leybam, & destruit artificiosam ejusdem concordiam: secundum non modo est contra ipsum Authorem, sed precipuę repugnat Vulgatę, immo, & Septuaginta Seniorum editioni, vt ipse Leyba sapę fatetur, nec infireri potest, nam ex eorundem Septuaginta editione patet, videatur ipse Leyba numero 9. ruit ergo hujus Authoris tradita concordia.

12 Veruntamen, etsi largiamur, quod falsum est, scilicet Lamech natum fuisse eodę anno, quo Henoch raptus fuit, infirma etiam est supputatio hujus Authoris, ad annum magnum in prima ætate subducendum: quippe ait numero 166. & multis alijs in locis, quod de vulgata sumpti sunt anni 880. & ad ipsos ab Adam vsque ad Lamech additis sūt 580. ab eisdem Septuaginta Senioribus, ex quibus resultat summa anni magni 1460.

13 Coeterum vt a jebam hęc subducendi calculos ratio consiliteri nequit, quonia

in

in Vulgata à primo parente vsque ad natiuitatem Lamech non reperiuntur nisi 875. anni, vt ex cap. 5. Geneseos patet, videre quęlibet in tabella supra exarata, ipseque Leyba id fatetur alibi, nempe numero 138. folio 62. littera C. idemque observat Pater Salianus ad annum mundi 875. quapropter defunt 5. anni ad complendum numerum anni magni nempe 1460. additis etiam, vt supponimus 580. juxta aditionem Septuaginta Interpretum.

14 Sed inquires ex Illustrissimo Leyba num. 144. & sapę alibi, addendos esse sex annos ex infantia Lamech, quibus conficitur integer annus magnus annorū 1461. Verumenimverò contra 1. quia si ad placitum licet numeros addere, & detrachere, quęlibet nullo negotio summa confici poterit; at sex illi anni ex infantia Lamech sine fundamento adduntur, vt ex dictis ostenditur, & magis infra patebit.

15 Contra 2. quoniam etli, additis prædictis sex annis, conficiatur summa anni magni, & Cynici, concidit tamen Authoris artificium, quod in eo maximè consistit, vt in 365. annis vitę Henoch, dum raptus fuit, lateat completus creationis mundi annus magnus ex multiplicatione 365. per quatuor conficienda: id, quod sapissimè

simè

simè Author inculcat, sed præceptuè numer. 143. vbi hanc à se propugnandam tradit assertionem, nempe: *Septuaginta Interpretes, Chronologiam raptus Henoch terminari à Moyse, jam finito 1. anno mundi magno ex Hieroglyphico ejus interpretati sunt.* Hieroglyphicū verò ipse Author ait, esse numerum 365, annorum vitæ Henoch: Patet igitur quod Author debet, & nititur ostendere, quod in raptu Henoch completus erat, atque finitus annus magnus creationis mundi, nempe 1461. id quod numero 162. iterum inquit per hæc verba: (ex supra dictis à numer. 75. constat quod Septuaginta Interpretes sic expresserunt annum magnum Henoch, id est tempus 1460. annorum, quibus transitus Henoch raptus, & disparitio contigit, &c.) Sed juxta Leybam post raptum Henoch addendi sunt sex anni infantia Lamech, vt compleatur annus magnus: ergo falsum est Leybæ assumptum, nempe annum magnum fuisse completum in raptu Henoch.

16 Unde cum, juxta eundem Illustrissimum Leybam, Henoch raptus fuerit non anno 6. vitæ Lamech, sed in anno primo ejusdem, additio sex annorum infantia Lamech nihil prodest pro explicando integro, & absoluto anno magno 1460. seu 1461. annorum. Consequentia est legitima:

an-

antecedens verò patet ex ipso Leyba, tum ex citatis ipsius locis, tum ex numero 138. pagina 62. littera C. sic ajente: Et ipsi Septuaginta Interpretes vtuntur mensura arvali Ægyptij anni magni, centuriæ annorum addendo 586. annos supra Vulgatani lineam ab Adam vsque annum primum Lamech, & Cynicum, juncti simul anni 1461. anni communes omnes vnus anni magni. Et magis dilucidè in præmissò vnico secundi medij pagina 120. ib: *Moyles namque describens Chronologias Patrum scopum sibi constituit describendi illustrissimi eventus raptus Henoch tempus, quod fuit anno nativitatæ nepotis ejus Lamech, qui vltimo anno vulgari anni cynici natus ante se annos reliquit à creatione mundi 1460. Hæc Leyba.*

16 Ex quo evidenter conficitur 1. quod sex anni ex infantia Lamech additi à Leyba nihil conferunt pro complendis annis 1460. vtpotè elapsis ante ejusdem Lamech nativitatē, vt ipse Leyba fatetur. Secundo conficitur, quod in anno primo nativitatæ Lamech completi fuere 1461. anni constituentes perfectum annum magnum, in cujus termino, seu anno vltimo juxta eundem Leybam raptus fuit Henoch: igitur præfati sex anni, additi à Leyba, iterum nihil conferunt ad complendum annum magnum He-

F

noch;

noch. Tum sic, sed vt supra ostendimus additis etiam annis 580. quos Septuaginta Interpretes addunt in Patribus vsque ad nativitatem Lamech inclusivè acceptam, & computatis simul 875. annis, quos Vulgata describit, vsque ad dictam nativitatem Lamech, inclusivè acceptam, desunt quinque anni ad complendum annum magnum 1460. & consequenter deficiunt sex pro perfectò anno Cynico 1461. annorum: igitur ruit excogitata à Leyba concordia, nec juxta ipsum perfici potest mysterium anni magni Henoch, tempore raptus ejusdem Henoch, & nativitatis Lamech.

SECTIO XIV.

Præcluditur quædam *Evasio*, & *præfata* concordia denud *infringitur*.

I Dices aliter ex eodem Authore præmissò 5. numer. 128. quòd illi sex anni, qui adduntur ad completionem anni magni, nec pertinent ad generationem Mathusala, nec ad generationem filij sui Lamech, solum quippe sunt complementum primi anni magni. Hæc præfatus author. Sed contra 1. quoniam juxta eundem in præmissò unico secundi mediæ pagina 120. Moyses describens Chronologias Patrum scopum sibi constituit describendi illustri-
simi

simi eventus raptus Henoch tempus, quod fuit anno nativitatis nepotis ejus Lamech, qui ultimo anno Vulgari anni cynici natus, ante se annos reliquit à creatione mundi 1460. sed juxta eundem Leybam, ij sex anni, de quibus modò differimus, sunt complementum primi anni magni completi perfectè in nativitate Lamech: igitur præfati sex anni pertinent tum ad Lamech penes annum nativitatis ipsius, tum ad Mathusalam penes reliquos 5. fallum igitur est, eosdem sex annos nec ad Lamech, nec ad Mathusalam pertinere.

2 Contra 2: per te ij sex anni adduntur ad complementum anni magni perfecti, in nativitate Lamech: igitur vel pertinent ad ipsum Lamech, vel ad parentem ipsius, vel ad aliquem ex Proavis, seu Atavis dicti Lamech; sed ad nullum ex ijs pertinent juxta Leybam, nec juxta calculos editionis Septuaginta Interpretum: gratis ergò, & pro libito adduntur. Contra 3. quia juxta ipsum Leybam numer. 144. sine, enumerantem annos vsque ad raptum Henoch elapsos, & constituentes annum magnum Cynicum; assignantur expresse sex anni ex infantia Lamech: igitur contraria, & contradictoria penitus asserit Leyba, dum inquit, præfatos sex annos pertinere, & non
F 2 per-

pertinere ad Lamech, & tandem conficitur aliunde concordiam à Leyba traditam subsistere non posse.

SECTIO XV.

Ex Sacra pagina Valiodori argumento evertitur præfata sententia, eademque contraria Vulgatæ editioni ostenditur.

I **Q**uamvis firmis adeò rationibus reiecta manere videatur excogitata à Doctore Leyba concordia, scinditur ulterius ex Sacra pagina juxta Vulgatam, omninòque retinendam lectionem, id, quod patefacere aggredior.

2 Primò; quia *Genesis cap. 5. in Vulgata* sic habetur à *versu 3*: Vixit Adam, 130. annis, & genuit ad imaginem, & similitudinem suam, vocavitque nomen ejus, Seth, & facti sunt dies Adam, postquam, genuit Seth 800. anni, genuitque filios, & filias, & factum est omne tempus, quod vixit Adam, anni 930. & *mortuus est*. Porro in hoc sacro textu tria dissertè proferuntur ad institutum nostrum observanda: primum, tempus, quo Seth genitus fuit: secundum, tempus, quod egit Adam postgenitum Seth: tertium, omnes dies vitæ Adami.

3. Sed si lectionem Septuaginta Seniorum

niorum retinere in hoc velit Leyba, stare non potest, quod asseritur in Vulgata lectione: ergò nulla est possibilis concordia inter lectionem utramque: probatur minor, quoniam in codicibus Septuaginta Seniorum *Genesis cap. 5. sic habetur*: Vixit Adam 230. annos, & genuit ad figuram suam, & ad imaginem suam, & vocavit nomen ejus Seth: facti autem sunt dies Adam, quos vixit, postquam genuit Seth 700. anni, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies, Adam, quos vixit 930. anni, & mortuus est. Hæc apud 70. Seniores, quæ si cum asseritis in lectione Vulgata componere quispiam velit, impossibile comperiet: etenim si utramque contendat retinere lectionem, utramque falsam dicere opus erit.

4 Id quod in hunc modum probatur: lectio Vulgata inquit, quod Adam postquam genuit Seth, vixit 800. annos, juxta Septuaginta autem, dum Adam genuit Seth jam annos agebat 230: his porrò annis simul sumptis, conficitur summa 1030. annorum, quod utriusque versionis aperte repugnat, cum juxta utramque Adam solum vixerit annos 930: ergò si utraque versio verum habet, nulla verum dicit, quoad hanc partem.

5 Secundò: lectio Vulgata ex 930. annis vitæ Adami, asserit postgenitum Seth,

800. annos vixisse Adamum: ergò dum Adam genuit Seth solum agebat annos 130. sed juxta Septuaginta eodem generationis tempore, non solum 130. sed etiam 230. vitæ annos agebat Adam: igitur ex diametro, & contradictoriè, quoad hanc partem, opponuntur versiones Septuaginta, & Vulgata.

9 Explicatur: Adamum, dum genuit Seth, egisse 230. annos, & solum egisse 130. contradictoria sunt: æquivalent enim his propositionibus, *Adamus dum genuit Seth, agebat annos 230. Adamus dum genuit Seth, non agebat annos 230.* quæ planè contradictoria sunt; sed prima harum propositionum affirmatur in lectione 70: secunda verò, & negativa probatur ex Vulgata: igitur quoad hanc partem contradictoria reperiuntur in editionibus prædictis. Consequencia est legitima, & ex assumptionibus prima patet, secunda aurem probatur, non solum; quia in Vulgata Adam dum genuit Seth dicitur vixisse 130. annos, cum tamen apud Septuaginta eodem tempore asseratur vixisse 230. sed etiam vrgentiori complexione; quoniam in Vulgata post generationem Seth, asseritur, Adamum vixisse 800. annos: vndè cum omnes Adami dies solum fuerint 930. anni, juxta versionem vtrunque: conficitur evidenter, jux-

juxta Vulgatam, quòd in generatione Seth solum agebat Adamus annos 130. hoc est, quod *non agebat 230.* quæ erat contradictoria probanda.

7 E regione apud Septuaginta, dum Adam genuit Seth, dicitur vixisse 230. annos, & præterea post generationem Seth dicitur Adamus vixisse 700. annos, quam obrem ad conficiendam summam annorum 930. quos tota Adami vita complexa est, opus est, vt 230. annos vixerit ipse ante generationem Seth, ideòque apertè apud 70. Seniores legitur, quòd, dum Adam genuit Seth, agebat jam annos 230: ergò evidenter præfata contradictoriæ habentur in lectionibus Vulgata, & Septuaginta: & consequenter luce meridiana clarius est, nullo fœdere vtrâque lectionem adstringi, & congruere posse. At Vulgatæ autoritatem, sacra edicente Tridentina Synodo, colere debemus: ergò in hac parte reiicienda venit lectio Septuaginta, tanquam descriptorum vitio commentitia, & proinde illa ex anno magno cogitata à Leyba conciliatio penitus ruit.

8 Similes contradictoriæ efformari possunt in Adami eadem Chronologia juxta præfatas Vulgatæ, & Septuaginta lectiones: quoniam juxta Vulgatam postgenitum Seth, Adamus vixit 800. annis; sed juxta Septuagin-

ginta Interpretes, postgenitum eundem Sethi, Adamus nō vixit 800. annos sed tantum 700: contradictoriè ergò lectiones hæc opponuntur. Nec tantum in hac Adami Chronologia dissident prædictæ lectiones, sed etiam in alijs subsequentijs, nempe in generationibus 2. 3. 4. 5. & 7. in quibus tot annorum centenaria, quot sunt generationes adduntur à Septuaginta Interpretibus ante nativitatem prædictorum Patrum: eademque centenaria demunt post Patrum generationes vsque ad terminum vitæ illorum; vnde similes etiam contradictoriè penes utramque versionem efformari queunt in prædictis generationibus.

9 Immò, & in octava generatione, scilicet, dum Mathusalam genuit Lamech, ubi in lectione Septuaginta auferuntur anni 20. contradictoria etiam inter utramque lectionem reperitur oppositio; quoniam dum Mathusalam genuit Lamech, juxta Vulgatam, erat annorum 187. at juxta Septuaginta ipse non erat 187. annorum: igitur contradictoriè opponuntur sacræ lectiones. Major patet ex Vulgata, minor ex Septuaginta, quia postgenitum Lamech, juxta eandem lectionem 70. vixit Mathusalam 802. annis, totaque ipsius vita fuit 969. annorum, juxta utramque lectionem: ergò dum Mathusalam genuit

nuit Lamech juxta Septuaginta Interpretes solum erat annorum 167. & non annorum 187. vt Vulgata asserit, additis quippe 167. supra 802. fit summa totius vitæ Mathusalem, nempe 969. annorum: contradictoria igitur in vtraque versione habentur, & hæc quidem pertinent solum ad Sacram Chronologiam ante Diluuium, & ferè integrum caput quintum Geneseos, complent.

10 Post Diluuium verò haud minor reperitur contrarietas in eisdem lectionibus, vt videre licet cap. 11. Geneseos, penes Vulgatam, & juxta lectionem Septuaginta, eodem capite; quoniam primò in Vulgata dicitur Arphaxad 35. annorum, dum genuit Sale, mediata scilicet, & immediata Cainan, vt supra vidimus; postgenitum verò Cainan, asseritur vixisse Arphaxadam 303. annos; apud Septuaginta verò, dicitur, Arphaxad 135. annorum, dum genuit Cainan, & post-generationem Cainan attribuuntur ipsi Arphaxad anni vitæ 300: vnde oppositionis discrepantia reperitur, tum in eo, quòd 100. annos ei addant Septuaginta Interpretes, ante ortum Cainan; tum in eo, quòd tota vita Arphaxad juxta Vulgatam fuit tantum 338. annorum; at juxta Septuaginta vixit Arphaxad 435. annos; vt ex Superiori tabella, & textu Septuaginta patet,

11 Confimiliter supra annos Vulgata ante ortum Patrum, addunt Septuaginta Interpretes 100. annos generationibus 14. 15. 16. 17. & 18. Immo annos 150. addunt generationi decimę nonę, Nachori scilicet, Patri Thare; post generationes; verò aliquando minor est vitę annorum numerus, apud Septuaginta, aliquando autem major.

12 In Sale quippè, cum juxta Vulgata, postgenitum Heber, concedantur illi anni vitę 3. supra 400: apud Septuaginta solùm illi asseruntur 330. Deinde Heber, postgenitum Phaleg, conceduntur in Vulgata anni 430: in lectione Septuaginta solùm 270. In Phaleg. verò, Rheu, & Sarug congruunt anni post generationem in vtraque versione; at longior 100. annis est vita horum Patrum juxta Septuaginta Interpretes, propter additionem 100. annorum, ante generationem illis assertam. Nachori autem, cum Vulgata concedat 119. annos, postquam genuit Thare, in lectione Septuaginta adscribuntur illi 125. sex nempe excessus, ex quibus omnibus plura fluunt contradictoria, quę imsi possibilem vtriusque concordiam versionis ostendunt.

SEC.

SECTIO XVI.

Ex confutatione responsionis cujusdam, nostre sententia nova affertur confirmatio,

I **P**ENITUS D. Leybam latere haud potuit proposita contradictio, ideò illi respondere conatur in medio 3. sectioe 2. à numer. 474. vbi sic, habet: Formulę factę in generationibus à creatione mundi vsque ad raptum Henoch, in Vulgata immitantur methodum scribendi instrumenta publica Hierophantarum, sive Solis Sacerdotum Orientalium, antiquissimorum in Historijs Sacrerum suorum, quę brevi ambitu numerorum annos, quos scribere voluissent, correspondentibus Sothicis, lustris insinuabant; sicque ænigmatico, atque regulato compendio, Chronologias tradebant suas, vt in 4. *premissio* latè ostensum, est: in his apprimè instructus Moyse ipso, & meta in raptu Henoch collocata, aliis quibus de anno mundi magno primo, numeratis quadrantibus, cum nollet, nisi mirabilem, & illustrissimam illam Henoch, epocam annis Sothicis describere, vt moris erat, prædicti Henoch Progenitoribus, illos,

in

in suis generationibus annos designavit ante nativitatem Henoch, quibus omnino non, absumerentur 1461. de anno magno primo, mundi regulares anni, sed summo studio reliquit sine expressione annos mundi 840. & in linnea postgenerationes Patrum recondit. Hæc ad litteram Author citatus.

2 Et cum sibi objecisset contradictionem, quam præcedentibus *sect. 15. & 16.* experdimus, pergit ille *numer. 480.* & inquit: *respondetur informis: non potest esse major, contrarietas, & antinomia magis implacabilis, quam dicere, Adam genuit 130. anno, vitæ suæ: Adam genuit anno 230. vitæ suæ: & hoc de solo filio suo Seth.* Distinguo: si ambæ enunciationes haberent formulas suas, ex calculatione annorum expansorum, & multiplicatione Sothicorum sumptas, concedo antecedens: si enunciatio Vulgatæ accipiatur cum Sothicis 25. (quibus correspondent 100. postgenerationem,) & enunciatio Septuaginta cum ipsis, id est, cum expressione multiplicationis Sothicorum, nego antecedens: hac enim ratione est toto cælo diversitas computationum; nam Vulgata, sua computatione Ægyptiaca, tacite, & implicitè continet, in 365. Henoch, annos, ex eorum multiplicatione 586. ante Diluvium, quos Septuaginta ex ipsa multipli-

catione repererunt inclusos à Moyse post generationes Patrum, vnde sumptur ad 875. de ipsa multiplicatione à Moyse expressos ab Adam usque ad nativitatem Lamech nepotis Henoch, ubi complectitur, 1461. quos valent 365. anni Solis Henoch: quod æqualiter contingit in 365. Abraham, à biennio post Diluvium, ubi illi 1461. anni, eadem ratione confurgunt, & sunt de duobus annis magnis expressæ enuntiationes, pro duobus annis Solis Vulgatæ in Henoch, & Abraham expressi à Moyse.

3 Et paucis interiectis subdit idem, Leyba: *Vnde breviori distinctione respondetur ad difficultatem de antinomia formularum omnium, si dicamus: non potest esse major antinomia, si formulæ accipiuntur secundum explicitum, concedo; si accipiuntur secundum implicitum, & explicitum, nego; quia sic sunt formulæ identicæ, ut ex æqualitate, quam habent vitæ Patrum, à nativitatibus ad mortes inter versiones, est manifestum: & tantum resultant ipsæ vitæ, in principijs, id est nativitatibus, & in finibus, id est, in mortibus suis in annos duos, magnos distributæ, ut patet in Henoch, & in suis progenitoribus, & in Abraham, & in suis progenitoribus, qui nascuntur intra annos illos duos magnos, qui in completio-*

ne primi anni magni, & in completionem secundum anni magni habent terminum, unusquisque eorum sui anni Solis, scilicet 365. annorum, quasi pro resumine, & compendio omnium annorum 1461. quos valent ipsi singuli anni Sothici, sive quadrienaria dierum 1461. quibus expressi sunt ex 487. qui vel semel inveniuntur in triente, 4. Vulgatæ, vel bis sunt anni 365. duorum, annorum Solis, qui sunt 1948. ex illis characteribus Ægyptijs in Vulgata ab Adam, ad nativitatem Abrahamæ, & 1826. sine 122., in nativitate Henoch ab Adam usque ad eam, Hactenus Leyba.,

4 Et ut ejusdem mens quodammodo inclarascat magis, tandem subjungam, quod ipse Author num. 334. folio 239. inquit, nempe, quod Nihil obstat diversitas in distantijs in mortibus à distantijs in, nativitatibus, & inter mortes cum dictis, Vulgatæ, & cum versione Septuaginta ad æqualitatem in vitis inter versiones ex eo, quod Septuaginta Interpretum non fuit, alius finis, quam demonstrare duos annos, magnos, quidquid sit de Chronologijs in, mortibus, quia sufficienter ostendunt ex, collectione finali distantiarum, quod vitas, æquales relinquunt artificio admirabili addendi ad generationes annum, quem tol-

lunt

lunt de post generationes. Sic ille.

5 Sed in sufficienter; nam primò contradictoria, quæ sibi Leyda objicit, nempe, *Adam genuit 130. anno vite sue. Adam genuit anno 230. vite sue.* quamvis referantur ad solam, & unicam generationem Seth, contradictoria non sunt, quia utraque illarum propositionum est affirmativa: secundò, quia minor summa continetur in majori; unde in aliquo sensu possunt esse veræ ambæ enunciationes, ideoque nec contradictoriæ sunt.

6 Cœterum contradictoriæ, quas adversus Leybæ concordiam nos contorqueamus sunt propriè tales, nimirum, *Adam dum genuit Seth, erat annorum 230: Adam dum genuit Seth, non erat annorum 230.* quæ respectu ejusdem, & unicæ generationis Seth, proculdubio contradictoriæ sunt; at verificantur ex utriusque editionis textu, prima nempe, ex Septuaginta: secunda ex Vulgata. Secundo sunt contradictoriæ, *Adam postquam genuit Seth vixit 800. annos: Adam postquam genuit Seth, non vixit 800. annos. Tertio, omnes dies Adam fuerunt 1030. anni: omnes dies Adam non fuerunt 1030. anni,* quæ etiam ex utraque lectione verificantur, ex dictis sect. 15 igitur triplicia hæc contradictoria, quæ manifestè ex utraque lectione Vulgatæ, & Septuaginta efformari possunt,

sunt, si vtraque lectio constans, & minimè vitiosa asseratur, prout à Leyba asseritur, verificari debent, quod est impossibile.

7 Nec cuiusquam ænigmaticæ computationis, nec arvalis mensuræ beneficio in concentum redigi possunt præfatæ enunciationes, quamobrem Leybæ responsio oppugnanda venit secundo, & multipliciter; nam si Moyses in annis, quos refert ante Patrum natiuitates, juxta hebraicam, & Vulgatam lectionem, compendiosa vteretur descriptione, atque arvali mensura, profectò ante ortum Seth, ageret Adamus 230. annos, vt ipse Leyba contendit; sed juxta eundem Moysen, vt in Vulgato, & Hebraico textu conspicitur, Adam postquam genuit Seth annos vixit 800: igitur omnes anni Adam, in præfata hypotesi, fuissent 1030: totidem enim resultant ex 230. ante ortum Seth, & ex 800. post ipsius Seth natiuitatem.

8 Tum sic; sed juxta Septuaginta Interpretes in eodem *cap. 5. Genesis*, omnes dies Adam non fuerunt nisi 930. anni: igitur si Moyses dicatur vti arvali mensura, & compendiosa descriptione in enumerandis annis, quos Patres agebant ante filiorum ortus, dissident, & valdè opponuntur versiones Vulgata, & Septuaginta Seniorum, quoad tempus totius vitæ Patrum.

9 Et quidem non tantùm in Adami Chronologia. & annis vitæ ipsius, id dissidij ostenditur inter versiones præfatas, sed etiam in aliorum Patrum Chronologijs, eadem reperitur discrepantia, nempe in sex generationibus ante Diluuium, & post Diluuium in septem alijs: dicendum ergò est, nullam, & inanem esse concordiam à Leyba traditam.

10 Tum, quia licet compendiosæ descriptionis artificio, arvalis scilicet mensuræ, versio Septuaginta, & Vulgata congruant, in annis Patrum ante filiorum generationem, discrepantia remanet ingens, in annis eorundem Patrum post generationes filiorum, vsque ad vitæ terminum; quia in annis post generationes, & natiuitates filiorum, vt ipse Leyba frequenter ait, præcipuè *num. 481.* Moyses reliquit mensuram arvalè Ægyptiacam centenariorum; at idè Moyses inquit, Adamum post generationem Seth, vixisse annos 800. Septuaginta verò Interpretes asserunt, 700. tantùm vixisse: ergò nullius arvalis mensuræ artificio, in concordiam redigi valent præfatæ editiones. Consimilis discrepantia cernitur in alijs pluribus Patribus, adhuc post Diluuium, juxta easdem editiones.

11 Tertio, si ea arvali mensura, etiam

etiam in annis ante ortum Patrum, non vti-
tur Moyses, ruit sanè Leybè concordia; sed
luculentissimè conspicitur, potest, ea arvali men-
sura non vsu fuisse Moysen in tradenda
Chronologia, quæ ad annos ante ortum Pa-
trum attinet: ergò ex integro Leybè doctri-
na scinditur: secunda assumptio, quæ diffi-
cultatem continet, ostenditur ex dictis; exem-
plo sit ortus Seth; Moyses enim, & Septua-
ginta examulsim congruunt, in eo quòd
Adamo solùm tribuant 930. vitæ annos. Por-
rò ex his annis, dicuntur 800. elapsi post ge-
nerationem Seth in textu Moysis: ergò so-
lùm supersunt 130. attinentes ad vitam
Adami perductam ante ortum ipsius Seth:
consequentia patet.

12 Tum sic: ergò, dum Moses
inquit, quòd Adamus erat 130. annorum in
generatione Seth, nullo annorum compen-
diò, nec ænigmate, nullaque arvali men-
sura vsus est, sed completè, ac planè om-
nes annos, verè elapsos ante ortum Seth no-
tatos reliquit. Eadem demonstratio confici
potest in alijs Patribus ante Diluuium, scili-
cèt in Seth, Henos, Cainan, Malaleel, He-
noch, & post Diluuium in Arphaxad, Salè,
Heber, Phaleg, Sarug, Nachor, vt constat
ex cap. 5. & 11. *Genesios*, prætermisso Caina-
ne, de quo supra satis.

13 Quarto: eatenus possent in con-
cordiam devenire Vulgata, & 70. quatenus
Moyses in Vulgata, & Habraica lectione,
ænigmatica arvali mensura vtens reliquisset
sine expressione annos Mundi, quos Septua-
ginta Interpretes expriment, & in linea post
generationes Patrum, ipse Moyses recondi-
disset, vt Leyba inquit *num. 474. & 480.*
suprà citatis, & ad literam excerptis; sed
impossibile est, ita se gessisse Moysen: ergò
nulla stare potest concordia. Consequentia
est evidens, major ipsa Leybè sententia.

14 Probo igitur minorem; quia si
id Moyses fecisset, mendax fuisset, nec vnus
tantum, sed plurium esset mendaciorum reus;
sed hoc, vel cogitare, horrescit animus: er-
gò impossibile est, quòd res ita se gesserit.
Assumptum liquet; quoniam asserere, quòd
Adamus vixit 800. annos, postquam genuit
Seth, si tantum in hac vitæ periodo vixisset
Adamus annos 700. mendacium esset, vt ex
terminis patet; at juxta Leybam ita se res
habuit; nempe Adamus postgenitum Seth,
solùm vixit 700. annos, reliquos enim 230.
ante ipsius Seth generationem elapsi erant:
Moyses verò inquit in Hebræo, & Vulgato
textu, quòd Adamus vixit 800. annos, post-
genitum Seth, & 130. ante ipsius Seth ge-
nerationem: igitur Moyses, juxta dicta à Ley-

ba, mendax fuit in tradenda nobis Chronologia Adami; immò, & in Chronologijs aliorum Patrum describendis, in quibus addit Moyſes annos poſt generationem Patrum tot, quot tacuit ante corundem Patrum generationes. Hujus horroſici abſurdi nunquam eſt memor Leyba, id quod ſatis mirum eſt, cum in eo difficultatis cardo nitatur.

15 Glificit verò idem ingens abſurdum; quoniam; cum ex 930. annis totius vitæ Adami, tribuantur ipſi à Moyſe 800. poſt Seth genitum, dum idem Moyſes ait, quòd *Adam erat 130. annorum, quando genuit Seth,* ſenſum habet plurimum annorum excluſivum aſſertio iſta, id eſt, quòd tunc temporis Adamus annos tantum agebat 130. probatur; non enim fieri poterat, quòd ex 930. annis totius vitæ egiffet Adamus pluſquam 130. ante genitum Seth, ſi poſtquam illum genuit, vixit 800. annos, vt ſacer textus habet, juxta Hebraicam, & Vulgatam lectionem: igitur, dum Moyſes inquit, ſecundum præſatas editiones Hebraicam, & Vulgatam, quòd Adam vixit 130. annos, & genuit Seth, profeſſò aſſeruit, quòd Adam ſolum vixerat annos 130. dum ipſe genuit Seth. Id autem mendacium eſſet, ſi jam tunc 230. annos vixiſſet, vt habetur in lectione Septuaginta, & vt propugnatur à D. Leyba. Unde ſit,

ſit, quòd eſſet quoque mendacium, aſſerere, poſt genitum Seth, vixiſſe Adamum 800. annos, vt Vulgata, & Hebraica lectio habent. Subindeque plura alia fuiſſent à Moyſe aſſerta mendacia in cæterorum Patrum traditis ab ipſo Chronologijs. Id quod nemo dicere audeat.

16 Quintò, quàm ingens abſurdum eſſet, ſi Moyſes ex annis ante Patrum generationes decurſis, quòſdam prætermiſiſſet, maximè autem tot annorum centenaria, quot addita reperiuntur in codicibus Septuaginta, innoteſcet ex eo, quòd obſervant Joſephus, *lib. 1. Antiquit. cap. 3. D. Auguſtinus lib. 6. de Civit. Dei cap. 10. P. Benedicte Pererius, lib. 7. com. in Genes. diſp. de Chronol. queſt. 1. P. Jacobus Gordonus in queſt. Chronol. cap. 3. & reliqui communiter: nimirum, ad temporis ſupputationem eruendam, eos tantum annos ex vitis Patrum ſumendos eſſe, quos natus erat Pater, quando genuit filium; ijque anni propterea Chronologici vocantur, cenſenturque: eos verò, quos Pater deinceps vixit poſt genitum filium, ad hunc Chronologiæ ſcopum nihil conferre, ſed reiſciendos potius, quòd ſint communes filio, aut nepoti; aliòqui bis ponerentur, cum recenſeantur etiam in Chronologia filij. Quapropter ſi Moyſes prætermiſiſſet tot annorum centena-*

ria in Patrum vitis ante generationem filiorum, falsam nobis tradidisset historiam, & Chronologiam, quod vel cogitare, horrescit animus.

SECTIO XVII.

Authoritate D. Augustini, & ex eo quod quatuordecim annis Diluvio supervexisset Mathusalem; refellitur prælibata concordia.

I R Evincitur præfata concordia, quia, retenta lectione Septuaginta, sequitur, Mathusalem quatuordecim annis supervixisse Diluvio: cum tamen certò constet, cum non fuisse in illo octo animarum numero, quas Divus Petrus memorat in *epistola* 1. sua *cap. 3. versu* 20. ibi: *inqua* (sciñcèt *arca*) *pauci, id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam.* Porrò in *arca* ingressi fuerunt Noe, & Sem, & Cham, & Japhet, vxor illius, & tres vxores filiorum ejus, *Genesis* 7. *num.* 13.

2 Sequela facillè probatur; nam juxta editionem Septuaginta, Mathusalem erat 167. annorum, dum genuit Lamech, his adde 188. ejusdem Lamech, antequam Noe nasceretur, & 600. annos, quos vixerat Noe, quando supervenit Diluvium, inveniesque Mathusalem ad quatuordecim annos Diluvio supervixisse, nam 167. & 188. cum 600. sum-

mam

mam exhibent 955. quo tempore re vera adhuc quatuordecim annis aberat Diluvium; & totidem finis Mathusalem, què ex *cap. 5. Geneleos* constat, vixisse annos 969. at codices Septuaginta Interpretum anno Mathusalem 955. ponunt Diluvium: ergò Mathusalem ei quatuordecim annis supervixit, siquidem tota Mathusalem vita fuit 969. annorum.

3 Respondet Leyba *numer.* 247. Mathusalem sex annis ante Diluvium mortuum fuisse, quod vt propugnet, adducit Divum Augustinum *lib. 15. de Civit. Dei, cap. 13.* sic ajentem: *sed quomodolibet istud accipiatur, sive credatur, ita esse factum, sive non credatur, postremò ita, sive non ita sit, rectè fieri nullo modo dubitaverim, vt cum diversum aliquid in codicibus invenitur, quando quidem ad fidem rerum gestarum utrumque esse non potest verum, ei potius lingue credatur, unde per Interpretes facta est in aliam translatio. Nam in quibusdam codicibus grecis tribus, & vno latino, & vno etiam syro inter se consentientibus inventum est Mathusalem sex annis ante Diluvium fuisse defunctum.*

4 His Divi Augustini verbis adductis, quasi clasicum canit Leyba; cæterum frustra, vt infra videbimus, prius enim oportet excerpere, quomodo hoc suum assertum idem Author tueatur, igitur asserit,

Mathusalem natum fuisse non anno 165. Patris sui Henoch, ut in lectione Septuaginta habetur, sed anno 146. ipsius Henoch, id est annis 19. ante id temporis, quod natiuitati Mathusalem assignant Septuaginta; & numero 347. idem Leyba inquit, hoc idem esse factum, quia cum sint in versione Septuaginta Henoch 365. vitæ, & similiter in Vulgata, quia est ipsa Sothiorum annorum Solis, sunt ex versione 70. in littera anni generationis Henoch 167. in eadem littera, filij, ejusdem Henoch, Mathusalem sunt 167. generationis, qui anni simul sunt 332. à natiuitate Henoch usque ad natiuitatem Lamech, nepotis ejus, ubi Vulgata tantum habet 65. Henoch, & Mathusalem filij ejus 187. qui sunt 252. in ipsis duabus generationibus Henoch, & Mathusalem, ab ejusdem Henoch natiuitate ad natiuitatem Lamech, excedunt Septuaginta Vulgatam tantum in annis 80. sequitur euidenter, quod retardatio à Septuaginta facta tam in generatione actiua Henoch, quam in passiuua Mathusalem generatione, non aliam nouitatem, quam relinquere generationem actiuam Henoch relatum ad annos 145. in Septuaginta, & passiuam generationem, seu natiuitatem Mathusalem, acceleratam in annis 20. & idem 167. habent annos in ea Septuaginta, qui in Vulgata sunt 187. ubi Septuaginta non tollunt de Vulgata littera 30. in Mathusala, sed

in

Authoritate D. Augustini, &c. Sect. 17. 105
in additis 100. ad Henoch patrem suum propter quod habent Septuaginta annos 332. à natiuitate Henoch ad natiuitatem Lamech, nepotis sui, qua ratione est euidenter citra auctoritatem Diui Augustini, quod Mathusalam abiit annis sex ante Diluuium, quod quia à nemine est animaduersum, incussus est sine fundamento metus, quo ubi non erat timor trepidaverunt, ex littera dicentes, sequi, quod Mathusalam abiit annis 14. post Diluuium, & potius ex illis 30. ablatis stat sex annis mortuus ante Diluuium, & de hoc satis. Hactenus Leyba, tenebricose satis dicendi genere.

5 Sed contra 1. nam licet Diuus Augustinus in ea videatur fuisse aliquando sententia, Mathusalem nempe, mortuum fuisse sex annis ante Diluuium, id tamen non rectè probatur ex verbis Sancti Doctoris in loco allegato à Leyba exaratis, sed potius colligi posset ex initio questionum in Genesim, ubi Diuus Augustinus hæc habet. *Queri Solet, quomodo Mathusalem secundum annorum computati, nem vivere post Diluuium potuerit, cum omnes præter eos, qui in arcam ingressi sunt perisse dicantur? Sed hanc questionem plurium codicum mendositas peperit; non solum quippè in Hebræis aliter uenitur, verum etiam in Septuaginta Interpretatione Mathusalem in codicibus paucioribus, sed ueracioribus sex annos ante*

te

te Diluvium reperitur, fuisse defunctum. Hæc Divus Augustinus.

6 Tamén, vel nanquam huic positioni suffragium dedit Sanctus Doctor, qui solum eos veraciores codices appellavit, facta comparatione cum alijs pluribus codicibus Septuaginta Seniorum: secus verò comparatione Hebræorum voluminum, quibus in hac parte Divus Augustinus primas dedit; vel tandem sententiam illam deseruit Sanctus Doctor, vt adnotat Pater Salius in Scholio 1. ad annum mundi 1656. quoniam libros de Civitate Dei posterius scripsit, & libro 15. cap. 13. citato, & allegato à Leyba, vbi Divus Augustinus differit de diversitate, & oppositione reperta inter interpretationem Septuaginta Seniorum, & codices Hebræicos, & signanter differens de annis vitæ Mathusalem, & de morte ipsius ante, vel post Diluvium, inquit, *vt cum diversum aliquid in utrisque codicibus invenitur, quandoquidem ad fidem rerum gestarum utrumque esse non potest verum, ei lingue credatur potius, unde est in aliam per Interpretes facta translatio.* Hæc ille.

7 Sed rerum gestarum fides vera stare non potest in hoc puncto in vtraque lectione: ergò juxta Divum Augustinum quoad hanc partem potius credi debet Hebræicis

Authoritate D. Augustini, &c. Sect. 17. 107
codicibus, quibus concinit Vulgata, juxta quos Mathusalem obiit eodem Diluvij anno, quamvis ante Diluvium. Patet assumptum, quia in presenti verum esse non potest vtrumque assertum, nempe contentum in Hebræico textu, & in Septuaginta; quia juxta Hebræicum textum Mathusalem complevit annum 969. eodem Diluvij anno, nam 187. anni ante nativatem Lamèch, hujusque 182. ante Noè, & 600. anni ipsius Noè exactè complent totam Mathusalem vitam: vide tabellam supra adductam: Diluvium enim contigisse anno 600. Noè, ex *Geneseos, cap. 7. vers. 11. constat*, ideoque D. Augustinus pro illa opinione affirmante, sex annis ante Diluvium mortuum Mathusalem, nullum Hebræicum codicem allegavit. At mortuum esse Mathusalem sex annis ante Diluvium, & non fuisse mortuum vsque ad Diluvij annum, simul fieri non potuit: ergò juxta Divum Augustinum, omninò afferri debet, non fuisse mortuum Mathusalem sex annis ante Diluvium, & consequenter tum Divo Augustino, tum veritati contradicit sententia, quam Leyba propugnat.

8 Præterea ex ipsa serie verborum Divi Augustini fideliter relata idem claret, quia Divus Augustinus loco à Leyba allegato postquam præfatam doctrinalem, præcep-

ceptionem statuit de adhaerendo scilicet lectioni Hebraicae, quando contraria illi fuerit alia lectio, & sic pergit: *Nam in quibusdam etiam codicibus graecis tribus, &c.* Ut nempe exprimat casum magis dubitalem, & implicet minus dubitalem, ut probatur ex lege, *etiam, ff. de verborum significacione*, eandemque significantiam cum innumeris illustrat Barbosa, *dictio- ne 112.* quae Leybam, utpotè juris peritum, latere non potuit. Rursus eadem dictio etiam implicat, & includit sub eadem sententia, & dispositione, ut dispositio, & sententia eadem habeat locum quoad inclusa per dictionem praedictam, ut signanter adnotat Cardinalis Tuschus, *praeticarum conclusionum, tom. 2. littera D. conclusione 205. num. 2. & Barbosa dictio- ne 112. num. 3.*

9 Tum sic; sed sententia à Divò Augustino prorolata in verbis proximè praecedentibus dictionem *etiam*, id agebat, nempe in contrarietate lectionum preferendam esse Hebraicam, ideoque lectionem Septuaginta juxta frequentes, & plures codices, esse rejiciendam, tanquam Hebraicis codicibus contrariam: eadem ergò sententia locum habere debet quoad codices illos tres graecos, vnum latinum, & vnum etiam Syrum inter se consentientes, Hebraico tamen textui repugnantes; quia licet hi codices veraciores fuissent

sent, quam ceteri Septuaginta, & ideo magis posset dubitari de eorum in hac parte prerogativa, illa tamen à Divò Augustino solum conceditur codicibus Hebraicis, qui sunt veluti ceterorum fons. Tum quia aliter sibi contraria, in eodem loco, Augustinus assereret, videlicet praefereudos, & non preferendos codices Hebraicos, dum contrariae reperiuntur lectiones. Immo si vobis esset ratio illa Divi Augustini significata per verba illa, *nam in quibusdam etiam codicibus*, siquidem à suo asserto discederet ex ratione ipsa asserendi: liquidum ergò fit, Leybè minimè adhærescere Divum Augustinum.

10 Sed verò sapientissimo Leybæ pro nunc, gratisque assentiamur id quod, & ipse contendit, nempe mortuum fuisse Mathusalem sex annis ante Diluvium, natumque anno Patris sui Henoch 146. ut locis supra citatis Leyba inquit, adhuc quippè, & septimò hinc rejiciendus venit ipse; quoniam anni 146. Henoch in nativitate Mathusalem, & hujus 167. quot scilicet illi tribuunt Septuaginta, dum genuit Lamech, conficiunt 313. annos pro vita Henoch in nativitate Lamech, sed juxta eundem Leybam Henoch raptus fuit anno nativitatis Lamech, ut sectione 15. vidimus: ergò Henoch raptus fuit anno videlicet suæ 313. quod est contra Hebraicam, vul-

gataque, & Septuaginta lectionem, & quia Leyba calculos Septuaginta propugnat, meminisse deberet, *cap. 5. versu 7. Geneseos apud Septuaginta* ita haberi: *Et facti sunt omnes dies Henoch quinque & sexaginta, & trecenti anni, & placuit Deo, & non inveniebatur, quia transfudit eum Deus.* Quinimò, esto Leybæ permittamus addere sex annos infantiaæ Lamech, vt ipse contendit, nihil obtinebit, quia adhuc deficiunt anni 52. ad complendos 365. vitæ Henoch.

II Oppugnatur octavo, quia si Mathusalem natus fuit anno 146. Henoch, vt ille asserit, ruit primi anni magni Cynici structura, quia hic annus ex 1461. compositus, completus fuit, vel anno nativitatæ Lamech, vel infantiaæ ipsius anno sexto, vt dicta *seccione 13.* notatum fuit, sed positò, quod Mathusalem natus fuerit anno 146. Henoch, & retentis annis quos Septuaginta describunt, ita fieri non potuit, igitur stare nequit Leybæ positio. Probatur assumptum, quoniam ex epilogismo prædictorum annorum, quos in superiori tabella scripsimus patet, à creatione mundi vsque ad raptum Henoch, solum confici annos 1435. enumerato etiam anno nativitatæ Lamech, vel si gratis computari permittamus infantiaæ Lamech sex annos, fiet 1440: deficiunt ergò adhuc 20. vel 21. ad in-

integrum annū magnum Cynicum complendum, videlicet ex 1461. constitutum, & consequenter tota Leybæ structura concidit.

12 Nono: si Henoch dum solum esset 146. annorum genuisset Mathusalem, vixisset vtique 200. viginti annos post Mathusalem genitum, & ante raptum, id autem est contra lectionem Septuaginta, in qua, *cap. 5. Geneseos,* non solum habetur quod centum sexaginta quinque annorum erat Henoch, dum genuit Mathusalem, verum etiam post Mathusalem genitum, 200. solum annos vixisse, dicitur Henoch, ante ipsius raptum, his verbis: *Henoch autem placuit Deo, postquam genuit Mathusalem 200. annos;* & cum iuxta eandem lectionem omnes dies Henoch ante raptum fuerint solum 365. anni, fit vtique iuxta Septuaginta Seniores, non nisi solos 200. annos vixisse Henoch post genitum Mathusalem, & ante raptum; at Leyba vult, eam Henoch periodum fuisse 210. annorum: igitur cum totus incumbat hic Author, vt veram ostendat Septuaginta lectionem, eam tamen falsam dicit in presenti, non in vno tantum, sed in duobus expressè assertis, quoad annos scilicet Henoch ante genitum, & post genitum Mathusalem, illativè autem etiam in annis totius vitæ Henoch ante raptum.

tis convinci videtur Leybæ assertum, scilicet, quòd Henoch fuerit 146. annorum, dum genuit Mathusalem, id quippè cum traditis in vulgato textu stare non potest; in eo enim *Genesis 7. versu 7.* dicitur de Henoch, & *vixit, postquam genuit Mathusalem 300. annis... & facti sunt omnes dies Henoch 365. anni, ambulavitque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* Ita facer textus Vulgatus, in quo cum ex 365. annis, quos tantum Henoch ante raptum vixit, dissertè affirmetur, vixisse ipsum annos 300. postgenitum Mathusalem, sit evidens ante ejusdem generationem non potuisse Henoch vivere 146. sed solum 65. annos, falsum ergò est Leybæ assertum.

14 Explicatur; quia si Mathusalem natus fucifet anno 146. vitæ Henoch, vt totis viribus, totisque conatibus, Leyba propugnat, mendax esset Moyses dicens, quòd postgenitum Mathusalem, vixit Henoch 300. annos, ante ipsius raptum, cum in ea hypotesi solum 219. annos ante raptum, & postgenitum Mathusalem vixisset Henoch: igitur Moyses asserens, quòd à generatione Mathusalè vsque ad raptum, vixit Henoch 300. annos falsum diceret, mendaxque esset, cum vera temporum ratio, & Chronologia haud Mosè lateret, porrò id criminis adscribere Mosi, nemo nisi acatholicus audebit.

SEC.

SECTIO XVIII.

Alia contra structuram secundi anni magni, à Leyba propositam, argumenta instituantur.

I SECUNDUM annum magnum Cynicum, ait Leyba, num. r. 148. littera E, & D, pag. 63. computandum esse à nativitate Heber usque ad nativitatem Abraham: rem explicat his verbis: *Quia, ut rectè (inquit ille) dicitur ex Divo Ambrosio hoc die, quo hæc scribimus, in officio Divi Ludovici Regis, in Vulgata Chronologia est numero brevius, re uberius, qui anni Sobhici valent 1461. dies, & anni communes habent 365. tantum dies, illorum quarta parte constando, & velum apparentis antinomiae à Sancta Ecclesia recluditur 230. annis in cap. 11. Genesis, notoriè à Septuaginta exclusis pro una plus generatione nempe Cainan diminutis, quæ in Vulgata non extat, & sic equalis est numerus Patrum in linnea illa annorum 2242 in Chronologia Diluvij ex cap. 5. Genesis, & 942. in Chronologia nativitatis Abraham, id est 1461. primi anni magni in nativitate Lamech, à nativitate Lamech ad nativitatem Heber 262. interpositi anni sine additione, & 1461. secundi anni magni à*

H

113

nativitate Heber ad nativitatē Abrahæ, quod facillimè percipitur per demonstrationem sequentium principiorum. Hæc Leyba.

2 Sed contra 1: quoniam à nativitate Heber usque ad nativitatē Abrahæ, in Vulgata lectione, solum habentur anni 285. datis scilicet Thare 130. dum genuit Abraham; quod si tunc temporis Thare solum fuisset annorum 70 ut Leyba propugnat, prout vidimus *sect. 12. n. 12.* solū elapsi fuisset 225. anni: igitur id temporis intervallum nequit correspondere integro anno Solis, & Henoch, etiam utendo arvali mensura, quippe hic annus magnus, seu Henoch, juxta Leybam constat 365. annis, qui per quatuor multiplicati constituunt annum Cynicum ex annis 1460. compositum.

3 Secundò: nec penes lectionem 70. potest hic annus Cynicus verificari, inter eosdem terminos nativitatis Heber, & Abrahæ, quoniam observatis calculis editionis Septuaginta, elapsi sunt tantum, à nativitate Heber usque ad nativitatē Abrahæ, 835. anni, ut constat ex tabella supra scripta: falsum ergo est, intercessisse annum magnum Cynicum ex 1461. annis constitutum, inter prædictos terminos, etiam juxta editionem 70. & consequenter ex hypotesi anni Henoch, & Cynici, arvalisque mensuræ, nulla

valet utriusque versionis fieri concordia.

4 Tertio non rectè à Domino Leyba dici videtur in præallegatis ipsius verbis, quod Septuaginta Interpretes exclusissent Cainan generationem, & quod illi correspondere debent chronologici anni 230. Quoniam manifestum est, quod Cainan generatio in ea habeatur editione, & quod ibidem illi consignentur anni 130. ut patet ex textu Septuaginta tradito *sect. 6.*

5 Quarto, cum in editione Vulgata non habeatur generatio Cainan *Genes. cap. 11.* illamque contineat editio Septuaginta, nullatenus equalis Patrum numerus esse potest in editionibus Septuaginta, & Vulgatae loci *Genes. de quo nunc loquitur Leyba*: licet ex textu Divi Lucæ *cap. 3.* retinenda sit ea Cainan generatio.

6 Quintò inexplicabile videtur quod idem Author ait, scilicet inter nativitates Lamech, & Heber interpositos esse 262. annos sine additione: id inquam falsum videtur, quoniam juxta Septuaginta editionem inter præfatos terminos computantur anni 1183. juxta Vulgatam verò 847. additisque annis 30. ex generatione Cainan, quam subaudiendam diximus *sect. 8.* fient anni 877. omnia juxta utramque editionem subducuntur ex Tabella tradita *sect. 11.* Igitur nullo modo itare potest

test summa annorum 262. inter natiuitates Lamech, & Heber.

7 Sexto in natiuitate Abrahamæ, si computentur anni elapsi à Diluuiò, quod contigit anno Noe 600. reperientur anni 382. iuxta Vulgatam editionem, at iuxta Septuaginta multò plures; non ergò apparet unde eruenda sit summa illa 262. annorum, qui à Leyba dicuntur interpositi.

8 Septimo: Idem Author numerat annos 942. in natiuitate Abrahamæ, quæ summa nec subintrare potest, si ratio temporis sumatur à natiuitate Lamech iuxta editionem Septuaginta, cum in eadem periodo inueniantur anni 2018. nec secundum Vulgatam in qua habetur anni 1262. computata Cainan generatione, ut ex prædictis sit liquidum: igitur his terminis observatis, non stat ea annorum summa 942.

9 Rursus nec habita ratione temporis à Diluuiò ad natiuitatem Abrahamæ, quia iuxta Vulgatam, ut prælibavi, solum intercedunt 382. Juxta Septuaginta verò numerantur 1230. Necunde igitur stare potest ea annorum summa.

10 Propterea igitur Doctor Leyba ad eundem secundum annum magnum eruendum, alios terminos magis inter se disitos

de,

designat, nempe natiuitatem Arphaxad, & promissionem à Deo Abrahamæ factam, ut videre licebit pag. 50. num. 115. ubi hæc habet Leyba: *Non longe est ab euidencia, quod anni integri Solis illustrantur lumine in cap. 11. Geneseos à vers. 12: nam ecce Moyses cuius littera Hebrææ Vulgata consonat, à prima natiuitate mortalium post Diluuium, statim biennio transacto, usque ad reparationis mundi promissionem factam Abrahamæ, hanc auream Solis contexit catenam, Sem genuit Arphaxad primogenitum post Diluuium: Hæc Leyba, loco citato, & sæpè alibi.*

11 Sed aduersus hanc doctrinam insurgo etiam; quia in primis sibi ipsi repugnare videtur Leyba, dum hic terminos hujus anni magni assignat natiuitatè Arphaxad, & Abrahamæ factam promissionem; supra verò pro eodem anno magno assignavit terminos anni huiusce magni natiuitatem Heber, & natiuitatem Abrahamæ, nec solum loco citato id asserit, sed etiam pag. 116. littera D, ita inquit. *Secundi anni magni caput est Heber finis est Abraham, & pag. 122. littera P, quibus (inquit) clarissime de anno magno secundo mundi, & Abrahamæ à Septuaginta expresso inter Heber natiuitatem, & natiuitatem Abrahamæ. Hæc ille. Coeterum, si natiuitates Heber, & Abrahamæ*

sunt termini hujus anni magni, qui fieri potest, ut eiusdem anni magni termini sint natiuitas Arphaxad, & Abrahamæ facta promissio: frustra ergo Leyba versionum concordiam tradere conatur, dum ipse sibi adeò clarè repugnare videtur.

12 Deinde: posito, quòd hujus secundi anni magni termini sint Arphaxad, & promissio Abrahamæ facta, omissoque Cainane, cujus prætermissio repugnat, & Vulgata lectioni Evangelij Divi Lucæ, & lectioni Septuaginta Interpretum, licet fateamur, quòd eo temporis intervallo intercesserint 365. anni juxta Vulgatum textum, tamen, ad Leybæ scopum nihil id confert, oporteret enim, quòd illi anni, annuali mensura multiplicati per quatuor reperirentur intra eisdem terminos in numeris traditis in lectione Septuaginta; hoc verò minimè reperiri potest, quia juxta lectionem Septuaginta solum subduci possunt 1305. anni à natiuitate Arphaxad usque ad promissionem Abrahamæ factam, anno natiuitatis suæ 75. *Genes. 12. vers. 5.* ut ex tabella suprà posita liquet.

13 Immo, si Leyba sibi cohæreat, & asserat, Abraham natum esse à Thare, agente annum septuagesimum tantum, ab illo annorum numero. 1305. auferendi erunt anni sexaginta, quos inclusimus in illo numero, quia

quia Septuaginta Interpretes asserunt, quòd Thare erat 130. annorum, dum genuit Abraham: ceterum juxta contrariam opinionem, quam Leyba acriter propugnat, agentem, quòd Thare tantum erat 70. annorum, dum genuit Abraham, subremanent 1245. & ad annum magnum Cynicum deficient 216. anni: ergo stare non potest Leybæ concordia.

14 Hæc verò numerorum subductio, & temporum ratio adeò perspicua est, ut Reverend. Pat. M. Fr. Joannes de Scargorta nō tã censor, quàm Leybæ elucidator, & mihi multis titulis observandus, in *Manuductione præfixa operi Leybæ*, ad constituendum hunc secundum annum magnum Cynicum, addat suprà annos Arphaxad bienniū de vita Sem, & 519. ex vita Noe, aufert tamen annos 75. ab ortu Abrahamæ usque ad promissionem; id quòd non solum rationi, & doctrinæ cohærentiæ valde dissonū vidimus, verumtamè videtur esse, pro libito annos addere, & detrahere, & nunc pro termino eiusdem anni, aut periodi, vel ipsius principio, assignare ortum Heber, deinde natiuitatem avi eius Arphaxad, modòque ascendere ad hujus avum Noe, rursus descendere usque ad Abraham promissionem, & postmodum terminum eiusdem periodi assignare Abrahamæ natiuitatem.

15 Cœterum ex terminis ipsius Reverendissimi Magistri Scargorta, eius doctrina rejicienda venit; ille enim hunc annum magnum Sothicum, & secundum in Vulgata, constituit inter nativitatem Arphaxad, & Abrahamæ promissionem, aitque quod 365. anni in hac periodo constituti, & in Vulgata reperti multiplicati per quatuor constituunt secundum annum magnum Sothicum; at si fiat talis multiplicatio, non poterunt reperiri 1461. anni intra eosdem terminos, & juxta lectionem Septuaginta, ut supra ostendimus, patetque in prætradita tabella; perperam ergo ex hoc capite lectionum concordiam exhibere conatur.

15 Constat assumptum, quia ex epilogo anno illius periodi, nempe, assignatis annis 135. Arphaxad, Caynan 130. Sale 130. Heber 134. Phaleg. 130. Rheu 132. Sarug 130. Nachor 179. Thare 130: qui omnes anni præscripti sunt à Septuaginta Interpretibus, conficitur summa annorum 1230. quibus additis etiam annis 75. vitæ Abrahamæ, promissionis tempore, deficiunt plures ad annum integrum Sothicum constituendum, annorum scilicet 1460: insufficiens ergo est expositio, ac supputatio Reverendissimi Scargorta.

16 Tum quia impossibile est, quòd ille

ille secundus annus magnus incipiat à Noe, ex eius vita enumeratis 519. annis, finiaturque in ortu Abrahamæ, & quòd simul idem annus incipiat enumerari ab ortu Arphaxad, finemque accipiat in promissione facta Abrahamæ: Deinde RR. Scargorta, ut ostendat constituatque hunc secundum annum magnum Cynicum, juxta editionem Septuaginta, omittit in Arphaxad 100. annos assignando illi solum 35. cum apud Septuaginta Interpretes 135. annorum legatur fuisse, dum genuit Sale; his verò 100. annis additis, ut par erat, & enumeratis 519. ex vita Noe, ut ille vult, subducuntur in illa periodo anni 1561. adedque superfluum 100. pro anno Cynico.

17 Nec tantum prætermittit RR. Pater prædictos 100. annos, sed alios plures, nam cum includat annos 519. ex vita Noe, non potest solum consignare biennium Sem, sed opus est, ut de illius vita includat etiam tot annos, quot ipse vixit ab anno 519. Noe patris eius usque ad ortum filij sui Arphaxad, què genuit biennio post Diluvium, cum Sem esset 100. annorum *Genesis cap. 11. versu 14.* ex quo textu, & Diluvij tempore tradito *cap. 7. Genesis*, & latini, & græci Interpretes, atque Chronologici subducunt, Semum natum fuisse anno 503. vel ut non nulli 502. vitæ Noe, ut videre licet apud Torniellum, & Sa-

Salianum, anno mundi 1559. num. 1.

18 Quapropter ab anno Noe 519. usque ad ortum Arphaxad egit Semus 98. vel 97. annos, tot igitur addere deberet RR. Pater Magister Scargorta, ut veram proficeretur Chronologiam; at his annis inclusis, conficeret annos plusquā 1900. usque ad promissionem Abrahę, id verò temporis 500. annis superat annum magnū Cynicum, & cōsequenter structura huius secundi anni magni ab hoc Reverendissimo tradita corrui omnino. Tum quia, cum Sem ortus fuerit anno 503. vel 502. Noemi, reliqui anni ipsius Noe non sunt Chronologici, ut *sect. 16. num. 16.* adnotavi: igitur non rectè idem Reverendiss. Mag. ex vita Noe computat annos 519.

SECTIO XIX.

Alia secundi anni magni expositio Leybę refellitur.

I PRæsentiens fortè Illustrissimus Leyba concordia, & doctrina à se tradita, difficultatem, aliter huius secundi anni magni rationem subducere satagit, *sect. 3. num. 327. pag. 171.* & ait; *antequam ex Heber habeamus compositionem anni magni in eo usque ad Abraham,*
qui

Alia secundi anni, &c. Sect. 19. 123

qui est similis anno magno Henoch, ostendamus breviter; nam primò recipit nativitatem Heber ex Vulgata 586. retardationis per dictos annos, ab anno primo Henoch venientes, rursus 100. in Sale plus, & Heber 134. generationis suae, Phaleg 130. Reu 132. generationis suae Sarug 130. generationis suae, Nachor 179. generationis suae, Thare 70. generationis suae. Ecce annos 1461. anni secundi magni Abrahę. Hęc illa.

2 Sed hinc multipliciter oppugnatur, primò, nam *pag. 50. numer. 115.* ait Leyba, hunc secundum annum Cynicum magnum terminari in reparationis humanę promissione facta Abrahę, vitæ ipsius anno 75. ut animadversum est *sect. 12. numer. 5.* & *sect. 18. num. 4.* modò autem inquit, eundem annum finem accipere in Abrahę nativitate, seu in generatione Thare, quę sunt contradictoria, nēpè terminari in Abrahę ortu, & in eodem ortu non terminari eundem annum; ruit ergò Leybæ concordia.

3 Secundò: quoniam solum tribuit annos 70. in generatione Abrahę, cum in lectione Septuaginta 130. anni Thare assignentur, dum genuit Abraham. Tertiò ex Sile computat annos 100. tantum; cum Septuaginta Interpretes illi tribuant, 130. ijs ergò addi-

additis, vel in Thare 60. quos Leyba omittit, concidit prælibata structura huius secundi anni magni.

4 Quartò, & magis principaliter, quia vult componi hunc secundum annum Cynicum ex 586. annis, quos dicit recipere Heber retardationis ex Vulgata, cum tamen hi 586. anni sint illi ipsi, quos Septuaginta addunt à creatione mundi, seu à nativitate Seth usque ad Lamech, ut supra *sect. 12. numer. 9.* vidimus ex calculis ipsius Leybæ, quamvis re ipsa nonnulli anni adimendi sunt ex illis, ut loco citato evicimus: igitur cum iam computati maneant in anno primo magno, non possunt nunc secundum annum eiusdem rationis constituere. Tum quia aliter non nisi unus annus magnus intercessisset à creatione mundi usque ad ortum Abrahamæ.

5 Quintò rejiciendus venit Leyba, quatenus *pag. 239. numer. 434.* inquit, quòd *Septuaginta Interpretum non fuit alius finis, quàm demonstrare duos annos magnos, quidquid sit de Chronologijs in mortibus.* Hæc illæ haud exigua, ut apparet, iniuriam irrogans pijsimis his viris, quorum curæ esse debuit Chronologiæ veritas.

6 Sextò, idem Leyba *sect. 3. pag. 173. numer. 331.* hæc habet: Denique, ut *epilogum faciamus conclusionis nostræ, hoc media*

secundo lata, nempe à creatione usque ad Diluvium centenaria à Septuaginta eo artificio Vulgategenerationibus addita sunt, ut per ipsa tam collectivè, quàm divisivè, duo anni magni ex multiplicatione Sotticorum expressi sunt à Septuaginta. Primus stat à creatione mundi usque ad annum sextum Lamech, secundus à nativitate Heber usque ad Abrahamæ nativitatem. Hæc illæ.

7 Undè sic dissero: per te secundus annus magnus expressus à Septuaginta incipit à nativitate Heber, & finem accipit in ortu Abrahamæ: ergò idem annus magnus expressus à 70. nullo modo incipere potuit in Arphaxad; at Leyba inquit *pag. 50. numer. 115.* & pluribus in locis, quod hic secundus annus magnus incipit ab Arphaxad, idemque designat Reverendissimus Scargorta, in sua *manuductione*, ut prælibatum est *sect. præced.* igitur hic secundus annus magnus non est coordinandus ab Heber nepote Arphaxad, ut modò Leyba inquit. Et consequenter nec idè annus magnus incipere potuit in biennio de vita Sem: & multo minus incipere valet à Noe, sumptis ex vita illius 519. annis, ut ajebar Leybæ elucidator Reverendissimus Scargorta: nec tandem incipere potuit idem annus ante ortū Heber 586. annis, ut vult ipse Leyba dicta *sect. 3. num. 327.* & sæpè alibi.

SECTIO XX.

*Alia eiusdem anni magni expositio proponitur,
& profligatur.*

Idem D. Leyba multifariam suā cōcordiam exponere cupiens per duplicem prælibatum annum magnum, *sect. 3. numer. 331. pag. 173.* post verba, quæ præcedenti *sect. numer. 1. exaravi- mus*, hæc alia subjungit. *Et incipit computari secundus (videlicet annus Cynicus magnus) collectivè facta comparatione versionum in suis lineis duabus maximis ab anno 1723. mundi usque ad 3184. mundi: Nam in illo natus fuit Heber in Vulgata, & in isto natus fuit Abraham in versione Lxx. ea intercapedine 1461. annorum; sed divisivè, & de singulis ad singulos Patres, incipit secundus annus magnus computari ab ipsa infantia Lamech, & pervenit usque ad annum 116. vite Sarug.*

2 At contra primò: nam iuxta Vulgatam lectionem, ut *sect. 8. à numer. 12.* ostendimus, interlerendā venit generatio Cainan; consignatque huic generationi annis 30. quod est minimum temporis, quod alijs generationibus antecedentibus, & consequentibus reperitur adscriptum in sacro

tex-

textu: subducitur, quod Heber natus fuit anno mundi 1754. ut liquidum fit ex tabella adducta *sect. 11.* & proinde falsum est, quod Leyba asserit, nempe Heber natum fuisse anno mundi 1723. juxta Vulgatam: & consequenter, nec relinquitur summa annorum 1461. pro anno magno, quem Leyba meditatatur, & asserit intercessisset ab ortu Heber in Vulgata usque ad annum mundi 3184. in quo dicitur natus Abraham juxta versionem Septuaginta. Quia ea periodus solum esset annorum 1431. vel 1430. si ipsos Leybæ calculos sequamur.

3 Contra secundo, quoniam ab ortu Heber usque ad ortum Abraham in versione Septuaginta non reperiuntur additi nisi 500. anni, vel 560. maximè apud Leybam, qui contendit, Abraham ortum fuisse anno 70. Patris sui Thare, igitur in hac periodo non possunt reperiri 1460. anni constituentes unum Cynicum: patet quia ab ortu Heber usque ad Abraham solum interceserunt sex generationes, nempe Heber, Phaleg, Rheu, Sarug, Nachor, Thare, quarum singulis centum annos addidere Septuaginta: imò in Thare procreante Abraham nihil addiderunt, quia etiam ex Vulgata ostensum fuit *sect. 9.* quod Thare erat 130. annorum, dum genuit Abraham, & totidem annos illi consignat

edi-

editio Septuaginta: quapropter solum concifiuntur additi anni 500. in his sex patribus, at si assentiamur asserentibus, quod Thare erat 70. annorum, dum genuit Abraham, solum 60. anni addidendi erunt, quibus efficietur 560. Quibus si addas 225. annos Chronologicos istis sex Patribus consignatos in Vulgata fiet summa annorum 785. vnde ergo eruendi erunt reliqui deficientes ad complendum annum magnum Cynicum 1461. annorum?

4 Tertiò versionum Septuaginta, & Vulgatæ concordia à Leyba tradita in eo consistit, quod anni cõsignati in Vulgata sũnt ænigmatici, ita ut eorum trecenti sexaginta quinque, arvali mensura, seu per quatuor multiplicari, possint, & debeant, ut complectantur annum magnum Cynicum 1460. aut 1461. annorum communium, alium elapsum à creatione mudi usq̃ ad raptum Enoch, alium post Diluuium, terminatum in ortu Abrahamæ, igitur ut penes hunc secundum annum magnum subsistere possit concordia, debet ostendi, quod annus ille magnus Cynicus 1461. annorum communium, quem Leyba meditatit ab ortu Heber usque ad Abrahamæ natiuitatem, correspondeat annis 365. adscriptis in Vulgata inter eadem extrema, Heberis nempe, y Abrahamæ: id quod minime inuenire est, quoniam in Vulgata Heber, Phaleg,

leg, Rheu, Sarug, Nachor, Thare solum constituunt Chronologicos annos 285. adscriptis Thare, dum genuit Abraham, annis 130. quod tamen duplicet Leybæ, qui solum adscribit illi annos 70. vnde in illis sex Patribus solum reperientur ex Leybæ sententia juxta Vulgatam anni 225. ab Heberis ortu vsque ad natiuitatem Abrahamæ: qui anni licet multiplicentur mensura arvali, seu per quatuor, tantum fiet summa annorum 900: ideoque deficient anni 561. ad complendum annum magnum Cynicum 1461. seu ad verificandam Leybæ concordiam.

5 Quartò refellendus venit Leyba, dicto numer. 331. dum inquit, quod diuisione, & de singulis ad singulos Patres incipit secundus annus magnus computari ab ipsa infantia Lamech, & pertingit vsque ad annum 116. vitæ Sarug per ipsos 1461. annos. Refellitit inquam: nam deserit hic Leyba supra traditam expositionem hujus secundi anni magni, quem pag. 50. numer. 115. dixerat terminari in reparationis humanæ promissione, facta Abrahamæ, vitæ ipsius anno 75. quod promissionis tempus ab anno 116. vitæ Sarug juxta versionem Septuaginta, distat 398. annis, & tardius totidem annis completum fuit: perperam igitur idem secundus annus magnus Cynicus dicitur completus

modò citius annis 398. modò ferius totidem annis.

6 Antecedens patet, quia cum Sarug juxta Septuaginta, anno 130. vitæ suæ genuerit Nachor, si secundus annus magnus Cynicus completus fuit anno 116. ejusdem Sarug, subremanent ex illius vita anni Chronologici 14. quibus addendi Nachor 179. Thare 130. & Abrahæ promissionis tempore 75. qui anni constituunt summam 398. annorum, & consequenter non tempore factæ Abrahæ promissionis, nec ipsius nativitatis, sed 398. annis antea fuerat hic secundus annus magnus omninò completus.

7 Quintò in presentiarum dicta à Leyba, nec consona sunt lectioni Vulgatæ, nec Lxx. etiam supposita arvali mensura, & mu ltiplicatione annorum Sothicorum, quia penes Vulgatam ab infantia Lamech vsque ad annum 116. Sarug interfuerunt anni 1059. Cainan excluso, vt Leybæ placet, qui anni si arvali mensura, seu per quatuor multiplicentur reddunt summam annorum 4236. excedentium non modo vnum magnum annum Cynicum, sed etiam duos: id, quod recedit valde ab scopo Leybæ, qui contendit in Vulgata in 365. annis Sothicis comprehendi misticè, & ex arvali mensura præcisè annos 1461. Inexplicabilis ergò fit concordia Ley-

bq;

bæ, textu Vulgatæ, vt par est, retento: computa annos ex præfixa tabella.

8 Idem fit liquidum ex versione Septuaginta, in qua à nativitate Lamech vsque ad 116. annum Sarug enumerantur anni Chronologici 1565. prætermisso Cainane, quem Septuaginta habent, & illi consignant annos 130. quibus additis, ea perodus annum magnum Cynicum 1460. superat annis 234. rejecto verò Cainane adhuc excedit annis 104: nimis ergò ab vtroque textu Vulgato, & Septuaginta Leyba discordat.

SECTIO XXI.

Notat discrimen inter utramque lectionem Vulgatam, & Lxx. penes vitæ Patrum integrum tempus, & nova animadversione profligatur prælibata Leybæ concordia.

1 **C**irca numerum annorum vitæ Patrum haud parum discriminis reperitur inter Vulgatum textum, & Septuaginta; nam juxta Vulgatam Lamech vita fuit annorum 777. at juxta Lxx. solum fuit annorum 753. videlicet brevior annis 24. Juxta Vulgatam Arphaxad vita fuit annorum 338. & juxta Septuaginta, 435. vi-

12

de

delicet longior annis 97. Imò juxta editionem Antuerpiensem, & Basileensem Septuaginta asserunt, Arphaxad vixisse annis 569. nempè 231. annis, plus protenditur, quam in Vulgata. Sale juxta Vulgatam vixit annis 433. & juxta Septuaginta annis 460. nimirum 27. insuper annos supervixit.

2 Heber juxta Vulgatam vixit annis 464: sed juxta Septuaginta solum vixit annis 404. si Romanam editionem amplectamur; at juxta eorundem Lxx. Antuerpiensem, & Basileensem editionem vixit 504. scilicet plusquam quod habetur in Vulgata 40. annis.

3 Phalèg juxta Vulgatam vixit annis 239. cœterum Septuaginta illi superaddunt centum annos juxta editionem Romanam, at juxta Basileensem, & Antuerpiensem vixit 343. & consequenter addunt 104. annos supra numeros annorum, quos vixisse dicitur in Vulgata.

4 Rheu in Vulgata dicitur vixisse 239. annos, Septuaginta verò iniquit vixisse 339. scilicet centum præterea annos. Sarug in Vulgata vixisse dicitur annos 230. apud Septuaginta autem 330. annis, scilicet centum plusquam in Vulgata vixisse asseritur.

5 Nachor in Vulgata dicitur vixisse 148. annos, & in Septuaginta 304. videlicet 156. plusquam in Vulgata.

6 Porro ex dictis confici possunt sequentes propositiones strictè contradictoriae. Primò *Lamech vixit usque ad septingentos Septuaginta septem annos: Lamech non vixit 777. annos*, quarum propositionum prima habetur in Vulgata *Genes. cap. 5. vers. 31. ibi: Et facti sunt omnes dies Lamech septingenti Septuaginta septem anni, & mortuus est*: Secunda autem haud minus disertè continetur in lectione Septuaginta, quæ ibidem sic habet: *& facti sunt omnes dies Lamech septingenti, & quinquaginta tres anni, & mortuus est*: Tum sic. Si omnes dies Lamech facti sunt septingenti, & quinquaginta tres anni; & mortuus est, vt dicunt Septuaginta, impossibile utiq̄ est, vt idem Lamech vitam duxerit vsque ad septingentos septuaginta septem annos, quot scilicet vixisse dicitur in Vulgata: adeoque Septuaginta contradictoriè vulgatæ opponuntur.

7 Secundò: *Arphaxad vixit annos 435: Arphaxad non vixit annos 435*. Prima habetur in Septuaginta *cap. 11. vers. 12. vbi Arphaxad tribuunt centum triginta quinque anni ante nativitatem Cainani, & post ipsius ortum trecenti*; & consequenter Arphaxad vixit annos 435. juxta 70. Secunda contradictoria habetur in Vulgata *cap. 11. vers. 12. vbi Arphaxad ante ortum Sale, omisso Cainane,*

tribuuntur anni 35. & post ortum Sale anni 303. dumtaxat, qui conficiunt annos 338. & consequenter juxta Vulgatam Arphaxad non vixit annos 435.

8 Tertiò : Sale vixit annos 460. juxta Septuaginta *cap. II. vers. 14. Sale non vixit annos 460.* juxta Vulgatam *cap. II. v. 15.* patet, quoniam juxta Septuaginta Sale ante generationem Heber vixit annos 130. & postquam genuit Heber, vixit Sale 330. qui conficiunt annos 460; juxta Vulgatam verò Sale, cum genuit Heber, vixerat præcisè 30. annos, & postquam genuit Heber, vixit Sale 403. annos, qui cum præcedentibus conficiunt annos 433.

9 Ex quo elucet quarta contradictio, quoniam in lectione Vulgata dicitur, quod Sale postquam genuit Heber, vixit 403. annis; in Septuaginta autem dicitur quod Sala postquam genuit Heber vixit trecentos triginta annos, & mortuus est: unde juxta Septuaginta, Sale postquam genuit Heber non vixit 403. annis, id quod in Vulgata habetur; & consequenter Septuaginta in hac vitæ Sale periodo, inficiantur ipsi 73. annos, ex 403. quos Vulgata vixisse testatur in periodo eadem.

10 Quintò : Heber juxta Septuaginta *cap. II. vers. 15.* dum genuit Phaleg vi-

xerat 134. annos, at juxta Vulgatam ibidem, Heber, dum genuit Phaleg, præcisè vixerat 34. annos: ideòque tunc non egerat annum 134. & subinde Vulgata centum annos vitæ negat Heberi ex his, quos 70. tribuunt ipsi dum genuit Phaleg.

11 Sextò; Heber juxta Vulgatam loco citato, postquam genuit Phaleg vixit 430. annos: at juxta editionem 70. Romanam in eadem periodo solùm vixit 270: discrimine haud minus 160. annorum.

12 Septimò, Heber integra vita fuit annorum 464. juxta Vulgatam; juxta 70. verò, penes Romana exemplaria, non fuit tot annorum, sed præcisè 404. scilicet minor penes 60. annos.

13 Octavò, Heber juxta Vulgatam postquam genuit Phaleg vixit annos 430: at juxta editionem Antuerpiensem, & Basileensem 70. Heber, postquam genuit Phaleg, non vixit annos 430. sed præcisè 370. discrimine annorum 60.

14 Nonò, Heber juxta editionem Antuerpiensem, & Basileensem 70. vita integra fuit 504. annorum; at juxta Vulgatam fuit tantum annorum 464. ideòque non vixit 504. annos, vt Septuaginta ajunt, hujus ergò Patris vita integra juxta Septuaginta penes editionem Romanam fuit annis 60. mi-

nor quàm quod in Vulgata habetur : at juxta editionem Antuerpiensem, & Basileensem fuit annis 40. major, quàm in Vulgata.

15 Decimò Phaleg vixit annos 343: Phaleg non vixit annos 343. primum habetur in editione 70. Basileenti, & Antuerpiensi, juxta quæ exemplaria Phaleg, dum genuit Rheu, vixerat annos 134. & post genitum Rheu, vixit idem Phaleg annos 209, quibus conficitur vita illius annorum 343.

16 Secundum verò liquet ex Vulgata lectione, juxta quam Phaleg ante genitum Rheu præcisè vixit annos 30. & post ipsius generationem annos 209. quibus constituitur summa 239. vitæ integræ Phaleg: id quod etiam longè distat à periodo vitæ, quam tradit lectio Septuaginta Romana, in qua habetur vixisse Phaleg annos 339.

17 Undecimò. Rheu vixit annos 339. Rheu non viuit annos 339. Primum patet ex editione Septuaginta, sive Romana, sive Basileensi, & Antuerpiensi, in quibus codicibus tribuuntur Rheu anni 132. dum genuit Sarug, & post illius generationem anni 207. vnde vita integra fuit 339. annorum.

18 Secundum probatur ex Vulgata, in ea quipè dicitur Rheu 32. annorum, dum

dum genuit Sarug, & vixisse postmodum 207. annos, qui cum præcedentibus constituunt vitam annorum 239.

19 Duodecimò: Sarug vixit annos 330. Sarug non vixit annos 330. Primum dicitur in triplici prædicta editione Septuaginta, ubi asseritur Sarug fuisse 130. annorum, dum genuit Nachor: & post ipsius generationem vixisse annos 200. adeoque vitam ejus fuisse annorum 330.

20 Secundum liquet ex Vulgata, ubi habetur, Sarug vixisse 30. annos, cum genuit Nachor: & post Nachor genitum, vixisse eundem Sarug annos 200. & consequenter ipsius vitam integram fuisse 230. annorum præcisè.

21 Decimotertiò. Nachor vixit annos 304: Nachor non vixit annos 304. Patet primum ex editione Septuaginta Romana, Basileensi, & Antuerpiensi, qui codices asserunt, Nachor fuisse 179. annorum dum genuit Thare: & post ejus generationem vixisse annos 125. vnde fit, vitam Nachor productam ad annos 304.

22 Secunda verò contradictoria propositio liquet ex Vulgata, in qua dicitur, Nachor fuisse annorum 29. dum genuit Thare, & post ipsius generationem vixisse annos 119: & subinde vixit Nachor præcisè annos

148. adeoque non vixit annos 304. Has omnes contradictorias propositiones explicare deberet D. Illustrissimus Leyba, ut ipsius confisteret concordia, & doctrina, & id minimè præstitit: igitur dum non exponuntur, standum utique est lectioni Vulgatæ, & dicendum viciatos esse Chronologicos, & Historios numeros in codicibus Septuaginta, ac tandem falsum est quod in editione Septuaginta appareat, æqualitas vitarum facta compositione cum textu Vulgatæ.

SECTIO XXII.

Consectaria quadam argumenta adversus eandem concordiam.

I **D.** Leyba Sacræ lectionis Vulgatæ cum 70. concordiam ex eo meditatur, quod Septuaginta Interpretum non fuit alius finis, quam demonstrare duos annos magnos, quidquid sit de Chronologijs in mortibus; quia sufficienter ostendunt, ex collectione finali distantiarum, quod vitas æquales relinquunt, artificio admirabili addendi ad generationes annum, quem tollunt de postgenerationes; & ubi equaliter tollunt, addunt, ad oculum ostenditur equalitas vitarum: Si tamen minus addunt, quam tollunt, statim acco-
lera

leratio sequitur nativitatem, ut evenit in Lamech nativitate propter ablatos 20. de centum additis in Henoch retardationis ejus ad 80. reductos, quibus citius nascitur Mathusala, & dando sex in Lamech de 30. post generationem ablatis in Lamech, ipse annis 86. nascitur tardius post Henoch parentem, qui debebat nasci 106. tardius, nisi illi viginti tollerentur; & idem contingit in Arphaxad, cui nihil additur in nativitate de novo post Lamech, & 3. tolluntur à Lxx. post generationem; & denique in Heber tolluntur 160. & solum adduntur in generatione centum; ex quo nativitas recipit 60. minus in generatione: sed filius ejus Phaleg recipit 60. retardationis in generatione quos habet minus Heber pater suus, & fit equalitas in ipsis 846. quibus Patres ab Adam ad Heber vivunt minus post natos filios, & ab Adam ad Heber filium, nativitates ipsis 846. tardiores sunt, & consequenter mortes cum equalibus vitis tardius evenerunt. Hactenus Leyba pag. 239. n. 434.

2 Sed præter argumenta, quæ in hanc solutionem, & concordiam supra adduxi, ex precedenti sectione, oppugnatur, primò, quia quod Leyba asserit, finem Septuaginta Interpretum alium non fuisse, quam demonstrare duos annos magnos, quidquid sit de Chronologijs in mortibus; quia sufficien-

cienter ostendunt ex collectione finali distantiarum, quòd vitas æquales relinquunt, artificio admirabili addendi ad generationes annum, quem tollunt de postgenerationes.

3 Id inquam falsum evidenter ostenditur, primò in Lamech, cujus vita in Vulgata dicitur fuisse annorum 777. & in Septuaginta annorum 753. quamobrem in hujus Parentis vita non addit, sed adimit tempus lectio Septuaginta.

4 Secundò Arphaxad vita in Vulgata dicitur annorum 338. At in editione Septuaginta dicitur annorum 435. juxta Romanam eorum editionem, in editione autem Antuerpiensi, & Basileensi asseritur fuisse annorum 569. unde in Romana editione adduntur omnino 97. anni, in alijs verò lectionibus 231. annis longior est hæc vita Arphaxad apud 70. quàm apud Vulgatam.

5 Tertiò in Sale addunt Septuaginta annos 27. suprà annos Vulgatæ.

6 Quartò in vita Heber adimunt Septuaginta Interpretes in lectione Romana annos 60. ex 464. quos illi concedit lectio Vulgata: in lectione verò Septuaginta Antuerpiensi, & Basileensi eidem Heber adduntur anni 60. suprà annos Vulgatæ, adscribendo illi annos 504.

Quint-

7 Quintò in Phaleg adduntur à Septuaginta, penes editionem Romanam, anni 100. penes Antuerpiensem verò, & Basileensem adduntur 104.

8 Sextò in Rheu etiam à Septuaginta penes triplicem prælibatam eorum editionem anni centum adduntur: Septimò totidem in Sarug additi reperiuntur in eisdem exemplaribus.

9 Octavò in Nachor suprà annos Vulgatæ adduntur anni 148. in triplici laudata editione Septuaginta, luce ergò clarius est, quod penes editionem Septuaginta non relinquuntur vitæ æquales: & consequenter nulla est Leybæ concordia.

10 Secundò: falsum evincitur quod idem Illustrissimus inquit, quòd si 70. Interpretes minus addunt quàm tollunt, statim acceleratio subsequitur nativitatum: quoniam licet respectu Henoch, verum sit, quod additis in eo 100. annis, dum genuit Mathusalem, postea, dum Mathusalem genuit Lamech, auferunt annos 20. à numero annorum, quem Vulgata tradit: imprimis ablatione annorum viginti non potest æqualis reddi numerus, cum additi essent centum: ut evidens est.

11 Tertiò prædicta inæqualitas augetur penes editionem Septuaginta, dum Lamech

mech genuit Noe, quoniam in Vulgata tunc temporis Lamech dicitur fuisse annorum 182. At in editione Septuaginta dicitur annorum 188: ergò, & inæqualitas retardationis fit major, & non sublequitur acceleratio, sed retardatio.

12 Tum, quia cum Septuaginta addant hos sex annos Lamech, dum genuit Noe, postmodum in summa annorum totius vitæ ipsius Lamech, auferunt annos 24: quia Vulgata inquit vixisse 777. & lectio Septuaginta solum 753. vixisse dicit: ideòque intermino vitæ plus tollunt, quam addiderant ante generationem.

13 Quartò in Arphaxad cum Septuaginta addidissent annos 100. dum genuit, in illius vitæ termino discrepant à Vulgata penes annos 97. juxta Romanam editionem Septuaginta, at juxta Basileensem addunt annos 231. vitæ ipsius Arphaxad.

14 Quintò in Sale cum addant 70. Interpretes annos centum, dum genuit Heber; postea in termino vitæ Sale, adhuc illa remanet inæqualis numero Vulgatæ, penes annos 27. quos addunt Septuaginta; vita autem Heber apud eorundem lectionum est minor annis 60: & sic augetur inæqualitas, nec fit acceleratio, sed retardatio, vt illustriissimi Leybæ more loquamur.

15 Vnde licet ex parte videatur compensari, seu minui additio annorum in antecessoribus facta, tamen cum multo plures anni additi sint in prioribus patribus, vt patet ex dictis, nulla relinquitur æquatio, imò penes editionem Septuaginta Antuerpiensem, & Basileensem, Heber vixit 504. annos scilicet centum plus, quam quos vixisse dicitur in Vulgata: & consequenter retardatio major subducitur.

16 In vitis autem singulis subsequentium Phaleg, Rheu, & Sarug, anni centum additi in Septuaginta editione reperiuntur; in Nachor vero 150. quapropter vitæ, tum singulorum, tum simul sumptæ, juxta editionem Septuaginta, sunt duratione inæquales vitis eorundem, vt in Vulgata describuntur, à Lamech scilicet vsque ad Nachor inclusivè, exceptis Noe, & Sem, quorum vitæ termini æquales reperiuntur in Vulgata, & in Septuaginta.

17 Sextò, dato, & non concesso, quod per ablationem annorum in aliquibus ex dictis Patriarchis compensaretur additio facta in alijs, & ideò numerus annorum vitæ omnium coniunctim sumptarum æqualis esset in editione Septuaginta, cum simili numero eorundem in Vulgata, nihil concordie obtineret Leyba: patet, quoniam cum præfata æqualitate stare posset multiplex contra-

tradictoria oppositio, scilicet Lamech vixit annos 777. Lamech non vixit annos 777. quarum assertionum prima est Vulgatę, secunda Septuaginta, & alię plures annotatę in sectionibus præcedentibus.

18 Septimò: licet vitę essent duratione æquales in singulis Patribus, & Patriarchis, nulla idè conficeretur editionum conformitas quoad præcipuum Illustrissimi Leybæ scopum, is enim est, annos Chronologicos in Uulgata editione assertos, concordare annis etiam Chronologicis in editione Septuaginta consignatis. At Chronologici anni non debent censerì, nec sunt nisi illi, quos Patres vixisse ante filiorum generationem, seu nativatem, legimus, vt omnes Chronologię periti adnotant, & supponunt Cum D. Augustino *lib. 16. de Divitate Dei, cap. 10.* & Josepho *lib. 1. Antiq. cap.*

19 Evidensque ratio sic observandum esse demonstrat, quoniam reliqui anni post filij ortum, sunt communes Patri, filio, ac nepoti, ne igitur bis computentur idem anni, solum habenda est ratio annorum ante filij nativatem: ergò vt Chronologici anni apud Uulgatam, & Septuaginta enumerati, compositi invicem, in concentum redigantur, reiiciendi sunt anni, quos constat vixisse Patres post ortus filiorum, & colligendi sunt

sunt tantummodò anni ante filiorum natiuitates elapsi.

2 At tota Illust. Leybæ concordia, etiam illi permisis multis, quę falsa arbitramur, in eo sistit, vt ostendat, ablatione annorum facta à Septuaginta in Patrum periodo vitę post genitos filios, æquari numerum annorum, quos singulos Patres vixisse, dicitur in Uulgata, & in Septuaginta: ergò nihil ex hoc capite Leyba evincit.

21 Octavo refellitur: quoniam tota ipsius concordia ratio consistit in multiplici varia, & contraria, ac contradictoria annorum & numerorum putatione, nunc addendo annos, nunc illos detrahendo, modo trasferendo præteritos ad subsequens tempus, & subsequentes ad præteritum; tum relinquendo aliquos annos, quin illos alicui ex Patribus consignet, ac tandem nec Uulgatę editioni, nec Septuaginta in hærendo, vt ex traditis liquet: reiicienda igitur hæc conciliatio, & vel exhibenda alia potior, vel asserendum, vitiatos utique, in hac parte, codices editionis Septuaginta; non quidem vitio Interpretum, sed transferentium incuria.

SECTIO XXIII.

Diluitur objectio ex Divo Augustino de prompta.

1 **E**Xistimat Illustrissimus Leyba, se prosequi industriam Septuaginta Interpretum, quam adnotavit D. Augustinus lib. 15. de Civ. Dei cap. 13. ubi de editione Septuaginta Interpretum quoad Chronologiam differens S. Doct. hæc habet: *Ante genitum filium, qui ordini inseritur, alibi supersunt centum anni, alibi desunt; ubi deerant, supersunt; ubi supererant, desunt, ut summa conveniat, & hoc in prima, secunda, tertia, quarta, quinta, septima generatione invenitur, videtur habere quandam si dici potest, error ipse constantiam, nec casum redolet, sed industriam.*

2 Hæc Augustini verba cum adduxerit Illustrissimus Leyba in tertio medio pag. 251. numer. 455. subdit: *Acumen ingenij fulgentissimi Augustini defecit prophetioam Septuaginta Interpretum industriam, ob quam regulam reliquerant equalitates in vitis, qua de concordia versionis sua cum Hebræa, cui consona est Vulgata, constat.*

3 Hactenus ille, quid verò, hisce in verbis, significare voluerit, Lector arioletur,

li

Diluitur objectio, &c. Sect. 23. 147

si valet, ego enim vix capio. At ex inscriptione, auctoritati D. Augustini præfixa, liquet, eum credidisse ex hoc S. Doct. suam concordiam fulciri; sic enim inibi inquit: *Regulam præcedentem; confirmant aurea verba D. Augustini lib. 15. de Civitate Dei cap. 13. ubi de Septuaginta Interpretibus hic:*

4 Cæterum nihil subsidij ex magno Parente Augustino posse hunc Authorem expiscari, probatur: Quoniam ut rectè notat P. Salian. tom. 1. ann. ad an. mundi 131. numer. 4. S. Augustinus lib. & cap. citato. Græcis Septuaginta Interpretum codicibus quatuor maximè ex locis derogat fidem, possuntque ad duo capita præcipua deduci: Primum, quia ex illis sequitur, Mathusalem quatuordecim annis supervivisse Diluvio, cum tamen certò constet, eum non fuisse in illo octo animarum numero, quas S. Petrus memorat, in epistola sua prima cap. 3. vers. 30. idque facile ab ipso, & à Divo Hieronymo in traditionibus Hebraicis, ostenditur, & ex tabula nostra demonstrat.

5 Nam juxta numeros repertos in codicibus Septuaginta, ad Mathusalem annos 167. quando genuit Lamech, adde 188. ejusdem Lamech, antequam Noe nasceretur: & sexcentos annos, quos vixerat Noe, quando supervenit Diluvium, inveniesque annos 955.

K 2

à nat

à nativitate Mathusalem, qui cum ex sacro textu in vtraque editione Vulgata, & Septuaginta vixerit annos 969. necessario supervivere debuit Diluvio annos 14. id quod per absurdum est, potiusque dicendum ex Hebræis, Latinitque codicibus, illius mortem in ipsum Diluvij annum incidisse.

6 Nam juxta editionem Vulgatam, 187. anni ante nativitatem Lamech, & 182. ante Noe, & sexcenti ipsius Noe exactè complent totam Mathusalè vitam 969. annorum. Eadem disputat in hanc sententiam D. Hieronymus in qq. Hebraicis, & epist. 125. ad Damas. *quest. 2.* videlicet quæ *sect. 14. numer. 1.* & *seqq.* excerptimus in hunc scopum.

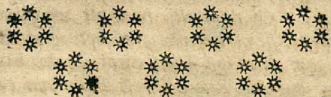
7 Secundum: quoniam cum credibile non sit Judæos dum nobis invident, mutasse quædam in codicibus suis, vt in nostris minueretur autoritas. Quis enim credat, Judæorum gentem tam longè, lateque tunc temporis diffusam in hoc conscribendum multiplex mendacium, vno consilio conspirare potuisse, & dnm in alijs invident autoritatem, sibi abstulisse veritatem? Credibilis sanè quis dixerit, vt latius idem ait Augustinus *dic. C. 13.* cum primùm de Bibliotheca Ptolemæi describi ista cœperunt, in codice vno erratum esse, ex quo dum ceteri describuntur, latius errorem in codices omnes emanasse. Primi autem

codicis errorè in aliquibus locis casu aliquo, & per imprudentiam contingere potuisse, in alijs autem ipsam errandi constantiam non casum redolere, sed industriam. Nam exempli causa in prima, 2. 3. 4. 5. & 7. generatione eodem semper modo centum anni adduntur à principio, deinde subtrahuntur in medio, vt par summa reperiatur in fine.

8 Quamobrem ita concludit Augustinus: *Rectè fieri, nullo modo dubitaverim, et cum diversum aliquid in utrisque codicibus reperitur, quandoquidem ad finem rerum gestarum utrumque esse non potest verum, et lingua potius credatur, unde est in allam per Interpretes facta translatio.*

9 Quæ autem causa induxit eum, qui errorem de industria induxit, fusè disputat idem S. Augustinus *eod. loco,* & suspicatur, illum breviores illos annos Patriarcharum existimasse; ita vt decem ex illis vnus esset ex nostris, quod idem S.

Doct. perspicuè convincit falsitatis.

SECTIO XXIV.

Divi Augustini textum proponit.

1 **V**T dilucidius D. Augustini mens
inclarescat, & liquidum fiat,
perperam ex hoc Sancto Doct.
sua concordiam fulcire, Illustrissimum Ley-
bam conari; ipsius D. Augustini aurea verba
ad literam annexo: Igitur eo *lib. 15. de Civi-
tate Dei, cap. 13.* sic habet capituli inscriptio:
*An in dinumeratione annorum, Hebræorum magis
quam Septuaginta Interpretum sit sequenda auc-
toritas? Ubi in mentem revocandum est, Vul-
gatam lectionem, in ista annorum supputatio-
ne, Hebræo fonti esse conformem: Sic ergo
differit, ac docet D. Augustinus.*

2 *Sed cum hoc dixero continuò refertur
illud Judæorum esse mendacium, de quo superius
satis actum est: Nam Septuaginta Interpretes
laudabiliter celebratos viros non potuisse mentiri,
ubi si quæram, quid sit credibile, Judæorum
gentem tam longè, latèque diffusam in hoc cons-
cribendum mendacium, vno consilio conspirare
potuisse: & dum alijs invident auctoritatem,
sibi abstulisse veritatem: An Septuaginta homi-
nes, qui etiam ipsi Judæi erant, in vno loco po-
sitos, quoniam Rex Egypti Ptolemæus eos ad
hoc*

*hoc opus asciverat, ipsam veritatem gentibus alie-
nigenis invidisse, & communicato istud fecisse
consilio: quis non videat, quid proclivius faci-
liusque credatur? Sed abstitit et prudens quispiam,
vel Judæos cujuslibet perversitatis atque malitia
tantum potuisse credat in codicibus tam multis, &
tam longè latèque dispersis: vel Septuaginta illos
memorabiles viros hoc de invidenda gentibus ve-
ritate vnum communicasse consilium.*

3 *Credibilis ergo quis dixerit, cum
primum de Bibliotheca Ptolemæi describi ista cœ-
perunt, tunc aliquid tale fieri potuisse in codice
vno, scilicet primitus inde descripto, unde jam
latius emanaret, ubi potuit quidem accidere etiam
Scriptoris error. Sed hoc in illa questione de vi-
ta Mathusalem non absurdum est suspicari, & in
illo alio, ubi superantibus 24. annis summa non
convenit.*

4 *In his autem in quibus continuatur
ipsius mendositas similitudo, ita ut ante genitum
filium, qui ordini inseritur, alibi supersunt cen-
tum anni, alibi desint: post genitum autem, ubi
deerant, supersunt: ubi supererant desint, et
summa conveniat; & hoc in prima, secunda,
tertia, quarta, quinta, septima generatione in-
venitur, videtur habere quandam, si dici potest, er-
ror ipse constantiam: nec casum redolet, sed in-
dustriam.*

5 *Itaque illa diversitas numerorum*

aliter se habentium in codicibus Græcis, & Latinis, aliter in Hebræis, ubi non est ista de centum annis prius additis, & postea detractis per tot generationes continuata paritas: nec malitiæ Judæorum, nec diligentie, vel prudentie Interpretum, sed Scriptoris tribuatur errori: qui de Bibliotheca supra dicti Regis codicem scribendum primus accepit. Nam etiam nunc ubi numeri non faciunt intentum ad aliquid, quod facile posse intelligi, vel quod appareat utiliter disci, & negligenter describuntur, & negligentius emendantur. Quis enim existimet sibi esse discendum, quot millia tribus Israel sigillatim habere potuerunt? quoniam prodesse aliquid non putatur: & quotusquisque hominum est cujus profunditas utilitatis hujus appareat?

6 Hic verò ubi per tot contextas generationes centum anni alibi adsunt, alibi desunt: & post natum, qui commemorandus fuerat, filium, desunt ubi afuerunt, adsunt ubi defuerunt, ut summa concordet: nimirum cum vellet persuadere, qui hoc fecit, idè numerosissimos annos vixisse antiquos, quod eos brevissimos nuncupabant: & hoc de maturitate pubertatis, qua idonea filij gignerentur, conaretur ostendere: atque idè in illis centum annis decem nostros insinuandos putaret incredulis, ne homines tandiu vixisse, recipere in fidem nollent, addidit centum, ubi gignendis filiis habilem non invenit ætatem, eos-

demque post genitos filios, ut congrueret summa detraxit. Sic quippè voluit credibiles facere idonearum generandæ proli convenientias ætatum, ut tamen non fraudaret universas ætates viventium singulorum.

7 Quod autem in sexta generatione id non fecit, hoc ipsum est, quod magis movet, illum idè fecisse, cum res quam dicimus postulavit. Invenit namque in eadem generatione apud Hebræos vixisse Jareth, antequam genuisset Henoch, centum sexaginta duos annos, cui secundum illam rationem brevium annorum fiunt anni sexdecim, & aliquid minus, quam menses duo, quæ ætas apta est ad gignendum; & idè addere centum annos breves, ut nostri viginti sex fierent, necesse non fuit: nec post natum Henoch eosdem detrabere, quos non addiderat ante natum, sic factum est, ut hinc nulla esset inter codices utroque varietas.

8 Sed rursus movet cur in octava generatione, antequam de Mathusalem nasceretur Lamech, cum apud Hebræos legatur centum octoginta duo anni, viginti minus inveniantur in codicibus nostris, ubi potius addi centum solent: & post genitum Lamech complendam restituuntur ad summam, quæ in codicibus utrisque non discrepat. Si enim centum Septuaginta annos propter pubertatis maturitatem, decem & septem volebat intelligi: Sicut nihil addere ita nihil detrabere

jam debebat; quia invenerat etatem idoneam generationi filiorum, propter quam in alijs centum illos annos, ubi eam non inveniebat, addebat.

9 Hoc autem de viginti annis merito putarem casu mendositatis accidere potuisse, nisi eos sicut prius detraxerat, restituere postea curaret, ut summe conveniret integritas.

10 An fortè astutius factum existmandum est: ut illa, qua centum anni prius solent adijci, & postea detrabi occultaretur industria, cum, & illic ubi necesse non fuerat, non quidem de centum annis, verum tamen de quantulocumque numero prius detracto, post reddito, tale quid fieret?

11 Sed quomodolibet istud accipiatur, sive credatur ita esse factum, sive non credatur: sive postremo ita, sive non ita sit: rectè fieri nullo modo dubitaverim, ut cum diversum aliquid in utrisque codicibus invenitur, quandoquidem ad fidem rerum gestarum utrumque esse non potest verum, ei lingue potius credatur, unde est in aliam per Interpretes facta translatio. Nam in quibusdam codicibus Græcis tribus, & uno latino, & uno etiam Syro inter se consentientibus, inventus est Mathusalem sex annis ante Diluvium fuisse defunctus. Hactenus D. Augustinus.

SEC-

SECTIO XXV.

Consecraria ex Divo Augustino.

I EX proposita Divi Augustini doctrina, hæc certa deduco consecraria. Primum, credibile non est, Hebraicum fontem, eique coherentem Vulgatum textum mendosum, aut depravatum Judæorum invidia, aut alio vitio: Patet ex numer. 2. sine: eademque ratione, qua ibidem videtur S. Doct. fit, nec alterius cujuscumque perveritate aut ignoratione, mendum in eo textu irreplisse: Absit enim (inquit ille) ut prudens quisquam vel Judæos cujuslibet perveritatis, atque malitiæ tantum potuisse credat in codicibus tam multis, & tam longè lateque dispersis: quæ ratio æque probat secundam partem hujus consecrarij.

2 Secundum: dici non debet Septuaginta Interpretes, invidia aut alio vitio, in laudatissimo versionis eorum opere, laborasse. Liqueat ex eodem num. 2. sine.

3 Tertium. Diverfitas numerorum aliter se habentium in codicibus græcis, & latinis, aliter in Hebræis, ubi non est illa de centum annis prius additis, & postea detractis, nec malitiæ Judæorum, nec diligentia, vel pru-

prudentiæ Interpretum, sed Scriptoris tribuatur errori, qui de Bibliotheca supra dicti Regis codicem scribendum primus accepit. Patet ex num. 3. & 5.

4 Atqui ea numerorum diversitas penes centum annos, prius additos, nec postea detractos, reperitur in generatione Mathusalem, 8. Lamech, 9. Sale, 14. Heber, 15. Phaleg, 16. Rheu, 17. Sarug, 18. Nachor, 19. Igitur in omnibus hiscè generationibus ex Divi Augustini mente nulla est requirenda concordia, sed vitio transcribentis exemplaria Septuaginta Interpretum, evenisse, existimandum est: ergò perperam Illustr. Leyba industriam, & concentum meditatatur in vitijs, & erroribus, in his numeris repertis.

5 Quartum: vbi per tot contextas generationes centum anni alibi adsunt, alibi desunt: & post natum, qui commemorandus fuerat, filium, desunt vbi afuerunt, adsunt vbi defuerunt, vt summa concordet: voluit persuadere, qui hoc fecit, ideò numerosissimos annos vixisse antiquos, quòd eos brevissimos nuncupabant, atque ideò in illis centum annis decem nostros insinuandos putavit incredulis. Patet quidem ex num. 6. literè D. Augustini.

6 Et hinc iterum colligo, Domini Leybæ concordiam à mente Divi Augustini

om-

omnino disidere: primò quia illos centum annos additos in lectione Septuaginta ante filium genitum, & post ipsius generationem detractos, Divus Augustinus putat intelligendos esse brevissimos, & decem tantum nostros esse insinuatos ab eo, qui editionem Septuaginta quoad hoc invertit; at Leyba illos judicat solares, & integros annos: ergò à D. Augustini sententia recedit.

7 Secundò. In illis centum annis per tot generationes additis, meditatatur D. Leyba annum magnum Cynicum, scilicet annorum 1461: at D. Augustinus huiusce anni magni haud meminit, nec putat, tot integros annos solares vixisse Patres ante genitum filium, quot in lectione 70. vixisse, dicuntur: igitur D. Leybæ concordia pugnat cum Divi Augustini sententia.

8 Tertiò, idem Author ex illa centum annorum additione in tot generationibus reperta apud Septuaginta Interpretes, colligit, & asserit, illos Septuaginta viros fuisse glossatores, & Interpretes ænigmatis, quo usus fuit Moyses, qui sub annis 365. voluit comprehendere annos 1461. vt in toto opere suo docet, & præcipuè numer. 103. & 104. At D. Augustinus nec id ænigmatis agnovit, nec additionem centenariorum positam à Septuaginta Interpretibus putavit: patet, quia

ta-

talis additio ex falso fundamento, & ad fallacem insinuandam suasionem, facta creditur à S. Doct. nempè vt incredulis persuederet, qui id fecit, ideo numerosissimos annos vixisse antiquos, quòd eos brevissimos nuncupabant, & hoc de maturitate pùbertatis, qua idonea filij gignerentur, conaretur ostendere: quod cum fallaci nitatur supposito, longè distat à recta interpretandi ratione: igitur juxta D. Augustinum ea annorum additio non est tribuenda Septuaginta Senioribus vt Interpretibus, & glossatoribus.

9 Imò docet S. Doct. factam credi non posse eam additionem ab illis venerabilibus viris, quoniam vtpotè fallax, & falsa ab ipsis adhibita existimari nequit, vt ex *sect. 24. num. 2.* patet: ergò nimis D. Leyba recedit à Divi Augustini doctrina.

10 Porrò autem, quòd antiqui anni, apud antiquos illos Patres, seu in primavo illo seculo, brevissimi numerarentur, & notarentur, falsum censerì à D. Augustino; liquidum est, præcipuè in *cap. 14. lib. 15. de Civit. Dei.* vbi ex instituto differit S. Doct. de paritate annorum, qui iisdem, quibus nunc spatijs, & in prioribus seculis cucurrerunt. Et *initio dict. cap.* sic habet: *nunc jam videamus quonam modo evidenter possit ostendi non tam breves, vt illi decem unus esset noster, sed tante*
pro

prolixitatis annos, quanta nunc habemus: quos utique circumitus conficit Solis, in illorum vita hominū prolixissima computatos. Hæc Augustinus, quæ confirmare, ac demonstrare pergit ex *facro Genesios textu cap. 7. & 8.*

II Et ad finem capitis de diversitate numerorum circa vitæ annos antiquorum Patrum, reperta inter codices Septuaginta, & Hebreos, quibus concinit Vulgata, sic fatur: *Illæ verò numerorum varietas, quæ inter codices Hebræos invenitur, & nostros (nempè Septuaginta) neque de hac antiquorum longævitate dissentit: & siquid habet ita diversum, vt verum esse utrumque non possit, rerum gestarum fides ab ea lingua repetenda est, ex qua interpretatum est quod habemus.*

12 Quæ facultas (pergit S. Aug.) eū volētibus ubiq̃ gentium præsto sit, non tamē vacat, quod Septuaginta Interpretes in plurimis, quæ diversa dicere videntur, ex Hebræis codicibus emendare ausus est nemo. Non enim est illa diversitas putata mendositas: nec ego vllò modo putandam existimo. Sed vbi non est Scriptoris error, aliquid eos divino spiritu, vbi sensus esset consentaneus veritati, & prædicans veritatem, non interpretantium more, sed prophetantium libertate aliter dicere voluisse credendum est. Hactenus ille, conspicuè edocens additionem centum annorum veluti er-
rori

rori innixam, nullo modo admittendam, nec Septuaginta Interpretibus venire tribuendam; licet alijs in locis, vbi diversa dicere videantur, quam quæ in Hebraicis codicibus habentur, non quidē illa diversitas putata est mendositas.

13 Nec favere potest D. Leybæ assumpto, quod illa numerorum diversitas in Septuaginta lectione reperta à nemine sit emendata: id enim observantiæ, ac discriminis, tunc à D. Augustino prophetico spiritui tribuitur, quando non dignoscitur Scriptoris error: At, in prælibata centenariorum additione, error Scriptoris seu transcriptorisprehenditur, & à S. Doct. cognoscitur vt liquet ex superioribus: ergo in hoc puncto Hebræo fonti, & ei coherenti Vulgatæ lectioni standum omninò est.

14 Quintum confectarium sit. Diversitas numerorum in octava generatione reperta, qua scilicet in Septuaginta lectione viginti anni minus consignantur Mathusalem ante genitum Lamech, putanda est astutia fallax, excogitata videlicet ad occultandam industriam, qua centum anni prius solent adijci, & postea detrahi: Patet hoc ex doctrina D. Augustini ipsiusque verbis, *sect. præced. numer. 10.* traditis. Vnde resellendus est Dominus Leyba, qui aliter conatur suam concordiam sta-

stabilire, sed ineffaciter, vt fusè ostensum fuit in superioribus.

15 Sextum confectarium: siuè credatur ita esse factam additionem centenariorum, siuè non credatur: id observandum est, vt cum diversum aliquid in vtriusque codicibus, scilicet Septuaginta, & Hebræacis invenitur, quandoquidem ad fidem rerum gestarum vtrumque esse non potest verum, ei linguæ potius credatur, vnde est in aliam per Interpretes facta translatio. Patet ex *sect. præced. numer. 11.* D. Augustini; at Vulgata Hebræicis codicibus conformis est, in hoc Chronologiæ puncto, quod versamus: igitur ex mente D. Augustini, etiam ante authenticam Ecclesiæ approbationem, quam ex Tridentina synodo habemus, lectio Vulgata, & Chronologiæ ratio tradita in illa præferenda est lectioni Septuaginta, vbi vtraque simul vera stare non possit: Cum ergo in hac temporum ratione vtraque lectio stare nequeat, ex dictis, Vulgata equidem præferenda est.

16 Vel tandem alia locorum concordia est quærenda, cum tradita ab Illustrissimo Leyba subsistere non possit.

SECTIO XXVI.

Proponitur objectio quadam ex Ægyptiorum Dynastijs descendens.

I **V**T longavam illam mundi etatem, quæ ex Septuaginta lectione colligitur, fulciat D. Leyba, ad Ægyptiorum Dynastias confugit, & *sect. 2. num. 22.* concordiam suam probare, nititur sequenti consideratione, quia nempe ut Abulen. refert in *Chronico Eusebij*, passim, & præcipue in his Chronologijs primæ, & secundæ ætatis, in annis 290. quos Vulgata habet à Diluvio, incipiendo à nativitate Arphaxad, vsque ad nativitatem Abraham, ex auctoritate Manethonis: & Methastenis, quos citat, Ægyptiorum Chronologiæ fidissimorum scriptorum, impossibile fuit transcurrisse in tam brevibus sæculis, vix tribus, Principatus, sive Dynastias quindecim Ægyptiorum Regum; & ipsa quæ clavum tenebat Monarchia Ægyptiorum, tempore Abraham, per plures quam centum duraverat annos, quæ famigerata Thebæorum Dynastia fuit; eo quòd Dynastia erat familiarum per lineam rectam vsque ad Successoris defectum Principatus; summèque excreverant civitatum maximarum populationes, Provin-

cia;

cia, & regna, ut ex ipsa libri Genes. Vulgatæ historia patet; & Abraham ipsius, de quinque Regibus victoria ostenditur; de quo late ex prædictis Authoribus Abulensis; ne ergò historiarum antiquissimarum penitus abrogetur autoritas, plures annos, quam in Vulgata exprimentur, & in versione Septuaginta testificatur, nempe à nativitate Arphaxad ad Abraham, plusquam 1100. recipere debemus, & de concordia cum Vulgata laborandum est, & ipsi textus Vulgatæ commodam de gentium extensione post Diluvium ante Abraham recipient intelligentiam; nam à 290. annis Vulgatæ ad 1100. Septuaginta vel Sanctæ Ecclesiæ 942. multi deficient. Sic D. Leyba, & pergit.

2 Urgetur maxime tertia oppositio, (inquit) confirmaturque gravissimè ex Sacro Textu Divi Lucæ in *Evang. cap. 3.* vbi brevitatis (ponderato cursu sæculorum vix trium, id est, 292. annorum à Diluvio, vsque ad Abraham) in Vulgata detegitur, ex eo, quòd deficiat in ipsa serie Patrum, post Diluvium à Vulgatæ textu, vna integra generatio, nempe Cainan filij Arphaxad, de qua expressè meminit S. Lucas in Genealogia Domini, & hic est apud Septuaginta Interpretes secundus post Diluvium, & Nepos Sem, filij Noe, expressus in 130. annis, qui innegabilis est, ex infallibili Evangelij autoritate, & ipse 130. an-

L 2

nos

nos occupat, 162. annos tantum relinquens, de expressis in Vulgata à Diluvio ad Abrahâ; ex quo tertie objectionis, ad Coelum vsque excrevit difficultas, ex angustia temporis in 162. annis, vt Vulgatæ verba *cap. 10. Genesis* capiant interpretationem, ibi *versiculo 10. fuit autē principium Regniejus (Nemrod) Babilon, & Arab, & Achad, & Chalanne, in terra Senaar. De terra illa egressus est Assur, & edificavit Niniven, & Chale: hæc est civitas magna, &c.* Et hæc omnia ante Abrahæ nativitatem, & non inceperant tempore Phaleg abnepotis Cainan, vt ex ipsa serie textus apparet, & anno, quo Nemrod capit regnare, divisæ erant regiones gentium: & ibidem *vers. 23.* divisio terræ fuit tempore prædicti Phaleg; divisio verò ad mundi totius populationem, gentium exercitus necessarius fuit, qui 162. annorum brevissimo cursu post Diluvium aggregari non potuit; ergò curandum est de ampliatione sæculorum post Diluvium, ex concordia versionis Vulgatæ cum versione Septuaginta, qua ratione cogente, inveniatur tempus ad Civitatum, & Provinciarum magnarum, & exercituum populationem. Hæc-
tenus ille.

SEC:

SECTIO XXVII.

Prelibata objectio excinditur.

I **R**espondeo, de Ægyptiorum Regno, ac Regibus tot circumferri fabulas, vt ex illorum Dynastijs nullum possit congruum fieri argumentum ad plures annos supra eos, qui ex Vulgata lectione, & Hebræo fonte habentur, enumerandos, & concedendos. Ergò, vt Sapientissimus P. Pererius inquit *commentariò in Genes. cap. 10. vers. 4. & 6. disput. 2. de Antiq. Ægypt.* Quæ de innumerabilibus suorū Regū, & suorum rerum, ac gentis annis jactât Ægyptij apud Herodotum *lib. 2.* Platonem, in *Timeo*, Diodorum *lib. 1.* & Melam, *lib. 1. cap. 9.* vt anniles nugæ, ac Poetarum fabulæ, meraque mendacia rideantur, & contemnantur.

2 Sit exemplo quod Pomponius Mela de istorum vanitate scribit: Ipsi, inquit, vetustissimi, vt prædicant, hominum trecenos, & triginta Reges ante Amasim, & supra tredecim millium annorum ætates, certis annalibus referunt: mandatumque literis servant, dum Ægyptij sunt, quater cursus suos vertisse fidera, ac Solem jam occidisse bis, vnde nunc oritur, Sic ille.

3 Ac fuisse quondam inter multas gentes de principatu antiquitatis non minus pertinaci studio, quàm superba, vel stulta potius vanitate decertatum, ex historijs tam Græcis, quàm Latinis manifestum est. Athenienses se ipsos appellabant indigenas, & ab-origines; sed major Arcadum vanitas vel insania, qui se, quasi genitos ante lunam, iactabant. Inde est illud *ovid. lib. 1. pastor.*

*Ante Jovem genitum, terras habuisse feruntur.
Arcades, & Luna gens prior illa fuit.*

4 Sed lubet (inquit quoque P. Pererius) novam quandam miramque de antiquitate Ægyptiorum Gerardi Mercatoris viri in Chronographia diligentis, & docti opinionem excutere, & ex verbis ipsius Gerardi in hunc modum ejus refert sententiam. Etsi suprà Saltim inferioris Ægypti, & Timaum Thebaydis, sive superioris Ægypti, contemporaneos Reges nullius Regis nomen extat, quod ego sciam, tamen Dynastiæ multitudinem ab Eusebio notata vetustissimum, & cum primis ferè hominibus natum esse regnum Ægypti, satis arguit. Etenim sedecim Dynastias numerat Eusebius ante imperium Pastorum, quos Hicfos appellat Manethon apud Josephum, *libra primo, contra Appionem*, eas verò Dynastias exiguo annorum spatio concludere, non convenit; non enim leviter, &

subitò regnorum potestas ex vno stemmate vna ue natione ad aliam transit; sed deficiente demum priore, vel superveniente potentiore, quod in magnis regnis rarius contingit, nec sine hujusmodi transitu facillè administrationis forma mutatur. Eusebius sanè in his Dynastijs, quarum tempora digessit, paucas breviores centum annis, cum plures autem longiores facit, ut annorum 103. 144. 178. 190. 348. quam rationem, si vt cumque, imitemur, in primis illis quindecim Dynastijs, quarum annos non exposuit Eusebius, omnino apparebit cum primis ferè hominibus habitationem Ægypti, & quaecumque regnum esse ortum; namque si annos mundi mille octingentos quadraginta sex, ad Saltis Regis initium, & exordium decimæ septimæ Dynastiæ positis, per decem Dynastias dividamus, prodibunt centum quindecim circiter anni, quos in singulas promiscuè Dynastias admittere non est absurdum, & Thebanorum quidem Dynastia, qui ante Saltim, & Hicfos imperarunt, annorum centum, & nonaginta ab Eusebio designatur, quem numerum exacte in Diluvij principium (quò Dynastia necessario transferenda erat) incidere, observatum dignum est. Cæteras verò quindecim priores Dynastias comprehendent anni mille sexcenti, quinquaginta sex, qui ante Diluvium fuerunt. Sic Mercator.

5 Cujus hæc summa opinionis, & argumentationis est, quoniam decimasexta Dynastia Ægyptiorum à qua orsus est Eusebius annos regum Ægypti recensere, cum ipso Diluvij tēpore concurrat, hinc cōcluditur, priores quindecim Dynastias, quas Eusebius tacitis earum annis præterivit, non potuisse non tantum temporis comprehendere, ut gentem Ægyptiorum æqualem ferè primorum hominum facere, necesse sit.

6 Sed multa in hac disputatione Mercatorem fefellerunt (inquit perdoctus P. Pererius.) Principio, initium decimæ sextæ Dynastiæ vult Mercator concurrisse cum ipso tempore Diluvij: at Eusebius Diluvio posterius id facit, ducentis nonaginta duobus annis, signans ipsum in ortu Abrahæ, computa ex præmissa Tabella annos à Diluvio usque ad ortum Abrahæ. Deinde exordium decimæ septimæ Dynastiæ, quæ fuit Pastorum, & in qua primus rex fuit Salsis, Mercator signat in anno mundi millesimo octingentesimo quadregesimo sexto; cum tamen ex computatione Eusebij necesse sit, ipsum annotari in anno post Orbem conditum bis millesimo centesimo quadregesimo, siquidem decima sexta Dynastia cepta est anno post Diluvium ducentesimo nonagesimo secundo, stetit autem annis centum nonaginta. Quod si Mercator ali-

aliter, quàm Eusebius Dynastias illas ordinare, earumque tempora dirigere suo arbitratu vult, fidem minimè meretur, cum de istiusmodi Dynastijs nihil extet apud vllum auctorem, nisi quod ab Eusebio proditum est.

7 Jam verò quòd cuique illarum quindecim priorum Dynastiarum assignat Mercator annos centum quindecim, id faciet ex suo sensu, & arbitrio fingens. Eusebius certè multas commemorat longè breviores centum annis, ut vigesimam secundam annorum quadraginta novem, vigesimam tertiam, quadraginta trium: vigesimam quintam quadraginta quatuor; vigesimam octavam sex; vigesimam nonam viginti, trigesimam decem & octo.

8 Addo opinioni Mercatoris videri apertè contrariam divinam scripturam, quæ perspicuis verbis tradit, post Diluvium factam esse discessionem, & dispersionem hominum in varias provincias. Hoc indicant extrema illa verba *cap. 10. lib. Genes. ab his (inquit) tribus filijs Noe divisa sunt gentes in terra post Diluvium*: quo significatur talem divisionem non fuisse ante Diluvium. In capite autem vndecimo, planissimè dicitur causam discessionis hominum in varias provincias fuisse confusionem linguarum, quæ accidit ædifican-

tibus turrim Babel. audi scripturam : *Atque ita* (inquit) *divisit eos Dominus ex illo loco in universas terras, & cessaverunt adificare civitatem. Et idecirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusum est labium universæ terre, & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.*

9 Jam verò Joannes Annius in his commentarijs, quibus supplementum Manethonis interpretatus est, primas illas quindecim Dynastias vno tantum, & sexaginta, centumq̄ annis definit: primam earum orsus ab anno centesimo trigésimo primo post Diluvium, quo scilicet tempore, facta est divisio linguarum, & discretio hominum in varias provincias: Dynastię, inquit, Ægyptiorum primę à Diluvio vsque ad quadragesimum tertium annum, (qui fuit natalis annus Abrahamę) quindecim fuere, vt Eusebius in suo Chronico scripsit. Primæ duodecim fuerẽ sub duodecim primis dijs majoribus Ægyptiorum, quarum singulæ durarunt septem annis, earumque fuit initium in anno centesimo trigésimo primo post Diluvium. Omnes igitur earum anni fuere quatuor & octoginta. Reliquas tres Dynastias dii minores tenuerunt, & quidem decimam tertiam annis quatuordecim, decimam quartam annis viginti sex, decimam quintam annis triginta septem, qui simul

mul sumpti continent annos septem & septuaginta; adjecti verò priorum Dynastiarum annis summam efficiunt vnius & sexaginta centumque annorum. His si adjicias vnum & triginta centumque annos à Diluvio transactos vsque ad exordium primæ Dynastiæ, reperies duos & nonaginta superque ducentos annos vsque ad finem, decimæ quintæ Dynastiæ, & initium decimæ sextę, id est, vsque ad quadragesimum tertium annum Nini, & primum Abrahamę, quo tempore cæpta est decima sexta Dynastia, quæ appellatur Thebæorum.

10 Si cui fortassè hæc Annij Chronographia Dynastiarum non placet, huic per me licebit, & cum Pererio, existimare fabulosa esse, quę de illis quindecim primis Dynastijs prodita sunt; nempe accepta à solis Ægyptijs, qui alia per multa, vt de immenso ævo suę gentis regum, literarum, & annalium impudentissimè mentiti sunt. Mihi certè merum videtur commentum, fuisse Dynastias Ægyptiorum ante Diluvium, vel etiam in ipsius mundi primordijs, vt putat Mercator: quomodo enim intra primos mundi ducentos, vel etiam centum annos, Adam proles adeo multiplicari potuit, vt ad Ægyptum vsque habitandum propagata sit? Certè si tunc fuit gens Ægyptiorum, necesse est fateri, fuis-

fuisse quoque tunc Assyrios, Chaldeos, Armenos, & complures alias gentes; quinimò has tanto magis, quam Ægyptios, quanto eorum loca viciniora erant loco Paradisi, propè quem habitasse Adamum credibile est. Paradisum autem vel in Mesopotamia, vel non procul inde fuisse, probabiliter dicitur.

SECTIO XXVIII.

De *iusdem Ægyptiorum Dynastijs aliorum gravium Auctorum sensa.*

I Pater Salius tom. I. *Annalium, an. mundi 1931. numer. 61.* de Mesraim, filio Cham, hæc habet: sequitur Mesraim, cui sine vlla controversia in fortem contigit Ægyptus: Mesraïis (inquit Josephus) sua manit appellatio. Ægyptum enim *Mesren*, & *Mesraeos* Ægyptios vocamus, quotquot eam regionem incolimus. Sic ipse. Et passim scriptura non aliter Ægyptios, quam *Mesraim* appellat, ab hoc Mesraim nepote Noe. Ex quo perspicuè refelluntur, tanquam comentitia, quæ de sua illi quondam antiquitate prædicabant, & alij ex Herodoto in Euterpe, quem ipsum satius erit audire. Ad hunc usque, (inquit) narrationis locum, & Ægyptij, & Sacerdotes referebant, demon-

trantes à primo Rege, ad Vulcani Sacerdotem hunc (Sethon) qui post remus regnavit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidem interea Pontifices, totidemque Reges. Trecentæ progenies, idem quod decem millia annorum, pollent. Nam tres virorum progenies centum anni sunt, ex quibus vna, & quadraginta, quæ reliquæ sunt ultra trecentas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Et mox, dicebant intra hoc tempus, quater Solem præter consuetudinem fuisse ortum: bis quidem illinc exortum, ubi nunc occidit, bis autem vnde nunc oritur illic occidisse. Sed hæc est tantum bina mutatio, quia cum oriebatur ab occasu, occidebat in ortu. Alibi etiam ab Ægyptio quodam Hercule ad Amasin Regem, septemdecim annorum millia iidem numerant. Vt scilicet ficitias illas suas Dynastias expleant. Verum inconsultarum fabularum satis.

2 Nam cuius (inquit idem Salius, numer. 62.) qui tantillum sapiat, satis constat Ægyptios antiquiores non fuisse Pincipe, ac fundatore suo Mesraim, filio Cham, & nepote Noe, neque eum ante divisionem terrarum in Ægyptum profectum, aut ante confusionem linguarum, quæ in annum à Diluvio 275. cadit, à conditu autem rerum 1931. Illas autem Dynastias quindecim, quas an-

te Abrahamum, Eusebius memorat, ab Africano, sive Manethone, Ægyptio Sacerdote mutuatas, quæ retro ad Adamum ipsum pertingere possint, ut putat Mercator, merito ut commentitias respuimus; præsertim cum eas Moyse aperte refellat *cap. 10. Genes. sine*, cum ait: *He familie Noe iuxta populos, & nationes suas, ab his divisæ sunt gentes in terra post Diluvium.* Rectè, nam ante Diluvium, ut nulla erat linguarum, ita neque nationum distinctio. Ergo ante Diluvium Ægyptij esse nequiverunt, nedum quindecim Dynastias expleverint, ter millium trecentorum, & septendecim annorum, & insuper 74. annos decimæ sextæ Dynastiæ, ut est apud Scaligerum, & Africanum, ex quo fiat, ut earum initium, Adami ortum mille Septingentis & triginta quinque annis antevatat.

3 Idem Salianus in scholio ad *num. 61.* super verba Herodoti, *sunt anni mille trecenti quadraginta*, inquit: Imò sunt 1366. cum gemino triente, quod neque Valsa notavit, quod sciam, neque ejus emendator Steph. & rursus cum reddit annos trecentarum, & unius generationum 10340. annos ponit, cum reperiantur 1366. & paulo amplius. Hæc ille, quæ impossibile magis ostendunt tot generationum præcedentium exist-

tentiam, aut præteritionem.

4 Aug. Torniel. vir eximiæ eruditionis, in re præsertim Chronologica, *tom. 1. Annal. sacr. anno ab Orbe condito, 1932. & secunde ætatis 276. numer. 3.* de eisdem Ægyptiorum Dynastijs hæc scribit. Ab hoc quoque circiter tempore, & non prius, sed potius aliquando post, oportet inchoatas esse Dynastias, seu Poteratus Ægyptiorum; certum est enim, ex supra dictis, & irrefragabili ipsiusmet Scripturæ testimonio, ante divisionem linguarum, gentes non esse divisas, sed post: neque vllas alias Orbis regiones, præter Armeniam, & Babiloniam, & loca ad Orientem illis proxima, ab hominibus post Diluvium fuisse inhabitatas, nisi ut diximus, post divisionem linguarum. Quamobrem benè Joannes Lucidus *lib. 5. de emmendat. temporum cap. 1.* & in suis tabulis, primam Ægyptiorum Dynastiam inchoat ab initio regni Nemrod, & Chaldeorum. Vnde necessarium videtur asserere, sexdecim illas priores Dynastias, quas Eusebius in Chronico ponit, præcessisse ortum Abrahæ, aut fuisse multo pauciores, aut admodum breves: etenim hinc ad nativitatem Abrahæ computantur tantummodò anni centum septem, ut patet in tabulis, nimirum sexaginta quinque regni ipsius Nemrod, seu Beli, qui fuit primus Rex Chaldeorum, & qua-

draginta duo regni Nini, qui immediate successit Belo: natum enim esse Abrahamum anno quadragesimo tertio regni ipsius Nini, infra sub anno mundi 1997. numer. 1. probabitur. Unde sequitur, non potuisse singulas Dynastias septem annos explevisse: hæc Torriellus: Et ex dictis satis conspici valet, infirmum valde esse argumentum, quod à D. Leyba ex his Ægyptiorum Dynastijs instituitur, ad extendendum tempus, & annos à Diluvio vsque ad Abrahæ ortum, ut locus detur annorum centenarijs, quæ in Septuaginta codicibus addita reperiuntur, supra annos, quos in Vulgata legimus.

SECTIO XXIX.

PP. Dionysij Petavij, & Jacobi Gordonii mentis de Ægyptiorum Dynastijs.

I **P.** Dionysius Petavius, præclarus sanelle Chronologiæ scrutator, & Doctor. tom. 2. de doctrina tempor. lib. 9. cap. 15. de Ægyptiorum Regum epocha inquit: Quo in originibus suis vetustati mandandis audatioribus Ægyptij, quam reliquæ nationes, eò foedioribus mendacijs illorum est historia omnis adpersa. Africanus ex Manethone Dynastias eorum XXXI.

re-

recenset, quibus annos imputat 5354. Harum Dynastiarum seriem fragmenta Eusebiana continent, quam merito repudiavit Eusebius, & in Chronicis alteram est amplexus, quæ ad annos mundi, & ad historicam veritatem esset aptior. Herodotus lib. 2. Ægyptiorum Reges aliquot, eorumque gesta recenset, ut & Diodorus lib. 1. qui ex Ægyptiorum fide memorat indigenas Reges annis amplius MMMDCC. in Ægypto regnasse. Sed ea gentis est fabulosa vetustas. Nec minus cum veritate pugnant tot illæ Dynastiæ, quas ex Africano digessit Scaliger; in quo Eusebium frustra redarguit, quod ab illa Dynastiarum serie desciverit.

2 Atqui Dynastias istas confictas, & ridiculas esse, temporum longinquitas ostendit. Porrò qui Chronologiam, & verorum temporum historiam profitetur, prolepticos illos, & postularios annos omittere debet, nec ante Diluvium, multo verò minus ante Mundi conditum Imperij vllius originem inchoare; quod sine vlllo iudicio fecit Scaliger.

3 Quamvis igitur Ægyptiacarum Dynastiarum incerta sunt initia, conjecturæ tamen locus est, eas sub idem tempus, quo Assyriorum regnum conditum est, exortas fuisse. Quocirca in postremis Dynastijs Epochæ aliqua consideranda est, in qua ratiocinia

M

nos-

nostra figantur. Ea verò omnium aptissima est, Cambysis annus quintus, quo Ægyptum in potestatem redegit, paulo post Amasidis necem. Ad hoc enim tempus sex, & viginti Dynastias recenset Africanus, quas annos explevisse dicit 5159. De Cambysis primordiò postea disputabitur. Et est illud (puta Cambysis initium) cælestibus observatiónibus apud Ptolemæum longè munitissimum. Convenit autem anno periodi Julianæ 4185. annus ergò quintus ejusdem est Periodi Julianæ 4189. Mundi 3459. à Diluvio ad hoc tempus anni fluxerunt 1803. quo intervallo Dynastiarum concedenda sunt spatia. Sed detrahendi prius anni, qui Diluvium inter, & linguarum divisionem interjecti sunt. Suntu illi vt in Assyriorum Imperio constitutumus, 152: supererunt anni 1650. ab Ægyptiorum exordio ad Cambysis annum quintum, Perfarumque dominatum; per quos, si lubet, omnium, que apud Africanum leguntur, Dynastiarum series dispensari potest, quod ego frivolum, otiosumque judico. De Scaligeri in postremis Ægyptijs Regibus hallucinatione, & inconstantia dicetur alibi. Sic Petavius.

4 Nemo tamen ex perdoctis Chronologis, quos mihi perlegere licuit, fœritias has Dynastias melius refellit, quam P. Jacobus Gordonus *Chronolog. tom. 1. Period. 2. cap.*

4. numer. 5. & seqq. vbi inquit. Certè de antiquitate gentis, vt rem hanc à suo exordio repetam, certant Scythæ, & Ægyptij. De qua re illud in vniversum habetur ex traditione Hebræorum, notitiaque quam à majoribus acceperunt; Noemum missis sortibus, distribuissè Orbem nepotibus, & à tribus ejus liberis tres Orbis partes præcipuas tunc numerari, retentæque postea à Geographis. Non nullisque circa hanc Orbis divisionem interpositis, in hunc modum Gordonus pergit; Redeo ad controversiam de antiquitate. Mira fabulantur Ægyptij apud Herodotum, Diodorum, & Platonem de sua antiquitate suprâ triginta annorum millia, & Solem volunt bis occidisse, vnde nunc oritur, dum sunt Ægyptij. Non absimili vanitate Arcades se ante Lunam genitos dicebant. Quam tamen Arcadum assertionem ex convitio natam interpretatur Scaliger initio *Prolog. lib. de Emend.* sic Athenienses se se prædicabant, non terræ advenas, sed indigenas, aborigines: *Legè Strab. lib. 8.* Justinus etenim, *lib. 2.* tradit fuisse inter Scythas, & Ægyptios contentionem non modicam de gentis antiquitate. Sed fabulosa sunt hæc initia.

6 Illud potius miror, Mercatorem in sua Chronologia Ægyptijs dedisse, & locum, & Dynastias plurimas ante Diluvium

Noc. Imò primos Ægyptios conijcit non multum abfuisse ab Adamo, & primo mundi initio: quia, inquit, illa Dynastia Ægyptiorum, à qua Eusebius inchoat annos Regum Ægypti, concurrat cum anno Diluvij; & decem quinque illæ Dynastiæ, quæ præcesserunt, ingentem, ut putat, annorum numerum complecti debuerunt.

7 Omitto eos, qui postulatitias tantum Periodos proponunt, & longè ante mundi creationem gratis excogitatas, ad faciorem, ut inquirunt, ineundam rationem veri temporis, quod est ab Orbe condito. Sic Scaliger, in Chronologiæ canonibus Hægogicis, fingit Periodum Julianam postulatitiam, & inchoatam longè ante conditum Orbem, & Mosaiacas Chronologias. Quod ille tempus prolepticum vocat, usque ad creationem, deinceps verò historicum. Et sic facilè Ægyptiorum Dynastijs cum Julio Africano locum dat, ut potè inchoatis, si Dijs placet, ante Moysis Chronologiam. At cur non ante initium Periodi illius Julianæ? Si enim fictioni locus est, licebit in infinitum hujusmodi temporum terminos, seu Epochas excogitare, quæ Periodum confictam illam Julianam multis anteriorum millibus antecedant.

8 Sed nos has temporum fisiones omittimus, ut inutiles, & solum ab Orbe

condito veros annos, quæque ab illo tempore acciderunt, attingimus. Quod ergò spectat ad hæc tempora, sicut fictio est, fuisse Dynastias vllas ante Chronologiam Mosaicam, seu ante Adamum primum hominem: ita illud, quod indicat Mercator, re vera etiam figmentum est, Dynastias Ægyptiorum fuisse ante Diluvium, ferèque attigisse mundi primordia. Et in primis repugnare hoc videtur Sacræ Scripturæ, quæ citato *cap. 10. Genes. v. 32.* ait à filijs Noe gentes dissipatas, & per vasti Orbis loca dispersas post Diluvium, & iterum *cap. 11. vers. 9.* ostendit discessionis causam fuisse confusionem linguarum, unde locus nomen accepit: nam Babel idem est quod confusio. Ob hoc meritò consentiunt cordati scriptores, hanc divisionem per colonias accidisse, tempore Phaleg, qui proinde à patre Heber accepit prophetico spiritu nomen à divisione sumptum, nimirum quando natus est, ut est probabilior Augustini sententia. Vel saltèm nomen illud accepit sub finem vitæ, nato jam Abrahamo, ut putat Genebrardus, quicquid enim nunc dicatur de anno nominis possit, certè accidit post Diluvium.

9 Quòd autem de quindecim illis primis Dynastijs, circumfertur, eas ab Africano, & à solis Ægyptijs accepit Eusebius,

ob quorum figmenta , vel maximè tempus illud à plerisque ante Diluvium dictum est fictum , aut ianaginarium. Et quis credat Mercatori , ab ipso statim mundi exordio ita filios Adæ multiplicatos , & non tantum Mesopotamiam , ac vicina Paradiso loca , sed , & remotam Ægyptum , vno fere centenario replevisse , vt etiam Dynastijs locus esset. Certè quod de illis primis quindecim Dynastijs , proditum est , meritò videtur multis fabulosum ; & quæ Eusebio est 16. non malè fortassis prima nominabitur.

10 Alijs etiam titulis notantur hæ familiae Ægyptiorum , quàm quos ponit Eusebius , nec defunt , qui ponant tres Pastorum Dynastias. Joannes Annius ad supplementum Manethonis , inchoat illas quindecim Dynastias , anno post Diluvium 131. qui nobis est annus mundi 1787. quo nimirum tempore facta est illa discessio , & linguarum divisio ; at durasse eas putat annis 161. Et sic numerat ille 292. annos à Diluvio vsque ad initium decimæ sextæ Dynastiæ , quæ ab Eusebio appellatur Thebæorum , quem annum ille vult , esse primum Abrahamæ , & 43. Nini. Plura de Dynastijs tradit P. Gordon. *cap. 4.* & hætenus de antiquitatis quæstione. Quamvis autem incerta sit vt vidimus Dynastiæ harum origo , nihil tamen vetat , quo minus , omis-

prio-

prioribus , saltèm decimam sextam , & sequentes Eusebianas Dynastias atexamus annis nostris expansis , quod aliquam habent ea familiae posteriores affinitatem cum sacra historia , quanquam annorū ratio Eusebiana , quoad Dynastias satis incerta sit. Earum primam locavimus ad annum mundi 1978.

11 *Cap. autem 6.* idem Gordonus *numer. 7.* inquit , à *Misraim* initium ducunt Ægyptij ; quorum regio hinc vocatur *Erest Misraim* , producuntque imperium per multas Dynastias : quibus quanta fides adhibenda sit , satis explicatum est *cap. 4. citato.* Certè hoc loco , neglectis primis illis Ægyptiorum quindecim Dynastijs , vel ex sola antiquitate fabulosis , initium sumimus à decima sexta (seu mavis prima) que ab Eusebio appellatur Thebæorum , qui Thebas 100. portarum condiderunt. Inchoatam vult Eusebius anno primo ortus Abrahamæ , qui nobis est 1978. & durasse annis 190. hoc est , vsque ad annum 30. Jacob : qui est annus Mundi 2168. vt notamus ad annos expansos ; vbi reliquas Dynastias , seu familias ordine prosequimur. Sic ille,

SECTIO XXX.

Confectaria ex quibus Leyba fundamentum dilucidius evertitur.

1 **P**rimum. Eusebius, quem Leyba laudat, & cujus autoritate putat, se protegi, ab ipso Leyba expouendus, seu potius omninò est illi contrarius, patet: quoniam Eusebius longè abfuit, vt existimaret, veram esse temporis rationem ex Lectione Lxx. depromptam: tum quia Eusebius in Chronico expressè fatetur, & docet, Ægyptios ortum ducere à *Mesraim*, filio Chami, vt in ipso cernere est Eusebij Chronico: Nec Ægyptiorum Regnum, ac Dynastia ortum habere potuerunt, vsque ad linguarum divisionem, vt per se notum est: porrò autem linguarum divisio facta est in ortu Phaleg *Genes. cap. 10. ibi: Nomen Phaleg, eo quòd in diebus ejus divisa sit terra:* vnde ante Phalegi ortum nec facta erat divisio linguarum, nec regnorum.

2 Deinde à Diluvio, vsque ad ortum Phalegi, si numeros editionis Septuaginta scetetur, interfuerunt anni 531. siquidem Sem biennio post Diluvium genuit Arphaxad, qui, anno 135. genuit Cainan, qui anno 130.

genuit Sale, qui anno 130. genuit Heber, qui anuo 134. genuit Phaleg. Si autem horum fiat epilogismus annorum, subducentur 531. quibus detractis in secūda ætate, scilicet à Diluvio vsque ad ortū Abrahæ, remanere non potest sufficiens intervallum pro quindecim Dynastijs, præsertim si Dynastia quævis sit durationis æqualis, ac Dynastia Thebæorum, quæ dicitur ab Eusebio, & in objectione proponitur annorum centum, & nonaginta; & sequens decima septima Dynastia fuit centum trium annorum: vnde Dynastiæ quindecim ante Abrahæ ortum transactæ efficerent annos mille quingentos, aut saltèm supra mille; & tamen etiam editionis Septuaginta inhærendo chronologiæ, datisque Tharæ in ortu Abrahæ 130. annis, vt plurimorum fert sententia, sient solùm anni septingenti, & vnus; quòd si Abraham natus fuit, anno Tharæ septuagesimo, subremanent anni sexcenti quadraginta, & vnus: vnde tot Dynastijs locus non relinquitur: Imò juxta Illustrissimi Tostati calculos periodus illa à divisione linguarum vsque ad ortum Abrahæ fuit solùm annorum quingentorum & quadraginta.

2 Et quoniam D. Leyba in suam sententiam, & ad annos à Diluvio vsque ad Abrahæ ortum multiplicandos, Ægyptiorum illis quindecim Dynastijs det locum, Illus-

Illustrissimum, ac Sapientissimum Abulensem adducere videtur, operæ pretium duxi integram de hac re periodum tanti Doctoris excerpere ex ipsius in Eusebij Chronicon commentarijs; est enim opus non vulgare, & infinita penè eruditione refertum, at non nisi Castellano nostro Idiomate Typis mandatum reperitur; immò Eruditissimi Card. Bellarminus, & P. Philippus Labbe, in suis *dissertationibus de Script. Ecclesiast.* horum commentariorum memores non sunt,

3 Nostræ igitur Hispaniæ Salomon, Abulensis Illustrissimus Presul, & Majoris Salmantini Collegij D. Bartholomei eximium decus, *part. 2. coment. in Euseb. Chron. cap. 32.* cujus inscriptio est, *quod summa annorum secundæ ætatis vera est juxta Hebraicam literam, & non juxta Septuaginta Interpretum, & rationibus in contrarium adductis respondetur.* Propositisque dubitandi rationibus, seu quæ pro veritate lectionis Septuaginta faciunt. Respondetur, (inquit Castellano Idiomate in Latinum converso) Non est vera supputatio Interpretum in prima, nec in secunda ætate; quoniam sæpè addunt centum annos ante generationem. Et quod dicitur de quindecim Dynastijs Ægyptiorum, possumus respondere primò; Hoc argumentum esse leve, intendit enim infirmare fidem Sa-

cræ Scripturæ ob auctoritatem Scripturæ alterius non Sacræ; multò enim majoris Auctoritatis est Sacra Scriptura, quàm aliæ quæcumque; qualibetque Scriptura, quæ Sacræ paginæ videatur esse contraria, rejici debet tanquam falsa, quoniam vero solùm potest falsum esse contrarium; quomobrem cum harum Dynastiæ temporis ratio videatur contraria Sacræ Scripturæ, possumus inficiari, tot fuisse Dynastias; quoniam istæ Ægyptiorum Dynastiæ, aut principatus innotescunt nobis dumtaxat ex auctoritate Manethonis Ægyptiorum historiographi, à quo scilicet eas desumpsit Eusebius; quapropter dicere possumus pauciores fuisse Dynastias, eas scilicet quæ paucis annis ætatis secundæ circumscribi possint.

4 Aliter, & multò melius (pergit Toftatus) respondebimus, fuisse quindecim Principatus Regum Ægyptiorum ante Abrahami nativitatem, & post divisionem linguarum in Babilonia; verumtamen illi includi potuerunt hoc exiguo tempore, quod fuit quasi ducentorum annorum, quoniam principatus brevissimi temporis extitere, & singuli paucorum annorum. Et quando arguunt, quod tam magnæ Dynastiæ claudi non poterant, tam exiguo tempore, respondebimus, quod non fuerunt priores illæ Dynastiæ

tā magne durationis sed admodū brevis; quoniam in tam ingentis fuissent durationis, sicut in annis Hebræorum circumscribit non possent, ita nec in annis Interpretum locum haberent; siquidem Dynastia decima sexta continet centum nonaginta annos, vt habetur in litera Eufubij, & existentibus prioribus quindecis ejuscemodi durationis, complerent omnes ferè tria millia annorum: Secundū verò calculos Interpretum, à divisione linguarum vsque ad Abrahami ortum, interlunt dumtaxat anni quingēti, quadraginta & vnus, id quod ex eo cernere est, quod linguarum divisio facta fuit, tempore Phaleg, *Genes. cap. 11.* A Diluio autem vsque ad Phaleg natiuitatem, juxta Interpretum Chronologiam, inveniuntur anni quingenti triginta vnus: scilicet, biennio post Diluuium, Sem genuit Arphaxad, & Arphaxad, cum esset centum triginta quinque annorum, genuit Cainan: & Cainan, cum esset annorum centum triginta, genuit Salè, & Sale, cum esset annorum centum triginta, genuit Heber, & Heber, cum esset annorum centum triginta quatuor, genuit Phaleg; qui omnes anni consiunt quingentos triginta vnum: quibus detractis ex mille Septuaginta duobus, qui reperiuntur in atate secunda, juxta Interpretum calculos, subremanent anni quingenti qua-

quadraginta vnus: quo in tempore, includi non possent quindecim Dynastię, nisi singulæ paucorum essent annorum: Dicemus ergo, in annis secundæ atatis, juxta literam Hebraicam, præcessisse hujusmodi Dynastias; verumtem non fuerunt æqualis durationis; sed aliquæ exigui admodū temporis, aliæ verò longioris; quoniam in aliquibus vnus dumtaxat imperavit Rex, in alijs plures, sic enim cernere licet in sequentibus Dynastijs; nam trigesima fuit solum annorum decem octo, & aliæ breviores etiam fuerunt, & hoc modo in periodo ducentorum annorum reperiri poterant quindecim Dynastię, & coniectura statim fuit decima sexta Dynastia, quæ sola tantæ fuit durationis, quantæ fuerunt præteritæ omnes. Hactenus Abulensis: cujus verba vt in ipso iacent nostro Idiomate sic se habent.

5 Respuesta: No es verdadera la cuenta de los Interpretes en la primera, ni en segunda edad, por quanto muchas vezes añade ciento ante de engendrar. Y quando se dize de las quinze Dyastias del Reyno de los Egypcianos, podemos responder en vna manera, que este argumento es liviano, queriendo enflaquecer la Fè de la Santa Escritura por autoridad de otra escriptura, que no sea santa. Ca es de muy mayor autoridad la

San-

Santa Escripura que todas las otras escripturas. Y qualquiera escriptura que parezca ser contraria à la Santa Escripura, debemos negar así como falsa, porque à lo verdadero no puede ser contrario, salvo lo falso: y así por quanto el cuento, ò los años de estas Dyvastias parece contrarias à la autoridad de la Santa Escripura: podèmos negar aver seido tantas Dyvastias. Por quanto estas Dyvastias, ò Principados de los Egypcianos no los vemos, salvo por autoridad de Manetho Historiador de los Egypcios, del qual las tomò Eusebio, y así diriamos que fueron menos Dyvastias en tal manera que copiesen en estos pocos años de la edad segunda.

6 En otra manera, y mucho mejor responderemos que fueron quinze Principados de los Reyes Egypcianos ante el nacimiento de Abraham, y començaron despues del repartimiento de las lenguas en Babilonia. Empero copiaron en este pequeño tiempo el qual fue quasi de docientos años, porque fueron aquellos Principados muy pequeños en tiempo, y cada vno, de pocos años.

7 E quando arguyen que tan grandes Dyvastias no cabrian en tan pequeño tiempo responderemos que no fueron las otras primeras tan grandes Dyvastias mas muy pequeñas. Ca si tan grandes fueran así, como no

copieran en los años de los Hebreros, ni copieran otrosi en los años de los Interpretes. Ca la Dyvastia diez y seis contiene ciento y noventa años, segun parece por Eusebio en la letra, y seyendo todas las quinze passadas tales facian cerca de tres mil años, empero segun los años de los Interpretes, desde el repartimiento de las lenguas fasta el nacimiento de Abraham fincan solos quarenta y vn años, y quinientos mas. Sic Sapientissimus Tostatus, qui pergit comprobans hunc annorum numerum juxta ea que latinè dedimus, & tandem concludit: Pues diremos que en los años de la segunda edad, segun los Hebreros fueron estas Dyvastias empero no fueron iguales mas vnas fueron muy pequeñas, otras mayores. Ca en algunas avia vn Rey solo, y en otras mas así parece abajo, donde la tricesima Dyvastia tiene solos diez y ocho años, y otras serian menores, y en esta manera en docientos años podian caber quinze Dyvastias, y siguióse luego la decima sexta Dyvastia, la qual sola fue tan grande como todas las otras passadas.

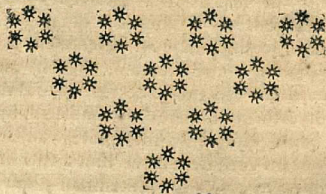
8 Deinde idem Illustrissimus Tostatus ead. 2. part. commentar. in Euseb. Chron. cap. 59. vbi inquit, quomodo potuerunt esse Ægyptiorum Dynastie quindecim ante Abrahami ortum, aliquorum, suppressis eorum nomi-

minibus, opinione proposita, asserentium; ideo veram deberi censeri temporis rationem, quæ ex codicibus Septuaginta subducitur, inquit, id stare non posse, quoniam is annorum numerus verus non est, sed aliquorum scriptorum industria adhibitus, ut supra idem Abulensis offendit, & computatio quæ ex Hebraicis codicibus fit, quam nos sequimur (inquit Abul.) est vera, juxta quam parum temporis interfuit à divisione linguarum usque ad Abrahæ ortum, quando incipit decima sexta Dynastia, scilicet anni quasi ducenti: & intra hoc tempus ait, concludendas quindecim illas Dynastias.

9 Conficitur ergò D. Leybam non rectè asserere, quod Illustris. Abulensis in comment, Chron. Eusebij, dixisset, impossibile fuisse, quindecim prædictas Ægyptiorum Dynastias seculis vix tribus concludi; cum semel, & iterum fieri posse, & ita dicendum esse, docuerit in ipsis Eusebij commentarijs locis præcitatis, & excerptis.

10 Conficitur deinde, in eadem objectione, Illustris. Leybam sibi contrarium ostendi, quoniam ad illius confirmationem ibi asserit, innegabilem esse Cainan nepotem Semi, utique distinctum à Sale, alias nihil difficultatis ex hac augetur generatione, adeoque D. Leyba tribuit Cainan 130. annos: cum
ta-

tamen idem Leyba, ut vidimus *sect. 12. numer. 10. & sect. 13. numer. 4.* dicat, rejiciendam hanc Cainan generationem, quoniam illa admixta, & interjecta, destruit omnino secundi anni magni computatio facta ab anno 81. vitæ Noe usque ad ortum Abrahæ, juxta codices Septuaginta Interpretum, quorum admirabile totum artificium in ea stat computatione, ideoque expungendum inquit Cainan: quem modo admittendum omnino asserit, sed verò illo interposito, & enumeratis annis 81. Noe, & sequentibus usque ad Abrahæ natiuitatem, juxta lectionem Septuaginta inveniuntur anni 1591. ut ex superiori tabella, & textu Septuaginta excerpto *sect. 7.* liquidum sit; ea autem summa superat 130. annis magnum Cynicum annum, excogitatum à D. Leyba, annorum videlicet
1461.

SECTIO XXXI.

Aliã difficultatem ex Romano Martyrologio emergentem proponit, & elevat, vulgatamque editionem præferendam, stabilit.

I EX vsu Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in lectione Martyrologij conficitur aliud à D. Leyba argumentum, pro retinenda Chronologia, quæ ex lectione Septuaginta Interpretum colligitur, vt cernere est in observatione Eminentissimi Cardinalis Baronij ad Romanum Martyrologium, die vigesima quinta decembris, vbi sic habet.

2 Anno à creatione Mundi quinquies millesimo centesimo nonagesimo nono. Ita antiquæ tabulæ Ecclesiarum, secundum supputationem Septuaginta duorum Interpretum. Ex Eusebij Chronico: quam quidem tam Occidentalem, quam Orientalem Ecclesiam constat, esse secutam. Scimus autem de annorum calculo ab origine mundi varias esse diversorum sententias; quorum alij, in his, Septuaginta duos Interpretes, alij autem Hebraicam veritatem secuti sunt: rursusque nec in unam convenire sententiam, qui prædictos

dictos Interpretes, sicut nec qui Hebræorum codices sunt sectati; adeoque inter se dissentire, vt licet tam latinorum, quam græcorum ingens sit numerus, qui tempora supputarint; nullus ferè, qui alteri in omnibus consentiat, inveniatur; jureque in his dici illud possit: Quot capita, tot sententiæ. Non est nobis modo dicendum per singula, nec brevi Scholio coarctanda sunt, quæ prægrande volumen exposcunt. Satis tibi sit candidè Lector, nos hic demonstrare ejusmodi annorum supputationem positam esse more majorum, simulque ostendere, Catholicam Dei Ecclesiam in supputando annorum numero Septuaginta Interpretes sequi consuevisse. Est de his in primis S. Augustini testimonium *lib. 15. de Civ. Dei, cap. 11.* vbi agens de supputatione temporum: eos (inquit) in Auctoritatem celebriorem suscepit Ecclesia, &c. Cum tamen aliquando idem pius tribuat Hebraicæ veritati, id quæ (vt ait) non vt deroget dictis Interpretibus, sed quod qui ex ijs descripserunt, aliquo errore lapsi sunt. Ita dicto *lib. 15. cap. 13.* id ipsum S. Hieronymus de Hebraic. quæst. in Genes. Insuper Julianus Episcopus Tolentanus doctrina, ac sanctitate celebris docet, antiquum esse morè Romanæ Ecclesiæ in supputatione temporum sequi Septuaginta duos Interpretes. Agens enim contra Judæos, pluribus

ribusque differens, ac preferens eam Interpretum supputationem illi, quæ ex Hebraicis codicibus colligitur, post multas rationes, hæc subdit de antiquo Ecclesiæ usu. Ergo (inquit) illa nobis, & sola pro his annis est observanda authoritas, quæ merito omnibus editionibus, & translationibus antefertur; quam etiam usque omnes Doctores Ecclesiastici tenuerunt, & in hac præcipuè annorum supputatione secuti sunt. Hæc Julianus.

3 Docent hæc etiam (pergit idem Eminentissimus Baronius) cum rerum Ecclesiasticarum exempla, tum etiam Sanctorum Patrum auctoritates, & testimonia. Acta synodica æcumenica, secundum prædictos Interpretes, annos enumerant. Constat id ex sexta synodo can. 5. apud Theodor. Balsam. pag. 198. Refert ex inde tredecim præcipuos Ecclesiæ Patres ex Græcis, & Latinis: allegat testimonium antiquorum Martyrologiorum: Recenset antiquiores Judæorum Historicos, & nominatim Josephum; ac tandem concludit sic: Quod si, qui ex textu Hebraico colligitur numerus, cettior esset, Hieronymus ejus sectator, atque defensor ad quid in lib. 1. comment. in epist. ad Titum cap. 3. hæc ait? Ejusmodi annorum certum numerum, aut difficile est invenire propter librorum varietatem, & (dum paulatim de inermendatis inermendata scribuntur)

errores inolitros: aut, & si invenimus magno studio, & labore, nihil profutura cognoscas. Faciunt certam quidem fidem ejus rei multiples supputatores abinvicem discrepantes; qui licet ab Hebraico fonte numerum deducant annorum mundi, vix vnus, vel alter, qui alteri in omnibus consentiat, reperitur. Cujus rei creditur desperatione victos antiquorum complures, qui ante tempora Constantini scripsere de temporibus commentarios, non nisi à Moyſis tempore annos numerare cepisse, vt tradit Lactantius lib. 4. cap. 5. Quamobrem nulli faceſat negotium, si de annis ab origine mundi ex Hebraica veritate alij, tum antiquiores, tum recentiores, supputaverint annos. Nam si id assequi majoribus minus licuit, certè quomodò id recentiores sibi tutò vendicent, non intelligo: Etenim si codicum restituenda lectio est, non nisi ex antiquioribus exemplaribus rectè fieri posse continget. Hucusque Baronius.

4 Cui tamen sapientia, & sacra purpura Eminentissimo, & conspicuo scriptori, tum Illustrissimo Leybæ, qui eodem vitur argumento, fieri satis, haud impossibile autumo, primò, si utique perpendamus, quòd licet ingens sit authoritas, qua 70. Interpretum editio munita sit, pro vt in objectione allegatur; tamen non minoris momenti, sed

majoris esse debet gravitatis Vulgata lectio, etiam quoad numeros Chronologicos, cum illa univrsim, & quoad omnes suas partes authentica, & canonica à Tridentina synodo pronunciata sit. Vnde Eximius noster Doct. P. Suarez hanc attingens difficultatem tom. 1. in 3. part. disp. 5. secti. 1. vers. Prima ergò atas (inquit) Prima ergò atas duravit mille sexcentis quinquaginta sex annis. In quo nulla est controversia inter Catholicos: quoniam id clarè sumitur ex Genes. 5. & 7. juxta Hebraicam veritatem, & vulgata editionem. Græci verò, sicuti Septuaginta Interpretes sexcentos annos addunt huic atati. Sed decepti sunt; errore Græcorum exemplarium, quibus, hac in parte, fides non est adhibenda. Hæc Doct. Exim.

5 Secundo respondeo cum P. Jacobo Tiirino tom. 1. Chronici sacri cap. 47. prope finem, ubi consimilem ferèque eandem elevans objectionem inquit: Quod de Vulgari Romanæ Ecclesiæ calculo, quem Dionysianum vocant, quo vsa est hucusque Ecclesia, secundum quem præsens hic annus quo hæc scribo est 1630. quidam arbitrari possent, eum iudicio Ecclesiæ comprobatum esse, nec licere ab eo defledere; frustra est: neque enim ea mens est Ecclesiæ, quæ non aliter vtitur calculo Dionysiano, quoad tempora, quam calculo vtatur Eusebiano, quoad tempora an-

te Christum (in quibus tamen peritiores quique Chronologi plus mille annis dissentiunt ab Eusebio) & vsa est Kalendario, Breviario, imò, & Biblijs non adeò correctis, vsque ad tempora fixi V. Nempè solùm vsum voluit, fortè quia tunc meliora ad manum non erant. Coeterum vitia non probat; sed corrigit, cum commodum fuerit. Quod haud dubie circa Dionysianum quoque calculum (qui maximè invaluit 532. anno à nato Christo) jam pridem præstitisset, nisi vsus illius jam nimis invaluisset, & sine ingenti totius Orbis incommodo mutatio illa fieri non posset, cum publica instrumenta omnia jam à mille annis secundum eum calculum confecta sint. Vnde, & Illustrissimus Annalium scriptor Baronius licèt toto biennio prævertat calculum Dionysij quo ad diem notalem Christi, ne tamen perpetuò dissideret à Dionysio, potius in progressu historiæ, duo paria Consulium ex factis erasit, Fulvium Æmilianum, & Pomponium Bassum 2. anno Christi 259. Et Cornelium Secularem cum Junio Donato, anno Christi 260. quos tamen alij omnes agnoscunt, & admittunt. Simili modo Onuphrius, Panvinus, Mercator, & alij, quo citius in eandem Dionysij Æram devolvantur, eradunt M. Aurelium Probum, Augustum, & Anicium Paulinum Consules anni Christi 277. & alij alios.

Ego malim (pergit Tirinus) ingenuè fateri, me in natali Christi, cum quæstio de illius anno instituitur, toto biennio, triennio, quadriennio, pro ut exigit sententia, quam sequi decreverim, pervertere calculum Dionysij, quam loco movere Consules, & seculo tot annos eximere. Coeterùm in subducendis annis sequentibus, rebusque toto Orbe gestis recensendis, insistam perperuò Dionysij calculo, cum is vsus jam invaluerit: hec semel præmonuisse contentus, aram Christi, quam mihi pro vera delegerim, toto biennio, triennio, vel quadriennio, antevertere aram Dionysianam, & annum Christi, qui secundum Dionysium jam est 1630. secundum verum calculum esse 1632. 1633. vel 1634. Nam annum primum à Nato Christo Dionysianum ex æquo competere cum 46. anno Juliano, Mathematicis, ac Chronologis omnibus pro indubitato est. Vnde tot annis calculum Dionysianum, in inchoanda vera ara Christi, anteverto, quot annis perverto 46. annum Julianum.

6 P. Pererius lib. 7. de nat. temp. ant. Diluv. cap. 5. q. 3. ad fin. ait: Non me fugit (quod etiam nuper annotavit sub finem sui apparatus ad Annales Ecclesiasticos, Cæsar Baronius, eruditus sanè, pius, ac diligens rerum Ecclesiasticarum scriptor) plerosque veterum

tum tam Græcorum, quàm Latinorum, Chronologiam quæ hoc loco est in translatione Lxx. Interpretum sequi maluisse: quòd eam translationem illi cernerent multis seculis esse in Ecclesia Dei reverenter vsurpatam, religiosèque cultam, atque ob eam causam aliqua in parte eam mutare, aut non sequi religioni haberent. Sed apud me (quantum ad Chronologiam de qua nunc agitur) Auctoritas Scripturæ Hebraicæ, ac Latinæ versionis vulgatæ, nec non, & duorum principum Ecclesiæ Doctorum, Hieronymi atque August. iudicium, & sententia præponderat.

7 Tertiò; Eminentissimus Baronius protegi nequit D. Augustini, & D. Hieronymi Auctoritate, quoniam D. Augustinus apertè docet, hoc in puncto Hebraicæ lectioni, cui consona est Vulgata, potius standum, quàm translationi Septuaginta Interpretum, ut fusè ostendimus sect. 20. per totam. Concinique D. Hieronymus cum D. August. ut Baronius ipse non distitetur, in Hebraicis quæstionibus. Deinde Julianus doctrina, & sanctitudine conspicuus floruit anno 980. & antea, ut cernere licet apud P. Philip. Labbe in sua Dissert. Historic. de Script. Ecclesiast. quo tempore editio vulgata etsi magni haberetur, non tamen ea, qua nunc polebat auctoritate, à Concilio Tridentino præsertim derivata, qua

scilicet nulla editio, lectiove potest illi anteferri, sed nostra debet Vulgata propugnari; idque D. Julianus nunc temporis faciendum diceret: videsisquæ supra de Auctoritate hujusæ sacrae, & Vulgatæ editionis dixi *sect. 5. per totam*, nec non Sapientissimum Mag. Lorcæ in 2. 2. *D. Thom. disp. 9. de Locis Cathol. num. 8. pag. 411.* cujus hæc sunt præcipuè notanda verba: *Est tamen certum, quam certa sunt Theologiæ documenta, editionem illam purissimam (scilicet Vulgatam) & in ea restitutam esse veram lectionem ad omnimodam integritatem: adde ut si quis defectum vere lectionis notaret, etiam si non interpreti, sed Scriptoribus adscriberet, vel aliquam ex lectionibus, quas correctæ hæc reiecit, veriorẽ esse contenderet, temerarius, & audax merito censeretur.* Sic ille, cui adtipulatur noster Sherlogus *tom. 1. in Cantica. Anteloq. 7. sect. 1. numer. 8. pag. 314.*

8 Et quidem post Tridentini decretum, Latinum Vulgatum Textum esse coryphæum, & facillè Principem, ac veluti Regem Textuum omnium Sacrorum, cujuscunque sint idiomatis, edocent ex Societatis nostræ Scriptoribus P. Valentia in *Analysi, lib. 8. cap. 5.* Pererius, *tom. 1. in Gen. lib. 13. numer. 43.* Card. Bellarmin. *lib. 2. de Verb. Dei, cap. 11.* Sacroboscus in *Defens. Tridentini Decreti, & sen-*

sententiæ Bellarmini de Auctoritate Vulgatæ. Gretserus in *ejusdem Bellarmini defensione, tom. 1. cap. 2. lib. 2.* Pineda, *prefatione in Job. cap. 10. numer. 6.* Torres, in 2. 2. *Div. Thom. disp. 22. dub. 4.* Azor, *Instit. Moral. tom. 1. lib. 8. cap. 3. quæst. 3.* Tanner, *tom. 3. disp. 1. de fide, quæst. 5. dub. 2.* Assertionẽ 1. Acoſta, *lib. 2. de Christo revelato, cap. 16.* Uazquez, *tom. 1. in 1. p. quæst. 1. art. 10. disp. 18. numer. 1. & 2.* Villalpando, in *Ezechieliſ extrema visione*, Cornelius à Lapide in *Proleg. cap. 3.* Joann. Ferdinandez in *Theſaur. Script. Præhud. 6. numer. 7.* Elizalde, in *forma veræ relig. quæst. 16. numer. 293. & seqq.* Salmeron, *tom. 1. Proleg. 9.* Richardus Lincaus *tract. 7. lib. 1. de Theologia, & Locis, cap. 1. & numer. 10. & 11.*

9 Præter nostros concinunt Baſilius Legionensis in *quæſtion. varijs q. 4. exposit. cap. 10.* Canus, *lib. 2. de Locis, cap. 13.* Galarça, *Evangelic. Instit. lib. 1. cap. 10. sine,* Nicolaus Ramos in *Aſſert. veter. Vulgatæ pag. 28.* Ludovic Lopez in *Iſogog. Sacræ Script. difficult. 6. sect. 3. §. meritò ergò,* Petrus Lop. de Mont. de *concordia ſacrar. editi. lib. 2. quæst. 4.* Gamacheus in 1. p. q. 1. *cap. 12.* Bolducius *tom. 1. in Job. Præhud. 9. §. In quo tamen Payva, in Doctrinal. ſcript. lib. 2. cap. 7.* Gravina *Catholic. Preſcription. tom. 2. lib. 4. pag. 379.*

10 Quapropter, si collatis inter se undique conjecturis, non posset in aliquo eventu ad liquidum, confessumque deduci vbinam interueniat librariorum error, an scilicet in lectione Vulgata Latina, vel in alia quavis, profectò Vulgatæ standum potius esset, quàm Hebraicæ, aut Græcæ Septuaginta, aut alij vlli, vt prælaudati edocent Scriptores. Sed in re nostra non librariorum aut descriptorum errori tribuitur numerorum discrepantia quæ Vulgata reperitur respectu lectionis Septuaginta; imò à D. Augustino, & D. Hieronymo, plurimisque Interpretibus in editione Septuaginta agnoscitur descriptorum error: omnino igitur Vulgatæ lectioni adhærere debemus.

11 Nec solum post Concilij Tridentini Decretum authentica est editio Vulgata Latina, verum etiam, & ante illud authentica in Ecclesia habebatur; quoniam ea semper vsi sunt, summoque in honore habere Patres, & Scriptores Ecclesiæ juxta illam Concilij Tridentini clausulam, *quæ longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est.* Et sanè Vulgatam editionem, etiam ante Decretum Tridentini fuisse authenticam, docet in terminis Basilius Legionensis in *varijs, quæst. 4. cap. 10.* probatque ex Augustino *lib. 2. de Doctrin. Christ. cap. 15. & lib. 8. de Civ. Dei cap.*

cap. 43. & Epist. 10. ad Hieronymum, Gregorio *lib. 10. Moral. cap. 24.* Isidoro, *lib. 6. Etymolog. cap. 5. & lib. 1. de Diuin. Officijs, cap. 12.* Rabano, *lib. 2. Institut. Cleric. cap. 54.* nec non ex Anselmo, Bernardo, Ruperto, Haymone, Hugone, Ricardo, & alijs, qui jam olim Vulgatam, velut authenticam, & venerati, & interpretati sunt; idem edocet P. Gretserus in *defensione Belarmin. lib. 2. cap. 11.*

12 Unde cum in Vulgata semper, & penes cuncta ejus exemplaria ijdem numeri Chronologici in prima, & secunda mundi ætate reperiantur, ac reperti fuerint, conficitur sanè, hanc Chronologiam non minoris sed majoris etiam Authoritatis esse, maximè post Tridentinum; imò, & ante Tridentini Decretum, inspecta rei veritate, quæ ex Sacri Concilij declaratione elucet: rursus ex ipsa communi acceptione Ecclesiæ ante Tridentini Decretum pluribus retro sæculis eadem lectio, & temporis ratio comendatur, ita vt non possit dici rejecta ab Ecclesia, sed magni habita, etiam ante Tridentinam Synodum.

13 Quòd autem ex D. Hieronymo in *com. Epist. ad Titum*, adducitur, primò lectionis, ac Chronologiæ repertæ in exemplaribus editionis Septuaginta infirmat authoritatem, cum adeò dubia hæc temporum ratio in objectione proponatur. Secundò id incertitudinis

nis constat evenire quoad alios numeros, qui ad annos primæ, & secundæ ætatis non attinent: vt in ipso D. Hieronymo dict. cap. ad illa verba: *Stultas autem quæstiones, & genealogias, videre est.*

14 Tertiò D. Hieronymus expressè approbat in hac parte lectionem Hebraicam, cui consona est ipsa D. Hieronymi translatio, & nostra Latina Vulgata editio, adeoque errorem agnovit in exemplaribus Septuaginta quoad Chronologiam in prima & secunda ætate; & si id erroris non ipsis 70. Interpretibus, sed potius eorum editionis transcriptoribus attribuat. Vt cernere est in ipsius D. Hieronymi Prologo super lib. Paralipom. ibi: *Si Septuaginta.*

15 Nec urgentioris momenti est quod ex Canone 5. sextæ Synodi, apud Theodorum Balsamonem adducitur; quoniam in primis hi Canones qui Trullani nuncupantur, non sunt Canonici, nec Ecclesiastica gaudent auctoritate: vt edocent, & probant Mag. Canus in suo laudatissimo opere *de Locis, lib. 5. cap. ult. in resp. ad 6. argum. pereruditus quoque P. Azor part. 2. Instit. lib. 5. cap. 16. in sexta Synodo Constantinopolitana.* Id ipsum tradiderunt Umbertus, Silvæ candidæ Episcopus, Legatus Leonis IX. *libello contra epistolam Michaelis Patriarchæ Constantinopolitani*, Theophanes,

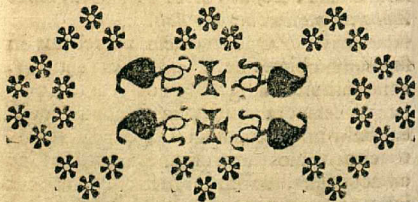
nes; Græcus historicus: imò ipse Theodorus Balsamon in *interpretatione eorundem Canonum*, Mathæus, Monachus Græcus, in *Historia Conciliorum*: Porrò autem hi Scriptorum cum Græci fecerint Luculenter ostendunt contenta in præfatis Trullanis Canonibus non esse ex vi ipsorum, Canonice Auctoritatis: igitur quod in 5. *Trullano Canone* Septuaginta Interpretum probetur Chronologia non evincit, eam indubitata esse auctoritatis, & fidei.

16 Secundo ex ipso Theodoro Balsamone, Canonum Interprete suspecta sit huiusce Canonis Auctoritas, quoniam meminisse oportet, Theodorum Balsamonem Græcum esse schismaticum, Ecclesiæ Romanæ hostem, erroribus non paucis defœdatum, vt notavit Genebrardus in *Chronologia pag. 616. & 622.* ideòque Scholia ejus, ac commentaria caute legenda nec eis multum fidendum, idem notat P. Labbe, & P. Tirinus in *indice Author. tom. 2. in Theodoro Bals.*

17 Quod tandem asserabatur in superiori objectione, plures ex antiquis, etsi Authores diligentissimos, antè Constantini tempora ingentem agnovisse difficultatem in Chronologica eruenda veritate circa annos ab origine mundi vsque ad Moyssem, minus vrguet; quoniam ex ipsa approbatione quam Latinn Vulgata lec-

tio sortita est ex consensu Ecclesię, & Tridentini Authoritate, potuit veritas in-
clarescere amplius: tum quia Scriptores
Neotherici ex antiquorum etiam docu-
mentis eandem veritatem magis stabilire
potuerunt; vt in alijs etiam evenit discepta-
tionibus.

18 Tandem Eminentissimus Baro-
nius, & cum eo Illustrissimus Leyba est
editionis 70. Chronologiam in prima, &
secunda mundi ætate veram esse conclude-
rent, non inde conficeretur, falsam esse
temporis rationem traditam in Latina Vul-
gata; nec veram esse vtriusque lectionis
concordiam, quam ipse eruditus Leyba
exponit, & firmare conatur; fieri enim
posset, quod alia esset possibilis
conciliatio inter vtramque
editionem.

SEC.

SECTIO XXXII.

*Alia Vulgata Latina editionis cum lectione Sep-
tuaginta Interpretum traduntur con-
ciliationes:*

1 Igitur P. Joan. Ricciolus ingenti sua
eruditione, & præstantissimo in-
genio *lib. 6. de Annis, & Epochis
Hebraeorum inter se prius, & deinde cum Epo-
cha Christi connectendis cap. 1. de Annis à crea-
tione Mundi vsque ad Diluuij Noetici finem.* Hanc
statuit primam conclusionem. Certum est ab
initio Mundi ad finem Diluuij Noetici non
intercessisse annos plures quam 2272. nec
pauciores quam 1647. probabilius tamen
est, aut fuisse 2256. potius quam 1656. con-
ciliandamque 70. Interpretum cum Hebrai-
ca, & Latina Vulgata editione, aut in hac
supputatione sequendos Septuaginta Inter-
pretes de annis 2256. Neutrius tamen numeri
certitudinem absolutam hæcenus sunt asse-
quuti. Sic ille.

2 Et aliquibus interiectis, idem P.
Ricciolus sic pergit *numer. 9.* Primus modus
conciliandi hos textus est, si dicamus, Ada-
mum bis genuisse duos ejusdem nominis fi-
lios ita, vt anno vitæ suæ 130. genuerit pri-
mum

imum Sethum, & centenio post, id est anno vitæ suæ 230. alterum filium, quem nominaverit Seth; sive quod prior mortuus esset, ad instaurandam eius memoriam; sive quod secularis illa periodus annorum visa sit identitate nominis natanda, ad memoriam beneficii ob susceptam olim ante annos centum tam felicem prolem. Quo exemplo alij deinceps posterius eius multi, si non omnes, id imitari voluerint, illi præsertim, qui anno centesimo post primam generationem donati sunt prole; fieri autem potuit, ut utrumque esset in aliquo textu Hebraico antiquo hoc modo. *Vixit autem Adam centum triginta annis, & ducentum triginta annis, & genuit Seth.* Id est duos illis annis filios eiusdem nominis Seth. Vel hoc modo: *Vixit autem Adam centum triginta annis, & genuit Seth, & facti sunt dies Adam postquam genuit Seth, octingenti anni, genuitque filios, & filias, & vixit Adam ducentum triginta annis, & genuit alterum Seth, & facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, septingenti anni, & genuit filios, & filias, & facti sunt omnes dies Adam, quos vixit, triginta, & nongenti anni, & mortuus est.* Sed in alijs recentioribus codicibus Hebraicis compendij causa, omissa sit illa repetitio, & aliquibus visa sit habenda ratio prioris, aliquibus posterioris Seth, juxta diversitatem opinionum de

alte,

alterius præcellentia, & de cuius Stirpe Messias nasci deberet, cum jam constaret, non semper primogenitos à Deo prælatos esse: Ipsi verò Septuaginta Interpretes illius tantummodo de duobus eiusdem nominis filijs tempus notaverint, quem prophético spiritu noverant pertinere ad Genealogiam Christi, ut id insinuaretur Gentilibus, quo jam tum providebant, tanquam secundo genitos, præferendos Hebræis, licet primogenitis, ut veri Dei notitia prius edoctis: juxta illud mysterium, *quia major serviet minori.*

3 Secundus modus est si dicamus, Adamum anno quidem 130. cœpisse generare filios, & filias diversi nominis, sed quia inter filios omnium Excellentissimus fuit is, quem anno 230. vitæ suæ genuit, nominavitque Seth, utpotè, qui ad Genealogiam Christi pertinebat, & ad lineam rectam Messie, ideo solus ille nominatus est, perinde, ac si dictum esset. *Vixit autem Adam centum triginta annis, & genuit inter cæteros inclitum illum Seth.* Quia verò emphaticus ille, ac figuratus loquendi modus, Hebræis quidem familiaris, alijs autem minus notus, & cavillationibus obnoxius videbatur, Septuaginta Interpretes, omisso tempore primæ generationis, illud tantum notarunt, quo re ipsa juxta literalem, & obvium sensum genitus fuit Seth vnus ex Patriarchis de linea

O 2

Mes-

Messia. Quòd autem dico de Adamo in ordine ad Seth, dictum volo de Setho in ordine ad Enos, & de reliquis, in quibus anni centum in Septuaginta abundant. Quando autem ille, qui primo est genitus, non erat ille, à quo per rectam lineam secundum carnem propagandus erat Messias, non opus fuit figurato illo loquendi modo; & in eundem annum convenit utraque editio, exceptis mendis de quibus *num.* 3. aut alijs in 2. *State cap. 2.* attingendis.

4 Tertius modus est, si dicamus, Adamum anno quidem 130. genuisse filium, quem seculo evoluto, nempe anno 230. videns jam præ cæteris filijs robustum, sapientem, ac timentem Deum, aut revelatione Divina præcognoverit, ex eius linea Messiam propagandum, alijs prætulerit in portione hæreditatis, ac benedictione, ac declarando illum caput posterorum, ac Principem stirpis, seu quod idem est, Patriarcham, ac velut de novo genuerit, & fortassè mutato nomine illum novo nomine Seth insigniverit: atque adeò anno 130. genuerit illum, quem postea anno 230. nominavit Seth. Septuaginta autem Interpretes, ad hanc novam, & mysticam generationem respexerint, & ejus tempus notaverint.

5 Quilibet trium horum modorum eligatur, verum erit, Adamum genuisse Seth,
tam

tam anno 130. quam anno 230. vitæ suæ, & post annum 130. vixisse annos 800. post annum 230. vixisse annos 700. Quòd si alieni, aut duri, aut violenti videantur alicui hi modi interpretandi, meminerit mysteria, mysteria esse, nosque ad mysticos sensus ipsum S. Augustinum amandasse; vel ipse aliquid verisimilius in lucem proferat, certè enim durius est, & periculosius alterutram editionem damnare erroris, & cum ea tot Patres, & Ecclesias, qui editionem præsertim Septuaginta secuti sunt, hæctenus P. Ricciolus.

SECTIO XXXIII.

Nonnullæ adversus prælibatas conciliationes proponuntur difficultates.

I Terum præmoneo, me nullatenus asserere, intendere ve, impossibilem esse concordiam inter utramque versionem, Vulgatam scilicet, & Græcam Septuaginta Interpretum, sed argumenta propono, quæ multiplicem prælibatam conciliationem evertere videntur, ut vel sapientiores eis occurrant, vel aliam, si velint, inquirent, invenientque concordiam viam. Igitur contra primum conciliationis modum traditum à P. Ricciolo, perpendo, quòd cum in

prima Ætate in sex generationibus singulis sicut, & in secunda, in generationibus octo addat annos centum editio Septuaginta Interpretum, opus est dicere, in omnibus his generationibus contigisse, quòd post centum annos primæ genituræ eius, qui eodem nomine signabatur, fuit genitus alius, cui similis nuncupatio data fuit; ea autem eventuum uniformitas in tot seculis fidem omnem superare videtur.

2 Secundò ex prædicta conciliatione fit, solùm Septuaginta Interpretum editionem in Genealogia Christi esse veram; editionemque Vulgatam in tot generationibus assignatis esse falsam, cum quoad numeros Chronologicos, tum quoad veros Christi Domini Progenitores, adeoque non concordiam sed contrarietatem, & vtriusque editionis ingentem diaphoniam talè conciliationè continere. Assumptum evincitur, primò quoad numeros Chronologicos, quoniam ex prælibata conciliatione colligitur, solùm numeros in editione Septuaginta Interpretum traditos adæquare tempus omne à mundi creatione vsque ad Diluvium, & ab hoc tempore vsque ad Abrahami nativitatem; at numeri, qui ex lectione Hebraica, & Vulgata Latina subducuntur in duplici illa ætate, sunt multò pauciores; siquidem juxta Septuaginta in prima mundi ætate

te numerantur anni 2242. in Hebraico autem, & Vulgato textu inveniuntur tantum 1656. in secunda verò ætate juxta Septuaginta numerantur anni 1300. Cainan generatione retenta: in lectione autem Hebraica, & Vulgata in eadem periodo 450. tantum vel 480. computata Cainan generatione: quarum discrimen summarum continet annos 820. in hac secunda ætate, & in priori annos 586. in tot igitur annis defectuosa est, & fallax editio Vulgata, sicut, & Hebraica; id quòd longè abest ab vtriusque lectionis conciliatione.

3 Confirmatur; quoniam ut sæpè adnotatum est, ij sunt anni Chronologici, quos Patres vixere ante filiorum nativitates, sed juxta P. Ricciol. Adam vsque ad ortum Seth, à quo derivati sunt alij Noemi, & Abrami Progenitores, egerat iam annos 230. cum igitur in Hebraico, v. Vulgato textu, solùm reperiat, tunc egisse Adamum 130. annos: hac temporis ratio defectuosa, & fallax est, sicuti, & in cæteris Patrum annis, in quibus discrepantia ingens, multòque minor numerus quàm in lectione Septuaginta reperitur: hac ergo nõ est editionum concordia, sed Vulgatæ oppugnatio.

4 Secundò incongrua apparet prædicta expositio, quoniam ex ea fit, non fuisse Christi Domini Progenitores Seth, Enos, Cainan, Malaleel, & alios à Moyse relatos, in quorum

rum generationibus defunt annorum centenaria, quæ in generationibus cognominum addunt Septuaginta Interpretes: id autem ingens videtur absurdum, scilicet Vulgatam tradere falsam, aut fallacem Abrahami, adeoque, & Christi Domini Chronologiam. Sequela tamen probatur; utque dilucidius id evincam; fit sermo de *Nachor*, Abrahami Avo, & Patre *Thare*: & in hunc modum dissero: *Nachor* de quo in Vulgata, cum annorum esset 29. genuit *Thare*: at iuxta conciliationem præadductam, hic *Thare* mortuus fuit, quin genuisset Abraham; & ideò *Nachor* cum jam centum Septuaginta novem ageret annos, genuissetque alium filium, cognominem priori amisso esse voluit, vocavitque illum *Thare*, qui genuit Abraham: igitur *Thare* primogenitus dum *Nachor* annos tantum ageret 29. non fuit Pater Abrahami: at in sacro Geneseos textu iuxta Vulgatam lectionem, hic idem *Thare* genitus à *Nachor* agente annos 29. est Abrahami Pater: igitur Vulgata lectio falsam Chronologiam, & fallacem historiam continet.

5 Tertiò: de *Seth*, quem, juxta Vulgatam, genuit *Adamus* agens annos 130. inquit idem sacer text. *Genes. cap. 5. vers. 8. Et facti sunt omnes dies Seth nonagendorum duodecim annorum, & mortuus est*: fieri igitur minime potuit, quod filius, quem genuit *Ada-*

mus 230. vitæ suæ anno, fuerit *Seth* nuncupationem sortitus, eò quod prior *Seth* præmortuus fuerit, cum potius ipse post *Adami* mortem, ad plures, nempe 112. annos vitam duxerit.

6 Quartò eadem infringitur conciliatio. Quia de illo *Henoch* Vulgata loquitur, de quo asserit, quod *vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalam*: Sic cernere est *Genes. cap. 5. vers. 21.* deinde de eodem *Henoch*, in textu Vulgatæ editionis, asseritur, *commate 22. Et ambulavit Henoch cum Deo: & vixit postquam genuit Mathusalam trecentis annis: & genuit filios, & filias. Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni. Ambulavitque cum Deo, & non apparuit quia tulit eum Deus.* At in codicibus Septuaginta, de eodem *Henoch*, qui raptus fuit, quia tulit eum Deus, asseritur quòd erat centum sexaginta quinque annorum, quando genuit *Mathusalam*, & quòd postquam genuit *Mathusalam*, vixit ducentos annos, & raptus fuit: contraria igitur, & contradictoria enunciantur his in editionibus: adeoque Vulgatæ adhærendum omninò. Nec elevabitur contradictio, dicendo aliù fuisse *Mathusalam* genitum ab *Henoch* anno 65. vitæ suæ, alium verò genitum anno 165. prioremque *Mathusalam* vitam functum, & propterea secundum, & natum

anno 165. vitæ Henoch, eadem nuncupatio-
ne donatum: id, inquam contradictionem
hauri potest elevare, quoniam falsum est; li-
quidò quippe ex Vulgata *Genes. cap. 5. vers. 27.*
constat, primum illum Mathusalam ad 969. an-
nos vitam perduxisse.

7 Quintò idem conciliationis mo-
dus corrigit Vulgatam lectionem, & Hebrai-
cam, siquidem asseritur in primis Hebraicis
codicibus fuisse descriptum duplicem Seth, om-
nesque illos antiquos cognomines Patres, in
quorum Chronologicis annis addendo anno-
rum centenaria discrepant à Vulgata Septua-
ginta Interpretes, & postea lapsu temporis,
& errore descriptorum, relictum esse vnum
Seth, Enos, Cainan, & sic de reliquis: hoc-
que idem erratum transfusum in editionem
Vulgatam: id quod nullo sufficienti ostendi-
tur fundamento, præsertim, cum nullus ex an-
tiquis Interpretibus, imò nec ex recentioribus,
excepto P. Ricciolo, id significaverit. Præte-
rea cum ex eo error dimanet in versionem
Vulgatam Latinam, nullatenus hæc admitten-
da conciliatio.

8 Contra secundum conciliationis
modum obstat primò, quòd, permissò etiam illo
emphatico loquendi modo, superest ingens
difficultas in concentum redigendi vitæ anno-
rum numeros consignatos post singulas gene-

rationes, vsque ad vitæ terminum: exemplo
sit Sethus, de quo Vulgata editio *Genes. cap. 5.
vers. 7. vixitque Seth postquam genuit Enos oc-
tingentis septem annis, genuitque filios, & fi-
lias.* At juxta 70. Seth postquam genuit Enos,
non vixit octingentis septem annis, sed dum-
taxat 707. annis, & mortuus est: ad sensum
igitur emphaticum, & figuratum hic aditus
occluditur; quoniam aperte illa Seth vitæ pe-
riodus computari incipit ab ipsius Sethi activa
generatione, seu nativitate Enos, & termina-
tur in eiusdem Sethi morte. Vnde subducitur,
quòd, vt vera sit editio Septuaginta, vel ad-
mitendi sunt duo eiusdem nominis Enos, id
quod hæc conciliationis hypothesis non ad-
truit, sicut nec duos Sethos: vel falsum est,
quòd Seth vixerit octingentis septem annis
postquam genuit Enos, adeoque falsam esse
editionem Vulgatam: idque præterquam quod
admitti non debet, nullam etiam conciliatio-
nem, sed contrarietatem assereret.

9 Præterea emphaticus ille dictionis mo-
dus, *vixit Adam centum triginta annos, & ge-
nuit filios, & filias, Illustrissimumque Seth:* li-
cet comprehenderet Seth posteriorem, geni-
tum anno Adami 230. tamen, & diversam ad-
modum continet locutionem ab ea, quæ in co-
dicibus Hebraicis, & in Vulgata habetur, adeò-
que rejicit hanc Vulgatæ lectionem, quod fieri

ri non debet, & præterea obsecram, ancipitemque, vel truncatam exprimit Chronologiam, cum non exprimat annos elapsos in illius Illustrissimi Sethi generatione: quapropter incredibile fit, sic fuisse à Moyse scriptum.

10 Minus propterea difficultatis in tertia reperitur conciliatione, quoad temporis rationem attinet. Verùm enim verò haud parum facessit negotij primò, tot asserere revelationes, quot annorum periodi in editione Septuaginta adduntur: nimirum sex annorum centenaria in primiva *Ætate*, nempe in Adamo, Setho, Enos, Cainan, Malaleel, Henoch; & octo iterum centenaria in secunda *Ætate*, videlicet in Arphaxad, Cainan, Sale, Heber, Phaleg, Rheu, Sarug, & Nachor. Tot autem adstruendi revelationes, de eo quod ex tali capite, seu linea propagandus esset Messias, nulla adducitur, nec apparet necessitas, quia in prima *ætate* à Primo Parente Adamo iam noverant, ex ipsis Messiam generandum; licet ex qua linea futurus esset, nesciretur.

11 Ac propterea in secunda *Ætate*, Abrahamæ fuit facta promissio, & revelatio; quæ velut singularis dei beneficentia Abrahamæ concessa habetur, & magni fit: & meritò, nam nec in scriptura habetur, nec in suadam suam quispian jure inducere poterit; quod eadem re-

velatio seu cognitio concessa fuisset, v. gr. Sarug, & Nachor, abavo, & avo Abrahamæ, quoniam si patribus iam esset concessa, etiam illa pervenisset ad Thare parentem Abrahamæ, & subinde id quoque à proavis suis didicisset Abrahamus; nec opus esset nova illa revelatione, quæ habetur *Genes. cap. 12. Inte benedictur universe cognationes terra.* Idemque argumentum fieri potest, in reliquis Abrahamæ antecessoribus. Subestque conciliatio ista difficultati adstruendi tot revelationes atque promissiones divinas Patribus omnibus de quibus supra de generando Messia ex sua stirpe.

13 Deinde ex hac tertia conciliatione infertur veram Chronologiam subducendam ex lectione Vulgata, non ex Septuaginta Interpretum: patet quoniam vera temporis ratio in prima & secunda mundi *ætate* subputanda est ex annis generationum, seu nativitatum Patriarcharum, secus autem ex annis consequentibus; quia alias bis ijdem anni numerarentur: exemplo res fiet clarior: Adam annos natus 130. genuit Seth: Seth annos natus 105. genuit Enos: adeoque in nativitate Enos, numerandi sunt ab orbe condito 235. anni: si verò accipiamus annos 230. in mystica Seth nativitate seu benedictione: & 205. in nativitate mystica Enos fient 435. anni: sed id contingit, ex eo quod Seth anni cen-

centum numerantur semel in 230. Adami, & iterum in ducentis quinque ipsius Seth, dum mysticè genuit Enos : & idem continget in reliquis generationibus : ne ergo in hunc incidamus Chronologicum errorem, non debet haberi ratio nisi annorum in vera, ac naturali nativitate, seu generatione Patriarcharum : at hæc temporis ratio solum colligitur, & ostenditur ex lectione Vulgata, quæ vt sæpè dixi, Hebrææ consonat, igitur non rectè dicitur à P. Ricciolo probabilius esse, aut fuisse ab initio mundi ad finem Diluvij Noetici intercessisse annos 2256. qui ex Septuaginta lectione numerantur, quàm 1656. qui ex Vulgata colliguntur. Rursus, illa ducentorum, & triginta annorum præteritio adeò uniformiter expectata ad talem faciendam revelationem nullo sufficienti nititur fundamento.

13 Secundò si dicatur non interfuisse eas revelationes de Messia, sed tunc præcisè benedictione donatos, & electos Patriarchas ; inquirere possumus, an id ex divina revelatione, iussioneque fuerit effectum ? Vel secus ? Primum videtur, absque sufficienti fundamento affirmari vt ex dictis colligitur : secundum etiam indiget cõgrua ratione, & causa vt asseratur ; maximè cum de Primæ ætatis Principibus, ac Patriarchis non legatur in Sa-

cra Scriptura, quod eam electionem, & benedictionem filijs suis concederent : in secunda verò ætate, Noè benedixit vtique filijs suis Sem, & Japhet, sed verò cum iam esset plusquam quingentorum annorum, non præcisè ducentorum ; deinde Abraham cum 75. esset annorum, non à parente suo Thare, sed ab ipso Deo benedictus, promissionem adeptus fuit, de eo quod in ipso benedicendæ essent vniversæ cognationes terræ *Genes. c. 12. vers. 4.* Præterea Abraham centenarius genuit Isaac, qui fuit à Deo ipso benedictione donatus, & designatus Christi progenitor, *Genes. 17. vers. 19.* & quidem antequam nasceretur Isaac, id Deus Abrahæ promissit, vt dicto loco Genesis cernere est.

14 Isaac autem cum esset 138. annorum Jacobo agenti annum 78. benedixit, vt ostendunt Illultrissimus Abulensis, P. Pererius, & Salius, nec non Tornellus ; sed verò illius nomen non mutavit, nec propterea ratio temporis diversa significatur. Jacob tandem præcipuam benedictionem Judæ impertitus fuit ; sed id quidem contigit anno 147. ipsius Jacobi, iam mortis proximi, vt probatur ex *cap. 49. Genes.* Et quidem licet prophético afluus spiritu ei pollicitus fuerit, non defuturum seipsum de Juda, Ducemque de femore eius, donec veniret Christus verus Messias, tamen nul-

latenus nomen ipsius immutavit, nec tunc genitus esse dicitur. David etiam promissionem accepit à Deo, quod de stirpe ipsius futurus esset Messias: 2. Reg. 7. vers. 15. & Psalm. 131. iuxta communem Patrum intelligentiam, nihilominus non nova nativitate propterea dicitur genitus: ergò etiam admisis, seu permisis tot divinis revelationibus in prima, & secunda ætate, quot sunt centenaria annorum addita in lectione Septuaginta: non ideo tunc geniti Patriarchæ illi dicendi essent.

15 Verùm enim verò, etiam permissò, quod hæc intèdit cõciliatio, scilicèt ortù Sethi, v. gr. iuxta rei veritatem contrigisse anno 130. Adæ; mysticam verò, allegoricamque nativitatem evenisse 230. anno ipsius Adami, & sic de reliquis discurrendo, conficitur, verum temporis, veramque Chronologiam in sensu literali esse desumendam ex lectione Uulgata.

16 Haud me fugit, Morinum mystica significatione in concordiam adducere lectionem Septuaginta, & Uulgatam in hucusque exagitata difficultate; astipulaturque P. Eusebius Nierembergius de Orig. Sacr. Script lib. 7. cap. 19. At in præsentiarum cum veram disquiramus temporis rationem eam ex lectione Uulgata esse subducendam, dicendum est.

SACRA CHRONOLOGICA

DISSERTATIO SECUNDA.

DE ABRAHIMIDARVM COMMORATIONE,
ne, ac servitute in Ægypto.

ad intelligentiam Cap. 15. v. 13. Geneseos.

SECTIO I.

EXPENDITVR DIFFICVLITAS.

1 **D**ESCENDIT illa, & satis ingens ex capit. 15. vers. 13. Geneseos, ubi oraculum refertur, quod à Deo Abraham accepit, hisce verbis: *Seto prænosens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, & subicient eos servituti, & affligent quadringentis annis: undè exploratum apparet tempus servitutis posterorum Abraham in Ægypto, hæc quippè fuit terra aliena, aut non sua, in qua ipsi afflicti, & commorati fuere.*

2 At, commorationem totam Abrahamidarum in Ægypto haud fuisse quadringentorum annorum, nedum eorum ibidem servitutum tãdiu durasse, subducitur primò, quo-

niam Caath, avus Moyſis, juxta *text. Exod. cap. 6. vers. 18.* & unus eorum; qui cum Jacob ingreſſi fuerunt Ægyptum, *Geneſeos cap. 46. vers. 11.* vixit annis tantum centum triginta tribus, *Exodi cap. 6. vers. 13.* & quidem non tot annos egisse Caath in Ægypto, dicendum omnino est, cum jam in ipſo ingreſſu aliquot egisset annos.

3 Amram verò filius Caath, & Pater Moyſis *Exodi cap. 6. vers. 18.* vixit annos 137. *Exodi 6. cap. vers. 20.* & quod necessarium quoque est, nec tot antequam in Ægypto genuisset Moſem: ipse autem Moyſes octoginta annos natus erat, cum cœpit liberare populum Dei de Pharaonis ſervitute, *Exodi cap. 7. vers. 7.* commoratio igitur posterorum Abraham in Ægypto non potuit venire ad summam 400. annorum: patet, siquidem anni 133. Caath; 137. Amram, & 80. Moſis, cum cœpit liberare Populum, conficiunt præcisè annos 350. à quibus auferendi anni, quos vixerat Caath, cum Ægyptum ingreſſus fuit, & quos deinceps agebat Amram cum Moſem genuit: adeoque subremanent minus quàm trecenti quadraginta anni peregrinationis, aut commorationis filiorum Iſrael in Ægypto.

4 Augetur secundo difficultas ex Apostolo ad Galatas, cap. 3. vers. 17. aiente:
Hoc

Hoc autem dicitur testamentum confirmatum à Deo, que post quadringentos triginta annos facta est lex, non irritum facit. ad evacuandam promissionem. Hæc D. Paulus, ubi expolitores sacri literaliter: intelligunt, esse locutum de testamento, seu promissione à Deo facta Abrahæ, & de Legge per Moſem Hebræis lata: Tum sic: legem esse latam tertio mense egressionis Iſrael de terra Ægypti, constat ex *cap. 19. Exodi*: à promissione igitur ad egressionem usque constat, elapſos fuisse annos 430.

5 Tum sic: Promissio facta fuit Abrahæ, agenti annos 75. ut habetur *Geneſ. cap. 12. vers. 3. & 4.* ibi: *In te benedicentur universæ cognationes terræ. Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus, & ivit cum eo Lot. Septuaginta quinque annorum erat Abram cum egredere-tur de Hiran: à quo tempore usque ad Iſaac nativitatem fluxere anni 25. erat quippè Abraham centum annorum, quando illum genuit. Geneſ. cap. 21. vers. 5.* ibi: *Cum centum esset annorum: hæc quippè ætate patris, natus est Isaac.* Et hinc usque ad nativitatem Jacob fluxere anni 60. quia, ut dicitur *Geneſ. cap. 25. vers. 26.* *Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli: scilicet gemeli Esau, & Jacob; ingreſſus autem est Jacob Ægyptum, ætatis suæ anno 130. sic enim ipse testatus fuit, dum Ægyptum ingreſſus Pharaoni scicitanti, quot*

essent dies annorum vitæ suæ, respondit *Gen. cap. 47. vers. 9. Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt.* Igitur à promissione Abrahamæ à Domino facta usque ad ingressum Israelitarum in Ægyptum fluxere anni 215. quoniam hanc summam efficiunt 25. à promissione usque ad Isaaci ortum, & hinc 60. usque ad nativitatem Jacob, huiusque 130. quando ingressus est Ægyptum.

6 Vnde fit, quòd ad exemplendum numerum annorum 430. de quibus Apostolus ubi suprà, nimirum elapsis à promissione usque ad legis lationem, & consequenter usque ad egressionem Populi Israelitici ex Ægypto, non possunt superesse nisi anni 215. quibus completur numerus 430. annorum. Indissociabili igitur consequentia fit, 215. annis, & nõ pluribus commoratum fuisse in Ægypto Populum Israel. Quo igitur modo verum esse poterit, populum ipsum Israeliticum subiectum fuisse servituti, & afflictum 400. annis; ut dicitur in sacro texto *Gen. 15. v. 13?*

7 Firmatur dubitandi ratio, quoniam ab ingressu Jacob in Ægyptum usque ad obitum Joseph fluxere anni 71. ut claret ex *Gen. cap. 41. v. 46. & cap. 35. vers. 11. & cap. 50. vers. ultimo*, tum *cap. 41. vers. 28. & 29.* rationem temporis subducendo in hunc modum: triginta annorum erat Joseph, quando stetit in cons-

conspectu Regis Pharaonis, eius edifferens somnium, ut in primo loco ex allegatis habetur: Jacob autem ingressus est Ægyptum novem deinceps annis elapsis, videlicet secundo sterilitatis anno, ut in secundo loco prædicto, præcesserant quippè fertilitatis etiam septem anni, ut in ultimo loco allegato, & ex sterilitatis septem, quinque solum erant residui, ut ex *cap. 45. vers. 12.* mortuus autem fuit Joseph expletis 110. vitæ annis, ut in citato *cap. 50. v. ult.* patet.

8 Detractis igitur ab his vitæ Joseph 110. annis 39. quot nimirum egerat Joseph in ingressu Parentis sui Jacob in Ægyptum, subremanent anni 71. Præterea ab obitu Joseph usque ad egressum ex Ægypto fluxere anni 144. quoniam Joseph mortuus fuit anno Mundi 2399. qui fuit Diluvij 743. egressio autem Israelitarum ex Ægypto contigit anno Mundi 2544. & Diluvij 888. ut eruditè ostendit P. Saliauus, ad eundem annum, ex Sacra Script. tum ex Josepho, Eusebio, & Augustino; quapropter ab obitu Joseph anno, inclusivè accepto, usque ad annum egressionis exclusivè, intercedunt anni prædicti 144. quibus adiectis 71. ut suprà, fit summa annorum 215. Totidem ergò annis, & non 400. commorati sunt Israelitæ in Ægypto, prout edocet D. Augustinus *quæst. 47. in Exod.* Beda,

Rupertus, Eusebius, P. Pererius, Cornelius, Bonfrerius, Salius, Azor, & alij frequenter ad *cap. 12. Exodi vers. 40.* dissentientibus Eugubino, & Genebrardo, aliam temporis rationem subducere conantibus, sed non sine inextricabilibus difficultatibus,

SECTIO II.

Eadem difficultas ulterius ostenditur.

I Ncrementum accipit difficultas præsens ex eo quod ex illis 215. annis, quibus in Ægypto Israelitæ commotati sunt, demendi sunt alij haud pauci, in quibus asilicio adhuc non coeperat, nimirum 71. quibus vixit Joseph post Patris sui ingressum in terram illam; quoniam non nisi mortuo Joseph, incepit Populus Israeliticus servire, & asiligi, ut deducitur ex *capit. 7. Exodi v. 6.* ubi asseritur, mortuo Josepho, imperante novo Rege, ipsam dixisse: *Venite sapienter opprimamus eum* (nempe Israelis Populum) *ne forte multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, &c.* Demendi quoque sunt alij anni 22. quibus Joseph supervixit Levi, cum ut eodem loco dicitur, *vers. 6.* haud incepit Populi servitus, nisi mortuis fratribus Joseph, adeoque, & Levi, qui

qui unus erat ex eis, *Gen. 29. v. 34.* demendi etiã sunt illi anni, quibus Caath supervixit Patri suo Levi; quoniam, ut habetur eodem *cap. 1. Exod. v. 6.* persecutio coepit, iam mortua omni illa cognatione, quæ interfuit ingressi in Ægyptum, & ex qua proculdubio fuit Caath *Genes. cap. 46. v. 11.*

2 Quod si hunc, nempe Caath, genuit Levi, cum esset saltem 20. annorum, ut putat Bonfrerius, aut 21. ut mavult Tornielius, vel 35. ut docet Salius, apud quem vixit Caath annis 133. sit iterum luculentius, plures annos esse demendos à summa illa 215. annorum moræ in Ægypto, in quibus sanè servituti non fuere subiecti Israelitæ; præsertim cum Caath undecim esset annorum quando ingressus est Ægyptum, ut docet P. Salius.

3 Porrò nec statim post mortem Caath, & eorum, qui ingressi fuerunt Ægyptum, coepit servitus, sed aliquibus insuper transactis annis; Moyses enim expositurus servitutem Hebræorum, eam sic exorditur *Exod. cap. 1. vers. 6.* *Quo mortuo* (Joseph scilicet) *& universis fratribus eius, omnique cognatione illa, filij Israel creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis impleverunt terram. Surrexit interea Rex novus super Ægyptum.* Ubi non dicitur, statim à morte

illorum surrexisse Regem, sed interea dum illi multiplicabantur. Moyſi præclare conſentit D. Stephanus *Actor. 7. v. 17.* ibi: *Crevit Populus, & multiplicatus est in Aegypto quoad usque surrexit alius Rex in Aegypto, qui non sciebat Joseph.* Et quamvis cognationem illam, de qua Moyses, interpretatur Illustrissimus Toſtatus, & cum eo Pererius, Torniellus, & Cornelius, filios fratrum Josephi immediatos; tamen cognatio, ut adnotat P. Salius anno Mundi 2437. num. 2. idem est hoc loco cum generatione, ut patet ex Hebræa voce *Hador*, & Græca *Genea*, cui concinit Chaldaea Paraphrasis, & æquè refertur ad Israelitas, & Aegyptios, qui vixerant cum Josepho, eumque noverant, ideoque subdit Moſes, *surrexisse novum Regem qui ignorabat Joseph.* Unde D. Augustinus *lib. 18. de Civit. Dei, cap. 7.* inquit, Israelitas tranquillè vixisse in Aegypto, donec morerentur, quibus Joseph notus fuerat.

4 Id inclarescet adhuc, quia vocem *Hador* D. Hieronymus in editione Vulgata passim vertit *generationem*, & vix unquam cognationem, ut observat P. Salius ad an. Mund. 2437. & *Dör*, ait Pagninus in *Treſauro*, est generatio, & à peregrinando nomen habet, significatque universè tempus, quo homo in hac vita peregrinatur, ut *Ecclesiastici*

1. cap. *Generatio vadit, & generatio venit.* Generatio igitur in hoc loco, sive cognatio significat homines illius ætatis, pro ut interpretatur Oleaster, Lipomanus, Pagninus, Cornel. quoque, & Tigurina, quæ Hebraicum *Hador* vertit *seculum*; ætate autem illa vivebant homines 130. annos. Nec id adeò rigorosè accipiendum est, ut nemo de cognatione, aut generatione illa Joseph, superstes fuerit tempore initij servitutis, ut rectè notat P. Salius; nam quod de omni cognatione dicitur, potest intelligi de maxima parte, & ferè tota: sic *Genesis 6.* dicitur *omnis caro corruerat viam suam*, & tamen excipiendus Noe vir justus, atque perfectus: & David inquit: *Non est qui faciat bonum*, & tamen excipiendus ipse David, vir utique juxta cor Dei: aliqui ergò de generatione illa supervivere poterant initio servitutis Israelitarum.

8 Certum tamen est, servitutum non 215. annis durasse, licet incertum sit, quot in totum duraverit; P. Bonfrerius putat, durasse non suprâ centum annos: Pererius 122. Torniellus 89. Hebræi in suo *Chronico, Seder Olam 87.* P. Salius 93. sed nostra nihil interest, quamnam harum sententiarum sit verior, quando juxta quamcumque earum necessum est, persecutionem posterorum Abrahæ longè brevioris fuisse etiam 215. annis. Hæc omnia igitur

tur cum ita sint, & tota commoratio Abrahamidarum in Ægypto, nedum eorum servitus, & afflictio, haud fuerit 400. annorum, an propterea textui illi Chronologico Genes. 25. v. 13. subest falsum? Nihilominus,

SECTIO III.

Textus expositionem tradit, nonnullasque objectiones infringit.

I Gitur dicendum cum D. August. q. 47. in Exodum, quem frequenter laudant Interpretes sacri, numerum illum 400. annorum referendum esse, non ad solam commorationem Hebræorum in Ægypto, multoque minus ad eorum duptaxat persecutionem, sed ad illas, insuperque ad eorum peregrinationem, pro ut verba S. Doctoris luculentius ostendent: *Non itaque (inquit S. Doct.) quod ait in servitute redigent eos, & nocebunt illis, ad 400. annos referendum est, tamquam per tot annos eos haberint in servitute, sed referendi sunt 400. anni ad id, quod dictum est, peregrinum erit semen tuum in terra non propria; quia sive in terra Chanaan, sive in Ægypto peregrinum erat illud semen, antequam hereditate sumerent terram ex promissione Dei, quod factum est postquam ex Ægypto*

to liberati sunt, ut Hyperbaton hic intelligatur, & ordo verborum sit: sciendo scias quia peregrinum erit semen tuum in terra non propria 400. annis; illud autem, & interpositum intelligatur, & in servitute redigent eos, & nocebunt illis, ita ut ad 400. annos ista interpositio non pertineat; in extrema enim parte annorum summe huius, hoc est post mortem Josephi, factum est, ut in Ægypto populus Dei duram perageret servitute. Hæc D. August. quam optime nostrum Textum elucidans.

2 At dices ex Genebrardo, id expositionis haud congruere verbis à Mose prolatis Exodi 12. vers. 14. ibi: *Habitatio autem filiorum Israel: qua manserunt in Ægypto fuit 430. annorum*: Ubi quis non videat, nomine filiorum Israel non posse intelligi, nisi filios Israelis, id est posteros Jacob, nec Abraham, Isaac, & Jacob sub hac locutione contineri! Nam quis unquam Avos, & Patres, filios Nepotum appellavit? Hæc Genebrardus, & non sine difficultate, quoniã Jacob est ipse Israel, sic ex Dei iussu nuncupatus Gen. 32. v. 27. Igitur cum habitatio filiorum Israel in Ægypto iuxta Mosem fuerit 430. annorum, computandi non venient ad hanc summam anni, quibus Abraham, Isaac, & Jacob extra Ægyptum in Chananitide commorati sunt, sed 430. anni integri concedendi commorationi Israelitarum, seu potius filio-

liorum Israel in Ægypto. Patet, quoniam Abraham, & Isaac sunt Pater, & Avus Jacob, non filij ipsiusmet Israel, seu Jacob, ergò sub nomine filiorum suorum intelligendi non sunt ipse, nec Abraham, & Isaac.

3 Respondetur, rem facile expedi-ri posse, dicendo filios Israël vno verbo dici, atque intelligi Hebræos, sicut Deus Hebræorum, & Deus Israël æquè absque discrimine usurpantur, quia maxima pars huius populi ex Israele propagata est, ut minimè mirū sit, nomine *Israelis* Hebræos aliquot Israele superiores intelligi, atque comprehendī, sic Æneadas vocat Poeta Teucros omnes, ac Trojanos, licèt pleriquè eorum fortasse vixerint ante Æneam natum, & nomine Ægyptiorum intelliguntur etiam populi, qui ante Ægyptum Regem, Danai fratrem, eam Regionem incolere.

4 Cæterùm ut ad elevandam potiorē difficultatem cominūs accedamus, notandum ex pererudito nostro Pererio *disp. 19. in præsens caput 12. Exodi*, orationem Mosis de illis 400. annis non esse propriam locutionem, sed figuratam, & Synecdochiam, quæ pars ponitur pro toto. Est autem in verbis illis Mosis duplex Synecdoche; vna est, cum memorat tantùm posteros Jacob, seu Israelis filios, cum re vera memorandi essent tam illi, quam Pa-
tres

tres eorum Abraham, Isaac, & Jacob. Altera est Synecdoche in eo, quòd nominat tantùm habitationem in Ægypto, in quo præcipua clucet difficultas, cum memoranda esset non solum hæc, sed etiam habitatio trium Patriarcharum in Terra Chanaan.

5 Causa verò, cur Moses id figuratæ locutionis usurpavit, nominavitque tantùm mansionem Hebræorum in Ægypto, fuit triplex: Primò enim torius illius habitationis 430. annorum initium, & finis fuit in Ægypto: de fine perspicuum est: de principio patet item *ex duodecimo capite lib. Genes.* ubi narratur, statim ut Abraham venit ex Mesopotamia in terram Chanaan, cogente fame, venisse in Ægyptum, *ut peregrinaretur ibi*, prout expressè ait sacer textus.

6 Secundò illius habitationis 400. annorum major pars in Ægypto peracta fuit, siquidem in terra Chanaan in diversis temporibus manserunt illi tres Patriarchæ 195. annis: Jacob verò mansit in Mesopotamia annis 20. At continua Hebræorum mansio in Ægypto fuit 215. annorum, ut suprâ attentum manet.

7 His tertio accedit, quòd habitatio Hebræorum in Ægypto tribus rebus fuit valde insignita, & nobilitata; primò enim Joseph eo tēpore, summo cum imperio universam Ægyptum

tum per 80. annos gubernavit, eoque tempore magna in prosperitate fuerunt Hebraei. Deinde post mortem Joseph per insignis, & admiranda fuit multiplicatio Hebræorum, licet laboriosissima servitute afflictaerentur ab Ægyptiis. Denique liberationem eorum, & exitum ab Ægypto tot, & tanta tunc facta prodigia valde memorabilem, & admirabilem reddiderunt. Ob has itaque causas Moses solam Hebræorum in Ægypto mansionem memorare voluit.

8 Alio tamen ex capite elucidandum venit Mosis oraculum, præfato *cap. 12. Exodi*, hoc nimirum adnotato, habitationem nempe Israelitarum, quæ manserunt in Ægypto fuisse 430. annorum, ut inibi à Mose refertur, iuxta modum loquendi Hebræorum, non tam significare, eos tot ibi annos habitasse, quam eorum ibi habitationem durasse usque ad annum 430. ab egressione Abrahami de Haran. Itaque eo loci ponitur numerus cardinalis pro ordinali, quod in scriptura Hebraica, & etiam in Latina, & Græca, eatenus quidem sapientibus fontes hebraicos, frequens esse, docent Cajetanus in *cit. capit. 12. Exodi*, Cornelius ibidem, & Judicum *cap. 3. vers. 11.* & alibi sæpè, Sapientissimus Pater Ribera, Majoris Archiepiscopi Toletani Salmantini Collegij quondam eximium ornamentum,

de Templi fabrica l. 1. cap. 1. Turfelinus, *Apithome Historiarum cap. 4. quæst. 6.* Salianus *tom. 3. ad annum Mundi 3023.* Sherlogus *tom. 1. in Cantica, Anteloquio 9. sect. 6. numer. 66.*

9 Sic, ut magis opportuna exempla, quibus hi DD. utuntur, perstringam, *Judicum c. 3. v. 11.* dicitur, *quiescitque terra 40. annis, & mortuus est Othoniel.* pro quadragesimo anno scilicet post mortem Josue, & Seniorum, expulso tandem dominatu Regis Syria, & *Judith, cap. ultimo. vers. 28. mansit autem in domo viri sui annos centum quinque*, pro usque ad annum centesimum quintum ætatis suæ, qui enim credi potest, eam post matrimonium mansisse in mariti domo annos 105? Et textus Hebraicus *Levitici capit. 25. vers. 10.* haber, *sanctificabisque annum quinquaginta*, ubi Vulgata, *sanctificabisque annum quinquagesimum*, & *lib. 3. Regum cap. 13. vers. 33. anno tribus Asa*, ubi Vulgata, *anno tertio Asa*; & iterum *Genes. 11.* in editione Septuaginta Interpretum, dicitur, vixisse Thare in Charan ducentis quinque annis, non quia ibi transacti omnes, sed quia ibi terminati, ut notat D. August. *q. 25. in eum librum*, nec non P. Salianus *anno Mundi 2543. num. 11.*

10 Hæc omnia novam lucem accipiunt,

piunt quoniam 70. Interpretes cum textū *Exo-
di 12.* transferunt in hunc modum; *Habita-
tio filiorum Israel, qua ipsi, & Patres eorum habi-
taverunt in Ægypto, & in terra Chanaan fuit
430. annorum.* Undè liquet, non percise in
Ægypto filios Israel 400. annis habitasse, sed
id habitationis fuisse etiam in Chanaan, nec fi-
lios Israel ita rigorosè acciendos, ut excludan-
tur Patres eorum.

II At oppones iterum locum *Judith
cap. 5. vers. 9.* ubi in Latina, Vulgataque editio-
ne, hæc de Hebræis ad verbum dicuntur: *Cum-
que opperuiisset omnem terram fames, descende-
runt in Ægyptum; illicque per 400. annos, sic
multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non
posset exercitus.* Igitur postquam filij Israel
descenderunt in Ægyptum, permanserunt ibi
400. annis, & propterea videntur ruere hu-
cuscque dicta. Respondetur, verum esse, quod
Achiôr Dux Amonitarum, ab Holoferne de
populo Judaico interrogatus, inter alia, etiam
dixit, Judæos olim descendisse in Ægyptum, &
ibi per annos quadringentos ita multiplicatos
esse, ut dinumerari eorum non posset exerci-
tus. Quæ verba prima fronte admodum noc-
træ sententiæ adversari videntur; verum si
introspectantur, eam non modò non convellunt,
sed potius maximè confirmant. Sciendū itaq̃ est
prius, quod licet illa verba, *per annos 400.*
in

in Septuaginta Interpretum editione non ha-
bentur, & propterea suspiciari posset aliquis,
ea olim in textu, & fonte Hebræico non exti-
tisse, tamen cum in Vulgata editione eadem
ipsa verba reperiantur, omninò retineri de-
bet Vulgata lectio.

12 Dicimus ergò ex sententia Tornielli
ad annum Mundi 2329. *uum.* 17. quòd ibi
Achiôr timore Holofernis, coram quò stabat,
non nihil perturbatus, concisè admodum, & in-
distinctè, ac veluti per quosdam saltus, quem-
admodum legenti perspicuum esse potest, re-
petit Hebræici populi originem, dicens, quòd
egressus de terra Chaldæorum habitavit primò
in Mesopotamia, idest, in Charan, & præter-
misso ingressu ejus in terram Chanaan, subjun-
git, eundem populum, facta fame, descendisse
in Ægyptum: non explicans quam illa fuerit
fames, an ea, quæ contigit vivente Abrahamo,
an verò, quæ temporibus Jacob? Undè satis
constat, ad pleniorē hujus històriæ intelligen-
tiam subaudienda esse alia, quæ brevitatis ergò
ab ipso Achiôr prætermisita.

13 Videlicet quòd de Haran venit
Pater ejusdem populi Abraham in terram
Chanaan, vbi prædixit Abrahæ Deus, quòd
filij, & posterij ejus propagandi per Isaac, &
Jacob, peregrinaturi erant in terrâ non sua,
idest, partim in ipsâ terrâ Chanaan, partim

in Mesopotamia, & denique etiam in Ægypto: quò, postea premente in Chanaan fame, descendit Jacob cum vniversa familia sua, & tandem completis 400. annis prænuntiatae peregrinationis, inventus est populus ille vsque adeò multiplicatus, vt ferè dinumerari non possit. Undè to *illio*, ab Achior prolatum, ad multiplicationem, & ad finem memorati temporis, in quo vix numerari Israelitæ poterant, non autem ad totos 400. annos referendum: & illud *Per* idem importare censendum, ac si dictum fuisset *intra*: Solent enim hujuscemodi præpositiones in sacris Scripturis varias interdum sortiri significaciones, vt latè probat Joannes Driedo *lib. 3. de Dogmatib. Ecclesiasticis trat. 2. cap. 1.* Cum igitur iste locus non possit aliter intelligi, & in proximè memorato sensu acceptus, cæteris sacrae Paginae Oraculis per omnia consentaneus fiat, retinenda merito est præfata expositio.

14. Urget tamen Genebrardus: secluso miraculo, non potuisset septuaginta illos homines, qui ingressi sunt Ægyptum tanto perè multiplicari, ducentorum duntaxat, & quindecim annorum intervallo, quòd nos tantum adsentimur moræ in Ægypto, vt sexcenta tria millia quingenta quinquaginta belatorum, quemadmodum traditur: *Exodi cap. 12. vers. 38.* & clarius *Numerorum cap. 1. vers. 46.*

re-

recenseri potuerint, excepta Tribu Levitica, & penè innumerabili mulierum, senum, & puerorum multitudine, quin, & Ægyptiorum omnis ætatis, sexus, & conditionis, qui ex longa cum ipsis consuetudine ad Judaismum conversi, Hebræos ipsos, quocumque eos Deus perduceret, sequi maluerunt, quàm cum Idololatri in Patria permanere. Quæ simul computata multitudo, vt nonnulli satis probabiliter coniectantur, ad bis, vel etiam ter decies centena millia hominum accessisse videtur; quanquam dicta Ægyptiorum multitudo ab hac Hebræorum multiplicatione, de qua nunc agimus, proculdubio excipienda sit.

15. Augeturque difficultas; quoniam hæc Israelitarum multiplicatio, vt innuitur *Exodi 1. vers. 7.* accidit mortuo Joseph, & vniversis fratribus ejus, omnique cognatione illa, nimirum quæ cum Jacob descendit in Ægyptum, accidit propterea anno circiter 110. incipiente ab introitu Israelitarum in Ægyptum, ex traditis à Tornello sub anno *mundi 2437. & 2438.* à quo tempore vsque ad exitum constat, centum sex annos duntaxat intercessisse.

16. Urgetur: Quia videtur dicta multiplicatio non parum impedita, atque imminuta paulò post Aaronis nativitatem, tunc enim creditur, exisse Pharaonis edictum de

masculis Hebræorum, statim, ac nascebantur, in flumen projiciendis, adnotante Torniello sub anno 2467. num. 1. Undè si de prædicta summa annorum centum sex, detraxerimus ad minus octoginta, ab ortu scilicet Moysis (certum namque est, quod jam tunc vulgatum fuerat, observarique cœperat memoratum edictum) ad exitum Israelis de Ægypto decursos: cogemur dicere, dictam populi multiplicationem, magna saltem ex parte, intra 26. annos esse factam, quod videtur omnino incredibile.

17 Respondetur: in primis non est absurdum opinari, Israelitas singulari quodam Dei favore vsque adeò fuisse multiplicatos, tunc præsertim, quando (vt dicitur, *Exodi cap. 1. vers. 12.*) magis ab Ægyptiis opprimebantur: id què inter alia factum fuisse, ad præsignandam spiritualem Sarcinæ Ecclesiæ mox propagationem, quam scimus postea, tyrannorum præcipuè temporibus, evenisse, vtpotè tunc vberiori Martyrum sanguine irrigatam, ac fecundatam.

18 Insuper necessarium est fateri, observantiam impij illius decreti brevi admodum tempore viguisse, quod edocet Torniellus sub anno mundi 2468. num. 2. certum namque est, post Moysen natum esse in Ægypto Josue, & Caleb, aliosque plurimos, quos nequaquam

quàm in flumen merfos fuisse, dubitare nemo potest. Deniquè asserimus, quòd licèt ingentior Israelitarum multiplicatiò contigerit præsertim, quando magis ab Ægyptiis opprimebantur, vt dicitur *Exodi 1. vers. 12.* Et hoc quidem mortuo Joseph, & fratribus ejus, omnique cognitione illa evenerit, tamen id non tollit, quòd præcedentibus annis, & ab initio ingressus in Ægyptum cœperint multiplicari; quapropter 215. annorum spatio, quamoptimè potuit augeri numerus Israelitarum juxta ea, quæ dicta manent.

SECTIO IV.

Emergens alia difficultas diluitur, & Vulgata lectio Actorum 7. vers. 6. propugnatur.

2 **E**X tradita igitur solutione quædam descendit objectio, haud despicatui ducenda: Anni siquidem illi, quos tuemur *Genes. 15.* rectè dici 400. asseruntur ab Apostolo *ad Gallath. 3. vers. 13.* quadringenti, & triginta, id ipsumque enuntiatur *Exodi 12. vers. 40.* vt supra à nobis animadversum est: Igitur si non in locum *Geneseos*, saltem in alios *Exodi*, & Pauli irrepsisse mendum videtur; ergò & nos incidimus in

Scyllam, cupientes vitare Charybdim.

2 Respondetur, quòd quadringenti illi anni, de quibus *Genesis* 15. numerandi sunt ab ortu Isaac, vt docent D. Aug. *quast.* 47. in *Exodum*, & reliqui communiter, nec mirum, cum prædictio, de qua ibi, sit non tam de persona Abrahami, quam de solis ejus posteris, Sacri enim eloquij verba sunt ista: *Scito prenosces quod peregrinam futurum sit semen tuum in terrà non sua, &c.* Cum igitur posterorum Abrahami primus fuerit Isaac, ab ipsius ortu quadringentorum annorum ratio est incipienda,

3 Contra verò 430. anni, de quibus Apost. *ad Gal.* 3. ex comuni etiam DD. sententia numerandi à promissione facta Abrahamæ, cum scilicet, iustus est, *Genesis* 12. exire de Mesopotamja in terram Chanaan, de hac quippe promissione loquitur Apostolus: nec id quoque mirandum, cum ibi prædicta sint, que non tantum ad posteros, sed etiam ad personam ejus pertinebant: *Egredere de terrà tuà (dixit Dominus ad Abraham) & de cognatione tuà: & veni in terram, quam monstravero tibi faciamque te in gentem magnam: Sic autem præfati anni 430. non minus subsistunt, quam 400. nec minus hi, quam illi, Scripturaque sibi utrobique non est contraria.*

4 Hoc autem prenotato, colligitur, *Actorum* 7. *vers.* 6. vbi hæc habentur: *Locutus est*

*est autem ei Deus, quia erit semen ejus accola in terrà alienà, & servituti eos subjicient, & male tractabunt eos annis 400. haud rectè statim addi 30. in aliquibus codicibus, & ab aliquibus Expositoribus, inter quos sunt S. Tho. Rabanus, Cayetanus in *Epist.* ad *Galat.* cap. 3. Glossa in *Act.* 7. & Gagnæus; Non rectè, inquam, tum quia plusquam ijs omnibus defendendum est editioni Vulgatæ jussu Sixti V. & Clementis Octavi correctæ, & non addito *Triginta.**

5 Tum quia, vt P. Lorinus in citatum locum *Actorum* 7. notat, *Geneseos* 15. *vers.* 13. habetur *annis 400. sine 30. in vllò codice Hebræo, Chaldaico, Græco, aut Latino; Cam ergò Stephanus Actorum* 7. ad citatum locum *Geneseos* proculdubio respiciat, eumque citet, cur obsecro ejus verbis addatur, quod non habetur in *Genesi*, vbi ea allegat?

6 Quod vrgeri etiam potest ex *cap.* 5. *Judith*, *vers.* 9. vbi non 430. sed 400. habentur. Tum denique, quoniam esto in citato textu *Act.* 7. legamus cum Vulgata novissimè emendata, *annis 400. tamen hi non minus facile conciliari possint, quàm 400. de quibus Genesis* 15. & 430. de quibus Paulus ad *Galat.* & Moyses *Exodi* 12. Igitur frustra additur *Triginta* in dicto *cap.* 7. *Actorum.*

7 Sed opponat quispiam, temporis

rationem examulsiſim ſubductam adhuc non re-
regis quoniam à promiſſione facta Abrahę vſ-
que ad Legem Moyſis, & Populi liberationem
transacti ſunt juxta Apoſtolum anni 430. Tum
ſic: à promiſſione vſque ad ortum Iſaac inter-
jecti ſunt anni 25. Promiſſio quippè facta fuit
Abrahę, cum eſſet annorum 75. *Genef. 12. verſ.*
4. Cum verò natus fuit Iſaac, erat jam Pater
ipſius 100. annorum, *Genef. 21. verſ. 5. & 6.* Ab
anno autem 75. vitę Abrahę vſque ad 100. ejuſ-
dem veniunt numerandi anni 25.

8 Ex quo neceſſum eſt profectò, vt
ab ortu Iſaac vſque ad tempus illud Legis, &
egreſſionis ex Ægypto excurrerint quadringen-
ti quinque anni; totidem namque ex 430. lub-
remanent, ſi ex his auferantur 25. Complexio-
ne igitur optima fit, haud eſſe verum, quod reſ-
pondimus, nempe 400. annos, de quibus *Ge-
neſ. cap. 15. & Actorum 7.* tot eſſe, quia nume-
randi ſunt ab ortu Iſaac; ſi enim ex inde nume-
randi ſunt, potius ſunt 405. & propterea non
videatur ſtare congrua temporis ratio.

9 Reſpondeo, ab ortu quidem Iſaac
vſque ad Legem, & egreſſionem Iſraelitarum ex
Ægypto præteriſſe vtiq;ue 405. annos; ſed
enim in *Geneſi*, loco citato, omittuntur ex ea
ſumma quinque anni, quoniam juxta ſuppu-
tationem Tornicelli 400. anni numerandi ſunt
non ab ortu Iſaac, ſed ab ablactatione ejus, ſeu
(quod

(quod ferè in idem recidit) ab ejectione Iſmae-
lis ex domo Abrahę, quippè in qua tunc Iſaac,
quinque duntaxat annos natus, ſolus manſit,
velut heres vnicus promiſſionum, quę factę
ſunt Abrahę.

10 Reſpondetur 2. eſſe moris Sacra
Scripturę, numeros minutos, & cum revera
adſint omittere, & cum deſunt, ſupplere, pro
eo, ac docent D. Auguſt. *lib. 2. quaſt. in Exo-
dum, quaſt. 27. & de Civit. Dei. L. 16. cap. 24.*
& *L. 7. locutionem in Leviticum, & L. 1. locutio-
nem in Geneſ. ad finem*, Epiphanius *lib. 3. contra
hæreſes. cap. ult. & in Ancorato propè finem*, Eu-
cherius *L. 3. in Geneſ. cap. 14. & L. 1. cap. 37.*
P. Sherlogus *tom. 1. in Cant. anteloq. 9. ſec. 6. P.*
Maldonatus *in Lucę cap. 10. Juſtinus in cap. 3.*
*ad Galath. & paſſim alij Interpretes in citatum
cap. 15. Geneſeos.*

11 Quinimò extra Sacram Scriptu-
ram, id moris invaluiſſe conſtat; quippè à doc-
tis viris communiter dicitur *juxta interpreta-
tionem ſeptuaginta*, cum tamen nemo, niſi in-
doctus, ignoret, Interpretes illos fuiſſe ſeptua-
ginta duos. Caterum exemplo ex ipſis Sacris
Scripturis ſit numerus Diſcipulorum Chriſti
Domini, quos ſeptuaginta fuiſſe, Græci pleri-
que codices, & Syriaci aſſerunt, necnon ve-
teres Auctores, maximè que Græci, cum eos
numerant, aut quoquo modo de illis mentio-
nem

nem faciunt, non nisi 70. solent ponere, ut
Irenæus, Clemens, Ambrosius, Hieronymus,
Damascenus, & Concilium Neocæsariense, ca-
none 13. Et sunt, qui id quoque ratione con-
firmant, dicentes numerum hunc 70. sicut, &
duodecim, Judæis in honore, & veneratione
fuisse, hunc videlicet propter duodecim Pa-
triarchas; illum vero propter 70. animas, quæ
cum Jacob ingressæ sunt Ægyptum, unde totus
deinde Judæorum populus propagatus est, *Ge-
nes. 46. v. 27.* Mosem etiã non septuaginta duos,
sed 70. Seniores tantum consilio Hictho, So-
ceri sui, elegisse, qui Judices infra se essent,
Exodi 18. v. 21. & 24. Demùm in Elim, ubi po-
pulus ex Ægypto fugiens, castrametatus est,
duodecim fuisse fontes, quibus 12. Apostoli,
septuaginta verò palmas, quibus 70. itri disci-
puli significarentur, *Exodi 15. 27.*

12 Nihilominus *Luce cap. 10.* dicitur *De-
signavit Dominus, & alios septuaginta duos,* &
Latini omnes, & Græci multi codices septua-
ginta duos legunt, idque absque contradictione
aliquã, ex præfata regula, ob quam noster Mal-
donatus existimat, Mosem quoque septuaginta
duos viros elegisse, sex nimirum ex singulis tri-
butibus; Et septuaginta duas fuisse palmas circa
fontes duodecim adnatas. Quamvis minuti hi
numeri aliquando in Scripturis, & Patribus re-
ticeantur. Sed jam de hujus difficultatis enoda-
tione dicta sufficiant.

SA.

SACRA CHRONOLOGICA

DISSERTATIO III.

CIRCA ANNUM FUNDATI SALOMO-
nici Templi, ad Divini eloquij Intelligentiam lib.

3. Regum capit. 6.

vers. 1.

ILLVSTRANTVRQVE ALIA PLURA EX
lib. Judicum Loca, quæ attinent ad veram anno-
rum summam à discessione Abrahamitarum ex
Ægypto ad prima Templi Salomonis iacta
fundamenta, & ad Judicum histo-
riam pernoscen-
dam.

SECTIO I.

Dubitandi rationem proponit.

ANNO FUNDATI Salo-
minici Templi inter
eos, qui in Sacra Scrip-
tura notantur, in pau-
cis clarissimus, atque
celeberrimus cæsetur;
quoniã omnes annos
ab ortu Hebraicæ Reip. usque ad eius ever-
sio-

sionem ab Afsyrijs, Chaldæisq; factam, non solum terminat, sed etiam regit, propterea ad hunc annum elucidandum, quantum Deus concesserit, hæc nostra versabitur lucubratio.

2 Igitur lib. 3. Reg. cap. 6. vers. 1. sic habetur. Factum est ergo quadringentesimo, & octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Egypti in anno quarto, mense Zio (ipse est mensis secundus Regni Salomonis super Israel) adificari cepit Domus Domino. Ex quo Sacro Textu conficitur, periodum ab Hebræorum discessione ab Egypto vsque ad iacta Templi fundamenta omininò esse annorum quadringentorum octoginta.

3 Quod tamen difficile redditur ex sequenti supputandi ratione, à Libro Judicum de-
 prompta, præsupposito in primis quòd Moyses octoginta annorum erat, quando loquutus est ad Pharaonem vt dimitteret Populum, Exodi cap. 7. vers. 7. ibi: Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem. Mortuus verò est Moses cum ageret annos centum viginti, Deuteronomij cap. ultimo vers. 7. Itaque ab anno egressionis filiorum Israel vsque ad mortem Moysis anni numerantur quadraginta, pro ut etiam liquet Exodi cap. 16. vers. 2. & 35. simul compositis, quoniam quartodecimo die mensis secundi postquam Hebræi egressi sunt de terra

terra Egypti, cum de Elim venere in desertum Sin, murmuravit omnis eorum congregatio contra Moysen, & Aaron, & pluit illis Dominus Man, seu panes de Cælo; & hæc Divina miseratio illis concessa fuit annis quadraginta, ut dicitur vers. 35. eiusdem capituli, videlicet donec venirent in terram habitabilem, seu usque quo tangerent fines terræ Chanaan, quo scilicet tempore mortuus fuit Moyses, ut dicitur cap. ultimo Deuteronomij.

4 Postea à Josue, Moysis successore, usque ad Othonielem, primum Israelitici populi Judicem, juxta communem sententiam, elapsi sunt anni. ————— 17.

6) Othoniel (ut patet Judicum cap. 3. vers. 11.) rexit Populum annis. ————— 40.

Interregnum, quod accidit, quando Israelitæ servierunt Eglon, Regi Moabitæ, Judicum cap. 3. vers. 14. fuit annorum. ————— 18.

Deinde Aod, computato uno circiter anno Ducatus Samgar, ut habetur in calce citati capituli, judicavit Israel annos octoginta. ————— 80.

Tempus, quo servierunt Jubin, Regi Chanaan (Judicum capit. 4. vers. 3.) fuit annorum. ————— 20.

Præfectura Debboræ, & Barac (Judicum. cap. 5. vers. 32.) perseveravit annis. — 40.

(1) Veritas sub Chusam (Jud. C. 3. v. 8) ————— Ser-

254	<i>Chronolog. dissert. tertia.</i>
7	Servitus sub dominio Madianitarum (<i>Judicium cap. 6. vers. 1.</i>) fuit annorum. ————— 7.
8	Ducatus Gedeonis (<i>Judicium cap. 8. vers. 28.</i>) annorum. ————— 40.
	Abimelechi (<i>Judicium cap. 9. vers. 22.</i>) annorum. ————— 3.
	Tholæ (<i>Judicium cap. 10. vers. 2.</i>) annorum. ————— 23.
	Jair (<i>ibidem, vers. 3.</i>) annorum ————— 22.
	Interregnum sub servitute Philistinorum, & Ammonitarum (<i>Judicium cap. 10. vers. 8.</i>) fuit annorum. ————— 18.
7.	Principatus Jephthæ (<i>Judicium cap. 12. vers. 7.</i>) annorum. ————— 6.
	Abesan (<i>ibidem vers. 9.</i>) annorum. ————— 7.
	Ahialon (<i>ibidem vers. 11.</i>) annorum. ————— 10.
	Abdon (<i>ibidem vers. 14.</i>) annorum. ————— 8.
	Aliud interregnum sub Philistæis (<i>Judicium cap. 13. vers. 1.</i>) annorum. ————— 40.
	Præfectura Samsonis (<i>Judicium cap. 15. sine fine</i>) annorum. ————— 20.
	Heli (<i>1. Regum cap. 4. vers. 18.</i>) annorum. ————— 40.
21.	Samuelis, & Saulis (<i>Actorum cap. 13. vers.</i>) annorum. ————— 40.
	Præterea connumerandi veniunt Davidis Regni (<i>2. Reg. 5. vers. 4. & 5. Paralipom.</i>)

Dubitandi rationem, &c. Sect. 1. 259
menon cap. 3. vers. 4.) anni. ————— 40.
 Salomonis (*3. Regum cap. 6. vers. 1.*) anni. — 4,

————— 591.
 23 Quo scilicet 4. anno Salomonis, Templi ædificatio capta fuit: summa verò subducitur annorum 591. ab egressu Israelitarum ex Ægypto ad usque iacta templi fundamenta; quæ profectò summa excedit numerum annorum, intra eosdem terminos consignatum in nostro textu, penès annos centum, & v. decim.

24 Ergò ne utraq; supputandi ratio præbanda est? Nequaquam; cum enim tantum inter eas intersit, ut differentia sit centum vndecim annorum, necesse videtur, alteram ipsarum non esse ritè collectam. Quænam igitur ea est? Hoc opus, hic labor, præsertim cum plures alij ennumerandi rationes inveniantur, & omnia divina eloquia facta testata habere, Vulgatamque editionem præpugnare, operæ præteritium sit.

SECTIO II.

Sententias refert.

1 **Q**uoniam elaborationis nostræ scopus est, præfixæ difficultatis punctum adamussim disquirere, & enodare, sententias omnes circa præsens dubium proponere, haud incongruum erit; non enim facile in unum collectas reperire licebit: igitur, à minoribus numeris inchoando, ita se habent apud P. Serarium, *Commentario in lib. 3. Reg. cap. 6.* Prima, in Glyca p. 2. (ait) periodum illam ab egressione Israelitarum ad Salomonici Templi cœptam ædificationem, esse annorū 330. Secunda in Septuaginta Interpretibus, prout eos non tantum Germani ediderunt, sed Romani etiam correxerunt, & citat Sulpitius, eosque in *Actorum cap. 7.* ubi de Salomone, sequitur OEcumenius (licet eum ipsius Interpretis memoria lapsus in margine annotet) docet esse annorum. ————— 440.

2 Tertia prout in nostro vulgato textu, necnon Hebræo, & Chaldæo, & plerisque Græcis. ————— 480.

Quarra Ammonij *lib. 4. de gestis Francorum cap. 54. à Moysè, inquit, usque ad Salomonem anni sunt.* ————— 489.

Quin-

Quinta Venerab. Bedæ *retractationum in Acta Apostol. cap. 13.* ————— 490.

Sexta Josephi *li. 8. c. 5.* in Rufini versione. 502.

Septima apud Sulpitium, prout à Sidonio corrigitur. ————— 510.

Octava Tyriorum apud S. Theophilum *lib.*

3. ————— 560.

Nona Mag. Cani *lib. 11. cap. 5. ad 12.* — 574.

Decima Sulpitij *in text.* ubi, se minus potius quam plus numerare, ait. ————— 588.

Vndecima Josephi in Græco textu in Gisl. versione. ————— 592.

Duodecima Sancti Theoph. *dicto lib. 3.* — 602.

Decimatertia Josephi *lib. 8. cap. ultimo,* apud Illustrissimum Abulensem *lib. 3. Reg. cap. 6.*

quest. 4. ————— 612.

Decimaquarta Sancti Nicephori Constanti-

nop. *cap. 4.* ————— 634.

Decimaquinta Cedrenij. ————— 672.

Decimasexta Philastrij *3. p. thest 54.* — 713.

Decimaseptima Quorundam aliorum apud eundem Nicephorum. ————— 757.

4 Has inquam sententias præcitato loco congesti P. Serarius. Coeterum alias adhuc invenire erit, quas, & præfatas omnes, claritatis ergo, ad tria præcipua placita revocare possumus.

5 Primum eorum, qui censent textum in dicto *lib. 3. Regum cap. 6. vers. 1.* vitia-

R tum

tum esse initia, aut incuria librariorū pro verò, & canonico numero falsum alium ponentium, idque non in vno, aut alio exemplari, sed in omnibus Græcis Latinis, & Hebrais, & propterea emendandum esse, ita vt quadringentis octoginta annis plures addendi veniāt, cuius sententiæ argumenta tradit, valdeque in eam propendet Mag. Melchior Canus dicto *lib. 11. de Locis Theol. cap. 5. in solutione 12; Argumenti, pagina, mihi 352.* & planè ita docet P. Nicolaus Serarius *Comment. in lib. 3. Regum cap. 6. positione 1.*

6 Secundum placitum est aientium, annos plures ab eo quo Israël excessit de Ægypto ad Templi initia fluxisse, quam assignatos in nostro textu 3. *Reg. c. 6.* sed Ducum, Judicum, & Regum non fluxisse nisi quadringentos octoginta, quot scilicet in textu nostro computantur: sic tenet Magister Canus loco præcitato, inquiring illud intervallum revera fuisse annorum quingentorum nonaginta.

7 Tertium placitum est P. Petavij *tom. 2. de doctrina temporum lib. 9. cap. 33.* vbi hæc habet: mea itaque sententia hæc est, non quadringentos octoginta annos præcisè ab eo tempore, quo ex Ægypto per Rubrum mare transmissi sunt Israelitæ ad annum quartum Salomonis elapsos esse, sed plures aliquantò, neque tamen numerum illum *lib. 3. Reg.* omninò de-

depravatum, nec in eo denique solos Judicum annos putari, relictis interregnis. Sic ille.

8 Quam sententiam sequentibus assertionibus ipse declarat. Afferit ergò primò: ex sex servitutū intervallis in *Judicum lib.* contentis, quatuor priora duntaxat interregna ea verborum complexione in Sacro Textu scribi, vt necessariò extra Judicum annos numeranda, ac separanda veniant: reliqua verò duo nihil vetare cum prioribus, aut posterioribus Judicum spatijs confundere.

9 Afferit secundò intervallum, ab Exodo ad Templi conditum, annis desinendum quingentis viginti, ita vt ad summam illam, quæ 3. *Regum* expressa videtur quadraginta tantum adiungantur anni.

10 Afferit tertio, cum ab exitu Israelitarum ex Ægypto quadringenti octoginta anni in Sacra Pagina computantur, exitum ex Ægypto tempus illud interpretandum, quo Israelitæ traiecto Jordane Cananæ possessionum adierunt; tunc erim perfectè ex Ægypto migrasse, & ex re desisse putandi sunt, & ad itineris metas, terminumque pervenerunt.

11 Id interpretationis illustratur ex

Sacris Litteris præcipuè ex Deuteronomio capit. 4. vers. 45. & 46. maximè ex verbis illis : *Filij quoque Israel egressi ex Aegypto possiderunt terram eius.* Tum ex Psalm. 113. incipiente , *In exitu Israel de Aegypto*, in quo cum alia facta dicuntur , tum Jordanem retrorsum esse conversum, aliaque quæ anno demum 40. contigerunt : ergo exitus , & exodus non præfractè semper migrationis , ac transitus per mare rubrum tempus significant , sed etiam annum ab eo quadragesimum, quo Israelitæ Cananæam , & longissimi erroris metas attingerunt. Ita noster Petavius.

SECTIO III.

Quædam adnotanda præmittit.

I **U**T stabiliendæ infrà sententiæ lux major affulgeat , adnotandum primò, quod primùs Israelitæ Reip. status in Palæsthina sub iudicibus, id est gubernatoribus, sive Ducibus, aut Principibus supremis denique Magistratibus fuit , licet neque Governatores, neque Duces, neque Principes ordinariè dicti sint , sed Iudices à juris dicendi , & præsidendi in Populo potestate, non autem ex strictiori illa condemnandi , & absol-

absolvendi ex legibus homines autoritate; siquidem ut notavit Carolus Sigonius *de Republ. Hebræorum lib. 1. cap. 5. & lib. 7. cap. 2.* hi Iudices Iudiciorum Consiliorum, & Bello- rum Principatum tenuerunt. Ex quo etiam patet hoc nomen Moyfi, & Josuè tribui potuisse ; verum ille titulo Legislatoris illustrior est, iste inducto in Cananidem Populo gloriosior.

2 Iudex igitur, Hebraica præsertim linguæ proprietate, vindicem , cultorem , & ad eos qui oppressi sunt à potentiorum iniuria liberandos causæ cognitorem , disceptatorèque significat, & hæc significatio potissimùm sacris illis Israelitici Populi Iudicibus convenit. Hoc enim *Judicum cap. 2. vers. 16.* Scriptura demonstrat, ubi identidem , peccante Populo, ac resipiscente, suscitasse Dominus dicitur Iudices , qui liberarent eos de vastantium manibus. Ideò *lib. 2. Esdræ cap. 9. vers. 27.* Salvatore appellatur, ibi : *& in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, & tu de Cælo audisti, & secundum miserationes tuas multas dedisti eis Salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.*

3 Et 3. *Judicum vers. 14.* Aod *salvatur* dicitur , nihilominus ad hoc ipsum munus ad quod divinitus Iudices excitabantur, accedebant & alia ejusdem ambitu vocabuli

prhenſa, nempè juridiſtictio quædam, & potestas, ſivè commiſſa divinitus, ſivè potius Populi conſenſu, ac voluntate tradita, cum Eximios illos, ac benè de ſe meritos Heroas præmio ſummæ dignitatis, & amplitudinis afficerent.

4 Cæterum regia poteſtate, & diffinitione illos non fuiſſe præditos, tenet communis ſententia, quam illuſtrat P. Salius tom. 2. anno Mundi 2601. *Othonielis* 1. num. 4. & ſequentib. Regia liquidem poteſtas ſuper Iſraeliticum Populum, tunc temporis penès Deum ipſum extitit, qui illius Populi Rex eſſe volebat, vt evincitur ex *Lib. 1. Reg. cap. 12. verſ. 12.* vbi Samuel alloquens Iſraelitas ait: cum *Naas Rex filiorum Ammon veniſſet ad verſum vos, dixiſtis mihi: nequaquam, ſed Rex imperabit nobis, cum Dominus Deus veſter regnaverit in vobis.* Et eodem *lib. 1. cap. 8. verſ. 7.* dixit Dominus ad Samuelem, *audi vocem Populi in omnibus, que loquuntur tibi, non enim te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Et ex eo tempore à Samuele, iuſſu Dei, inunctus fuit in Regem Saul. Ex quo ſequitur laxius nomen Regis à Phylone, aut Monarchæ à Joſepho uſurpari, cum ille Moyſem vocat Regem, hic Monarchas Rem Judaicæ adminiſtraſſe, ait, ante Reges.

5 Secundò adnotandum, hos Iſraelitici Populi Judices, de quibus nos loquimur, valdè diſſidere ab illis, quos, ex conſilio Soce-

ri ſui Jetro, Moyſes conſtituit, vt habetur *Exodi cap. 1. verſ. 18.* & *Deuteronomij c. 5. verſ. 9.* & ſequentib. illos quippè elegit Moyſes, quoniam negotia, pondus, ac iurgia Populi ſolus fuſt nere non valeret: vndè maiora negotia ipſi non decidebant, ſed referebant ad Moyſem, minoraque tantum iudicabant, *Exodi cap. 18. verſ. 22.* pluresque conſtituebantur ſimul videlicet Tribuni, Centuriones, Quinquagenarii, ac Decani, vt ex citatis locis inclarſcit. Judices verò ex quorum numero fuit Moyſes ipſe, vt ſupra libavimus, ſuperiorè longè obtinebant dignitatem ac poteſtatē. De diſcrimine autè horum inferiorū iudicum ab alijs, qui conſtituebant Conſilium Synedrium, videndus P. Salius anno Mundi 2544. n. 744.

6 Tertiò adnotandum, Templum aliud apud Iſraelitas Salomonico antiquius extiſſe, vt probatur ex *1. Reg. cap. 1.* vbi dicitur, ſummum Sacerdotem Heli ſediſſe ante poſtes Templi Domini: *ſurrexit autem Anna* (inquit Sacer textus) *poſtquam comederat, & biberat in Silo, & Heli Sacerdote ſedente ſuper ſellam ante poſtes Templi Domini.* Porrò id ante tempora Salomonis contigiſſe exploratum eſt; Anna quippè Elcana vxor, mater fuit Samuelis, qui Populum iudicavit uſque ad Regnum Saulis, cui ſucceſſit in Regno David, & huic Salomon.

7 Et ne præfatæ Chronologicæ inficius quispiam crederet, Annam Samuelis Matrem, Salomonis Templum adijisse, opportunè in *Comment. perditæ capit. 1. lib. 1. Reg.* deceptionem præcavet P. Mendoza: non intelligas, ait, Templum Salomonis, quod multo post Hierosolimis ædificatum, sed Tabernaculum Moysis, quod in Vrbe Silo constitutum erat. Nec quia Tabernaculum nuncupatur à proprietate Templi desciscere existimandum; amplitudo enim, usus, illiusque constructio propriè Templum fuisse ostendunt. Tres namque erant Tabernaculi partes, Prima atrium exterius 100. cubitis longū, 50. latū, Secūda in medio atrij, quæ erat Tabernaculum, longum 30. cubitos, latum 10. & interjecto velo in duas partes divisum, quarum vna Sancta, alia Sancta Sanctorum dicebatur, quæ tam secundum longitudinem, quàm secundum latitudinem denos cubitos habebat, quia typus erat Cælestis Civitatis, quæ in quadro posita erat. Et hæc 3. Tabernaculi pars Sacrificijs erat dicata; quamobrem Moysis Tabernaculum non semel in Sacra Pagina Templum nuncupatur, nimirum *lib. 1. Reg. cap. 1. num. 29. Et Exodi cap. 30. num. 13.*

8 Et vice versa Templum Salomonis dicitur Tabernaculum *Psal. 131. vers. 1. ibi; Donec inveniam locum Domino, Tabernaculum*
Deo

Deo Jacob. Quod intelligitur de Templo, quod David extruere cupiebat, materiamque illius præparavit, perfecit verò illud Salomon. Tum Jeremiæ 10. num. 20. dicitur Tabernaculum meum vastatum est. Ex quibus locis istam Tabernaculi, ac Templi Synonimiam prænotarunt Venerab. Beda in *L. 1. Reg. cap. 1. num. 7.* D. Chrysof. in *Psal. 14. P. Mendoza Lib. 1. Regum cap. 1. in Comment. num. 7.*

9 Hoc tamen discrimen inter vtrumque intercedebat, quòd Salomonis Templum stabile, & solo fixum, Moysis verò Sanctuarium veluti mobile Templum transferebatur à loco in locum; cum enim Hebraicus Populus non esset in eodem loco, in quo accipiebat Legem, perpetuò permanens, sed per varias stationes, atque diuturnas ad terram Cananæorum perventurus, voluit Deus, sibi à Populo confici Sanctuarium, quod instar esset Templi cujusdam mobilis, in quo ipse habitaret, quod vna cum toto populo loco moveri, ac circumferri posset. Verum tam volubile adeò non fuit, Tabernaculum istud vt postquam in deserto tribus annis, & sex in Galgalis stetit, in Siluntina domo ad trecentos quinquaginta circitèr annos non permanserit, vt ex D. Hieronym. tradit P. Salius *ad Annum 1590. numer. 9.* Genebrardusque ad annos 3690.

10 Nec solum in Israëlítico Populo,

verum etiam extra illum, & inter Gentes innegabile videtur, templum aliquod Salomonico antiquius, & verò Numini dicatum extitisse; quoniam Job, & Melchisedech, qui veri Sacerdotij munere fangebantur extra Judæam, & multo ante Salomonem vitam egerunt, ut nemini dubium est debet. Id verò ipsius Jobi verba suadent: *quando splendebat (ait cap. 29.) Lucerna eius super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris, sicut fuit in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo.* Quæ à Jacobo Bolduc

Nieremberg lib. 8. de Origine Sacra Scriptura cap. 27. intelliguntur de Templo Divinis laudibus, & sacrificijs dicato.

II Quinimò ipsius Adami tempore templum constitutum fuisse subducit P. Nierembergii dicto lib. 8. cap. 67. ex Caini ad Abelem fratrem verbis *Genes. capit. 4.* ibi: *Egrediamur foras, subditque Sacer textus, cumque essent in agro: quæ non leviter indicant, in aliquo loco peculiari fuisse, in quo Cain, & Abel sacrificaverant, & Deus signum aliquod dederat, quando, ut in eodem textu dicitur, respexit Deus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain autem, & ad munera ejus non respexit.*

12 Prenotandum 4. Salomonis templum bis ædificatum fuisse: Primum ab ipso Salomone, ut in præcipuè nostro textu habe-

tur: Secundò à Zorobabele, & alijs Judæis, finita Babilonica captivitate, in Judæam reversis, ut habetur *Esdrae lib. 1. cap. 1. & 6.* Igitur non loquimur de tempore, & anno, quo reædificatum fuit Hierosolomitano templum, imperantibus Persarum Regibus, Cyro, ac Dario, extinctisque jam Israelitici, & Judaici Populi Regibus: sed sermo nobis est de prima templi ædificatione à Salomone confecta.

SECTIO IV.

Communis sententia, Vulgato textui conformis, proponitur, & fulcitur.

I **A** Sfero igitur primò: Scriptorem Sacrum, nostrumque textum verissimè, & absque ullo errore Chronologico, assignasse quadringentos octoginta illos annos ab Israelitarum discessione ex Egypto usque ad quartum annum Regni Salomonis, in quo templum ædificari coeptum est: ita ut nec supplendi, nec addendi sint anni plures, nec vitium aliquod, vel ex Librariorum incuria irrepserit in Sacrum textum: proindè dicendum quoque, annos servitutum, & interregnum includi in annis Judicium præcedentium, aut sequentium, & sic cum his non posse facere numerum maiorem.

2 Hæc est communissima sententia, & in Sacro textu expressa. Itaque intelligendos esse annos libri Judicum, docent Hebræi in maiori Chronologia *cap. 12.* & Recentiores quorum verba refert Andreas Masius *in caput ultimum Josue in vers. 31.* tradunt quoque Petrus Comestor in *Historia Scholastica lib. Judicum cap. 5.* Eusebius in *Chronic.* Liranus, & Dionysius Carthusianus *Judicum cap. 3. & 3. Regum cap. 6.* Hugo Cardinalis *Judicum 3.* Illustrissimus Abulensis, *ibidem quæst. 12.* Montanus in *Danielem sive de Temporibus*, Genebrardus *lib. 2. sua chronographiæ pag. 38.* Tornielus *4. Mundi ætate, anno Mundi 2591. num. 17. & sequentibus* P. Ribera *tract. de Temp. Salomonis lib. 1. cap. 1.* Salianus *anno Mundi, 3023. numer. 1. & sequentibus*, qui laudat pro hac nostra sententia D. Hieronymus, & Bedam *lib. de sex ætatibus.* Tum D. Augustinum, cum Paulo Orosio, & D. Isidoro, adnotante etiam Contio in *Chronico Nizephori.*

3 Adferuntur P. Tirinus in *chronic. cap. 23.* dicens esse certam sententiam, Gordonus *ad annum expansum 2581.* & in *questionib. cap. 9. numer. 7. ad periodum 4.* Scaliger *anno 613.* agens de annis quibus Israëliti Philistinorum oppressi fuerunt. Naclantus in *lib. Arcanorum Christi*, ubi agit de *4. Mundi ætate*, dicens hoc nostrum assertum

com-

comprobari consensu fere omnium, ne dum Scripturam Sacram exponentium, verum etiam Philonis, Eusebij, Bedæ, Isidori, & aliorum, tempora ex Sacris libris computantium, Joannes Lucidus *lib. 2. de emendatione temporum cap. 8.* Beroaldus in *chronic. lib. 3.*

4 Probatur primò nostra sententia ex diversarum Sacri Textus editionum concentu; eodem enim verborum tenore, præsertim quoad numerum 480. annorum, ac in Vulgata habetur habet, legunt omnes Hebræi codices, & omnes tam antiquæ, quam novæ versiones, ita 70. Regia Complutensis, ita Chaldaus Paraphrastes: vnde ad fidei Religionisque quæstionem, adnotante P. Saliano, pertinere videtur hæc communissima, ac verissima sententia: aut omnibus alijs scripturæ supputationibus æquè fides abroganda erit, præsertim cum, ipso Cano confitente, in omnibus exemplaribus Græcis, Latinis, & Hebræicis idem omninò numerus annorum 480. reperiatur, imò, eodem affirmante, ab univ. s. Autoribus Latinis, Græcis, Hebræis consentientibus confirmetur: eandem certitudinem ex hoc capite tribuit assertioni nostræ P. Richardus Linæus *tract. 5. de loco ab auctoritate Sacre Scripture cap. 6. num. 68.*

5 Et quidem ad providentiam Dei

cir-

circa Ecclesiam suam spectat, non permittere, ut vlla in re, ne dum in numeris Chronologicis Sacrae Historiae, qui ut omnibus in confesso est, tanti momenti sunt, eius omnia exemplaria sint vitata, ut optimè docent præcipuè P. Valencia in Analisi lib. 8. cap. 5. Saliarius anno Mundi 3023. Sherlogus tom. 1. in Cantica anteloquio 7. sect. 1. numer. 8. Cornelius à Lapide in 2. Paralipom. cap. 16. vers. 1. Serarius in Prologomenis cap. 19. quest. 14. in fine Senensis lib. 8. hæresi 17. Gravina tom. 1. Catholic. præscript. lib. 4. Controv. 10. generali art. 19. At numerus Chronologicus quadringentorum octoginta annorum in prædicto intervallo, mirabili concinnitate, legitur in omnibus editionibus, & exemplaribus nostri textus: igitur Chronologica hæc sententia omninò observanda est.

6 Rrobatur 2. vel ex editionis Vulgatæ sola lectione, etenim Ecclesiæ Catholicæ autoritate in Concilio Trident. Sess. 4. definitum est, & sub anathemate præceptum, editionem hanc authenticam esse habendam, utque pro autentica in concionibus, lectionibus, disputationibus, & expositionibus observetur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat.

7 Id vero quod ait Sancta Synodus ne vllus illam quovis prætextu audeat rejicere,

vt

ut notat P. Valen. 2. 2. disp. 1. punct. 7. quest. 8. §. 43. evidenti argumento est, in omnibus omninò locis, & quod attines ad omnes scripturæ sententias, esse hanc editionem ut authenticam à Concilio approbatam; secus enim prætextus aliquis superesset, quo, non obstante hac definitione Concilij, posset aliquando hæc editio in disputationibus rejici, nempe si diceretur in hoc certè, aut in illo loco, non esse hujus editionis authorem assequutum Spiritus Sancti mentem, vel simile quidpiam. At ne vllò vnquam prætextu hæc editio rejiceretur, omninò voluit Concilium prohibere: in omnibus igitur locis, ac sententijs eam voluit haberi pro authentica.

8 In cujus rei confirmationem facit, quod refert P. Turrianus de fide disp. 22. dub. 4. in 2. sententia scilicet Summum Pontificem Gregorium XIII. commississe Sacræ Cardinalium Cōgregationi explicationem Canonis Tridentini supra relati potesteamque sic respōdisse. *Nihil asseverari quod Latina Vulgatæ repugnet, etiam si sola esset periodus, seu clausula aut membrum, aut syllaba, jota ve unum.* Quod P. Turrianus ait, hoc tempore esse valdè certum.

9 Eandem Sacra Congregationis declarationem referunt Exim Doctōr. disput. 5. de fide sect. 3. numer. 10. P. Serarius in Prologomenis cap. 19. quest. 11. fine P. Granados

2.2.

2. 2. *controversia* 1. *de fide tract. 5. disp. 1. num.*
 7. ubi inquit, ego sanè, præsertim post hanc vltimam editionem, non solum singulas sententias, sed etiam verba, & minimum quemque apicem approbare, & venerari vellem.

10 Editionem igitur Vulgatam ex ipsius intrepètis, interpretum ve ignorantia, aut incuria quoad nullum verum falsam esse, sed potius erroribus, non tantum gravibus, pertinentibusque ad fidem, & mores, sed quibusvis alijs, quantumvis levibus immunem, asserunt præter supra relatos P. Azor *tom. 1. lib. 8. cap. 3. q. 4.* Hector Pintus *in caput 7. Danielis*, Galarza *lib. 1. Evangelicarum instit. cap. 14.* Forerius *in oratione ad PP. Concilij Tridentini, præfixa expositioni Isayæ.* Ramos *in Apolog. pro Decreto eiusdem Concilij.* Cantapertensis *lib. 1. hypoteposcon cap. 4.* & alij apud P. Lynca. *tract. 7. de locis Theologicis cap. 5. numer. 47.*

11 Nec tamen contendimus, errores etiam typographorum (vt Kemnitiuſ in *examine Concilij Tridentini Sess. 4.* & alij Sectarij calumniantur) si qui in aliqua exemplaria irreperunt, à Concilio Tridentino probari; sed probavit Concilium veterem eam editionem benè atque correctè typis impressam, hanc nimirum probavit Concilium, vt optimè monet P. Valentia, loco supra citato.

12 Cæterum cum huiusmodi correctio perfecta sit iussu præsertim Sixti V. & aliunde typographici erroris suspicio nulla adfit in nostro textu, vt ex omnium aliarum versionum concentu liquidum est; fit sanè, prælibatum numerum 480. annorum ab exitu Israelitici Populi vsque ad iacta Templi fundamenta tanquam omninò verum retinendum esse.

SECTIO V.

Alia eiusdem sententia fundamenta.

1 Tertia probatio nostræ sententiæ ex eo petitur, quòd servitutum tempora in Iudicum annis continentur, id quod probant tum Hebraicæ traditiones, Eusebio teste, *in Chronico*, & *Historia S. holastica* Magistro, cum ferè innumeris supra laudatis.

2 Tum etiam ex Sacra Pagina deducitur; nam *Judicum cap. 4. vers. 1.* cum Filij Israel addidissent facere malum in conspectu Domini post mortem Aod, inquit Saer Textus: *Et tradidit illos Dominus in manus Jabim Regis Chanaan, qui regnavit in Asor.* habuitque ducenti exercitus sui nomine Sisaram, qui per 20. años oppresserat eos, nempe Israelitas,

vt in eodem textu dicitur *vers. 3.* & *protinus vers. 4.* asseritur, quod *in illo tempore*, idest, durante illa servitute, Debbora prophetis, vxor Lapidoth, iudicabat Populum: igitur quia anni servitutis, & Debboræ iudicantis Populum concurrunt in idem tempus, nec dividendi ab annis, quibus Debbora iudicavit.

3 Idem conficitur ex *cap. 15. ejusdem lib. Judicum vers. 20. fine*, vbi dicitur, quod Samson iudicavit Israel in diebus Philisthijm 20. annis; & *cap. 14. vers. 4.* habetur, quod eo tempore Philisthijm dominabantur Israeli: ergo quia anni servitutis Israelitici Populi includuntur in annis Præfecturæ Samsonis, & aliorum Judicum; nulla enim discriminis ratio congrua assignari valet inter tempus duarum prædictarum servitutum, & aliarum servitutum tempora, vt hæc potius, quam illa veniant separanda à Judicum annis; tum quia hæc servata temporis ratione, optimè salvatur veritas Sacri Textus dicto *lib. 3. Regum cap. 6.*

4 Sic igitur ex Aria Montano *in Daniele*, quem ferè sequuntur Adrichomius, Sallianus, Tornielus, & alij, computanda ea periodus à discessione ex Ægypto vsque ad ædificationem Templi.

5 Hebraei ab egressu ex Ægypto tendentes in Chanaan peregrinati sunt in deser-

to, vt nemo dubitat, annis, 40. inde à Josue, qui post Moyfis obitum Populum duxit, & rexit, vsque ad Othonielem fluxere anni 17. vt mox inclarescet. Othonieli Scriptura *Judicum cap. 3. vers. 11.* assignat annos 40.

6 Aod, qui successit Othonieli, *ibidem vers. 30.* tribuit annos 80: Sangar, qui Aod sequutus est, omnes dant pauculos menses; idque indicatur dicto *cap. 3. vers. 31.* simul cum *initio capitis 4.*

7 Barac, & Debboræ *cap. 5. v. ultimo*, memorantur anni 40. Gedeonis pariter *cap. 4. vers. 28.* recensentur anni 40. Abimelech Gedeonis filio, *cap. 9. vers. 22.* dantur anni tres: Tholæ *cap. 10. vers. 2.* dantur anni 23: Jair *cap. 10. v. 7.* anni 6. Abessan *cap. 12. vers. 9.* & 10. anni 7: Ahialon *cap. 12. vers. 21.* anni 10: Abdon. *cap. 12. vers. 14.* anni 8: Samsoni *cap. 15. vers. ultimo*, anni 20: Heli 1. *Regum cap. 4. vers. 18.* anni 40. Samuëli, & Sauli *Actorum 13. vers. 21.* tribuuntur anni 40: Davidi, 3. *Regum cap. 2. v. 11.* anni 40. Salomoni in nostro textu anni 4. ex quibus omnibus fit summa annorum quadringentorum octoginta.

8 Igitur cum præfatus numerus quamoptimè congruat textui nostro, & aliunde ex ipsis Sacris Libris præcitatis derivetur, verus vtiq; censendus est. Id quod vltèrius stabilitur, quoniam in humanis etiam; præfer-

tim in legibus Civilibus, & Canonicis correctio, & contrarietas, quantum fieri possit vitanda est, vt decernit Summus Pontifex Bonifacius VIII. in *cap. cum expedit. de electionis*, & *electi potest. in 6.* in hunc modum rescribens, *cum expedit concordare iura iuribus, & eorum correctiones se sustineri valeant evitari, &c.* Idemque colligitur ex *cap. cum tu. de testibus. cap. litteras, de restitutione spoliatorum. lege, si quando. 35. Codice, de in officioso testamento. lege 1. Codice de in officiosis dotibus*, quæ enim multorum vigilijs excogitata sunt, retinenda, vt adnotant Gotofredus in dicta *lege, si quando.* Abbas Panormit. *consil. 78. in principio lib. 2.* Cardin. Tuschus *tom. 2. practicarum confessionum, littera E. concl. 137. num. 2.* cum alijs apud Barbosa *variorum tractatum, axiomate 60. per totum.* At communiter a nobis expositio lib. Judicum Historiam, ac Chronologiam conciliat sententiæ, & Chronologiæ assertæ *lib. 3. Regum cap. 6. & Uulgatum Textum, tot Patrum vigilijs, & Sacra Lege sancitum, absque vlla correctione observat, cum tamen adversarij illum esse corrigendum, asserant, veluti contrarium Historiæ, & Chronologiæ lib. Judicum, & vnico verbo tollunt quod multis iucubrationibus fabricatum est: ergo nostra potius sententiæ præferenda, & reiicienda contraria.*

SECTIO VI.

De annis principatus Josue.

Quamvis de ætate huiusce clarissimi Ducis, & Imperatoris aperta scripturæ assertio sustulit controverfiam; in lib. enim ipsius *cap. 24. vers. 29.* dissertè legitur quòd *mortuus est Josue, filius Nun. servus Domini centumdecem annorum;* idemque habetur *Judicum cap. 2. v. 8.* De Magiftratus autem duratione cum exploratum nihil facer textus proferat, latam aperuit dubitandi viam; ex quo factum etiam videtur, vt quidam rem nimium incertam rati, & fortè Scripturas inter se committere formidantes, de ea nihil pronuntiare ausi sunt, vt liberiores etiam essent in Judicum annis, eorumque interregnis definiendis, videfis P. Serarium *quest. 7. in cap. 21. lib. Judicum.*

Alij eius annos in 40. annis Othonielis primi Judicis immittunt, atque includunt, in quibus Illust. Tostatus *quest. 12. in caput 3. Judicum;* perdoctus P. Ribera *lib. de temp. cap. 1. Liranus in caput 6. lib. 3. Regum,* & si qui alij. Qui autem eius annos nominatim exprimunt, admodum varij sunt, & quidem in octo, vel in novem opiniones divisi, in quibus

bus recensendis vt gradatim progrediamur.

3 Omnium paucissimos ei tribuit Adrichomius, qui apud P. Salianum annos 7. dumtaxat eum praefuisse voluit.

4 Secunda sententia isti numero tres addit annos. Ita Torniellus an. 2591. num. 14. vbi septem annos, quos supra decem alij numerant, detrahit Josue, & illos senioribus, qui illi in Reip. administratione successisse dicuntur, consignat. 10. quoque annos eius regimini tribuunt Mercator, & Temporarius, quibus consentit etiam Cajetanus, cum gubernationibus Moyfis, & Josue annos simul assignat 50. apud P. Lorinum in caput 13. *Aetorum Apostolorum.*

5 Tertia opinio ad quatuordecim progreditur, sic putat Moses quidam Maimonius apud Genebrardum in *Josue*, & Mafsius in cap. *ultimum Josue*, tot enim annis vult eum, Moyfi supervixisse.

6 Quarta pervenit usque ad decemseptem, aut decemocto, eadem enim ferè est sententia, & eodem nixa fundamento, & quoad annos 17. est frequens, vt infra patebit.

7 Quinta est Josephi lib. 5. *Antiquitatum*, cap. 1. *sine*, quæ ascendit usque ad viginti quinque annos, ait enim, Josue post

mortè Moyfis 25. annis Reipublicæ praefuisse: eum Zonaras sequitur individuus comes, neque vnquam deserit, sive benè, sive malè sentientem, vt notat P. Salius: huic tempori sex menses addit Codemanus, vnum annum Beda lib. *de sex etatibus*; Freculphum, & Comestorem idem cum Josepho sensisse, putat P. Salius; in eademque sententia sunt P. Gordonus, & Cardin. Bellarmin.

8 Sexta, & plurimorum communis sententia, quæ ab Eusebio celebrata, multos habuit Sectatores; nam Sulpitius severus lib. 1. *Sacra Historia, de Imperij Josue tempore* (inquit) *parum definitio, frequens tamen opinio est eum 27. annis praefuisse Hebraeis.* Idem omninò sentit D. August. lib. 18. *de Civitate Dei*, cap. 11. D. Isidorus lib. *de vita, & morte Sanctorum*, & in *Chronologia*, Nicephorus Constantinopolitanus, Chronicon Alexandrinum, & ante Eusebium Clemens Alexandrinus lib. 1. *Stromatum*, & Africanus, in recentioribus Gagneius, Bibliander.

9 Septima addit opinioni Eusebii vnum annum, estque ferè Hebræorum communis; nam *Seder olam* cap. 12. ait, Josue vigintiocto annis rexisse Israelæm, cui subscribunt Rabini Salomò, & Kimi apud Masium, qui cap. *ult. Josue* eandem sententiam amplectitur, sicut, & Phrygio Constantinus, & alij.

10 Octava est Julij Hilarionis *tom.*
7. *Bibliothecæ Patrum*, qui vult vixisse in Principatu annos 31. cui adungi possunt, qui 32. in quibus Sebastianus Uerronius, & Functius; nec momenti esse debet opinio Hebræi cuiusdam, qui sub Philonis nomine Biblicas confarcinavit antiquitates, nugis, fabulisque plenissimas, ut prenoravit P. Salius, qui larvatus Philo scribit, Josue Judæis præfuisse annis 40.

11 In hac tanta opinionum varietate assero primò: ab initio Principatus Josue usque ad Othonielis regimen, anni, dumtaxat 17. interfuere, sive per id temporis vixerit, & imperaverit omninò Josue, sive aliquot annis iacuerit Judiciaria potestas, & adfuerit interregnum usque ad Othonielem. Hac sententia traditur à Torniello in *Annalibus tom. 1. in 4. Mundi ætate, anno Mundi 2591. num. 14. P. Salius anno Mundi 2600. num. 4. Tirino in Chronico, cap. 20.* qui Scriptorum alios referunt eiusdem sententię patronos.

12 Probatur autem, quoniam si hunc annorum numerum auxeris, vel minueris, necessariò annus fundati templi, præcipuè iuxta *cap. 6. lib. 3. Regum*, vitiosus erit. Tum quia eos, qui multò plures Ducatui Josue, vel illi intervallo, annos assignarunt, possumus satis rationalibiter suspicari, præsertim Josephi

textum vbi dicitur, Josue Populo imperasse annis vigintiquinque, esse corruptum, ac decipi, vel eundem Josephum in recensendis aliorum Judicum interregnorumque annis non omninò assecutum fuisse Sacrum Textum, sed octo annos minus subduxisse, eosque ut supplet, ipsius Josue principatui addidisse.

13 Sicuti etiam, ut notat Tornielus, & Lucidus, Eusebium fecisse comperimus, nam cum in serie Judicum prætermisisset Ahialon, qui, & Aeolon, quem in suo 70. Interpretum codice non invenerat, ob idque prædictam quadringentorum octoginta annorum summam, 3. *Regum 6.* collectam, conficere non posset, decem illos Principatus Ahialon annos, a se prætermisissos, Ducatui Josue addidit, eumque non 17. sed 27. annis imperasse, scriptum reliquit.

14 Idem putat Tornielus contigisse alijs Scriptoribus, qui in suis supputationibus, vel sacrorum codicum, quibus utebantur depravatione, vel aliquo alio errore decepti, quot annos in summa minus invenerunt, tot ipsius Josue Ducatui addendos putarunt.

15 Equidem nemo non videat, vel solam vulgatam editionem cunctis alijs privatis Scriptoribus, sive seorsum, sive simul sumptis autoritate præstare: atqui annorum 480. summa quæ in 3. *Regum cap. 6.* ab egressu ex

Ægypto ad Templi fundationem legitur, constare non potest, si numero, 17. à Ducatu Josue vsque ad Othonielem, addatur, aut detrahatur aliquis annus: igitur totidem præcisè anni eo intervallo comprehenduntur.

16 Caterum licet Præfecturæ Josue non plusquam 17. annos assignandos esse censeamus, dupliciter tamen id potest intelligi, vno modo vt intelligamus, ipsum Josue, toto illo tempore, vixisse in suo principatu, illud autem congruum tempus indeterminatum, in quo post mortem Josue, super vixerunt Seniores Israel, & Populus servivit Domino, quæ admodum dicitur *Josue cap. ult. vers. 31. & Judicum cap. 2. vers. 7.* intelligatur, in annis Ducatus Othonielis debere comprehendere.

17 Altero modo vt 17. illi anni inter Præfecturam Josue, & tempus Seniorum sint dispersendi; ita vt decem tantummodò primis annis præfuerit Josue, 7. verò reliquis supervixerint prædicti Seniores; & nihilominus omnes illi decem septem anni tribuantur Ducatui ipsius Josue; eo quòd illi Seniores, qui fuerant consiliarij eius, & participes regiminis illius, illo mortuo, idem regimen sine Duce continuarunt.

18 Prima expositio placuit P. Saliano anno *Mundi 2600. num. 5.* eo quòd Senio-

res præfati nusquam dicuntur in Scriptura, Rempublicam gubernasse, sed intelligantur dumtaxat exemplo pietatis, & constantis in Deum fidei, toti Populo præluxisse, cumque ipso autoritatis nutu, quem senectus ipsa, & diuturna experientia, firmata miraculis, consecuta erat in officio continuisse, ne aliqui, saltem publicè, ad Idola deficerent: illi ergò anni ad initia Othonielis reiiciendi veniunt, suosque 17. Josue relinquere oportet.

19 Secunda verò explicatio arrisit Tornielo *tom. 1. Sacrorum Annalium, anno 48. quarta Mundi ætatis ab Orbe condito 2591. num. 14.* tum quia regimen Seniorum convenientius tribui debet Principatui Josue, qui & ipse erat Senior, quam Ducatui Othonielis, qui fuit omnibus illis valde iunior; tum etiam, quia *Josue cap. 13. vers. 1.* satis clarè insinuari videtur, ipsum Josue iam propè ad extremam pervenisse senectam, priusquam divideret terram, ibi enim sic legimus; *Josue senex provec̄taque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum senuisti, & longævus es, terraque latissima derelicta est, que nec dum sorte divisa est, & deinde vers. 7.* subditur, *& nunc divide terram,* & quæ sequuntur, quasi diceret, noli amplius differre divisionem terræ, quia iam valde senex es, & consequenter pauci admodum adhuc tibi restant vitæ anni.

20 Quare probabilius apparet, quod Josue, qui septimo sui Principatus anno (vt probat idem Toraniellus *anno Mundi 2590. n. 1.*) coepit dividere terram, post illius divisionem tres tantummodo annos super vixerit quã 10. & per consequens, quod præfuerit Populo decem dumtaxat annis, vt sentiunt Cajetanus, & Naclantus. Ita ratiocinatur Toraniellus.

21 Crediderim tamen rem semper manere incertam, quamvis coniecturã à Toraniello allatã haud exiguam vim habere videantur, & quidem, si terrã divisio facta fuit anno 7. Principatus Josue, vt P. Salianus docet etiam, ad prædictum annum Josue, rationale satis apparet, non insuper 10. annos vitæ Principatus concedendos esse ipsi Josue; verum tamen comperio sententiam P. Saliani concedentis integros 17. annos Ducatus Josue, suffragatores habere P. Cornelium in *cap. 3. Judicum v. 13.* & Tirinum in *Chronico cap. 20.* vbi inquit, eidem positioni favere Venerabilem Bedam, Adrichomium, Ariam Montanum, Joannẽ Lucidum, & Novatorum ple-rosque.

SECTIO VII

Præcipuam expendit difficultatem.

1 SI Israelitici Populi servitutum tempora fecernenda sint à temporibus, præfecturæ Judicum consignatis, plures profecto anni suprã 480. concedendi erunt ab Exodo vsque ad iacta Templi fundamenta; porrò autem ea servitutum tempora extrã Judicum annos numeranda esse, subducitur *ex cap. 3. Judicum*, vbi asseritur, quod cū filij Israel habitassent in medio Chanaan, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, Hevæi, & Jebusæi, duxissentque vxores filias eorum, obliui sunt Dei sui, seruietes Baalim, & Astaroth, iratusque contra Israel Dominus tradidit eos in manus Chusan Rasathaïm Regis Mesopotamiæ, & *vers. 8.* subditur, quod seruieturunt ei octo annis.

2 Inde poenitentia ducti, placato Deo, liberantur Israelitæ ab Othoniele, à quo Chusan, Syriæ Rex opprimitur, subditque Sacer Textus, *commate 11. qui vixit quatuor terra 40. annis & mortuus est Othoniel Filius Genec*, sine dubio post expletos annos 8. servitutis, nec aliter nisi vis scripturæ fiat, interpretari licet. Tum sic: ergo expletis 17. annis Ducatus Josue, &

& Seniorum vsque ad mortē Othonielis, elapsi fuere 48. anni; quorum primi 8. fuere servitutis, & interregni, 40. autem Principatus Othonielis; tum quietis; ac libertatis, & consequenter dividendi sunt anni servitutis à tempore, & annis Principatus Othonielis.

3. Confirmatur primò: quoniam eodem *cap. 3. Judicum commate* 14. post mortem Othonielis cum peccarent Israelitæ; servierintque Eglon Regi Moab 18. annis, postea clamaverunt ad Dominum; qui suscitavit eis salvatorem, nuncupatum Aod: mox, *commate* 30. sic habetur: *Humiliatusque est Moab in die illi sub manu Israel; & quievit terra 80. annis.* Equidem cum in die illa humiliatus dicitur Moab; non aliud designatur tempus, quàm post 18. illos oppressioannis annos; cum servitutis pertæsi respicerent, ac Domini opem implorarent: Male igitur, & citra scriptoris mentem priores illi 18. cum quietis; & pacatis annis coniunguntur, præcipuè cum in Sacro Textu aperte dicatur, post illos 18. annos oppressioannis, suscitatum Aod fuisse à Domino; vt salvaret Israelitas, & deinde 80. annos terram quievissè.

4. Confirmatur secundo; quoniam *cap. 4.* cum exponatur; quemadmodum post mortem Aod; ob scelera sua; in manus Jabin Regis Chanaã traditi fuissent Israelite, subijcit Sa-

Præcipuam expendit, &c. Sect. 7. 287
cer Textus: *Clamaveruntque filij Israel ad Dominum: nongentos enim habebat falcatos Curus, & per 20. annos vehementer oppresserat eos.* Nempè; postquam 20. annos oppressi sunt, tunc demum vociferati, ac Dei misericordiam implorare cœperunt, quod tempus latini verbi *oppresserat* melius convenit.

5. Inde post victoriam, Debboræ auspicijs partam *cap. 5. vers. 32.* dicitur *quievitque terra per 40. annos.* Quænam est ratio (inquit P. Petavius) vt 40. anni quietis ad 20. vtique præteritos revoentur? Quod hi faciunt, qui 20. servitutis annos quadragenis illis includunt.

6. Confirmatur tertio: quarta servitus Madianitica non minus dissertè *cap. 6. eiusdem libri Judicum*, ea verborum comprehensione proponitur, vt evidentissimum sit 7. illos annos servitutis; de quibus dicto *cap. 6. v. 1. & 2.* extra posteriores 40. quietis, & libertatis consistere; quoniam *Judicum cap. 8. vers. 28.* post annorum 7. servitutem à Madianitis illatam, iudice, & assertore Gedeone, inquit Scriptura: *Humiliatus est autem Madian coram Filijs Israel nec potuerunt ultra cervicibus elevare: sed quievit terra per 40. annos quibus Gedeon præfuit.* Non præfuit autem Gedeon antequam Populum in libertatem restituisset, adeoque non ante illos evolutos annos 7. quibus servivit.

7 Quod si in his quatuor servitutum temporibus anni, quibus Israelitæ servierunt gentibus, separandi sunt ab annis, quibus præfuerunt iudices, idem dicendum erit de alijs duabus servitutibus, nempe de oppressione sub potestate Phylisthinorum, & Amonitarum, *Judicium cap. 16. vers. 8.* quæ fuit annorum 18. & de alia sub Phylisthæis annorum 40. de qua *Judicium cap. 13. vers. 1.* Hi autem servitutum anni constituunt summam annorum 111. ac propterea totidem anni addendi erunt summæ 480. annorum, de quibus in nostro *cap. 6. lib. 3. Regum.*

SECTIO VIII.

Ut accipienda sint verba illa Scripture, Quiescit terra tot annis, aut per tot annos.

EX præfixæ difficultatis enodatione viam iternere intendimus, ad elevandâ supra exaratam obiectionem: igitur huiuscemodi verba, *quiescit terra tot annis, aut per tot annos*, aliquoties in libro *Judicium* repetita, multipliciter accipi posse videntur: quamobrem de legitima ipsorum intelligentiâ aliquid hoc loco disserere necessarium est; etenim non bene intellecta

lecta plurimum Sacræ Chronologiæ officerent.

2 Primò quidem apparet, esse accipienda solùm de illo tempore, quo cessatum à prælijs, quatenus scilicet distinguntur Idololatriæ, servitutesque à præliorum temporibus; nam iste est sensus, quem prima fronte dicta verba vidētur exprimere; quid enim eo in loco sibi vult, terram quiescere, nisi à prælijs? Præsertim cum illud ipsum in calce *capitis 3. lib. Judicium* conceptis verbis expressum reperitur, in aliquot sacris exemplaribus: igitur idem videtur esse, terram tot annis quiescisse, ac si diceretur, Populum illum Israeliticum tot annis in summa pace, ac tranquillitate sine ulla ostium incurfione, ac perturbatione mansisse.

3 Caterùm si hæc admittatur expofitio, non solùm necesse est, falsa esse ea, quæ diximus, nimirum ab exitu Israelis de Ægypto ad incohatam Templi Salomonis ædificationem inveniri annos 480. quemadmodum expressè testatur scriptura, *3. Reg. cap. 6. vers. 1.* verumetiam non annos duntaxat 592. ut Josephus credidit, sed plusquam 600. intra memoratos terminos fluxisse, oporteret, eosque incertos, & indeterminabiles; quoniam, etsi in sacro eloquio anni servitutum expressi reperiantur, non tamen durationis Idololatriæ,

tria, ob quam sapius in fervitutē reddigi meruerunt. Neque item tempora, quæ inter obitum vnus Judicis, & redditum Populi ad Idololatriam transferunt; sed neque etiam tempora, quibus contra hostes debellatum est; vnde tota ferè horum temporum Chronologia confunderetur, ac prorsus interiret.

4 Præterea obstant illa verba, quæ *Judicum cap. 8. vers. 28.* habentur, scilicet: *Quievit terra per 40. annos quibus Gedeon præfuit*, quæ nullo modo intelligi queunt sic, vt per annos 40. præfecturæ Gedeonis à prælijs cessatum sit, quoniam perspicuū est, Gedeonem præfuisse Populo, etiam toto illo tempore, quo bellum gerebat contra Madianitas, vt enim asseritur *Judicum cap. 6. vers. 34.* clangens buccina convocavit domum Abiezer; misitque nuntios in vniversum Manassē, in Aser, & Zabulon, & Nephthali, vt se sequerentur ad bellum: hæc autem non potuissent efficere, & iubere Gedeon, nisi Judex, & dux Populi fuisset.

5 Idem cernere est in Othoniele, in cuius Principatu *Judicum cap. 3. vers. 11.* dicitur terra quieuisse annos 40. & tamen Othoniel adiit adversus Chusan Rasathaim Regem Syriæ, & oppressit illum: igitur verba illa *quievit terra per tot annos*, non ita accipi debet, vt per totidem annos à prælijs cessatum fuerit.

Se.

6 Secunda, & valdè probabilis sententia docet, Scripturam Sacram in prædictis verbis (vt alias quandoque) vsurpare numeros cardinales pro ordinalibus; dicuntur autem numeri cardinales, qui propriè, communiterque numeri appellantur, puta vnus, duo, tres, & reliqui similes: ordinalis verò qui magis ordinem significant; veluti cum dicimus primus, secundus, tertius, & sic de alijs; pro his igitur ordinalibus numeris cardinales usurpant Hebræi, & quidem à decimo, & supra necesse est, hoc facere, quia ordinalibus carent, sed tamen etiam ab uno vsque ad decem id facere solent, vt notat P. Ribera *lib. 1. de Templo Salomonicis.*

7 Id quod sequentibus liquet exemplis: *Aggei 1. & Zachariæ 1.* dicitur in Vulgata: *in anno secundo Darij Regis*; Hebræus autem textus habet: *in anno duobus: In 3. Regum cap. 15. in anno tertio Asa*; Hebræus: *in anno tribus Asa: Levitic cap. 25: sanctificabisque annum quinquagesimum*; Hebræus: *annum quinquaginta.* Et Zachariæ 1. *iste iam septuagesimus annus est*; Hebræus: *iste iam Septuaginta annus.*

8 Ex Hebræo fonte in Latinam Vulgatam editionem similis locutio derivata cernitur; quoniam *Genesis cap. 1.* dictum est: *factumque est vespere, & mane dies vnus: pro primus;*

& in Evangelio Joan. 20. cap. vna Sabbatorum; & Marci 16. vna Sabbati, pro prima Sabbati, & prima Sabbatorum.

9 Hoc ergo in prælibatis verbis Libri Judicum factum, putat hæc sententia, vt cum asseritur cap. 3. *quieuit terra 40. annis, & mortuus est Othoniel*, sensus sit: quieuit terra quadragesimo anno, id est post mortem Josue, & Seniorum, expulso dominatu Regis Syriæ, tandem quadragesimo anno terra quieuit. Nos etiam Hispano Idiomate eodem modo ferè loquimur, quia numeris ordinalibus caremus in multis, nisi ex latino sermone capiamus. Ita de cæteris iudiciis dicendum est iuxta hoc placitum; & seruata proprietate literæ conficitur numerus 480. annorum. Sic docet P. Ribera *lib. 1. de Templi fabrica, cap. 1.* quamvis omninò huic interpretationi non acquiescit.

10 Refellitur tamen expositio ista primò, quia certum videtur, bella illa Israelitici Populi ab eorum initio non tandiu perdurasse; nam Rex Mesopotamiæ exacto anno octavo superatus est: & Rex Moab decimo octavo, & Jabin Rex Chanaan, vigesimo, & Madianicæ septimo oppressi, humiliatique fuerunt.

11 Deinde obstat: Iudices non statim post reportatum de hostibus triumphum obij-

obijisse; sic enim colligitur ex dicto *lib. Judicum cap. 3. vers. 8. & 14. cap. 4. vers. 3. & cap. 6. vers. 1.* nec non *cap. 1. vers. 8.* & tamen ex eodem Sacro Libro apparet, eosdem Iudices in fine illorum annorum, quibus dicitur terra quieuisse, defunctos esse.

12 Tandem non semper in locis citatis Scriptura dicit, terram quieuisse *tot annis*, *per tot annos*, sic enim habet editio Vulgata *Judicum cap. 5. in fine, & cap. 8. vers. 28.* cui loquendi modo prælibata expositio nullatenus adaptari posse videtur; quoniam ex illa dicendum esset, terram quieuisse illo vltimo quadragesimo, vel octogesimo anno, & non antea, quot repugnat Assertioni Sacræ, dicenti *terram* per 40. vel 80. annos quieuisse.

13 Idcirco ad elevandas omnes difficultates, melius dici potest, Authorem *lib. Judicum*, illis verbis quater repetitis, *quieuit terra tot annis*, vel *per tot annos*, tria simul comprehendere voluisse, primò præcisum annorum numerum, qui ab vna Populi prævaricatione ad aliam, siue quod in idem recidit, ab obitu præcedentis Iudicis ad obitum subsequenter intercesserant; nulla habita ratione, quòd posterior Iudex statim, aut multò post electus fuerit, hoc enim exprimere ad continuandam Chronologiam non videbatur necessarium; il-

lud autem ad seriem temporum colligendam scire, omnino oportebat.

14 Secundo quod in dicto annorum numero etiam Idololatria, servitutis, & belli tempora comprehendebantur, ut iam dictum est, præcipue ex *cap. 8. vers. 28.* Tertio, & principaliter quod Israelitæ maiorem, vel magnam saltem illius temporis partem in summa pace ac tranquillitate traduxerint, non enim in Scripturis Sacris novum, aliquando totum pro parte usurpari consuevit.

15 Illustre habemus huiusce rei exemplum, *Genesis cap. 15. commate 13.* vbi prædixit Dominus Abrahamo, semen eius peregrinum futurum, & subiectum, afflictumque triquadringentis annis; cum tamen satis constet, peregrinationem, subiectionem, atque afflictionem, ibi prædictas, non totos illos quadringentos annos continuasse, sed intra illud tempus Israelitas, interpolatis vicibus, graves aliquot ad modumque molestas peregrinationes, ac plurium annorum subiectiones, afflictionesque sustinuisse, ut edocet *Tornielus anno mundi 2118. num. 16.* & nos fusè dissert. 2. ostendimus.

16 Vnde quando *Judicium cap. 3. vers. 11.* post descripta hæc omnia, nimirum defectionem Populi ad Idola, servitutem octo annorum Regi Syriæ, bellum cum eo ab Othoniele

niele gestum, & tandem victi Regis oppressionem, subiungitur *quievitque terra 40. annis, & mortuus est Othoniel*, non significatur, Othoniele decessisse statim, ac Regem Syriæ oppressit; sed post illos 40. annos, utique computandos ab initio prioris memoratæ pravariationis, seu, (quod idem est) à morte Josue, & Seniorum, qui fuerunt veluti Duces, & Rectores Populi, eumque donec superstites fuerunt in verò Dei cultu continuerant, & consequenter ex eisdem scripturæ verbis perspicuum datur intelligi, omnia nempe, Idololatriam, servitutem, Judicis suscitationem, bellum, & si quid aliud eiusmodi, intra illos 40. annos contigisse.

17 Et nihilominus terram illis 40. annis quievisse, hoc est, Israelitas magnam illius temporis partem in pace traduxisse, quod est dicere, à præliis cessasse, id enim ibi significare videtur verbum illud *quievisse*, quemadmodum *Genesis cap. 2. vers. 2.* dicitur Deus die septima requievisse, id est, cessasse ab illo opere, & *Isaias cap. 1. vers. 16.* *quiescite* (inquit) *agere perverse*, hoc est cessate. Et *Apocalipsis cap. 4. vers. 8.* de quatuor illis Animalibus legimus, *& requiem non habant die, ac nocte, dicentia Sanctus, &c.* id est, non cessabant.

18 Similiter in citato *Judicium cap. 3.*

commate 3. vbi post descriptam alteram Populi pravaricationem, alteramque servitatem 18. annorum, præstitam Regi Moab, item eiusdem Regis occisionem, & bellum contra Moabitas, Aod Duce feliciter gestum, cum deinde subditur, & *quievit terra 80. annis*, utique debemus subintelligere, à fine prædictorum 40. annorum, in quo obierat Othoniel; seu, quod idem ferè est, ab initio secundæ pravaricationis numerandos, & per consequens præstatam Populi pravaricationem, servitatem, Regis interfectionem, & Moabitarum cladem, acta esse intra illos 80. annos, quos vel in morte Aod, vel non multò post, scilicet in obitu Samgar, fuisse terminatos, subducunt frequenter Chronologi, cum Tornielo, & Saliario: & sic de reliquis temporibus, ac Iudicibus usque ad defunctum Gedeonem; nam deinceps Iudicum initia, annique magis clarè tradi videntur.

19 Huic nostræ expositioni adstipulantur P. Ribera *lib. 1. de Templo. cap. 1. & magis dilucidè Tornellus anno 58. quartæ ætatis, & ab Orbe condito 2601.* vbi inquit hanc esse communem omnium ferè expositorum sententiam, P. Saliarius, *anno Mundi 2640. num. 6. & 7.* nec non Cornelius *Judicum cap. 3. vers. 11.* Etsi simul amplecti videatur expositionem eorum, qui putant, sumi ibidem nu-
me-

merum cardinalem pro ordinali iuxta Hebræorum morem, de quo idem Cornelius *Canonis 1. & 2. in librum Judicum. & Exodi cap. 12. vers. 4.* Reapse tamen in Tornielli, Saliarii, & frequentiore sententiam recidit.

SECTIO IX.

Obiectionibus sectione 7. exaratis ita obviare.

1 **EX** prælibatis sectione præcedenti haud difficulter elevari possunt, quæ nostro, & communi placito opponuntur; verumtamen ut luculentius nostra sententia constabiliatur, singillatim proposita argumenta discutere, & infringere operæ pretium erit.

2 Ad primum liquet, annos 40. de quibus *Judicum cap. 3. commate 18.* vbi dicitur: *quievitque terra quadraginta annis*, immeritò asseri ab objicente P. Petavio, sine dubio computandos post 8. annos servitutis Populi Israelitici, de quibus *dicto cap. 3. commate 8.* Et quidem nullam Sacræ Scripturæ vim inferri ex nostra expositione, convincitur, quoniam illa Sacro Textui eiusdem libri *Judicum*, opti-
ma

ma complexione nitatur, vt ex præcedenti sect. subducitur.

3 Neq̄ tamen ideo dicimus seruitutis, & captiuitatis tempora fuisse tempus quietis, ac pacis; imò fatemur *quiescenti* verbum seruituti, & captiuitati ex aduerso respondere; his tamen contradistinctis temporibus, fieri optimè valet, vt 8. anni, quibus Iudæi in seruitutem traditi sunt, intelligantur, vt pars periodi 40. annorum, quibus terra quieuisse dicitur. Tum quia ex ipso Sacro Iudicum libro sic accipi debere colligitur; tum quia magna, & maiori illius intervalli parte, in pace Israelitæ vitam traduxere, ac denique quoniam ex modo loquendi Sacre Scripturæ hæc expositio firmatur.

4 Illamque inter alia Sacre Scripturæ eloquia communis textus in cap. ult. versa 28. *Judith*. vbi nobilis Heroïna dicitur permansisse in Domo viri sui 105. annos; perspicuum verò est, non omnes illos vitæ suæ annos in domo viri eam egisse; ante matrimonium quippè in domo parentum puellares annos 15. egit, vnde illorum verborum quæ in Sacra Pagina habentur, *mansit in domo viri sui annos 105.* alia non est vis, quam vixisse in domo viri sui magna, & maxima illius temporis parte, vique dum pervenisset ad 105. vitæ suæ annum.

5 Vnde, & in Græco legitur, & *se-* *manit in domo viri sui annos 105.* vbi illud *mansit* Divi Hieronymi per *semanit* explicatur. Itaque versio Vatabli sic habet: *processit ad claritatem eximiam donec in domo viri sui ad centesimum quintum annum ætatis pervenit.* Et ita sentit Cardin. Bellarminus tom. 1. lib. 1. cap. 12. & Gretserus ibidem, Serarius quoque in eundem locum Judith, vbi laudat D. Athanasium in synopsi, Sulpitium Severum lib. *Historia*, & Rabbanum, quibus RR. Chronologi passim assentiuntur, necnon Expositores loci *Judith*, præsertim, P. Cornel. qui idem firmat *can. 2. in librum Iudicum.*

6 Illustratur ex eodem cap. *Judith*, in fine, vbi dicitur quòd in *omni spatio vite eius non fuit, qui perturbaret Israel*, & *post mortem eius annis multis*; & nihilominus tempore Judith, Israelitæ à Babiloniorum ingenti exercitu, cuius Dux Holofernes, obsessi fuere, & vehementer afflicti, donec per manum imbellis foeminae de crudelissimo, atque potentissimo Adversario, Dominus victoriam retulit, vt ex *Judith lib.* patet.

7 Igitur quia verba illa Sacri Textus in *omni spatio vite eius*, scilicet Judith, non debent ita intelligi, vt toto tempo-

re vitæ illius in pace Israelitæ vitam traduxerint, sed post reportatam de Holopherne, & Babilonijs victoriam; confirmili ergò significantia, verba illa nostri textus, *quievit terra annis 40.* non ita debent usurpári, vt integro illo 40. annorum intervallo, nullum bellum, nullaque perturbatio Israelitas oppræsserint, sed potius sensus sacri eloquij est, postquam ab Othoniele liberati fuerunt Israelitæ, in pace, & quiete, eos permanfisse, vsque ad annum quadragesimum, vtique computandum à morte Josue, & Seniorum, quin propterea vim vllam Sacro Textui inferamus, nec extorta, aut minus rationi consentanea hæc nostra sit interpretatio, & multò minus divini eloquij depravatio censenda, quidquid immeritò dixerit P. Petavius, *lib. 9. de Doctrina Temporum cap. 32.* Vnde ad primam confirmationem dicendum venit, annos 80. quibus quievisse terra dicitur *Judicum cap. 3. commate 30.* numerandos esse à morte Othonielis, post cuius obitum, inquit Sacer Textus *vers. 12. Addiderunt* autem filij Israel facere malum in conspectu Domini: qui confortavit adversus eos Eglon Regem Moab, cui servitutem præstiterunt decem octo annis, vt in eodem *cap. vers. 14.* asseritur qui vtique non sunt excludendi ab annis 80.

de

Obiectionibus sectione 7. Cap. Sect. 9. 301
de quibus *commate 30.* sed in eis potius includendi, quamvis, quod dicitur in eodem textu, nempe *Humiliatus est Moab in die illo sub manu Israel,* intelligendum sit post exactos annos 18. quibus Regi Moab servivit Israel; qui enim fieri possit, vt Moab humiliatus esset annis præcedentibus, in quibus sub servitute possidebat Israelitas? ceterum non ideò pacatos, & quietos aanos cum annis servitutis confundimus, nec dicimus idem omninò esse, quòd Israel servierit Domino cunctis diebus Josue, & Seniorum; & quòd Israel malum fecerit in conspectu Domini, & oblitus sit Dei sui, serviens Baali, & Astaroth; sed profectò distinguendo bonum à malo, & pacem à bello, singulis rerum gestis distincta tempora consignamus, & asserimus, quòd maiori ex parte illorum 80. annorum, pace fruebantur Israelitæ, & propterea in Sacro Textu dicitur, quievisse terram 80. annis.

8 Secundæ confirmationi fit satis; quoniam licet distinguamus tempora servitutis, & libertatis, & consequenter inhaerendo Sacro Textui dicamus, post mortem Aod per annos 20. opressos fuisse Israelitas à Jabin Rege Chanaan, deindeque liberatos fuisse, tamen dicimus, annos 40. quibus terra quievisse asseritur *cap. 5. Judicum,* com-

pu-

putandos à morte Aod, tribuendosque Debboræ Præfecturæ; & quidem Populo Israelitico præfuisse Debboram ante tempus libertatis per illam obtentæ, ex eodem textu, scilicet *cap. 4. Judicium*; inelarescit; postquam enim dictum est, Jabini exercitum, Duce Syfara, oppressisse vehementer Israelitas, subdit Sacer Textus, *erat autem Debbora Propheta* *uxor Lapidoth, quæ iudicabat Populum illo tempore*, scilicet servitutis; & subiectionis; cuius nempe immediatè meminerat Calicus Autor: unde duo colligenda veniunt: primum tempora servitutum non esse fecerenda à temporibus Judicium: secundum, eadem Judicium tempora; quæ in Sacro Textu consignantur, comprehendere tempus belli, servitutis, ac libertatis, & quietis, pro ut nostra fert sententia.

9 Tertia confirmatio infringitur primò; quoniam licet fateamur, non præfuisse Gedeonem, antequam Israeliticum Populum libertati restituisset, adeoque non iudicasse ante 7. illos evolutos annos, quibus servivit Regi Madian, nihil propterea contra nos conficitur, ex eo quippe non ostenditur, quòd illi iisdem 7. anni non comprehendantur in annis 40. quibus terra quievit, & quibus præfuisse Gedeon dicitur in Sacro Textu *cap. 8. commate 28.*
quo.

quoniam obtenta libertate, terra quievit vsque ad annos 40. numerandos vtique à tempore prævaricationis Israelitici Populi, vt supra dictum fuit, ita, vt evolutis illis septem annis, & acquisita libertate, nullum deinceps bellum, nullaque afflictio Populum oppresserit vsque ad 40. annos.

10 Secundo elevatur eadem obiectio, quia ex iisdem Divini eloquij verbis *eo cap. 8. vers. 28.* apertè colligitur, tempus 40. annorum, quibus terra quievisse asseritur, & quibus præfuit Gedeon, non omninò fuisse quietis, ac pacis, nec toto illo tempore à prælijs cessatum fuisse; perspicuum enim est, Gedeonem præfuisse Populo, toto illo tempore, quo bellum gerebat contra Madianitas, vt ab eorum servitute Populum liberaret, quamobrem, vt supra libavimus, poruit Gedeon clangere buccina, & mittere nuntios ad plures tribus, vt se sequerentur ad bellum, prout dicitur *cap. 6. vers. 34.* igitur dum in sacro eloquio dicitur, *quievit terra per 40. annos quibus præfuit Gedeon*, non debemus intelligere, integro illo 40. annorum intervallo, cessatum à prælijs, iuxta id, quod adversa sententia asserit.

dicto lib. *Judicum cap. 8. commat. 22.* par-
ta de Madianitis victoria, dixisse Gedeo-
ni omnes Filios Israel, *dominare nostri, &*
filius tuus, & filius filij tui, quia liberaf-
ti nos, &c. quibus verbis videntur cons-
tituisse eum Judicem post devictos hos-
tes, & consequenter dicendum venit 7.
annos, quibus Iracl servivit Regi Ma-
dian, non posse includi in 40. annis, quibus Ge-
deon præfuit, quiescenteque terra dicitur.

12 Respondetur, post reporta-
tam de inimicis victoriam, voluisse Is-
raelitas facere Gedeonem, non quidem Ju-
dicem, sed Dominum absolutum, id est,
Regem, ita vt ius Regni penitus etiam
transiret ad posteros suos, & hoc ipse
recusavit, dicens non dominabor vestri,
nec dominabitur in vos filius meus, sed
dominabitur vobis Dominus. Manifestum
enim est ipsum non recusasse Judicis dig-
nitatem, & præfecturam, quam tenuit
40. annis, sed dominium absolutum, quod
solis debebatur Regibus. Ita docent Illust.
Abulensis in *cap. 8. Judicum quest. 16.* Tor-
niellus *anno Mundi 2601. num. 2.* & P. Sali-
nus *anno Mundi 2768. Gedeonis præfectura*
8. num. 72. apud quem concinunt 70. Inter-
pretes, & Chaldæus. Quamobrem si Gedeon
præ-

præfuit Populo annis 40. computatis belli,
ac pacis temporibus, idem videtur posse di-
ci de alijs Judicibus, & consequenter appa-
ret, quòd verba illa: *Et quiescit terra tot annis,*
non possunt, nec debent accipi pro solo tem-
pore, quo cessatum est à prælijs.

13 Oppones secundo: dum venit ad
Gedeonem Angelus, & iussit illi vt, libera-
ret Populum de manu Madian, excutiebat ip-
se, & purgabat frumenta in torculari, vt ha-
betur *Judicum cap. 6. vers. 11.* ibi: *Cumque*
Gedeon filius eius (scilicet Joas) excuteret, at-
que purgaret frumenta in torculari, ut fugeret
Madian, apparuit ei Angelus Domini, & ait,
Dominus tecum virorum fortissimè. Et infra
vers. 14. respexitque eum Dominus, & ait, va-
de in hac fortitudine tua; & liberabis Israel de
manu Madian, qui respondens ait: Obsecro mi
Domine, in quo liberabo Israel? Et ego nimi-
mus in domo Patris mei. Hæc ibi; quæ pro-
fectò in Præfecti, & Judicis dignitem mini-
mè quadrant: purgare frumenta opus famu-
lare est, & rusticanum. Tum quia si Gedeon
Populi Judex esset, non ita se minimum fa-
teretur: igitur quia ipse nec in prælio con-
tra Madian, nec retro septem annis in ser-
vitude evolutis, Judicis dignitate pole-
bat.

13 Respondetur: id operis purgan-

di frumenta temporum necessitati vel præfura tribuendum esse, quæ persuadebat, ut communi omnium domesticorum utilitati consuleret, & ut omni diligentia hostium adventus, à quibus vastabantur omnia, præverteretur: ideoque latenter, non in area, sed in torculari excutiebatur, qui vindemiæ locus erat, non frugum. Vnde Josephus *lib. 5. cap. 8.* inquit: *Per idem tempus Gedeon Jasi filius (sanè legendum Joasi, ut rectè notat P. Sallianus) unus è Primatibus Tribus Manasseticidis manipulos frugum clam in torcular comportatos, flagellabat; non enim ausus est propter hostem, palam hoc in area facere.* Vnde etiam in textu subditur, *ut fugeret Madian*: ad montes videlicet, & speluncas de more se recipiendo.

14 Notandum quippè ex Illustrif. Abulenfi, *quæst. 10. in caput 6. Judicum*, quòd Madianitæ, & cæteri Populi Orientales Israelitarum inimici veniebant in terram Israel, tempore messis, cum nondum matura erat, ut possent omnia vastare: venientibus autem eis, Israelitæ fugiebant ad montes; nam dicitur hoc eodem *cap. 6. Judicum*, quòd fecerant sibi antra, & speluncas in montibus, & munitissima ad repugnandum loca: in his ergo locis manebant Israelitæ absconditi timore mortis, eo tempore, quo manebant Ma-

diani-

dianitæ in terra, eam vastando, quibus recedentibus Israelitæ descendebant, & colebant terram pro sequenti anno; ne omninò perirent, in angustia, & miseria, sed ut poterant sustentabantur. Adveniente autem tempore messium, si manerent aliqua loca nondum in vasa à Madianitis, præoccupabant Israelitæ, segetes non plenè maturas qualiter cumque metere, & excutiebant grana; ferrebantque quod poterant secum in montes; unde quia tunc temporis non dum Madianitæ occupaverant oppidum Ephrà, ubi debebat Gedeon, ipse purgabat triticum, ut ferret secum in montes ad manendum in antris, & speluncis, quousque recederent Madianitæ, ita Illustr. Abulensis.

15 Nec indecorum censerì debet, quòd Gedeon purgaret frumenta, & agriculturæ incumberet, tum quòd à Deo agricultura præcepta fuerit Adæ; *Genes. cap. 2. vers. 15.* tam quòd Adam, à quo omnis nobilitas descendit, Abel, Seth, Noe, Abraham, Haac, Jacob, Moyses, Booz, omnesque præci viri celeberrimi fuerint Agricola; totusque Populus Israel colebat agros, donec Regem peteret. Cyrus etiam Parfarum Rex, & antiqui Imperatores Romani, agricola fuerunt, nec non alij plurimi Reges, ut adnotat P. Cornelius *Genes. cap. 9. vers. 20.*

V 2

Re-

16 Regumque cura occupata fuit non solum agriculturæ exercitio, sed libris etiam, quasi Artem tradendo, ut Hiero, Mitridates, Philometor, Attalus, Archelaus, & Duces, ut Xenophon, Syllanus, Cato, Plinius, Terentius Varro. Attiliumque vocantes ad Imperium Romanum eum semen spargentem, invenerunt. Estque commendabilis valde agricultura; primò quia habet amœnitatem, secundò sanitatem tuetur, & corpus roborat; tertio fruges, & fructus procurat: quarto valet ad meditationem Cæli, Syderum, pluriarumque rerum naturalium, & ad contemplandum, colendumque Deum, inde prisca festa Terralia, Floralia, Agnalia, Palilia, &c. huiusque artis bona considerans Poeta 2. Georgicon cecinit.

O fortunatos nimium, sua si bona norint

Agricolæ! quibus ipsa procul discordibus armis
Fundit humo facilem victum iustissima tellus

Et rursus:

Hanc olim vitam veteres coluere Sabini

Hanc Remus, & frater, sic fortis Hetruria crevit:

Scilicet, & facta est rerum pulcherrima Roma

Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat.

Et Aristoteles lib. 1. Oeconomicorum, cap. 2. ita ait: *Secundum naturam verò potissima est agricultura: secundo loco omnia, quæ sunt à ter-*

Sectionibus sectione 7. &c. Sect. 9. 309
ra, seu metallorum, aut si qua alia huiusmodi: sed agricultura præcipue, quoniam iusta. Non enim ab hominibus, nec volentibus, ut cauponaria, & mercenaria, nec ab invititis querit, quemadmodum bellicæ artes: & est earum rerum, quæ sunt secundum naturam. Natura enim omnis educatio est à matre; quare, & hominibus à terra. Hæc Philosophus. Præcipua tamen agriculturæ laus habetur Ecclesiastici cap. 7. c. 16. ubi Syracides nos ita monet, non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo. Nihil ergò mirum, quòd Gedeon, et si Israeliticæ Gentis Dux, & Judex rusticationi incumberet.

27 Verumtamen non idè intentionis nostræ est, Gedeonem, & alios Judices usque ad Abimelech, statim post mortem præcedentium Judicum fuisse constitutos, id enim in Sacro Eloquentio exploratum non reperitur, & videtur colligi potius, non ita evenisse; nam de Othoniele nullibi legimus, quòd iudicaverit Populum illicò post defunctos Josue, & Seniores, quorum temporibus, Israelitæ iugiter servierunt Domino, ut scriptura testatur, Josue cap. vitim. vers. 3. sed post illa tempora in quibus filij Israel ad Idololatriam iam declinaverant, & item posteaquam ob eandem Idololatriam servierant Regi Mesopotamiæ, seu Syriæ, octo annis, ut dicitur

Judicum cap. 3. vers. 8. tunc enim, quemadmodum ibidem habetur, clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis Salvatorem, scilicet Othonielem, & liberavit eos: ecce Othoniel non nisi post prædictos servitutis annos Populo præfuisse indicatur.

18 Idem possumus colligere ex eodem *Judicum cap. vers. 12.* ubi post descriptam Othonielis mortem, adiungitur: *Addiderunt autem filij Israel facere malum in conspectu Domini, qui confortavit adversus eos Eglon Regem Moab.* Et post pauca videlicet *versu 14.* sequitur: *Servieruntque filij Israel Eglon Regi Moab decemdecimo annis, & postea clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis Salvatorem vocabulo Aod.* ubi videtur asseri, quòd etiam huius Judicis suscitatio facta fuerit post illud decursum Idololatriæ tempus indeterminatum, & item post alios, 18. servitutis annos, quamobrem non illicò post defunctum Othonielem electus fuit Judex Aod.

19 Idem firmatur, quoniam si dixerimus verba illa, *quievit terra tot annis*, significare annos præfecturæ cuiusque Judicis, durantis omninò per tot illos annos, eadem prorsus absurda, & inconvenientia sequi, necesse erit, quæ in superioribus retulimus, nimirum, Sacræ Chronologiæ confusionem, & *textus lib. 3. Regum cap. 6. vers. 1.* falsitatem; quan-

quandoquidem summæ annorum ibidem expressè addere oportebit alios annos inter obitum prioris Judicis, & subsequents excitationem decursos, quos Scriptura Sacra indecisos reliquit.

20 His incomodis it obviam nostra sententia dicendo, Scripturam Sacram illis verbis, indicare voluisse præfixum annorum numerum, qui ab una Populi prævaricatione ad aliam, seu ab obitu præcedentis Judicis ad obitum subsequents intercesserat, nulla habita ratione, quòd posterior Judex statim aut aliquibus postmodum annis delectus fuerit; hoc enim exprimere ad continuandam Chronologiam non videbatur necessarium; illud autem ad seriem temporum colligendam, scire omninò oportebat. Secundo quòd in dicto numero annorum etiam Idololatriæ, servitutes, & belli tempora comprehendantur; tertio quòd Israelita maiorem, vel magnam saltem illius temporis partem in summa pace, ac tranquillitate traduxerunt,

21 Propendent igitur in sententiam suprà indicatam, videlicet Judices præfatos usque ad Abimelech non fuisse electos statim post obitum præcedentiù, sed interiecto aliquo annorum spatio, Tornielus, 4. *Mundæ ætatis anno 58. num. 30. & P. Saliæ. anno Mundi 2761. num. 1.*

SECTIO X.

*Elevat alia P. Petavij fundamenta,
& ipsius sententiam
refellit.*

Igitur P. Dionysius Petavius omni-
gena eruditione præditus, ac præ-
sertim in re Chronologica apri-
mè dilaudandus singularem aggressus est viam,
vt præsentem enodaret difficultatē iuxta dicta
in fine sectionis 2. Ab illius tamen sententia
discedere ex præadductis cogimur fundamen-
tis, vt ex traditis *sect. 4. & sequentibus* abun-
de constat; ostensum quippè est, servitutum
tempora, etiam quatuor priora includenda
esse in annis, qui iudicibus consignantur, vel
quibus terra quievissè dicitur, idquod Peta-
vius inficiatur.

2 Secundum verò eiusdem Authoris
assertum videlicet, intervallum ab Exodo ad
Templi conditum, annis definiendum quin-
gentis viginti; ita vt ad summam illam, quæ
3. *Regum. cap. 6.* expressa videtur, quadragin-
ta tamen adiungantur anni; hoc inquam reij-
ciendum venit primò; quoniam si quatuor ser-
vitutum priora tempora ab annis iudicum se-
parentur, conficitur summa quinquaginta
trium

trium annorum. Patet, nam prima servitus
Mesopotamica, *Judicum cap. 3. vers. 8.* fuit octo
annorum: secunda Moabitida, *Judicum cap.
3. vers. 14.* perduravit annos decem octo:
tertia Chananitida, *Judicum cap. 4. vers. 3.* fuit
annorum viginti: quarta sub dominio Ma-
dianitarum, *Judicum cap. 6. vers. 1.* fuit anno-
rum septem. Porro autem ex his intervallis
colligitur summa annorum 53. totidem ergò,
nec præcisè quadraginta, vt vult Petavius, ad-
dendi erunt summæ annorum, quæ habetur
3. *Regum cap. 6.*

3 Secundò, quia vt constat ex diagram-
mate ab eodem Petavio descripto, *lib. 9. cap. 33.*
Josue præfuit annis quatuordecim, & deinde
Seniores alijs decem ante primam Israelita-
rum servitutum; quamobrem, si alijs 53. ad-
dideris annos 7. quos addit P. Petavius præ-
fecturæ Josue, & Seniorum suprâ 17. quos
cum communi sententiâ tribuendos censui-
mus, sient anni 60. utique addendi nume-
ro annorum, de quibus 3. *Regum cap. 6.
vers. 1.*

4 Quòd si ex eodem Petavio, *dicto
cap. 33. §. his velut fundamentis*, dixeris, 40.
tantum annos esse addendos summæ prædictæ;
quoniam Heli iudici non 40. anni sunt adscri-
bendi, vt frequens fert sententiâ, sed 20. tantum
& propterea ablatis 20. ab illo numero anno-
rum

rum 60. subremanent 40. qui adiungi debent annis in eo *cap. 6. lib. 3. Regum* assertis.

5 Quæ supputandi ratio probatur à Petavio ex eo quod 70. Interpretes, vt in Chronico testatur Eusebius, & Sixtiana editio fidem facit, 20. tantum annos impudent Heli, vtque hanc lectionem Hebraicæ, & Latine, conciliet Petavius, Samsonis tempore, inquit, iudicasse Heli; ita nimirum, vt ambo diversis in Provincijs Iudiciariam illam administrationem exercuerint, vel potius ita, vt quod Samsonem Scriptura refert, iudicasse Populum, nihil aliud sit, quam ad Deum vindicandum, ac tuendum, Philistæos oppressisse, & in illos cædibus, ac populationibus eferuisse; eamque annorum Samsonis, cum Heli administratione implicationem protegit Petavius auctoritate Malij *Commentario in caput ultimum Josue*, vbi de Samstone sentit, nunquam, illum Israelitis imperasse, eiusque vicenos annos totidem Heli prioribus accensendos.

6 Quæ existimatio stabiliri potest auctoritate D. Chrysostomi *lib. 3. contra vituperatores vite Monastica*, vbi ait: Heli annos 20. iudicasse; idem habet Severus Sulpitius, & Comestor *lib. 5. cap. 6.* dicens in Paralipomenon haberi, Heli iudicasse Israelem 20. annis, idem placitum Syncellus, apud Scaligerum, refert ab Africano esse acceptum.

7 Verumtamen si id quispiam dixerit, refellendus veniet, quoniam in Sacra Pagina dissertè habetur, Samsonem iudicasse Israeliticum Populum, nempe *Judicum cap. 15. finè*, de illo asseritur, *iudicavitque Israel in diebus Phylistiim 20. annis*: idem legitur in calce *cap. 16.* nec solum in editione Vulgata, verum etiam in alia 70. Interpretum, & in Paraphrasi Chaldaica idem firmatur: vnde Genebrardus *lib. 1. sue Chronologie: Miror*, inquit, *Masium doctissimum Josue Interpretem maluisse expungere Samsonem de numero Judicum, & eius 20. annos, quibus iudicasse Israel memoratur, ascribere dimidiato Pontificatui Heli, quam in caterorum Chronographorum sententia, aut potius Scripture verbis permanere, Judicum 16. fortasse voluit partim r-dundantem Judeorum traditionem de 28. annis Josue, partim corruptam Grecorum editionem tueri.* Ita Genebrardus.

8 Secundò Heli iudicasse Israelem annis 40. traditur expressè *lib. 1. Regum cap. 4. vers. 18.* in editione Vulgata, & licet in 70. Interpretum codicibus, tum vetustis, quemadmodum testatur Eusebius in Chronicis, tum recentioribus, Romæ anno salutis 1588. latine editis, legamus, Heli iudicasse Populum 20. annis; alij eorundem 70. Interpretum codices græci, excussi habent annos 40. vt

testantur Scholia, quæ super eadem editione Latina Sixtiana habentur; & quidem verè esse in textu tum Græco, tum Latino eorundem Interpretum in Biblijs Regijs, & Complutensibus, & ibidem in Chaldaica paraphrasi, nec non apud Josephum in calce *lib. 5. antiquitatum.*

8 Idcirco correctiores eo loci merito arbitramur esse illos codices 70. Interpretum, qui cum editione Vulgata concordant, eosque cunctis alijs esse præferendos, & iuxta Vulgatam editionem emendanda potius est quælibet alia translatio; præcipuè iuxta Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi Decretum.

9 Tum quia ita habetur in Hæbreo fonte, & consimiliter legant Josephus *lib. 5. Antiquitatum cap. 14.* Clemens Alexandrinus *lib. 1. Stromatum capit. 11.* Theodoretus *quest. 12.* D. Gregorius, D. Isidorus, Beda, ceterique Interpretes communiter, & inter Recentiores præcipuè P. Franciscus de Mendoza *lib. 1. Reg. cap. 14. vers. 18. in expositione litteræ num. 12.* quibus assentiuntur Chronologi, Eusebius, Sabelius, Genebrardus, Cardin. Belarminus, Gordonus, Torniiellus *anno ab Orbe condito 2880. & 4. ætatis 337. num. 1. nec non anno ab Orbe condito 2900. 4. mundi ætatis 397. num. 1. P. Salianus tom. 3. anno mundi 2939. num. 28. & in Scholijs ad eundem annum num. 5.*

Quæ

10 Quæ communis, & recepta sententia fulcitur, quoniam si Scriptura vellet in annis 40. Heli comprehendere anno 20. Samsonis, non prius in *lib. Judicum* expressisset annos Samsonis: satis quippè fuisset, eos mox in annis Heli includere. Imò quia eos signanter, loco proprio expresserat, signum est, quod noluit, eisdem postea cum annis Heli coniungere. Secundo, quia ea annorum implicatio, & repetitio Sacra, horum temporum Chronologiam confunderet, quoniam eodem iure posset afferere quispiam, annos 40. Othonielis in illis 80. Aod fuisse computatos, & sic de alijs: undè tota confunderetur temporis ratio.

11 Deindè P. Petavius, qui Masij autoritate vult protegi, ab illo quodammodo, vel invitus recedit; quoniam *dicto lib. 9. capit. 33.* & in diagrammate, Judicem Samsonem computat, & collocat, tribuitque ipsi Judicariæ dignitatis annos 20. cum tamen Masius ab albo Judicum Samsonem expungat, existimetque nunquam illum Israelitis imperasse. Verùmenimverò, cum Scriptura Sacra semel, & iterum, nempe *cap. 15. & 16.* de Samfone asserat iudicasse Israelem, nemo poterit id in dubium revocare, nec dicere audebit, nusquam in Sacris litteris haberi, quòd Samson ullo Priucipis officio functus fuerit, ut Masius con-

ten-

tendit; & quidem, quod iste Israelitarum Dux in omnimodam libertatem Populum sibi commissum adducere, non potuerit, minimè argumento est, ut ipsi Judicis, & Ducatus dignitas denegeretur.

12 Quod si Masij Authoritatem tanti estimat P. Petavius, quare ipsi adhære cere renuit in retinenda summa annorum 480. ab Exodo ad Templum, quam Masius observat. Omnibus igitur perpensis conficitur, Samsonem Judiciaria potestate verè functum fuisse, & 20. annos huiusce Principatus esse illi consignandos, distinctos utique à 40. annis Heli Judicis asserendis, in consimili dignitate; quod autem dicit Petavius, eodem tempore diversis tamen in Provinciis utrumque hunc Ducem præfuisse, & iudicasse, divinatorium est; nullibi enim in Sacris Litteris ea Provinciarum divisio Samsonem inter, & Heli habetur, ideoque nec aprobanda est: factum quippè non præsumitur, nisi probetur. *Lege in bello. 12. §. facta ff. de captivoi, & post l. minio reversis. Lege I. Codice, de probationibus, cap. Cum Joannes. §. bellum, de fide instrumentorum, & frequenter notant utriusque Juris DD.*

13 Vnde si quatuor priora servitutum tempora à Judicum annis non separentur, denturque Josue, & Senioribus anni 24. ut

P:

P. Petavius vult, debet ipse addere annos 60. & non præcisè 40. supra numerum 480. annorum, quem tradit textus *lib. 3. Regum cap. 6. v. 1.*

14 Reliqua autem Petavij fundamenta potiora non apparent, asserit ergò hic Autor, Exitum ex Ægypto tempus illud interpretandum, quo Israelitæ trajecto Jordane Chanangæ possessionem adierunt, tunc enim perfectè ex Ægypto migrasse, & exire desuisse putandi sunt, cum ad itineris metas, terminumque pervenerunt; quam expositionem potiorem existimat Petavius, quia in ipso egressiois vocabulo solam quadragenariam in deserto peregrinationem, vel ex Ægypto, Arabiam, & interiectas Ægyptum inter, & Chanangam Regiones intelligit. Ita tamen opinionis huiusce commendatio exigua, & infirma est, durioribus quippè illa laborat difficultatibus, ut ex supra dictis conspicitur; cogitur enim Petavius, vel à Judicum Fastis Samsonem rejicere, vel Heli annos 20. Judicariæ dignitatis auferre. Fateamur ergò exitum, & egressionem ex Ægypto aliquando in Sacris Litteris sumi pro toto tempore illo annorum 40. quo Israelitæ in deserto peregrinabantur, vel pro aliqua illius peregrinationis, ac temporis parte, ut cernere est *cap. 4. Deuter. commat. 45. & 46. nec non Psalm. 113. ve-*

verum id ideo contingit, quia ipsa rerum series, & narratio illas voces sic intelligi postulat; cum enim eo *cap. 4. Deuteronomij*, & in illis *versibus 45. & 46.* expressè dicatur, testimonia illa Domini loquutum esse Moysè ad filios Israel, quando egressi sunt de Ægypto trans Jordanem, quod planè paulo ante Chananeam ingressum, accidit propterea egressio ex Ægypto sumi non potest pro illo primo anno Israelitarum peregrinationis, & ab Ægypto exitus.

25

Haud aliter evenit in prædicto *Psal. 113.* in quo Regius vates enarrat mirabilia, quæ Israelitico Populo in deserto Dominus indulsit; quamobrem exitus Israel venit intelligendus de tempore, quo ea mirabilia patrata fuerunt, verba enim debent intelligi iuxta subiectam materiã, quam præceptionem, vt sacra interpretemur eloquia, nobis tradidit Innocentius III. *cap. Solite. de maiori tate*, & *obidien.* vbi Summus Pontifex rescribens Constanrinopolitano Imperatori, perperam accipienti verba D. Petri *epist. 1. cap. 2.* nempe, *subditi estote omni humanae creaturae sicut Regi, ut præcellentis*; ait Alexander Papa: *si personam loquentis, & eorum ad quos loquebatur ac vim locutionis diligentius attendisses scribentis, non expressisses taliter intellectum: scribebas enim Apostolus subditis suis, & eos ad hu-*

mi-

militatis meritum provocabat. Pergitque ostendens, quod si secus accipiantur Apostoli verba, sequeretur, quod etiam servus quilibet in Sacerdotes imperium accepisset, cum dicat Divus Petrus, *omni humana creatura subditi estote.* Tum sic: ergo quia ex subiecta materia significationem verba accipiunt, & ea propter exitus, & egressio de Terra Ægypti in præcitatis locis latè veniunt interpretanda.

26

Cæterum in *cap. 6. lib. 3. Regum* cum nihil habeatur, ex quo modificanda, seu amplianda veniat vox *egressio*, seu clausula illa *egressionis filiorum Israel de Terra Ægypti*, debet profectò illa accipi in proprio sensu quoniam verba intelligenda sunt secundum propriam significationem, à qua non est recedendum, *cap. ad Authentiam de Decimis. Leges. Non aliter. de legatis 3.* Cardin. Tuschus *tom. 8. littera V. conclusio 91.* & Cardin. Mantica, *de coniecturis lib. 8. tit. 18. num. 35.* propria autem significatio istius vocis *egressio* non comprehendit tempus peregrinationis post egressum de Terra Ægypti, & per Regionem Ægyptum inter, & Chananeam.

27

Id quod stabiliter ex sensu eorundem verborum, qui non semel conspiciunt evidenter in Sacris Libris, vt videre est *Exodi cap. 16. vers. 1.* vbi dicitur: *Et venit omnis*

X

mul-

multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim, & Synai, quinto decimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de Terra Ægypti. En egressio de Terra Ægypti non accipitur pro fine quadragenariæ peregrinationis per desertum, & multò minus pro ingressu in Chananzam, sed sumitur pro primo ipso exitu de Terra Ægypti, & eodem cap. vers. 6. ita habetur, *dixeruntque Moyses, & Aaron ad omnes filios Israel: vespere scietis, quod Dominus eduxerit vos de Terra Ægypti, & manè videbitis Gloriam Domini*: nempè Man, eodem enim cap. vers. 32. iussit Dominus Man servari in futuras generationes, hanc exhibens rationem, nempè, *ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de Terra Ægypti, at panis iste datus fuit Populo, mense secundo ab egressu de Terra Ægypti, ut eodem cap. constat: ergò quia tunc verè, & simpliciter verificatur exitus, & egressio de Ægypto.* Concinnant cap. 18. vers. 1. nec non caput 19. vers. 1. & cap. 20. vers. 1. eiusdem libri Exodi, quibus in locis exitus, & egressio filiorum Israel de Terra Ægypti fit mentio, & tamen res gestæ, & in eisdem locis prolata intra tertium mentem primi anni eiusdem exitus evenerunt.

28 Cæterum peremptoria magis adversus Petavium nobis suppetit ratio, deduc-

ta videlicet ex Chronologia obitus Aaron, pro ut scribitur Numerum cap. 33. commate 38. hisce verbis, *Ascenditque Aaron Sacerdos in Montem Hor iubente Domino, & ibi mortuus est, anno quadragesimo egressiois filiorum Israel ex Ægypto, mense quinto primo die Mensis, cum esset annorum centum viginti trium;* Ex quo Sacro Textu in hunc modum dissero, Aaron mortuus est anno 40. egressiois filiorum Israel ex Ægypto; sed egressio ex Ægypto tempus illud intelligendum venit iuxta Petavium, quo Israelitæ Chananzæ possessionem adierunt: ergò Aaron obiit anno 40. postquam Israelitæ ingressi sunt Chananzam.

29 Hoc utique consequens licet legitime deductum appareat ex Petavij interpretatione, falsum tamen est, & Sacræ Scripturæ contrarium; Aaron quippè, & illius frater Moyses ingressi non fuerunt terram Israelitis promissam; ut inclarescit ex lib. Numer. cap. 20. vers. 12. vbi sic habetur: *Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron; quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos Populos in terram quam dabo eis.*

30 Tum quia Moyses mortuus fuit post Aaronem; & tamen Moyses Chananzam ingressus non fuit, ut patet ex Deuteronomij cap. 32. vers. 49. vbi Dominus iussit Moy-

ascendere in montē Abarim, id est transitum, in monte Nebo, qui est in terra Moab contra Jericho, & ait Dominus Moyli: *vide terram Canaan quam ego tradam filiis Israel obtinentiam, & morere in monte, quem conscendens iungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus populis suis, quia prevaricati estis contra me in medio filiorum Israel ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin.*

31 Quod si obiter inquiras, quanam fuerit hæc incredulitas, & quodnam peccatum Moïsi, & Haronis? Respondeo, omisis alijs placitis, secundum probabiliores sententias; quarū prima ait peccatum in eo stetit, quod locutus est Moyses non petre, uti iusserat Dominus, sed Populo eum obiurgando, & exasperando, vocans eum incredulum, & rebellem: unde Populus irritatus, licet videns tantum miraculum aquarum, non sanctificavit tamen Dominum, cum laudando, eique gratias agendo. Ita Theodoretus, Oleaster, Liranus, & Illustrissimus Abulensis; non enim credibile est, quod Moyses, & Aaron de Dei virtute dubitaverint, cum toties eam in tot portentis essent exerti.

32 Secunda sententia inquit, peccatum istud fuisse, quod Moyses (idemque intelligendum venit de Aarone) planè tenens

cens (senes enim facillè concitantur ad bilem, impatentiam, diffidentiam, & pusillanimitatem) irritatus aequè, ac deiectus, ac perturbatus novo, & insolito murmure Populi (hactenus enim ab anno secundo exitus ex Ægypto usque ad annum 40. quo hæc gesta sunt, nullum Populi murmur legimus) dubitanter petram percussit, non quod dubitaret de Dei potentia, aut fidelitate in se; ipse enim ex fidei zelo incredulitatem Populi hæc arguit, atque in multò maioribus portentis, à se editis, adeoque in simili percussione petre in Raphidim, Deo crediderat. *Exodi 17. vers. 6.*

33 Sed quod Populum tam rebellem, Deumque ita irritantem, indignum iudicaret, hoc miraculo, ac proinde dubitaret, an illud Deus esset facturus? Et an id absolute promississet, vel conditionatè, si videlicet Hebræi cessent murmurare, & credant, Deum ex petra daturum aquas? Jam verè videns eos incredulos, dubitanter petram percussit, id quod significavit dicens: *audite rebelles, & increduli, num de petra hac vobis aquam poterimus elicere..* Ita docent S. Augustinus *quæst. 19.* Rabanus, Rupertus, Cajetanus, Cornelius Tiranus, & alij.

34 Notandum tamen, verosimilius esse, Mosem, & Aaronem ex nimia perturbatione non nisi venialiter, in prædicto eventu,

peccasse : ita D. Augustinus , & plerique DD. apud Tirinum edocent : mortè tamen luisse hanc culpam , quod dissidentia de Deo , & scandalum proximorum in Prælatiis , quantumcumque per accidens sint exilia , & levia , ob alias circustantias , per se tamen , & ex se sint valdè noxia , & iniuriosa Deo. Ita Tirinus in *cap. 20. Numerorum.*

35 Ad nostrum verò redeuntes scopum , primò liquidum sit , Aaronem mortuum fuisse anno 40. egressionis filiorum Israel ex Ægypto , *Numerorum cap. 33.* secundò id egressionis tempus computari debere à primo anno . quo Israelitæ peregrinari coeperunt , egressi de Ægypto , vt patet etiam ex *cap. 20. Numerorum* , simul cum *cap. 33. vers. 38.* ibi : *Ascenditque Aaron Sacerdos in montem Hor , iubente Domino : & ibi : mortuus est anno quadragésimo egressionis filiorum Israel ex Ægypto.*

36 Vnde tertium elucet confectarium videlicet , dum in sacro *lib. 3. Regum cap. 6.* eodem verborum tenore fit mentio egressionis filiorum Israel de Terra Ægypti , numeranturque anni 480. vsque ad Templi foundationem , initium huiusce periodi sumendum quoque esse ab illo primò quadragenaria peregrinationis anno.

SECTIO XI.

Plura alia circa tempus Principatus Heli placita refert , obiterque refellit.

1 **P**Rimum sit quorundam apud Magistrum Historiæ Scholasticæ , dicentium , viginti annos Heli concurrere cum viginti annis Samuelis : ita , vt solus dicatur Heli 20. annis , at cum Samuele 40. iudicasse. Sed oppugnatur cum Samuel iudicando nunquam concurrerit cum Heli , sed cum Saule , vt infrà magis dilucidè patebit , potius igitur annis Saulis , quam Heli annumerari debent anni Samuelis.

2 Secundò idem Magister Historiæ , & Nauclerus dicunt , 20. annis qui post Samsonem sine Iudice fluxerunt , aggregandos 20. annos , quibus Heli iudicavit. Sed contra primò ; nam Samson iudicavit annos 20. vt ostensum suprà ex *Exod. cap. 16. fine* , at licèt admittamus illam annorum 20. anarchiam usque ad initium Principatus Heli , si huic 20. solum consignentur anni , nihil nostræ officit sententiæ , & chronologiæ , quæ Heli Ducatum , & quadragenariam Iudicis dignitatem orditur à vigésimo anno Samsonis exacto.

3 Secundò quia id Anarchiæ post Samsonem, de quo *Judicum* 17. vers. 6. & *Judicum* 18. vers. 1. nec non *Judicum* 21. num. 24. probabilius est non post Samsonem, sed inter Josue, & Othonielem incidisse, ut mox inclarescet. Tertiò, quia illud temporis intervallum non constat, fuisse annorum 20. nec ad tot annos potuisse pervenire, communiter asseritur.

4 Tertiò dicunt alij, Heli habuisse duplicem dignitatem. Pontificiam 20. annis, ut dicunt 70. Interpretes, & Judiciariam 40. ut loquitur Vulgata. Sed contra, quoniam utraque lectio de Judiciaria agit dignitate: non possunt igitur ea ratione comprobari, imò Theodoretus citatus asserit, Heli utramque dignitatem 40. annis administrasse; quæ sententia est communis apud P. Salianum, anno *Mundi* 2900. Præterquamquòd semel concessio, quòd Heli 40. annis iudicaverit, nostra consistit sententia.

5 Quartò inquit P. Mendoza *lib. 1. Regum, cap. 4. num. 18. in expositione literali* §. 13. si divinare licet, dici posset: Heli 20. annos per se solum, alios 20. etiam per filios, in quos magna ex parte suum exoneraverat munus, iudicasse. Vel etiam 20. annos à filiorum pravitate incorruptum præfuisse, alios 20. ab eorum malitia abreptum *Rem p. non*

tam gubernasse, quàm præcipitasse: & Vulgatam de toto tempore locutam; 70. verò Interpretes de illo tantum tempore, quo solus, vel incorruptus administravit. Cæterum hæc asserere, cum arduum sit, ut ipse Mendoza non diffitetur, præmittenda veniant; his tamen datis, sed inceptis, cum idem 40. annorum intervallum sub Heli iudice superfit, in concussa quoque permanet nostra sententia.

SECTIO XII.

Num Anarchia, de qua Judicum cap. 17. vers. 6. & Judicum 18. vers. 1. nec non Judicum 21. vers. 14. inter Samsonem, & Heli evenerit, vel inter Josue, & Othonielem incidit?

1 ERGÒ *Judicum cap. 17. vers. 6. in* hunc modum habetur; *In diebus illis non erat Rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat, & cap. 18. vers. 1. In diebus illis, non erat Rex in Israel. Et cap. 21. vers. 24. consimiliter asseritur: In diebus illis non erat Rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.*

2 Circa quæ verba, & de his, quæ in præfatis capitibus narrantur, dubitationis est, ad quod tempus veniant referenda? Et prima Rabinnorum sententia apud P. Cornelium docet: hæc accidisse sub Josue adhuc vivente, sed præ senio languente, nec Idololatriæ obstitente. Secunda sententia Rabi Raski, & Seder olam hæc collocat sub Othonieki: alij etiam Rabini aiunt, contigisse sub Aod, secundo Judice.

3 Tertia sententia Rabi David, & Kimi asserit: hæc evenisse post Samsonis mortem, ita vt inter Samsonem, & Heli fuerint tempora media, in quibus exarata in præcitatæ locis contigerint, præsertim quod dicitur de Idolo Michæ; cui opinioni adhærent Arias Montanus, necnon P. Serarius *quæst.* 14. *cum plerisque novatoribus*, adnotante P. Tirino in *cap.* 17. *Judicum*.

4 At potior censenda quarta sententia, docens Anarchiam, de qua in præfatis capitibus, referendam ad tempus post Josue ad Othonielem, Idololatriamque, in eisdem locis narratam, contigisse paulò post mortem Calebi, & Seniorum, qui Josue *cap.* ultimo *vers.* 31. post Josue dicuntur multò vixisse tempore. Sic tenent Josephus *lib.* 2. *cap.* 5. Nicolaus de Lira in *hoc caput* 17. *Judicum*, Illust. Abulensis *eodem cap. quæst.* 1. & 16. *Ma-*
lius

sius in *caput* 19. *Josue vers.* 47. perdoctus & Ribera *comment. in Oseam cap.* 10. Cornel. à Lapide in *caput* 17. *Judicum* Tirinus *eodem cap.* Torniellus *tom.* 1. *an.* 51. 4. *Mundi ætatis* Sallianus *tom.* 2. *an.* *Mundi* 2622. *num.* 12. nec dissentitur P. Petavius *lib.* 9. *cap.* 33. vbi in suo *diagramate periodi ab exitu ad Templum Salomonis* ex vera Chronologia, vt ille inquit, inter Samsonem, & Heli nullum agnoscit interregnum. Huic ergò subscribo sententiæ.

5 Et vt eam consulciam præmitto, quod in præallegatis locis *lib.* *Judicum*, dum asseritur; eo tempore non erat Rex in Israel. & unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat, vniuersaliter id accipiendum est, hoc est non solum de Rege propriè accepto, sed etiam de Judice, siuè Duce, Principe, aut Rectore, qui posset delinquentes punire; sic etiam vsurpatur nomen Regis, *Judicum cap.* 9. *vers.* 22. vbi dicitur, Abimelech regnasse super Israel, hoc est, iudicasse Israelitas; & *Math.* *cap.* 2. *vers.* 22. dicitur quòd Archelaus regnabat in Judæa, cum tamen revera, nunquam Regis titulum à Cæsare potuerit obtinere, vt notat Torniellus *an.* 51. 4. *ætatis.* P. Maldonatus *commentario in illud caput* 2. *Matthæi*; tum quia, vt optimè animadvertit Illust. Abulensis, *Quæst.* 1. in *caput* 17. *Judicum*, si solum diceretur in littera, quòd in diebus

illis non erat Rex in Israel, posset quidem stare opinio quorundam Hebræorum, apud Nicolaum de Lira in præfenti dicentium, eas regestas fuisse sub Othoniele; cæterum id nequit congruenter accipi; quoniam non solum dicitur, quod non erat tunc Rex in Israel, sed in super additur, quod quilibet, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat: in quo non solum excluditur tunc fuisse Regem, sed etiam fuisse Rectorem aliquem, qui posset, delicta corrigere, & punire.

6 Quod autem Nicolaus de Lira inquit, videlicet, Judices non habuisse potestatem corrigendi, falsum omnino est, primò quia Judicum potestas à Regum potestate non differebat, nisi penes ea, quæ habentur 1. *Regum cap. 8.* ubi ius Regum præscribitur supra potestatem Judicum, præcipue in imponendo tributa, & accipiendo aliquid de bonis Israelitarum, quæ Judices efficere, non poterant; at ius habebant convocandi Populum, corrigendi vitia, & causas iudicandi, iuxta ea, quæ in initio huiusce dissertationis diximus, præsertim ex P. Saliano, & Petavio *lib. 9. cap. 33.*

7 Secundò quoniam aliter politia, & gubernatio inordinatissima fuisset inter Hebræos; cum nullus esset, qui prohibere posset vitia, nec malos punire. Tertio quia Judices Principatum habebant, ut patet de Jeph-

te *Judicum cap. 11.* ubi super ipsos Populi Principes Principatum Jephthæ obtinuit.

8 Quarto quia 2. *capite Judicum*, dicitur quod tempore, quo ob mortem Judicis deerat Dux, seu Judex in Israel, Populus declinabat ad Idola, & cum alius excitabatur Judex, tempore illius, Israelitæ colebant Dominum; id quod non accidisset, nisi Judex haberet potestatem corrigendi Idololatrias. Quintò quia si verba illa, *In tempore illo non erat Rex*, acciperentur præcisè de Rege in sensu proprio, esset clausula omnino superflua, quia manifestum erat, quod in tempore isto, non erat Rex in Israel, penes eam propriam acceptionem, non enim fuerunt Reges apud Israelitas, usque ad Saulem, ut in *lib. 1. Regum* patet; ea autem quæ in libro isto habentur, facta fuerunt tempore Judicum: ergò superfluum esset, hinc dici, quod non erat Rex in Israel; atque adeò necessè est, quod in prædictis locis Rex accipiatur etiam pro Judice, aut Rectore quocumque.

9 His prælibatis, quod verba illa, *eo tempore non erat Rex in Israel*, non sint referenda ad tempus post Samsonem, probatur primò, quoniam Michæ Idolum, de quo *cap. 17. Judicum*. Et captio Urbis Lais, facta à filiis Dan, quæ refertur *cap. 18. in eodem*, *lib. evenerant*, quasi eodem tempore; illij enim Dan

venientes in domum Michæ, rapuerunt inde Idololum, & duxerunt illud in Lais Urbem, quam ceperunt, vt dicitur *cap. 18. praciato.*

10 Rursus ex eodem *cap.* constat, quod Danitę ipsi auullerunt Jonatan Sacerdotem Michæ, & constituerunt eum Sacerdotem in Urbe Lais. Iste autem Jonatan erat filius Gerson, & nepos Moylis; ⁺at Moylis nepos in vivis esse non poterat tempore Samsonis: ergo quia resgesta *dicit. cap. 17.* & sequentibus, evenire non potuerunt post Samsonem.

11 Probatur quia Gerson filius Moylis genitus fuit ante exitum de Ægypto, vt patet *Exodi; cap. 2. vers. 22.* simul cum *cap. 3. & 4. eiusdem lib.* vt animadvertit Abulensis *cap. 17. Judicum, quæst. 1.* necnon P. Salianus anno *Mundi 2538. num. 1.* cum alijs communiter. Ab exitu autem ex Ægypto vsque ad finem Ducatus Samsonis fluxere anni supra trecenti quinquaginta: quamobrem etiam si Gerson anno septuagesimo suæ etatis genuisset filium suum Jonatan, esset iam idem Jonatan annorum ducentorum octoginta, quando constitutus fuit Sacerdos in Urbe Lais, si id evenit post Samsonem; quod vtique omninò falsum est; ea quippè ætate Samsonis, ferè iam nullus ad centesimum annum accedebat, vt Sapiientissimus Abulensis notat: igitur prædicta Anarchia

re-

referri non potest ad tempus subsequens Samsonem, sed ad præcedentia tempora revocanda est.

12 Id quod secundò ostenditur, quia delictum, quod filij Belial perpetrarunt contra concubinam levitæ, vt refertur *cap. 19. Judicum*, contigit vtique, antequam Ierusalem capta esset ab Israelitis; puer quippè levitæ cum ad eum dixisset, quòd declinaret in Ierusalem, levita respondit, se nolle illuc declinare, quia erat civitas alienorum, Jebusæorum nempè, atque adeò nondum ab Israelitis capta; at Ierusalem expugnata fuit, paulò post mortum Josue, vivente Caleb, vt patet *cap. 1. Judicum*: ergo prælibatum scelus commissum fuit ante Othonielem; sed aliunde contigit tempore illo, in quo dicitur, non fuisse Regem in Israel, vt patet *ex cap. 20.* ergo id temporis non est referendum ad illud quod fluxit post Samsonem.

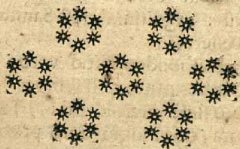
13 Tertio quia eodem illo tempore, erat Sacerdos Dei in Silo, Phinees filius Eleazari, filij Aaron, vt patet *Judicum cap. 20. vers. 28.* tum insuper pugnabant Israelitæ contra Gabaa propter scelus in levitæ concubinam perpetratum, vt ex prædicto *cap. 20.* inclarescit: igitur hoc prælium contigit paulò post mortem Josue. Probo consequentiam: Eleazar

Sum-

Summus Sacerdos, filius Aaron, mortuus fuit eo ferè tempore, quo mortuus fuit Josue, vt colligitur ex *lib. Josue, cap. ultimo*, vbi *num. 29.* asserta Josue morte, statim *num. 33.* dicitur, *Eleazar quoque filius Aaron mortuus est*: Huic autem Eleazaro in Sacerdotio successit Phinees, filius eius, vt habent 70. Interpretes in Aldina editione, tum Romana, & Basileensi: & Phinees (inquiunt) Sacerdotio functus est pro Eleazaro patre suo donec mortuus est, & sepultus in Gabaath, Civitate sua. Hæc ibi, quæ Malus quoque habet, sed adiectitia putat ex sententia Paraphraſtes. Ceterùm non ideo falsum id esse ceniendum, communis fert sententia apud Illustr. Abulen. *cap. 17. Judic. quest. 1.* & P. Salianum, *anno Mundi 2601. num. 7.* deduciturque ex sacro Textu penes Vulgatam editionem.

14 Vnde si Phinees Sacerdotio fungeretur post Samsonem, annos ageret supra 300. quoniam ultimo anno, quo Israelitæ iterunt in deserto, videlicet quadragesimo anno ab exitu ex Ægypto, Phinees, filius Eleazari, filij Aaron occidit Zambri Principem Tribus Simeon, vt dicit liber *Numeri cap. 25. vers. 7.* igitur cum zelo Gloriæ Dei id fuerit aggressus, & propterea ipsi, & filijs eius promissit Dominus Sacerdotium, profecto tunc temporis esse debebat annorum 25. vt id aggredi posset.

set. Tum quia eodem illo anno fuit Phinees cum Josue Dux contra Madianitas, vt patet ex eodem *lib. Numer. cap. 13.* quamobrem Phinees nasci debuit anno 15. post introitum Israelitarum in desertum, vel ab exitu ex Ægypto: ergo cum ab hac egressione vsque ad Samsonis obitum fluxerint anni 364. demptis annis 14. si Phinees Sacerdotio fungeretur post Samsonem, ageret tunc annos 350. id quod asserere, ingens esset absurdum: Conficitur ergo ex dictis, quod ea, quæ habentur *cap. 17. vsque ad caput 21.* huius libri *Judicum*, non potuerunt evinere post mortem Samsonis, sed potius referenda ad tempus inter Othonielm, & Josue.

SECTIO XIII.

Elevat objectiones.

I Ppones 1. litterę continuationē; quia tempus capitis 17. subsequitur tēpus eorum, quæ narrantur cap. præcedēti, in cuius fine habetur historia obitus Samsonis: ergo quia post Samsonem evenerunt ista, quæ capit. 17. & sequentibus, referuntur de Idolo Michas, & de scelere perpetrato contra Levitam, eiusque uxorem, & alia; numquam enim recedendum ab ordine litteræ. Confirmatur: quia initio capitis 17. dicitur, *fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim, nomine Michas, &c.* Illud autem relativum oportet, vt ad præcedentia referatur, & ad immediatè dicta; alioquin fieret incerta relatio: sed immediatè ante hoc fuerat dictum de Samsonem, & eius obitu: ergo quia post Samsonis mortem ista evenerunt.

2 Respondeo, quòd verba, & sententiæ Sacrae Scripture non semper referenda sunt ad proximè præcedentia, sed subinde ad remota, quæ longius antè præcesserunt. exemplo iit quod dicitur *Cantic. 1. Nigra sum sed formosa, sicut Tabernacula Cedar, sicut Pel-*

les Salomonis: vbi Tabernacula Cedar non possunt connecti cum *formosa*, erant enim ipsa deformia, vt potè estu adusta, nigra, & foeda, sic ergo hæc connecti, & exponi debent, iuxta P. Cornelium: nigra sum sicut Tabernacula Cedar, cum hoc tamen simul formosa sum sicut pelles Salmonis vermiculatę, & regię, & quòd univèrsim non debeat attendi ad ordinē Scripturę, sed prout res ipsa postulant, tradit velut Canonem, ad Sacrae Scripturę intelligentiã idem P. Cornelius in Pentateuc. can. 13. & in proximo ad epist. Pauli cap. 3. inquit: *Apostolus ergo sensu, & rebus turgidus ad verba, & synaxim non equè respicit, sed multa commiscet, inserit, inciat:* Eademque fuit adnotatio tradita à D. Gregorio, lib. 4. Moral. cap. 28. ad illud capitis 4. *Job, sine: Qui autem reliqui fuerint auferentur ex eis: morientur, & in superbia.*

3 Idem inter alios docent Ruizius, Abbas Sancti Facundi de *Regulis Scripturę, regul. 86.* Stapletonus, tom. 1. *controv. 1. part. controuv. 6. lib. 1.* P. Richardus Lincaus lib. 1. *de locis theologicis, tract. 8. de sensibus Sacrae Scripturę, cap. 1. num. 6.* & tandem adstipulantur omnes AA. Chronologi, & Expositores Sacri, quos supra pro nostra sententia laudavimus, dum asserunt, Anarchiam, de qua in his capitibus 17. & sequentibus lib. *Judicum*, cum re-

bus gestis, in illis descriptis, referendam ad tempus inter Josue, & Othonielem.

4 Signanter verò Illust. Tostatus in *caput 27. Judicum quest. 1. sine*, ubi inquit: *dicendum quòd sæpè Sacra Scriptura vitur anticipatione, & recapitulatione, sicut patet in multis locis, & verum est, quod nunquam est recedendum ab ordine litteræ, nisi ex causa manifesta, quæ cogat: & tamen, hic est talis, ut probatum fuit supra. Ad secundum, quod istud relativum, fuit eotempore, non refertur ad immediata, sed refertur ad omnia, quæ continentur in toto isto libro: quasi dicatur, quod dum fiebant ea, quæ narrata sunt in isto libro supra, accidit quòd dicitur hic de Idolo Michæ; est verum quòd rationabilius erar referri ad immediata de Samsonis mortè, si littera toleraret, & tamen non potest stare, quia ut probatum est, necessariò fuit ante Samsonem: Hactenus Dominus Tostatus.*

5 Fulcitur præterea, quoniam ordo ipse historiae huiusce *lib. Juaicum* poscebat, ne istæ res gestæ, quæ attinent ad Michæ idolum, & uxorem Levitæ, in præcedentibus capitibus proponerentur; quoniam obiectum præcipuum libri huius est Judicum historia, & ipsorum Judicum actus, extra quem scopum collineant gesta prædicta; qua prop-

ter descriptis iam Judicibus, rebusque gestis ab illis, optima methodo hi alij enarrantur eventus.

6 Præterea historia Ruth pertinet proculdubio ad tempus Judicum, & nihilominus proponitur in libro separato post librū Judicum: ergò licet historia Idoli Michæ, & perpetrati sceleris contra Levitam, eiusque uxorem referenda veniant ad tempus ante Samsonem, nihil mirum, quòd proponantur post Samsonis obitum. Prima assumptio patet ex lib. *Ruth. cap. 1. vers. 1.* ubi dicitur: *In diebus unius Judicis, quando Judices præerant, facta est fames in terra, &c.* Quæ continent historiam Booz, & Ruth. Porro cum Judicem, cuius tempore hæc evenere, fuisse Barachum existimat Illust. Abulensis in *cap. 4. Ruth. quest. 90.* eique accedit Tornielius; P. Salius an. Mund. 2801. num. 23. & P. Cornelius *cap. 1. Ruth* existimant, fuisse Abimelechum, filium Gedeonis: unde ante Samsonem contigit quod habetur in *libro Ruth*; cæterum quia, ut supra dicebamus de Idolo Michæ, hæc Ruthæ historia non attinet ad Judicum actus, ideò rectò ordine post ipsorum Judicum gesta narratur.

7 Oppones secundò *Josue cap. ult. & Judicum cap. 2.* dicitur, quod Israelita servierunt Domino toto tempore Josue, & Se-

niorum, qui longo post vixerunt tempore: igitur Idolum Michæ non potest refirri ad tempus inter Josue, & Othonielem. Tum quia unus de illis Senioribus fuit Caleb: ergo istius tempore dici non potest, constitutum fuisse Michæ Idolum.

8 Respondetur primò ab Illust. Abulensi, tempore Josue, & Seniorum, Israelitas non coluisse Idola communi, & publico cultu, at occulto, & particulari, aliquos id effecisse, & huiusmodi fuisse cultum Idolo exhibitum in domo Michæ. Et quamvis postea idem Idolum ductum fuerit in urbem Laïs, & in ea publicè collocatum, ita ut magna pars Tribus Dan ipsum coleret; tamen id contigit paulò antè mortem Caleb, & propterea non potuit, id ab eo impediri.

9 Respondeo secundò, quòd Civitas Laïs erat separata nimis ab habitatione cæterorum Israelitarum, ut constat ex *cap. 18. vers. 7. & 28. lib. Judicum*, ubi dicitur, quòd hæc Urbs erat procul à Sydone, & cum nullo hominum habebat quidquam societatis, ac negotium. Et propterea licet cæteri Israelitæ Deum colerent, habitatores tamen Laïs colebant Idola, & propter hanc separationem censebantur omnes Israelitæ colere Deum. Id quod fulcitur, quoniam *cap. 18.* dicitur

Ido-

Idolum Michæ fuisse in Laï tempore, quò Tabernaculum Dei fuit in Silo.

10 Respondetur tertio: Idolum Michæ constitutum fuisse post mortem Josue, & Seniorum, atque adeò post mortem Caleb: cæterum ante quàm Othoniel constitueretur Judex, ut præcipuè notat P. Cornelius *cap. 17. vers. 1.* hoc enim medio tempore constat ex Sacro Textu, ad Idola defecisse Israelitas, ut cernere est *cap. 3. Judicum vers. 7.* igitur stat optimè, quòd tunc Danitæ Idolum colerent, illudque primò constitutum esse, quando Rex nullus, nec Judex, erat in Israel.

11 Si enim Seniores illi consiliarij Josue, vel eorum aliquis vixissent, non permisissent Idololatriam publicam in Israel, vel in aliquam tribuum induci: unde sub ijs Senioribus dicitur *cap. 2. vers. 7.* quod Israelitæ servièrunt Domino, non solum diebus Josue, sed etiam Seniorum, qui longo post eum vixerunt tempore: illis autem mortuis, subintravit Idololatria, cuius origo, & ingressus describitur hoc *cap. 17.* constructio scilicet Idolo in domo Michæ; obquam Idololatriam Deus illicò in Israel misit Chufan Regè Mesopotamiæ, qui eum affigeret. Undè Israel affictus, poenitensque, ab Idolo ad Deum rediit, Deusque misit Othonielem primum Judicem, qui eum à servitute liberaret Chufan,

Y 4

ut

vt dictum est *cap. 3. vers. 8.*

12 Accedit, quod Danitæ idè adierunt in civitatem Lais, vt habetur *c. 18.* quia ab Amorrhæis arcabantur in montibus, cum Tribus Juda, Duce Caleb, ac cæteræ Tribus Chananæos hostes suos debellassent, vt narratum est *cap. 1. vers. 34.* vnde Josephus *lib. 5. Antiquitatum cap. 2.* post mortem Josue, & bella Calebi, ac pacem à cæteris Tribubus cum Chananeis initam, statim subiunxit hanc Danitarum contra Lais expeditionem.

13 Quare Historia horum quinque capitum, videlicet 17. & sequentium vsque ad finem libri Judicum, recto temporis ordine præcisè inspecto, ponenda fuisse ante caput 2. scilicet immediatè ante *vers. 35. capit. 1.* Ita observant PP. Salianus, & Cornel. tum alij, qui expendunt, quod *cap. 17.* dicitur, nempe tunc non fuisse Regem in Israel, id est Judicem, & Principem, ideoque quemlibet fecisse id, quod ei libebat.

14 Replicabit quispiam ex Illustris. Abulensi, hæc contigisse ante Jerusalem ab Hebræis expugnatam; nam *cap. 19. vers. 12.* cum puer Levitæ dixisset ad eum, quod declinaret in Jerusalem, ille respondit, nolle se illuc declinare, quia erat Civitas alienorum, scilicet Jebusæorum: ergo non dum erat capta ab Hebræis. Atqui Jerusalem expug-

pugnata fuit, paulò post mortem Josue, vivente adhuc Caleb, vt probatur ex *cap. 1. vers. 8.* ergo hæc contigerunt ante mortem Caleb.

15 Respondetur primò, Jerusalem à Caleb expugnatam, sed paulò post, rursùm à Jebusæis fuisse receptam; vti & aliæ Vrbs à Josue expugnata rursùm à Chananæis occupata fuerunt; eque, ac Gaza, Acharon, & Ascalon, à Philisthæis, vt patet *cap. 18.* Ita P. Cornel. Secundò respondetur, Caleb vtique Urbem Jerusalem expugnasse, sed non Arcem Sion; hanc enim diu post expugnavit David, quare Jebusæi tenentes arcem dominabantur Vrbi, in qua mixtim habitabant Judæi, puta Benjaminitæ, & Jebusæi vti disertè dictum est, *Judicum cap. 1. vers. 21.* & Josue *cap. 15. vers. ultimo.* Hæc ergo de causâ Levita ille, de quo *cap. 19. Judicum, vers. 12.* noluit pernoctare in Jerusalem, ne cum Jebusæis Idololatris versari cogaretur. Sic etiam P. Cornelius *cap. 19. Judicum 7.*

16 Tertiò respondetur, quòd sive Jerusalem capta fuerit vivente Caleb, sive postea, id parum, aut potius nihil ad nostræ sententiæ scopum referre; quoniam quod intendimus id est, nempe Anarchiam de qua *cap. 17. & sequentibus lib. Judicum,* non evenisse post mortem Samsonis, sed referendam ad

ad tempus præcedens post mortem scilicet Josue, & ante institutionem Othonielis; hoc enim posito, stat sententia nostra, & Chronologia supra stabilita; etsi rationabilius appareat, vsque ad obitum Seniorum omnium, inter quos Caleb fuit valde commendabilis, sic in cultu veri Numinis Israelitas perstitisse, vt Michæ Idolum vivente Caleb, non fuerit structum.

17 Vtque intactum nihil ad prædicta quomodolibet referens, prætermittamus, disquires, quo sensu verum sit, id quod *Judicum cap. 18. vers. 31.* dicitur nempè, *mansitque apud eos Idolum Michæ omni tempore quo fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat Rex in Israel?* Respondeo primò ex Illustris. Abulensi, & alijs AA. pro nostra sententia laudatis, verba illa *in diebus illis non erat Rex in Israel*, referenda ad tempus illud in quo constructum fuit Michæ Idolum, tum ad tempus, quo contigit factum illud, quod narratur *cap. sequenti* circa scelus in Levitam perpetratum, quia eo in tempore nullus præerat Judex Israelitis.

17 Secundò respondeo, Idolum Michæ tanto tempore permansisse, quoniam licet Judices præfuisent, & Populum ab Idololatria cohibuissent, illud tamen Idolum permansit in Vrbe Lais, vel obseparationem illius

illius à Reliquis Israelitarum urbibus; vel etiam, quia vt Regum tempore, Excelsa, & Idola in aliquibus locis permanserunt, regnantibus etiam regibus valde pijs, vt Afa, & Josaphat, inveteratam enim Populi idolatrantis consuetudinem, metuentes eius seditionem, & rebellionem impedire, & tollere non potuerunt.

18 Secundò inquires, quænam sit captivitas illa, de qua *eodem cap. 18. v. 30.* Judicum vbi dicitur: *Posueruntque sibi sculptile, & Jonatam filium Gersam, filij Moysi, ac filios eius Sacerdotes in Tribu Dan, vsque ad diem captivitatis sue?* Prima sententia intelligit captivitatem Syriacam, qua decem Tribus, inter quas una erat Dan, à Salmanasare adductæ sunt in Syriam, anno 6. Hezechix Regis, *lib. 4. Reg. cap. 17. vers. 2.* Ita Seder Olam, & R. Raschi.

19 Secunda sententia inquit, peculiarem fuisse hæc Tribus Dan captivitatem, quam alibi Scriptura non narrat; ita Cajetanus. Tertia asserit, fuisse eo tempore, quo Arca Dei sub Heli Pontificè capta est, & Hebræi ingenti strage cæsi; & plurimi eorum à Philisthæis capti fuerunt: ita Nicolaus de Lira, Vatablus, Arias Montanus, Abulensis, Genebrardus, PP. Serarius, Ribera, Osee cap. 10. & Cornelius.

Id quod probari videtur ex verbis, quæ in eodem cap. 18. Judicum sequuntur post prædicta, nimirum : *Mansitque apud eos Idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo* : atqui hæc fuit in Silo usque ad Heli, & Samuelem : ergò quia tunc etiam finitum fuit Sacerdotium filiorum Gersam in Urbe Lais, tum quia David, & alij Reges potentissimi non permisissent Idololatriam.

SECTIO XIV.

*Dubia quadam circa Judiciariam
Heli dignitatem exponit.*

Dubitatur primò, cur Heli inter cæteros Judices non numeretur ? Iam supra ostendimus Heli Judiciaria functum fuisse dignitate ; id quod differtè constat ex *lib. 1. Reg. cap. 4. vers. 18.* vbi de Heli dicitur : *Et ipse iudicavit Israel quadraginta annis.* Unde audiendi non sunt Glycas, & Zonaras, qui asserunt, post Samsonem nullum apud Hebræos Judicem amplius extitisse ; Heli quippè in hac Præfectura Samsonis successit. At dubitationis est primò, cur Heli inter cæteros Judices in hoc libro Judicum non numeretur ? D. An-

to-

toninus 1. part. tit. 2. cap. 6. Post Samsonem (inquit) iudicavit Heli, qui, & Sacerdos fuit : & à digniori Sacerdos est nominatus, non Judex. Sed hæc ratio insufficiens est, quoniam Moses Sacerdos, & Dux Israelitici populi fuit, ut optimè ostendit P. Mendoza tom. 1. Annot. 15. sect. 3. §. 15. & cap. 2. num. 32. §. 9. & Psalm. 98. vers. 6. expressè dicitur : *Moses, & Aaron in Sacerdotibus eius.* Nihilominus non modò Sacerdos, sed etiam Dux, immò frequentius Dux, quàm Sacerdos appellatur.

2 Rupertus lib. 4. de Victoria verbi, cap. 10. Cur (inquit) cum Judicibus cæteris ille (scilicet Heli) non annumeratur ? (in eodem nempe Judicum lib.) *An idcirco de numero tollitur, et pulchram collationem tibi facere liceat, & tot annumerare Judices ante Regnum David, quot habere iudices alios (nempe Apostolos) regnante iam Christo filio David ?* Sed hæc ratio mystica est. Idem Rupertus consimilem mysticam redit rationem, videlicet, Heli adeò ignavum, ac socordem fuisse, ut Judicis nomine indignus videretur ; & quidem ea de causa asserendum esset, pessimos quidè Judices, ac Reges de Judicum, ac Regum Catalogis esse expungendos, cum tamen non ita factum sit, ut eorum historias evolventi facile constabit.

neq

nec depravatio fuit Populus sub Heli, quam sub Abimelecho, aut alijs Judicibus, quando sæpe vixit Idololatria, ob quam toties addicti sunt servituti. Præterea Samuel à numero Judicum hac ratione non excluditur, & tamen verè fuit Judex Israelitici Populi *1. Reg. cap. 7. vers. 6. & 16.* Literalis igitur ratio est, quia Heli, & Samuelis historia erat quidam veluti prologus, Regum historiæ necessariò præmittendus: unde non tam ad Judicum, quam ad Regum libros pertinebat. Sic docent P. Salius *an. Mand. 2900. num. 9. & Mendoza lib. 1. Reg. cap. 4. num. 18. in expos. litere. num. 14.*

3 Dubitatur secundo, cuiam Judici successerit Heli? Sulpitius Severus *lib. 1. Sacrae Historiæ* post Samsonem, & ante Heli inducit Judicem Simmicharem, nihil tamen de ipso asseverat, sed rem ut parum competam in medio relinquit. Carolus Sigonius existimat, ex voce Michas de quo in *libro Judicum* Scriptura post Samsonem textit historiam, factum vocabulum, verius quam Judicem, *Simmichar*, pro quo Theophilus, apud P. Serarium, denigarem habet, Cedrenus Samanem, & forte Samgarem, quem ex ultimis Aodi temporibus huc, post Samsonem scilicet, translatum, suspicatur P. Salius *an. Mand. 2900. num. 8.*

Sca-

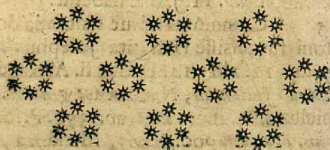
4 Scaliger verò putat, Samsoni factum fuisse Badanem; at nullo congruo fundamento; Badan quippè idem fuit qui Barach, ut rectè colligit idem P. Salius, nempe propter facilem similitudinem literarum Hebraicarum commutationem; tum quia resgestæ, quæ de Barach in *lib. Judicum* habentur, consimiliter de Badane asserentur in *lib. 1. Reg. cap. 17. vers. 11.* ubi Badan dicitur eruisse Israelitas de manu inimicorum suorum, quod & Barach præstitit: P. Serarius *quest. 2. in cap. 10. Judicum*, existimat, quod Badan fuit idemque Jair; cæterum verosimilius est, quod fuerit Barach; Jair quippè non liberavit Israelitas de manu inimicorum suorum; sexto quippè anno Præfecturæ Jairi Israelitæ inciderunt in servitute sub Philistæis, & Ammonitis, quæ servitus fuit annorum decem octo, ut constat *ex cap. 10. vers. 8. lib. Judicum*, & ab illa servitute Populum liberavit Jephthæ, ut *cap. 11. Judic.* habetur.

5 Communis igitur sententia docet, Samsoni successisse Heli, ita Josephus *lib. 5. Antiq. cap. 12.* aliàs *14. D. Cyrill. Alexand. lib. 1. contra Julianum*, Naucerus, *generat. 31. Tornicellus in 4. mun. atat. an. 357.* P. Salius, *an. Mand. 2900. num. 7.* Mendoza, ubi supra, Serarius *cap. 17. Judic. quest.* Et probatur, quia nullus apparet Judex in Scriptura qui

qui

qui post Samsonem sequatur, præter Heli.

6 Immo nullum interfuit interregnum Samsonem inter, & Heli; tumquia id postulat ratio temporis fundati Templi Salomonici anno 480. egressionis filiorum Israel, quæ habetur 3. *Reg. cap. 6.* Tum denique; quia Anarchia illa quæ refertur *lib. Judic. cap. 17. num. 6.* ad tempus inter Josue, & primum Judicem Othonielem spectat, ut diximus. Vnde falsum apparet, quod dixit Philo *in Antiquitatibus Biblicis*, nimirum cum Israelitæ per id temporis Judicem non haberent, elegisse, iactis prius fortibus, Elcanam, qui populo imperaret, illum verò adeo restituisse, ut diceret, se potius sibi illaturum mortem, quam regnum acceptaturum; non utique id verum videtur, quia nulla tunc temporis interfuit Anarchia, tumquia Samsoni immediate successit Heli.

SACRA CHRONOLOGICA

DISSERTATIO QUARTA

DE SAMVELIS JUDICIARIA
dignitatis tempore

AD INTELLIGENTIAM PRÆCIPVE
cap. 13. vers. 20. & 21. Actuum Apostolorum.

SECTIO I.

SAMVELEM UT JUDICEM ISRAEL
litico Populo præfuisse ostendit.

DESCENDIT huius dissertationis difficultas ex Apostoli verbis *in cap. 13. Actuum Apost.* ubi Paulus in Antiochiæ Pisdia Synagoga edocens, ac prædicans, inter alia Dei Israelitis collata beneficia, hoc protulit, *vers. 20. & 21. Post hæc*

dedit eis Judices usque ad Samuelem Prophetam, Et ex inde postulaverunt Regem: & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta.

2 Samuelem ergo, mortuo Heli, ad totius Reipublicæ gubernationem communibus sublectum votis, atque suffragijs, omnes chronologi supponunt, & asserunt; id quod ostenditur primò ex *lib. 1. Reg. cap. 7. vers. ibi: Judicavitque Samuel filios Israel in Masphat. Et vers. 15. Judicavit quoque Samuel Israellem cunctis diebus vite sue, & ex eiusdem Apostoli verbis citato cap. 13. Actorum, ubi Apostolus inquit: post hæc dedit eis Judices usque ad Samuelem Prophetam, & exinde postulaverunt Regem, & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis 40. quo in loco perpendenda veniunt verba illa usque ad ad Samuelem Prophetam, ex quibus apparet annos 40. numerandos esse ex tempore, quo Samuel communiter agnitus fuit esse Prophetam Domini, hoc est, ab obitu Heli, quando capta est Arca Domini, & duo filij eius Ophni, & Phinees pariter interfacti sunt; tunc enim ex illo eventu cognovit universus Israel quòd Samuel, qui hæc longè antè prædixerat, esset fidelis Propheta Domini, ut dicitur *1. Reg. cap. 3. sine*: ergò 40. illi anni dividendi inter Samuelem ut Judicem, & Saulem ut Regem; quia primus rex fuit Saul.*

Pro

3 Probatur secundo eadem Sacri Textus intelligentia; nam quod ait *usque ad Samuelem Prophetam*, utique innuit, ibidem sermonem esse de Samuele non præcisè, ut Judice, sed signanter etiam tanquam de Propheta, quod etiam fieri videtur *Eccles. cap. 46. vbi postea quàm vers. 13. & sequentibus*, egit de Judicibus, deinde *vers. 16. usque ad finem capituli*, agit de Samuele tanquam de Propheta, nulla facta Judicis mentione, non quia ipse verè Judex non fuerit, ut prælibatum manet, & constat apertè ex Sacra Scriptura; sed propter sanctitudinis, & prophetiæ celsiorem gradum; unde non mirum est, si citatus Actorum locus, vbi scriptura tribuere videtur Sauli 40. annos, rectè à sacris expositoribus accipiatur, computatis nimirum etiam annis Præfecturæ Samuelis, ita ut illi 40. anni numerari debeant à tempore, quo Samuel communiter agnitus fuit, esse Prophetam Domini, hoc est, ab obitu Heli, quando capta est Arca Domini, & duo filij eius Ophni, & Phinees pariter interfecti sunt, tunc enim cognovit universus Israel, quòd Samuel esset fidelis propheta Domini, *1. Reg. cap. 3. vers. 2.* Proptereaque Glossa Interlinealis, loco Actorum adducto, super illa verba, *annis 40.* notat in hunc modum: *cum tempore Samuelis.*

4 Probatur tertio quia, si Sauli con-

Z 2

ced

cedendi essent 40. anni in Regno, plures quam quadringenti octoginta estuissent ab egressu filiorum Israel ex Ægypto usque ad Templi Salomonici fabricam; atque ita falsa esset scriptura, 3. Reg. cap. 6. versu 1. quæ dicit anno 480. conditum templum: porrò autem licet sequela concedatur à Magistro Cano, & non nullis alijs, ea tamen neganda omninò est, vel consequens ipsum, licet consequentia ex falso antecedenti sequatur.

5 Quarto, quoniam David unctus est in Regem à Samuele, simul ac reprobatus est Saul, ut cernere est 1. Reg. cap. 15. versu 13. Id verò ex communi placito contigit, secundò, aut tertio anno Regni Saulis, vel etiam primò ut vult P. Tirinus: ergò triginta octo, aut triginta septem annis ante mortem Saulis, si ille 40. annis regnavit: ergò unctus est David in Regem 8. aut 7. annis ante quam natus esset: nam in morte Saulis, cum David Regnum capesseret, non erat nisi 30. annorum, ut probatur ex 2. Reg. cap. 5. versu 4. quod absurdum aperte deducitur, si omnes prædicti anni 40. concedantur Saulis Regno.

6 Quintò, quoniam Saul cum regnare cœpit, non potuit non esse quadragenario, vel quinquagenario major, cum filium tunc haberet tam robustum, tam prudentem, ut præfici potuerit mille viris, & propria manu

ster-

sternere plurimos hostium, ut probatur ex 1. Reg. cap. 13. versu 2. & 3. & cap. 14. versu 14. ergò fuisset nonaginta vel octoginta annorum Saul, cum moreretur. Atqui Scriptura de Saule, etiam iam morituro, loquitur ut de viro adhuc robusto, ut qui pridie mortis tantum atque tam periculosum bellum per se direxerit, & iter admodum longum confecerit 1. Regum 28. versu 8. & 25. quod in nonagenarium non cadit; nam David, eodem seculo, Saule viribus nihilo inferior, tamen, cum vix esset septuagenarius iam tunc inutilis esset bello, & indutus vestibus non poterat calciferi, 3. Reg. 1. c. 1. ergò omnes 40. anni non competunt Sauli.

SECTIO II.

Quadraginta illi anni ut veniant inter Saulem, & Samuelem dividendi.

I **E**OS 40. annos, de quibus Act. cap. 13. varij variè inter Saulem, & Samuelem partiuntur; nam Clemens Alexand. lib. 1. Stromatum cap. 11. Sauli cum Samuele tribuit 27. deinde mortuo Samuele, Soli Sauli alios 20. Cæterum sic fierent anni 47. imò plures, cum ante Saulem Samuel Judex fuisset; at Apost. duntaxat 40. annos vtriq; assignat, Rursus Josephus 1.6. Antiquit. c. 14. ait, Samuelem solum præfuisse Reip. annis 12. deinde cum Saule annis 18. Saule vero post mortem Samuelis annis 20. ut habet

idem Josephus in fine eiusdem lib. 6. & iterum lib. 10. cap. 11. in textu tamen Græco lib. 6. habet annos 22. sicut, & Zonaras, qui Josephum de more sequitur; verum sic fierent anni 52. cum fuerint 40.

2 Alij Samueli dant annos 30. Sauli 10. alij Samueli 38. Sauli duos tantum concedunt. Ita tenent Hebræi in Seder-olam cap. 53. Rabbi Abraam in Historia, Cabala, Gerardus Mercator in Chronico, Arias Montan. lib. de seculis, & in Acta Apost. Adrichomius an. Mundi 2850. Pater Sanchez in 1. Regum cap. 13. vers. 1. & P. Tirinus in Chronico cap. 29.

3 Alij verò, quibus subscribit P. Mendoza annot. 3. proœmiali in libros Reg. sect. 6. num. 10. Samueli consignat annos 20. & totidem Sauli. Magis tamen ad veritatem accedere videtur sententia asserens, Samuelem solum viginti duos annos præfuisse Israeli: Saulem verò decem octo annos regnasse, eorūque decem sex, vivo Samuele, duos, ipso defuncto, transegisse. Sic docent Comestor lib. 1. Reg. cap. 27. Illust. Abulensis 1. Paralipom. cap. 19. quest. 2. P. Saliarius tom. 3. anno Mundi 2962. num. 6. P. Cornel. 1. Reg. cap. 17.

4 Et probatur, quoniam Arca, captā à Phylisthæis in morte Heli, post septem menses reducta fuit in Cariathiarim, ut patet ex 1. Reg. cap. 6. vers. 1. & 21. ibi verò mansit per 20. ad-

annos, quibus, iam mortuo Heli, præerat eius successor Samuel, 1. Reg. cap. 6. vers. 2. ubi sic habetur: Factum est ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies (erat quippè iam annus vigesimus,) & requievit omnis domus Israel post Dominum. Deinde renovaverunt foedus in Masphat, sequutumque bellum contra Philisthæos, & postea constituit Samuel filios suos gubernationi Israelis, eoquod senuisset, ut dicitur cap. 8. lib. 1. Reg. Hæc verò Samuelis, & filiorum eius gesta ante creationem Regis Saul, facillè biennium requirunt; præsertim, ut experientia probata, reprobataque præfecturæ filiorum Samuelis, Israelitæ peterent Regem: igitur Samuelis gubernationi concedendi sunt anni 22.

5 Secundò quoniam cum Saul creatus fuit Rex, senuerat iam Samuel, imò, & ante quam filios suos constituisset sibi in Præfectura Vicarios, ut patet, ex 1. Reg. cap. 8. vers. 1. ubi dicitur, factū est autē cum senuisset Samuel, possuit filios suos Judices Israel: at Samuel natus non fuit ante annum Judiciariæ dignitatis Heli, ut observant Torniellus ad annos Mundi 2900. Saliarius, anno Mundi 2900. num. 18. & 19. Cornelius ad caput 13. lib. 1. Reg. & patet ex 1. Reg. cap. 1. ubi asseritur Annam Samuelis matrem adijisse templum, & orasse Dominum, ut prolem sibi concederet, sedente Heli Sacer-

dote super sellam ante postes Templi Domini; igitur, ut Samuel dici posset senex, quando filios sibi constituit subalternos Judices, ut minimum debebat esse propè sexagenarius: ergo præter 39. annos, quos egerat in morte Heli, concedendi illi sunt anni 20. regiminis, ut senex esset, quando sibi substituit filios, & duo præterea anni assignandi gubernationi filiorum, ac proinde subremanent octodecim Regno Saulis, ut supra dicebamus.

SECTIO III.

Fit satis argumento desumpto ex

1. Regum cap. 7.

vers. 6.

ADversus dicta de tempore, quo Samuel judicavit Israel, opponens id, quod lib. 1. Reg. cap. 7. vers. 6. dicitur, nimirum, quod cum filij Israel poenitentiam egissent, anno scilicet 20. ex quo Arca Domini manerat in Cariathiarim, Samuel judicavit Populum, ita ut eo loci prima fiat mentio Judiciariæ Samuelis dignitatis, per hæc verba: *judicavitque Samuel filios Israel in Masphat*, quasi tunc primùm illius hoc munus coeperit; id quod existimantur Cajetanus, Magister Canus, *de locis lib. 11. cap. 3.* ubi

ubi totis viribus, totisque conatibus in id incumbit, ut ostendat irrepisse errorem *diet. lib. 3. Regum cap. 6.* in summa annorum ab exitu Israelitarum ex Ægypto usque ad Templi fabricam. Eidem expositioni favet P. Serarius.

2 Eaque fulciri posset autoritate D. Gregorij Nysseni *in oratione de laudibus Basiliij*, patris sui, sub *initium*, ubi locurus de tempore, quo Judiciaria potestas Samuelis coepit, sic habet: *Cum Israelitarum res per eum statum, quo nullus cepti Magistratus Imperio continebatur in promiscua Populi, atque confusa potestate malè sese haberent: Samuel extitit, qui per sese subditos in officio contineret, & à consuetudine, atque commercio alienigenarum cohiberet.* Ubi tempus aliquod à morte Heli usque ad principatum Samuelis interponere videtur, in quo, aliqua Anarchia interfluxerit.

3 Eam tamen intelligentiam explodit communis Interpretum, & Chronologorum sensus, ut cernere est ex dictis: mortuo enim Heli, Samuel ad totius populi gubernationem communibus sublevatus est votis, atque suffragijs, qua de re, inquit P. Salius, *an. mundi 2940. num. 5.* nulla est apud quemquam, quod sciam, dubitatio, omnesque Chronologi Samuelem Heli immediatè sub-

tituunt cum Eusebio, & Alexandrino Clemente *lib. 1. Stromatum, cap. 1. pag. 140.* Hæc Salius Auctor apprime eruditus.

4 Nec verba, dicto *cap. 7. vers. 6.* relata, oppositum evincunt, ut docent Interpretes, præcipuè Illustrissimus Abulensis, P. Mendoza, Cornelius, & Sancius, qui ait, hanc communem sententiam non obscure ipsum docere Samuelem *cap. 12. eiusdem lib. 1. Reg.* ubi ab adolescentia tenuisse, aut dicit, aut indicat, locum illum, aut gradum, quem tunc habebat, quando votis populi annuit Regem postulantis: *Itaque (inquit Samuel) conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hunc diem: ecce præsto sum, loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius, utrum bovem cuiusquam tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu alicuius munus accepi.* Hæc omnia pergit P. Sancius, quæ in sua vita ab adolescentia explorari iubet Samuel, illius sunt peccata propria, qui cum potestate est: quare cum in sua adolescentia de huiusmodi rebus inquiri iubet, planè docet Samuel, ab adolescentia se Israelitici Imperij tenuisse clavum.

5 Confirmatur quia cum 20. annis, ex quo vita functus est Heli, constitutus iam populi Judex Samuel cum Populo egisset,

ut

ut mores deponerent, qui superiorum Judicum incuria, & nimia sive Sacerdotum in temperantia, sive conniventia, sensim inoleverant, illud sic est assiduitate, & studio confectus, ut dici potuerit, Populum requievisse post Dominum, prout habetur hoc *eodem cap. 6. vers. 2.*

6 Confirmatur secundo, quia si Samuel constitutus fuisset Judex, post 20. annos, quibus Arca Domini in Cariathiarim stetit, propè sexagenarius esset, cum Reipublicæ præesse coepit; natus quippè fuit Samuel secundo anno Heli qui an. 40. iudicavit, ut supra vidimus, additisq; post mortem Heli septem mensibus, quibus in Regione Philistinorum statit Arca ante prædictos 20. annos, ut constat ex *1. Regum cap. 6. vers. 1.* profectò esset annorum 59. quando in Judicem esset electus; quæ ætas gravi, & laborioso muneri minus congrua esset.

7 Illustratur tertio; quia illa ferè ætate annorum 60. fractus iam laboribus Samuel, cum senuisset, constituit filios Judices subalternos, ut dicitur *cap. 7. vers. 1. eiusdem libri*; igitur si quinquaginta novem esset annorum, cum iudicare coepit, Populo non præfuisset nisi exiguò, vel unius anni intervallo, id quod nemo dixerit.

8 Illustratur quarto; quoniam dic-

to cap. 7. vers. 15. sic dicitur : *judicabat quoque Samuel in Israel cunctis diebus vitæ suæ* : ergo necesse est, quòd valida, & virili atate id muneri exercuerit, & propterea nec quinquagenarius poterat esse, quando cœpit judicare, cum tamen iuxta oppositam sententiam plusquam 50. annos tunc agere debuisset. Eit ergo Samuelem statim à morti Heli Reipublicæ Clavum tenuisse, & 22. annos judicasse ante Saullem.

9 Nec obest autoritas Divi Gregorij Nysseni, quoniam optimè exponi valet de tempore, quo cæsis, & superatis Israelitis à Philisthæis, Israelitarum res per eum statum, quo nullius cœpti Magistratus imperio continebantur, in promiscua Populi, atque confusa potestate malè sese haberent, scilicet exiguo aliquo temporis intervallo post mortem Heli, & ante quam Samuel constitueretur Judex. Propterea igitur Samuelis Principatus eo loci commemoratur, ex sententia Illustris. Abulensis, Lyrani, Saliani, & aliorum, quod Samuel in Masphat non solum populum cū Deo conciliavit, sed etiam ipsius Populi dissidia sustulerit, lites composuerit, pacem, & concordiam firmarit; quod ad bonum Judicem spectabat; nam licet hæc omnia toto illo biennio peregerit, tamen in hanc curam studiosius incubuit eo maxime tempore, quo totus Po-
pulus

pulus ad Deum per veram poenitentiam redibat, quale fuit præsens, ut in di cto textu asseritur.

10 Addit D. Gregorius judicasse in Masphat, quæ interpretatur speculatio; Nam ut iudicium rectum evadat, necesse est, ut diligens causæ cognitio, & fervens rerum cœlestium contemplatio præcedat; adeoque qui illam mentis speculationem non habet, Judex animarum esse non debet: & in id refert quod Christus Dominus resurgens à mortuis prius in Discipulorum faciem insufflavit, & postea dimittendi, retinendique peccata autoritatem tribuit.

11 Nec reticendum est, pro confirmatione nostræ sententiæ, & oppugnatione contrariæ, quòd cum Mag. Canus separet annos Samuelis à Saule, & huic 40. annos, illi 8. attribuat, id verum esse non potest, si cœpit judicare populum anno 40. ex quo Arca erat in Cariathiarim, ut ipse Author vult; inde enim ad initia Saulis non 8. sed vix tres anni, ac ne vix quidem reperiuntur, ut colligitur ex prædictis; simileque argumentum potiori iure militat adversus P. Serarium, qui 28. annos Samueli consignat.

SECTIO IV.

Alia dilucitur obiectio deprompta ex

lib. 1. Reg. cap. 7.

vers. 15.

Oppones secundo quod dicitur eodem, *lib. 1. Reg. cap. 7. vers. 15.* nimirum: *Judicabat quoque Samuel Israellem cunctis diebus vite sue;* at Samuel, electo, & creato Saule in Regem, per plures annos supervixit, ut nos ipsi fatemur, & patet ex pluribus locis *lib. 1. Regum, præsertim cap. 13.* ubi Saulem increpavit Samuel, eo quod mandata Domini non custodierit: ergo non solum usque ad inunctionem, & creationem Saulis in Regem, sed deinceps usque ad finem vite sue judicavit Samuel, consequenterque non præcisè 22. annos, sed per plures alios Israeli præfuit. Lectioni vulgati textus concordissimè assentiuntur omnia exemplaria Hebræa, Græca, & Latina.

2 Ex adverso urgeri potest: quoniam vivente Samuele, regnavit Saul, ut ex dicto *lib. 1. Reg.* palàm fit: regnante autem Saule, non potuit judicare Samuel, cum iam potestatem non habuerit, sed totam transulerit in Saulem: ergo Samuel non judicavit Israellem

omni

omnibus diebus vite sue: tum quia dici non potest, mortuum esse Samuelem statim, ac creatus fuit Rex Saul; quia ut prælibavimus, regnante Saule, Samuel in vivis erat.

3 Respondent primò Arias Montanus, *in apporatu de annis Saulis, & super Acta Apostol.* nec non Adrichomius in *Ann. Mundi* 2850. dicentes, Samuelem 38. annos judicasse, Saulem regnasse tantum duobus, & ex hæc annorum summa constare 40. annos, qui *Actorum cap. 13.* Regno Saulis, simul cum Principatu Samuelis tribuuntur. Idque probant, quoniam Saul iuxta *lib. 1. Reg. cap. 13. vers. 1.* duobus annis regnavit, & consequenter Samueli concedendi veniunt 38. anni Principatus: quibus finitis, & relicto successore Saule Rege, Samuel obivit diem suum. Vel etiam si supervixerit, duos annos, cum id temporis exiguum sit, & quod parum abest à fine, nihil abesse censetur, non tollit, quoniam dicatur cunctis diebus vite sue judicasse; quia Scriptura Sacra in magno aliquo numero, parvum aliquem, quali non fuerit, non semel prætermittit, ut docet P. Salm. *tom. 1. Prolog. 11. quinquagena 3. Can. 50.* P. Ribera in *Amos, cap. 3. num. 61.* P. Sanchez *Actorum 1. num. 5.* Hæc tamen solutio infringitur ex dictis, dicendisque infra *tom. 2. dissert. 5.* ostendendo Saulem supra duos annos Regnum administrasse.

Se

4 Secundo respondent alij, Samuellem judicasse omnibus diebus vitæ suæ, nempe firmæ, vegetæ, ac robustæ, quæ sola vita dicitur; nam, quæ in senectutem foctam morbis, & effoetam viribus devertit, mors potius dicenda, quàm vita, inquit Tullius in *Somnio*: Vnde Sophocles in *Antigono*, negat vivere, qui vitæ voluptatibus caret.

*Nam nulla, cui mentem voluptas recreat,
non vivere herclè existimo, sed mortuum,
viventis illum præferre imazinem.*

5 Et Seneca in 1. *Choro* Herculis Oetæi, laboriosam vitam morti similè appellat, sicut fortunatam Superam ævo parem. Martialis verò *lib. 6. Epig. 70. sect. 48. in emendatis*, de huiuscemodi vita canit, *non vivere sed valere vita.*

6 Quo pacto, & Bercellai octogenarius præmortuum se putabat, atque sepulcro quàm Palatio aptiorem, *lib. 2. Reg. cap. 19. v. 35.* Sic igitur, & Samuel dum vixit, hoc est, dum valuit, & vixit Israelem judicabat, ubi autem vivere, hoc est, valere desijt; desijt judicare, & coepit in suos filios munus Præfecturæ transferre, ut quo ille munere fungi non poterat senior per ætatem factus, eodem juvenes validiores fungerentur. Sed

7 Sed hæc responsio, ut arguta sit, solida tamen non est, inquit P. Mendoza; quia Samuelis ætas non erat adeo senilis, ut gerendo Magistratui prorsus inepta redderetur, ut ex præcedentibus colligitur; tum quia, cum Populus Regem petijisset, displicuit sermo in oculis Samuelis, ut habetur 1. *Reg. cap. 8. vers. 6.* & consequenter apparet, quòd Samuel vir eximia virtute præditus existimabat, adhuc se præstare viribus, ut suo munere fugi posset, licet enim filios suos, in regiminis sui societatem subrogarit, ipse tamen à se præfecturam judicariæ potestatis non abrogavit, quam adhuc poterat, nisi Populi malitia obsisteret, suis humeris feliciter sustinere.

8 Tertia sententia docet, Samuellem judicasse omnibus diebus vitæ suæ, scilicet his quibus mansit in Principatu, & consequenter usque ad Regnum Saulis exclusivè. Ita Illust. Abulensis, & Torniellus ad *annè Mundi 2979. num. 11.* in idque præpendit P. Mendoza ad *caput 7. lib. 1. Regum. num. 15.* sed non arridet huiusmodi expositio, quoniam iuxta veritatem, quam non differuntur præcitati AA. Samuel vixit per plures annos, regnante Saule, & consequenter non satis coheret verbis textus hæc explicatio.

9 Quarta sententia, & expositio est D. Gregorij, Samuellem scilicet judicasse cunc-

tis diebus vitæ suæ, si non imperijs, saltem exemplis: *Qui sunt*, inquit, *dies uniuscuiusque Doctoris, nisi virtutum spiritualium claritates; omnibus namque diebus vitæ suæ Israellem iudicat, qui lucem justitiæ, quam loquendo asserit, ad subditorum fidelium exemplum perfectione representat bonæ conversationis. Qui autem virtutum spiritualium lucem non habet, quia ad docendum assumit bona conversationis extraneæ, diebus profectò iudicat vitæ alienæ.* Mystica est, & ad instruendos Prælatorum, Doctorumque mores consentanea interpretatio, nam qui alienis tantum exemplis docent, similes sunt illis de quibus Dominus Jeremiæ cap. 23. vers. 30. *Ecce ego ad Prophetas, qui furantur verba uniuscuiusque à proximo suo. Vbi D. Gregartus, furantur*, inquit, *qui bonum, quod docendo prædicant, operando non sequuntur: quia veluti clam de alieno tollunt, quod dato proprio laboris pretio suum nequaquam faciunt.*

10 Quinto respondent alij, Samuelem ex nutu Saulis, omnibus simpliciter diebus vitæ suæ iudicandi potestatem habuisse, sic Saulem peccantem reprehendit, & Agag Regem Amalec interfecit, & Davidem in Regem unxit, aliaque id genus suo arbitrio disposuit, & sanxit. Atque huiuscemodi Deus potestatem sæpe numero prophetis conferebat.

11 Sexto, & magis probabiliter di-

endum, Samuelem iudicasse omnibus diebus vitæ suæ, ita ut in senio filij eum adiuverent; deinde quandiu Saul præbus, & Deo cediens Samuelem quasi in Principatus socium, & præphetā coluit: ac demum Judicariam exercuit potestatem præcipue in Ramatha, ubi Samuel degebat.

12 Huius placiti argumentum primum est, quòd quando Saul, sectis in frustra bobus suis convocavit Populum adversus Amonitas, non se ipsum solum, sed simul quoque Samuelem in edicto nominavit 1. *Regum cap. 11. vers. 7.* dicens, *Quicumque non exierit, & secutus fuerit Saul, & Samuel, sic fiet bobus eius.* Vnde satis apparet, quòd tunc ambo simul in Principatu quodammodo essent Duces Populi. Secundum argumentum ex eo desumitur, quod cum Saul percussisset Amalec, apprehendissetque Agag Regem vivum, & contra præceptum Domini ei pepercisset, Samuel iussit, illum duci ad se, dicens adducite ad me Agag Regem Amalec, & in frustra concidit eum coram Domino in Galgalis, non quidem per se ipsum, ut vult P. Serarius, adeoque in prædicto textu alij habent, *scindere fecit*; neque enim Samuel, & senex, & in populo suo facile Princeps, tortorem egit, ut animadvertunt P. Cornel. in *hunc locum*, & Sallianus ad *an. Mund. 2968. num. 69.* Hoc verò facinus manifestè in Judicem, ac

Principem quadrat, quapropter, tempore Saulis Regis, Judiciariam potestatem retinuisse Samuelem, & cum Saule iudicasse Populum, edocent Cajet. 1. *Reg. cap. 7. vers. 15.* P. Saliar. *an. Mund. 2961. num. 3.* & *anno 2698. num. 57.* Cornel. 1. *Reg. cap. 7. vers. 15.* nec repugnantia quidquam involvit, Samuelem, etiam Judicem, subordinatum fuisse Regi Sauli, in quam sententiam tandem accedit P. Mendoza *in expositione huius loci num. 8. margin. ad finem.* Alia posset institui obiectio circa annos, quos Samuel Judicis praefectura solus potitus est, desumpta ex *lib. 1. Reg. cap. 13.* ubi de Saule dicitur, quod duobus annis regnavit; verumtamen quia huius difficultatis enodatio, auspice Deo, tradetur Tom. 2. D. disert. 5. nec ad evertendum numerum annorum 480. ab exitu ex Aegypto ad Salomonici Templi iacta fundamenta pertinet; ideo finem huic volumini imponere congruum erit. Colligens ergo ex dictis *dissertatione 3.* & *4.* retinendam esse comunissimam sententiam, quae veritatem numeri annorum, qui eo intervallo elapsi sunt, asserunturque *lib. 1. Reg. cap. 6. vers. 1.* vel ex eo maxime quod in omnibus exemplaribus Latinis Graecis, & Hebraicis idem omnino numerus annorum 480. reperitur, ipso Mag. Cano confitente; imo etiam eodem affirmante, ab universis Authoribus Latinis, & Graecis, Hebraeis consentientibus confirmetur.

Et

13 Et quidem, adnotante P. Saliario, *tom. 3. anno Mundi 3023. num. 6.* Et P. Lincaeo *lib. 1. de Theol. & Locis. tract. 5. cap. 6. num. 68.* consensus omnium Doctorum, circa sensum scripturae, vel ex ipsius Canei sententia, rem facit de fide; cum ergo alia ex parte fateatur ipse *lib. 11. de locis. cap. 5. in solut. ad 12. argum.* numerum illum 480. annorum non tantum haberi in omnibus exemplaribus Sacrae Scripturae, sed etiam recipi ab omnibus authoribus Graecis, Latinis, & Hebraeis, qui fieri potest, ut non sit de fide?

14 Denique, ne textus *dict. lib. 3. Regum, cap. 6. vers. 1.* vitiatum dici queat, facit, quod ad Dei providentiam, & curam de Ecclesia sua spectat, propter eius bonum non permittere, ut omnia exemplaria Biblica tam manuscripta, quam typis excusa, & tam huius Idiomatis, quam cuiusvis alterius sint ullibi mendosa, & erronea, ut recte notat P. Valentia *in Analyti lib. 8. cap. 5.* Saliarius *tom. 3. an. Mund. 3023.* Cornelius à Lap. *in 2. Paralipom. cap. 26. vers. 1.* Serarius *in Prolog. cap. 19. quest. 14. ad fin.* Sherlogus *tom. 1. in Cant. Anteloq. 7. sect. 1.* Gravina *Catholic. presb. tom. 1. lib. 4. contr. 10. Gen. art. 9. & 12. in concl. & art.*

I. & apud ipsum D. Augustin. lib. 11. contra Faustum cap. 2. & 5. & lib. 32. cap. 36. ac reliqui ferè DD.

Sacro-Sanctæ Matris Romanæ Ecclesiæ fidelissimæ correctioni usque ad iota, & apicem omnia subiectantur.

Ad Majorem Dei Opt. Max. Golriam: Deipara Virginis concepta sine Labe Originalis peccati in primo sui esse naturalis; S. Patriarchæ Societatis nostræ Ignatij, SS. Xaverij, & Borgiæ Societatis eiusdem.

INDEX

ANTELOQUIORUM.

- A**Ntelog. 1. De nominibus Sacra Scriptura, pag. 1.
 Antelog. 2. De materia, & forma Sacra Scriptura, pag. 5.
 Antelog. 3. De Scriptura Causa efficienti, pag. 10.
 Antelog. 4. De modo, quo Deus per homines à se ad id electos Sacras fecit Scripturas, pag. 18.
 Antelog. 5. Non solum sensum sed etiam verba Deus Prophetis inspiravit, & dictavit, pag. 27.
 Antelog. 6. Ulterior Sacra Scriptura, sensuumque eius descriptio.

DISSERTATIONUM, ET SECTIONVM.

- Dissert. 1. De annis à Mundi Creatione usque ad Abrahæ Ortum, in qua Vulgata propugnatur editio; eiusque cum Lectione Septuaginta Interpretum recens excogitata concordia refellitur.
 Sect. 1. Septuaginta Interpretum versionis originem exponit, pag. 1.
 Sect. 2. Editionis Septuaginta Auctoritatem dilucidat, pag. 5.

INDEX.

- Se^{ct.} 3. Editionis Septuaginta consecr^{te} tempus dis-
quirit, pag. 8.
- Se^{ct.} 4. Obiectiones elevat, pag. 12.
- Se^{ct.} 5. Vulgata Editionis auctoritatem ostendit,
pag. 21.
- Se^{ct.} 6. Vulgatum textum, & Septuaginta Senio-
rum in cap. 5. Genesios invicem compo-
nit, quoad primam mundi etatem, pag. 26.
- Se^{ct.} 7. Versionis Latine Vulgate, & Græcæ 70.
de secunda mundi etate testimonia in cap. 11.
Genes. pag. 31.
- Se^{ct.} 8. Elucidatur prima difficultas circa Genera-
tionem Cainan, pag. 34.
- Se^{ct.} 9. Enodatur difficultas alia circa ortum
Abrahæ, pag. 47.
- Se^{ct.} 10. Diluuntur obiectiones, quæ vincere vi-
dentur, Abrahamum natum fuisse anno 70. Pa-
rentis sui Toare, pag. 56.
- Se^{ct.} 11. Delineat Synopsis Sacræ Chronologiæ ab
orbe condito usque ad Abrahami ortum, ubi cer-
nere licet discrepantiam Hebraici, & Vulgatæ
textus ab editione Septuaginta, pag. 64.
- Se^{ct.} 12. Singularis, novaque Conciliatio Vulgati,
& Hebraici textus cum editione Septuaginta
proponitur, pag. 65.
- Se^{ct.} 13. Præcedens sententia oppugnatur, pag.
71.
- Se^{ct.} 14. Præcluditur quedam evasio, & præfata
concordia denudè infringitur, pag. 82.

Se^{ct.} 15.

INDEX.

- Se^{ct.} 15. Ex sacra pagina validiori argumento
evertitur præfata sententia, eademque contraria
Vulgatæ editioni ostenditur, pag. 84.
- Se^{ct.} 16. Ex confutatione responsionis cuiusdam
nostre sententiæ nova offertur confirmatio,
pag. 91.
- Se^{ct.} 17. Auctoritate D. Augustini, & ex eo quod
quatuordecim annis Diluvio supervicisset Ma-
thuselem, refellit prælibata concordia, pag.
102.
- Se^{ct.} 18. Alia contra structuram secundi anni
magni, à Leyba propositam, argumenta insti-
tuuntur, pag. 113.
- Se^{ct.} 19. Alia secundi anni magni expositio Leybæ
refellit, pag. 122.
- Se^{ct.} 20. Alia eiusdem anni magni expositio propo-
nitur, & profligatur, pag. 126.
- Se^{ct.} 21. Notat discrimen inter utramque lectio-
nem Vulgatam, & 70. penès vitæ Patrum in-
tegrum tempus, & nova animadversione proflig-
atur prælibata Leybæ concordia, pag. 131.
- Se^{ct.} 22. Consecratoria quedam argumenta adver-
sus eandem concordiam, pag. 138.
- Se^{ct.} 23. Diluuntur obiectiones ex D. Augustino de-
prompta, pag. 146.
- Se^{ct.} 24. Divi Augustini textum proponit, pag.
150.
- Se^{ct.} 25. Consecratoria ex D. Augustino, pag. 155.
- Se^{ct.} 26. Proponitur obiectiones quedam ex Egyp-
tio-

INDEX.

- tiorum Dynastijs descendens, pag. 162.
 Sect. 27. Prelibata obiectio excinditur, pag. 165.
 Sect. 28. De eisdem Egyptiorum Dynastijs aliorum gravium Authorum sensa, pag. 172.
 Sect. 29. PP. Dionysij Petavi, & Jacobi Gordoni mens de Egyptiorum Dynastijs, pag. 176.
 Sect. 30. Confectaria, ex quibus Leyba fundamentum dilucidius eventitur, pag. 184.
 Sect. 31. Aliam difficultatem ex Romano Martyrologio emergentem proponit, & elevat, vulgataque editionem præferendam stabilit, pag. 194.
 Sect. 32. Aliæ Vulgatæ Latine editionis cum lectio-
 ne Septuaginta Interpretum traduntur concilia-
 tiones, pag. 209.
 Sect. 33. Nonnullæ adversus prælibatas concilia-
 tiones proponuntur difficultates, pag. 213.

DISSERTATIO SECUNDA.

- De Abrahamidarum commoratione, ac ser-
 vitute in Egypto.
 Sect. 1. Expenditur difficultas, pag. 225.
 Sect. 2. Eadem difficultas ulterius ostenditur, pag.
 230.
 Sect. 3. Textus expositionem tradit, nonnullasque
 obiectiois infringit, pag. 234.
 Sect. 4. Emergens alia difficultas diluitur, & Vul-
 gata Lectio Actorum 7. vers. 6. propugnatur,
 pag. 245.

DISSERTATIO TERTIA.

Circa annum Fundati Salomonici Templi, ad di-
 vini

INDEX.

- vini eloquij intelligentiam lib. 3. Reg. cap. 6. v. 1.
 Illustranturque alia plura ex lib. Judicum loca, quæ
 attinent ad veram annorum summam à disces-
 sione Abrahamidarum ex Egypto ad prima
 Templi Salomonis iacta fundamenta, & ad Ju-
 dicum historiam pernoscendam.
 Sect. 1. Dubitandi rationem proponit, pag. 251.
 Sect. 2. Sententias refert, pag. 256.
 Sect. 3. Quædam adnotanda præmittit, pag. 260.
 Sect. 4. Communis sententia, vulgato textui confor-
 mis, proponitur, & fulcitur, pag. 267.
 Sect. 5. Alia eiusdem sententæ fundamenta, pag.
 223.
 Sect. 6. De annis principatus Josue, pag. 277.
 Sect. 7. Præcipuam expendit difficultatem, pag.
 285.
 Sect. 8. Ut accipienda sint verba illa scripture, quæ
 vit terra tot annis, aut per tot annos, pag.
 288.
 Sect. 9. Obiectionibus sectione 7. exaratis it ob-
 viam, pag. 297.
 Sect. 10. Elevat alia P. Petavij fundamenta, &
 ipsius sententiam refellit, pag. 312.
 Sect. 11. Plura alia circa Tempus Principatus He-
 li plura refert, obiterque refellit, pag. 327.
 Sect. 12. Num Anarchia, de qua Judicum cap. 17.
 vers. 6. & Judicum 18. vers. 1. necnon Judicum
 21. vers. 14. inter Samsonem, & Heli evenerit,
 vel inter Josue, & Othonielim incidit? pag
 329. Sect. 13

INDEX.

- Sect. 13. *Elevat obiectiones, pag. 338.*
 Sect. 14. *Dubia quedam circa Judicariam Hebræ
 dignitatem exponit, pag. 348.*

DISSERTATIO QUARTA.

*De Samuelis Judicariæ dignitatis tempore. Ad in-
 telligentiam præcipuè cap. 13. vers. 20. & 21. Ac-
 tuum Apostolorum.*

- Sect. 1. *Samuelem ut Judicem Israelitico Populo
 præfuisse ostendit, pag. 353.*
 Sect. 2. *Quadragesima illi anni ut veniant inter Sau-
 lem, & Samuelem dividendi, pag. 357.*
 Sect. 3. *Fit satis argumento desumpto ex 1. Regum
 cap. 7. vers. 6. pag. 360.*
 Sect. 4. *Alia diluitur obiectio deprompta ex lib. 1.
 Reg. cap. 7. vers. 15.*

INDEX

QUÆSTIONUM,

ET LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,
 qui præcipuè in hoc volumine expenduntur.

QUÆST. I. *Verum chronologici numeri à
 mundi exordio usque ad Abrahæ ortum,
 qui in Uulgata Latina lectione reperian-
 tur.*

INDEX.

*tur, an verò qui in Septuaginta Interpretum edi-
 tione habentur, sint observandi? Ad intelligentiã
 totius cap. 5. & 11. Geneseos, tota Dissert. 1. à
 pag. 1. usque ad 224.*

- Quæst. 2. *Vtrum Septuaginta Seniorum editio sit
 Authentica? à pag. 5. ad 25.*
 Quæst. 3. *Editionis Vulgatæ Auctoritas quanta sit
 à pag. 21. ad 25. & pag. 44. & 45. & à pag.
 297. ad 208.*
 Quæst. 4. *Vtrum admittenda generatio Cainan?
 Quæst. 5. Utrum Abraham natus fuerit anno 70.
 vel potius anno 130. Parentis sui Tbare? Ad
 intelligentiam Genes. cap. 11. v. 26. & cap. 12.
 v. 4. à pag. 47. ad 64.*
 Quæst. 6. *Utrum congrua sit conciliatio quedam
 quoad chronologicos numeros in prima, & se-
 cunda mundi atata inter Vulgatam lectionem, &
 Septuaginta Genes. cap. 5. & 11. repertos, tradi-
 ta ab Illustris. Dom. Leyba? A pag. 65. usque ad
 208.*
 Quæst. 7. *Utrum Mathusalem mortuus fuerit sex
 annis ante Diluvium? Ad intelligentiam Genes.
 cap. 5. vers. 27. & cap. 7. vers. 11. & quid circa
 id docuerit D. Augustin. à pag. 102. ad 112.*
 Quæst. 8. *Utrū admittenda sint quindecim Egyp-
 tiorum Dynastia ante ortum Abrahæ, vel si ad-
 mittantur, quanta fuerint durationis? Ad in-
 telligentiam Genes. cap. 11. v. 9. à pag. 162. ad
 193.*
 Quæst. 9.

INDEX.

Quaest. 9. *Vtrum subsistere possint aliae conciliatio- nes earundem versionum Uulgatae lectionis, & Septuaginta Interpretum penes eosdem chronolo- gicos numeros, traditæ à P. Ricciolo? A pag. 209. ad 224.*

Quaest. 10. *Vtrum Israelitæ commorati, & afflicti fuerint in Aegypto quadringentis annis? Ad in- telligentiam Genesios cap. 15. v. 13. Exodi cap. 1. v. 14. Judith, cap. 5. v. 9. Actor. Apostolor. cap. 7. v. 6. & D. Pauli, epist. ad Galat. cap. 3. v. 17. à pag. 225. ad 250. ubi ostenditur tempus elapsum à Promissione facta Abraba usque ad Exoam, & datam Israelitis legem.*

Quaest. 11. *Utrum Salomonis Templum fundatum fuerit anno quadringentesimo octogesimo ab egressione Israelitarum ex Aegypto? Ad intelligen- tiam lib. 3. Reg. cap. 6. v. 1. & totius ferè libri Ju- dicum à pag. 251. ad 352.*

Quaest. 12. *Vt accipienda sint verba illa quævit terra tot annis, vel per tot annos, aliquoties in libro Judicum repetita, scilicet cap. 3. v. 11. & 30. cap. 5. vers. 31. cap. 8. v. 28. à pag. 288. ad 312.*

Quaest. 13. *Utrum egressione, seu exitu Israelita- rum ex Aegypto tempus usque ad iacta Salomo- nici Templi fundamenta computandum sit à pri- mo egressione anno, seu potius ab anno, quo Is- raelitæ traiecto Jordano Chananae possessionem*

adit.

INDEX.

adierunt? Ad intelligentiam lib. 3. Reg. cap. 6. vers. 1. pag. 259. & 260. & à 312. ad 326.

Quaest. 14. *Vt computandi sint anni quadraginta Principatus Heli? Ad intelligentiam lib. 1. Reg. cap. 4. v. 18. à pag. 327. ad 329.*

Quaest. 15. *Vtrum Anarchia de qua Judic. 17. vers. 6. cap. 18. vers. 1. cap. 21. vers. 14. in- ter Samsonem, & Heli, evenerit, vel in- ter Josue, & Othonielem incidere? A pag. 321. ad 348.*

Quaest. 16. *Vtrum Heli immediatè Samsonè successerit in Judiciaria dignitate à pag. 348. ad 452.*

Quaest. 17. *De tempore Judiciariae Samuelis dignitate ad intelligentiam cap. 13. vers. 20. & 21. lib. 1. Reg. cap. 7. vers. 6. & cap. 13. vers. 20. & 21. Actuum Apostol. & lib. 1. Reg. cap. 7. vers. 15. à pag. 353. ad 377.*

Quaest. 18. *Anni quadraginta de quibus Actor. cap. 13. vers. 20. & 21. ut veniant Samue- lem inter, & Saulem dividendi? A pag. 257. ad 360.*

Quaest. 19. *Vtrum Samuel constitutus fue- rit iudex post viginti annos, quibus Arca Domini in Cariathirim stetit? Et an ali- qua Anarchia inter Heli, & Samuelem in- ter-*

INDEX.

versuerit ? Ad intelligentiam lib. 1. Reg. cap.
7. v. 6. à pag. 360. ad 366.

Quæst. 20. Vtrum Samuel iudicis Præfectu-
ra potitus fuerit, etiam creato Saule in Re-
gem ? Ad intelligentiam lib. 1. Reg. cap. 7.
vers. 55. & cap. 13. vers. 11. à
pag. 366. ad 374.

FINIS.

